

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ**

ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

Χριστίνα Εμμ. Φραγκούλη

**Προφορική ανακοίνωση σε συνέδριο: Είδος, σχηματική οργάνωση,
στοιχεία διεπίδρασης**

Διδακτορική Διατριβή

ΑΘΗΝΑ 2024

Τριμελής επιτροπή

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σταματία Κουτσουλέλου-Μίχου, αναπληρώτρια καθηγήτρια Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Διονύσης Γούτσος, καθηγητής Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ελένη Παναρέτου, αναπληρώτρια καθηγήτρια Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Επταμελής εξεταστική επιτροπή

Σταματία Κουτσουλέλου-Μίχου, αναπληρώτρια καθηγήτρια Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Διονύσης Γούτσος, καθηγητής Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Αμαλία Μόξερ, καθηγήτρια Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Αγγελική Τζάννε, καθηγήτρια Γλώσσας - Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ελένη Παναρέτου, αναπληρώτρια καθηγήτρια Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Μαρία Ιακώβου, αναπληρώτρια καθηγήτρια Γλωσσολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Γεωργία Φραγκάκη, επίκουρη καθηγήτρια Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διδακτορική διατριβή εντάσσεται στο σύνολο των γλωσσολογικών ερευνών που αναζητούν τα χαρακτηριστικά ειδών (genres) επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου. Διερευνάται ένα είδος (προετοιμασμένου και προσχεδιασμένου) ακαδημαϊκού μονολόγου, η προφορική ανακοίνωση σε συνέδριο (conference presentation), το οποίο, παρά τον σημαντικό ρόλο του στο ευρύτερο περιβάλλον των ακαδημαϊκών κοινοτήτων, δεν έχει διερευνηθεί σε δεδομένα από τον ελληνικό επιστημονικό χώρο.

Σε δεδομένα προφορικών ανακοινώσεων που δόθηκαν σε δύο πανελλήνια συνέδρια διαφορετικών επιστημών (ιατρικής και φιλολογίας), αναζητήθηκαν συγκεκριμένοι γλωσσικοί μηχανισμοί, οι οποίοι, με βάση το πρότυπο μεταλόγου (metadiscourse) του Hyland (2005a, b), θεωρούνται γλωσσικοί μηχανισμοί με αυξημένη διαπροσωπική λειτουργία (interactional resources). Η έρευνα επικεντρώθηκε στους μετριαστικούς μηχανισμούς (hedges), στους εμφατικούς μηχανισμούς (emphatics) και στους δείκτες διάθεσης (attitude markers), οι οποίοι αναζητήθηκαν στα οργανωτικά μέρη (κινήσεις και βήματα) των ομιλιών, όπως αυτά προσδιορίστηκαν με βάση το θεωρητικό μοντέλο ανάλυσης σε κινήσεις (move analysis) του Swales (1990, 2004). Η χρήση των μηχανισμών αυτών συσχετίστηκε με τις λειτουργίες και τα καταστασιακά χαρακτηριστικά (contextual features) του είδους της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο και, κυρίως, με τους στόχους των ομιλητών. Παράλληλα, στο πλαίσιο του γλωσσολογικού ενδιαφέροντος που έχει αναπτυχθεί για διεπιστημονικές συγκρίσεις στα είδη του επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου, διερευνήθηκαν στα δύο δείγματα των ομιλιών διαφοροποιήσεις (ποσοτικές και ποιοτικές) στη χρήση και στη λειτουργία των συγκεκριμένων μηχανισμών μεταλόγου, οι οποίες συσχετίστηκαν και με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δύο επιστημών.

Από την έρευνα διαπιστώθηκε πως οι τρεις γλωσσικοί μηχανισμοί προωθούν τόσο τον κύριο στόχο των ομιλητών, να εξασφαλίσουν την αποδοχή των (επιστημονικών) ισχυρισμών τους από το ακροατήριο, όσο και τους επιμέρους στόχους τους, όπως αυτοί διαφοροποιούνται στα επιμέρους οργανωτικά μέρη των ομιλιών. Παράλληλα, οι γλωσσικές επιλογές τους αναφορικά με τους τρεις μηχανισμούς μεταλόγου υπηρετούν τις συμβάσεις του επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου αλλά και επηρεάζονται τόσο από τα χαρακτηριστικά του είδους της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο όσο και από τους κανόνες των συγκεκριμένων

επιστημονικών κοινοτήτων και το ρητορικό ύφος που τις χαρακτηρίζει. Περαιτέρω συγκρίσεις που διενεργήθηκαν μεταξύ των δειγμάτων ομιλιών από τα δύο συνέδρια έδειξαν διαφοροποιήσεις -ποσοτικές και ποιοτικές- στη χρήση των συγκεκριμένων γλωσσικών μηχανισμών, οι οποίες συσχετίστηκαν και με τα διαφορετικά χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες των δύο επιστημών.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν μπορούν να συμβάλουν στην κατανόηση του είδους αυτού αλλά και να εφαρμοστούν στον χώρο της διδακτικής των ακαδημαϊκών ειδών. Έτσι, οι νέοι επιστήμονες θα ασκηθούν στη χρήση των συγκεκριμένων μηχανισμών για τη διαμόρφωση μιας αποτελεσματικής παρουσίασης σε εξειδικευμένο ακροατήριο, η οποία αποτελεί σημαντικό εφόδιο, προκειμένου να εδραιώσουν τη θέση τους στον επιστημονικό χώρο και, συνακόλουθα, να επαυξήσουν τις προϋποθέσεις για να επεκτείνουν και να προαγάγουν την έρευνά τους.

ABSTRACT

This dissertation is a linguistic study that looks into the characteristics of scientific/academic genres. The goal is to analyze a genre of (prepared and planned) academic monologue that is called conference presentation. Despite its vital role in academic communities, this specific genre has not been studied by the Greek scientific community.

We have looked into the conference presentations of two different panhellenic scientific conferences (a medical conference and a philological conference) with the aim of detecting specific linguistic mechanisms with interactional resources according to Hyland's metadiscourse model (2005 a, b). The research focuses on the hedges, the emphatics and the attitude markers that are present in the organizational parts of the speeches (moves and steps), as defined by Swales' theoretical *move analysis* (1990, 2004). The use of these mechanisms has been correlated with the functions and the contextual features of a conference presentation and mostly with the speakers' goals. At the same time, due to linguistic interest for disciplinary comparisons among scientific/academic genres, we looked into (quantitative and qualitative) discrepancies in the conference presentations regarding the use and the function of specific metadiscourse mechanisms which have been correlated with the specific features of the two different sciences.

The study revealed that the three linguistic mechanisms promote the main goal of the speakers to ensure that the audience accepts their (scientific) assertions and their objectives as differentiated in the organizational parts of their speeches. Simultaneously, their linguistic choices in connection with the three metadiscourse mechanisms serve the conventions of the scientific/academic genre and are also influenced both by the features of a conference presentation and the rules of these specific scientific communities, as well as the rhetorical style that characterizes them. Further comparisons between speech samples from the two conferences show quantitative and qualitative differentiations in the use of these specific linguistic mechanisms, which have been correlated with the different features and the specific demands of the two sciences.

The results of this study could contribute to better understanding this genre and they can also be used in teaching academic genres. In this way, the new scientists will practise in using these specific mechanisms in order to create an effective presentation

for specialists so as to consolidate their position in the scientific community and create the prerequisites needed to expand and promote their research.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διδακτορική διατριβή δεν θα είχε συνταχθεί ή δεν θα είχε ολοκληρωθεί χωρίς την ανεκτίμητης αξίας βοήθεια που μου παρείχαν άνθρωποι που είχα την τύχη να συναντήσω σε αυτόν τον δύσκολο δρόμο...

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Καθηγητή κ. Γεώργιο Μπαμπινιώτη, που μου ενέπνευσε το ενδιαφέρον και την αγάπη για τη γλώσσα και που με κινητοποίησε να εξελιχθώ επιστημονικά και να προχωρήσω στην εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Θερμές ευχαριστίες οφείλω και στην τριμελή επιτροπή μου. Ειδικότερα, στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, αναπληρώτρια καθηγήτρια, κ. Σταματία Κουτσουλέλου-Μίχου, η οποία, από την αρχή μέχρι και το τέλος αυτής της διαδρομής, με καθοδήγησε υποδειγματικά, με τις πολύτιμες επιστημονικές συμβουλές της και τις λεπτομερείς διορθώσεις της στο κείμενο. Την ευχαριστώ, επίσης, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και για την υπομονή με την οποία αντιμετώπισε την προσπάθειά μου. Ευχαριστώ θερμά τον καθηγητή κ. Διονύση Γούτσο για το ενδιαφέρον με το οποίο διάβασε το κείμενό μου, για τις πολύτιμες παρατηρήσεις και διορθώσεις του, για τα λεπτομερή σχόλιά του στο κείμενό μου, για τον χρόνο που διέθεσε. Την αναπληρώτρια καθηγήτρια, κ. Ελένη Παναρέτου, για τα εύστοχα και καλοπροαίρετα σχόλιά της καθώς και όλη την επταμελή επιτροπή για το γνήσιο επιστημονικό ενδιαφέρον με το οποίο αντιμετώπισαν τη διδακτορική διατριβή μου και για τη στάση αποδοχής με την οποία με καλωσόρισαν στην επιστημονική κοινότητα.

Ξεχωριστά θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους γονείς μου, Μανώλη και Μαριλένα, οι οποίοι με βοήθησαν έμπρακτα στην καθημερινότητά μου και αδιάλειπτα με ενθάρρυναν να συνεχίσω... Και, βέβαια, την κόρη μου, Άννα-Μαρία, γιατί με την έλευσή της στη ζωή μου απελευθέρωσε δυνατότητες και δυνάμεις κρυμμένες μέχρι τότε...

Ευχαριστώ πολύ τους φίλους μου, συμπαραστάτες σε όλη τη διαδρομή, από την αρχή μέχρι και το τέλος, με ανεξάντλητη κατανόηση, ειλικρινή αγάπη και αφοσίωση.

Κινητήριος δύναμη πάντα το «χώμα της Κρήτης» με τη μυστηριώδη δύναμη που κρύβει...

Και, βέβαια, οι φύλακες-άγγελοι, ουράνιοι και επίγειοι, οι οποίοι -πάντα παρόντες- μου θύμιζαν σε δύσκολες στιγμές ότι όλα μπορούν να επιτευχθούν...

Πίνακας Περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1. Αντικείμενο της διατριβής και ερευνητικά ερωτήματα.....	1
1.2. Η προφορική ανακοίνωση σε συνέδριο: Λειτουργίες και στόχοι των ομιλητών.....	2
1.3. Θεωρητικό πλαίσιο.....	4
1.4. Ο επιστημονικός ακαδημαϊκός λόγος.....	6
1.5. Η έννοια του μεταλόγου.....	9
1.6. Συμβολή της διατριβής.....	11
1.7. Δεδομένα – Μεθοδολογία.....	14
1.8. Δομή της διατριβής.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΟΜΙΛΙΩΝ.....	19
2.1. Η προσέγγιση του Swales.....	19
2.2. Μελέτες για τη σχηματική οργάνωση ειδών ακαδημαϊκού/επιστημονικού λόγου.....	21
2.3. Η σχηματική δομή της εισαγωγής προφορικών ειδών ακαδημαϊκού/επιστημονικού λόγου.....	22
2.4. Ανάλυση των δεδομένων.....	24
2.4.1. Ανάλυση των δεδομένων του Ιατρικού Συνεδρίου.....	25
2.4.2. Ανάλυση των δεδομένων του Φιλολογικού Συνεδρίου.....	46
2.5. Συμπεράσματα.....	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΤΡΙΑΣΤΙΚΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	83
3.1. Ερευνητικό ενδιαφέρον.....	83
3.1.1. Στοιχεία ορισμού.....	83
3.1.2. Ταξινομίες των μετριαστικών γλωσσικών στοιχείων.....	84
3.1.3. Ερευνητικές προτάσεις για την κατηγοριοποίηση των μετριαστικών στοιχείων με πραγματολογικά κριτήρια.....	96
3.1.4. Εφαρμογή των θεωρητικών μοντέλων σε συγκεκριμένα είδη κειμένων.....	103
3.2. Το θεωρητικό μοντέλο της παρούσας διδακτορικής διατριβής για την ανάλυση των μετριαστικών στοιχείων.....	104
3.3. Ανάλυση των δεδομένων.....	110
3.3.1. Οι μετριαστικοί μηχανισμοί στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής.....	111
3.3.1.1. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (attribute-oriented hedges)	111
3.3.1.2. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented hedges).....	116
3.3.1.3. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented hedges).....	125
3.3.1.4. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges).....	127
3.3.2. Οι μετριαστικοί μηχανισμοί στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων.....	128
3.3.2.1. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται (attribute-oriented hedges).....	128
3.3.2.2. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented hedges).....	132
3.3.2.3. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented hedges).....	142
3.3.2.4. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges).....	145
3.4. Συμπεράσματα.....	148
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΕΜΦΑΤΙΚΑ / ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	159
4.1. Ερευνητικό ενδιαφέρον.....	159
4.1.1. Στοιχεία ορισμού.....	159
4.1.2. Ταξινομίες των εμφατικών γλωσσικών στοιχείων.....	161
4.1.3. Προτάσεις για την κατηγοριοποίηση των εμφατικών στοιχείων με πραγματολογικά κριτήρια.....	162
4.1.4. Εξέταση των εμφατικών στοιχείων σε συγκεκριμένα είδη κειμένων.....	166
4.2. Το θεωρητικό μοντέλο της παρούσας διδακτορικής διατριβής για την ανάλυση των εμφατικών στοιχείων.....	167
4.3. Ανάλυση των δεδομένων.....	174
4.3.1. Οι εμφατικοί μηχανισμοί στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής.....	175
4.3.1.1. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται (attribute-oriented boosters).....	175
4.3.1.2. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented hedges).....	176
4.3.1.3. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented boosters).....	182
4.3.1.4. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters).....	185

4.3.2. Οι εμφατικοί μηχανισμοί στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων	189
4.3.2.1. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (attribute-oriented boosters)	189
4.3.2.2. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented boosters)	190
4.3.2.3. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented hedges)	196
4.3.2.4. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters)	198
4.4. Συμπεράσματα	202
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ	212
5.1. Ερευνητικό ενδιαφέρον	212
5.1.1. Στοιχεία ορισμού	212
5.1.2. Ταξινομίες των δεικτών διάθεσης	213
5.1.3. Εξέταση των δεικτών διάθεσης σε συγκεκριμένα είδη κειμένων	215
5.2. Το θεωρητικό μοντέλο της παρούσας διδακτορικής διατριβής για την εξέταση των δεικτών διάθεσης	216
5.3. Ανάλυση των δεδομένων	221
5.3.1. Οι δείκτες διάθεσης στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής	221
5.3.2. Οι δείκτες διάθεσης στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων	227
5.3.3. Οι δείκτες που εστιάζουν την προσοχή του ακροατηρίου στο σημαντικό	235
5.3.3.1. Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής	235
5.3.3.2. Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων	239
5.4. Συμπεράσματα	240
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	245
6.1. Συζήτηση αποτελεσμάτων – Συμπεράσματα	245
6.2. Παραδοχές	253
6.3. Ερευνητικές προτάσεις για το μέλλον	254
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	256
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	266
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	281

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Αντικείμενο της διατριβής και ερευνητικά ερωτήματα

Η διδακτορική διατριβή εντάσσεται στην ερευνητική περιοχή της γλωσσολογίας που αναζητεί τα χαρακτηριστικά κειμενικών ειδών (genres) του επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου. Διερευνάται ένα είδος (προετοιμασμένου και προσχεδιασμένου) ακαδημαϊκού μονολόγου, η προφορική ανακοίνωση σε συνέδριο (conference presentation-CP), ως προς τον διεπιδραστικό χαρακτήρα του σε συνάφεια με τη σχηματική οργάνωσή του. Για τα ελληνικά δεδομένα η έρευνα αυτή είναι πρωτότυπη καθώς λείπουν μελέτες για το εν λόγω κειμενικό είδος. Η παράλληλη υιοθέτηση στην ανάλυση των δεδομένων της παρούσας διδακτορικής διατριβής δύο θεωρητικών προτύπων (Swales 1990, Hyland 2005a, b), τα οποία έχουν εφαρμοστεί σε γραπτά είδη επιστημονικού λόγου, συνέβαλε στην ανάδειξη χαρακτηριστικών του εν λόγω προφορικού κειμενικού είδους, το οποίο -παρά την κεντρική θέση στον επιστημονικό χώρο και τη σημαντική θέση που κατέχει στην επιστημονική ζωή- δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς στα ελληνικά δεδομένα.

Στην παρούσα διατριβή αναζητήθηκαν σε σώμα αυθεντικών ομιλιών από δύο πανελλήνια συνέδρια διαφορετικών επιστημονικών πεδίων (ιατρικής και φιλολογίας) συγκεκριμένοι γλωσσικοί μηχανισμοί -οι μετριαστικοί (hedges), οι εμφατικοί (emphatics) και οι δείκτες διάθεσης (attitude markers)- οι οποίοι, με βάση το πρότυπο μεταλόγου (metadiscourse) του Hyland (2005a, b), θεωρούνται γλωσσικοί μηχανισμοί με αυξημένη διαπροσωπική λειτουργία (interactional resources). Οι μηχανισμοί αυτοί αναζητήθηκαν στα οργανωτικά μέρη (κινήσεις και βήματα) των ομιλιών, όπως προσδιορίστηκαν στην παρούσα διδακτορική διατριβή με βάση το θεωρητικό μοντέλο ανάλυσης σε κινήσεις (move analysis) του Swales (1990, 2004).

Καθώς έχει μελετηθεί διεξοδικά η σχηματική οργάνωση ποικίλων γραπτών ειδών ακαδημαϊκού επιστημονικού λόγου, τέθηκε το ερώτημα εάν είναι εφικτό να ανιχνευθούν σταθερά επαναλαμβανόμενα οργανωτικά σχήματα και εάν, ενδεχομένως, μπορεί να προσδιοριστεί μια πιθανή σχηματική οργάνωση σε δεδομένα από ένα προφορικό είδος ακαδημαϊκού επιστημονικού λόγου, όπως η παρουσίαση σε επιστημονικό συνέδριο, που δεν εκφωνείται πάντα βάσει ενός προκαθορισμένου σχεδίου και μιας αυστηρά καθορισμένης δομής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διερεύνηση της επίδρασης που έχουν στην οργάνωση του λόγου οι επιβεβλημένοι

χρονικοί περιορισμοί, καθώς και άλλοι καταστασιακοί παράγοντες, όπως το γεγονός ότι οι ακροατές καλούνται να επεξεργαστούν πληροφορίες σε περιορισμένο χρόνο.

Το κύριο ερώτημα, όπως προκύπτει από τα βιβλιογραφικά δεδομένα, είναι πώς οι συγκεκριμένοι γλωσσικοί μηχανισμοί μεταλόγου που εξετάζονται (μετριστικοί, εμφατικοί, δείκτες διάθεσης) σχετίζονται με τις λειτουργίες και τα καταστασιακά χαρακτηριστικά (contextual features) του είδους της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο καθώς και τους στόχους των ομιλητών, τον κύριο και τους επιμέρους στόχους τους, όπως διαφοροποιούνται στα επιμέρους οργανωτικά μέρη των ομιλιών. Περαιτέρω, τέθηκε το ερώτημα κατά πόσο παρατηρείται διαφοροποίηση (ποσοτική και ποιοτική) στην επιλογή των μηχανισμών αυτών στις διαφορετικές οργανωτικές ενότητες των ομιλιών των δύο συνεδρίων. Παράλληλα, με βάση το γλωσσολογικό ενδιαφέρον που έχει αναπτυχθεί για διεπιστημονικές συγκρίσεις στα είδη του επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου, τέθηκε το ερώτημα κατά πόσο παρατηρούνται διαφοροποιήσεις (ποσοτικές και ποιοτικές) μεταξύ των δειγμάτων ομιλιών από τα δύο συνέδρια, σε συνάφεια με τις ιδιαιτερότητες των δύο επιστημών.

1.2. Η προφορική ανακοίνωση σε συνέδριο: Λειτουργίες και στόχοι των ομιλητών

Στα είδη της επιστημονικής ερευνητικής επικοινωνίας (scientific research communication), όπως αυτό της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο, ο στόχος των επιστημόνων δεν είναι μόνο πληροφοριακός αλλά και ρητορικός, δεδομένου ότι επιδιώκουν να πείσουν τους αποδέκτες τους για την αξία των επιστημονικών ισχυρισμών τους (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2003: 62).

Το ακροατήριο αποτελείται από ειδικούς, συναδέλφους και συνακόλουθα η γνώση που μοιράζεται ο ομιλητής¹ με αυτούς είναι εκτεταμένη/ διευρυμένη (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2003: 61). Ενδέχεται μάλιστα να διαθέτουν μεγαλύτερη πείρα από τον ίδιο (Heino κ.ά. 2002: 127) ή και να χαρακτηρίζονται από σκεπτικισμό -ακόμα και εχθρική τοποθέτηση- απέναντί του (Heino κ.ά. 2002: 127, Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 56). Συνεπώς, ο ομιλητής θα πρέπει να πείσει ένα ενημερωμένο ακροατήριο για την αξία των επιστημονικών ισχυρισμών που διατυπώνει. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να πείσει τους ακροατές του ότι η έρευνα

¹ Στη διατριβή η αναφορά στον ομιλητή συμπεριλαμβάνει και τα δύο φύλα, καθώς η αναφορά και στα δύο φύλα θα δυσχέραινε την ανάγνωση.

που διεξήγαγε είναι έγκυρη, σημαντική καθώς και ότι έχει διεξαχθεί με κατάλληλο τρόπο (Thompson 1997: 3).

Παράλληλα, μία σημαντική λειτουργία πολλών παρουσιάσεων/ομιλιών σε επιστημονικό συνέδριο είναι η κατάθεση επιστημονικών ισχυρισμών που προβάλλουν νέες πληροφορίες (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 50). Στο περιβάλλον τού συνεδρίου, η αξία της νέας πληροφορίας είναι υψηλή, δεδομένου ότι οι επιστήμονες προσέρχονται σε αυτό προσδοκώντας να πληροφορηθούν τα τελευταία ερευνητικά αποτελέσματα (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 58). Τα νέα επιστημονικά ευρήματα που παρουσιάζονται συνήθως αντίκεινται στα ήδη εδραιωμένα.

Στόχος των ομιλητών είναι να παρουσιάσουν τις (νέες) μεθόδους και τα επιστημονικά ευρήματά τους με τρόπο τέτοιο, ώστε οι ισχυρισμοί τους να γίνουν αποδεκτοί από το έμπειρο και -μερικές φορές- επικριτικό ακροατήριο ως σημαντική συμβολή στην ήδη υπάρχουσα γνώση και ως δείγμα της προσωπικής τους αξιοπιστίας (Heino κ.ά. 2002: 127). Παράλληλα, θα πρέπει, μέσω των επιστημονικών ισχυρισμών τους, να εδραιώσουν ή να διατηρήσουν τη θέση τους στην επιστημονική κοινότητα χωρίς, όμως, να επιβάλουν την “αυθεντία” τους στο ακροατήριο (Heino κ.ά. 2002: 128), αλλά δείχνοντας σεβασμό προς τους ακροατές τους και την επιστημονική κοινότητα στο σύνολό της.²

Σημαντική δυσκολία για τους ομιλητές είναι να εκθέσουν τους (νέους) επιστημονικούς ισχυρισμούς και το υψηλής πυκνότητας περιεχόμενο της ομιλίας τους εντός συγκεκριμένων -και συχνά αυστηρών- χρονικών περιορισμών (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 50), συνυφασμένων με τη φύση τού εν λόγω κειμενικού είδους. Γνωρίζουν, παράλληλα, το δύσκολο έργο των ακροατών τους, που συνίσταται όχι μόνο στο να διαχειριστούν σε συγκεκριμένο χρόνο έναν εκτεταμένο μονόλογο με αυξημένο πληροφοριακό βάρος και να επεξεργαστούν αποτελεσματικά όγκο απαιτητικών -γνωστικά- πληροφοριών (Thompson 1997: 3-12, Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 65) αλλά και να συσχετίσουν τις πληροφορίες της επιστημονικής παρουσίασης με το δικό τους επίπεδο γνώσεων και τα ερευνητικά ενδιαφέροντά τους (Thompson 1997: 3).

Σε αυτό το απαιτητικό (καταστασιακό) περιβάλλον, η κύρια ευθύνη πέφτει στους ομιλητές, οι οποίοι θα πρέπει να προβλέψουν και να προλάβουν τις απαιτήσεις

² Κατά τους Heino κ.ά. (2002: 128), αυτός ο στόχος συνδέεται με την έννοια *face* (Brown & Levinson, 1978).

του ακροατηρίου τους. Γι' αυτό, θεμελιώδης ρητορικός στόχος τους -όπως έχει επισημανθεί (Heino κ.ά. 2002: 128) είναι να μεταφέρουν αποτελεσματικά τις πληροφορίες και να διευκολύνουν τις προσπάθειες των ακροατών να κατανοήσουν τις πληροφορίες που τους παρουσιάζονται χωρίς κενά/χάσματα. Για να επιτύχουν αυτόν τον στόχο, πρέπει να οργανώσουν κατάλληλα την παρουσίαση, να μεταφέρουν αυτή την οργάνωση στους ακροατές και να εκφράσουν με σαφήνεια το προτασιακό περιεχόμενο. Οι γλωσσικές επιλογές διέπονται και από το γεγονός ότι οι αποδέκτες είναι παρόντες στην αίθουσα. Αποστασιοποιημένος μονόλογος κρίνεται ακατάλληλος για το συγκεκριμένο επικοινωνιακό περιβάλλον (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 50). Γι' αυτό είναι σημαντικό οι ομιλητές να επιλέξουν διαπροσωπικές στρατηγικές (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 62), προκειμένου να εδραιώσουν τη σχέση τους με τους ακροατές τους σε συνάρτηση με την ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου επικοινωνιακού περιβάλλοντος.

1.3. Θεωρητικό πλαίσιο

Τις τελευταίες δεκαετίες, στον γλωσσολογικό χώρο έχει διατυπωθεί και επικρατήσει η αντίληψη ότι η σημασία ενός κειμένου προκύπτει ως αποτέλεσμα μιας διαδραστικής διαδικασίας ανάμεσα στον πομπό και τον δέκτη, κατά την οποία ο πομπός επιλέγει τους τύπους και τις εκφράσεις που θα μεταφέρουν με τον καλύτερο τρόπο το υλικό του, τη στάση του, τις διαθέσεις του (Hyland 2005b: 22). Σε αυτό το πλαίσιο, έντονο γλωσσολογικό ενδιαφέρον έχει εκδηλωθεί για τα γλωσσικά στοιχεία με τα οποία οι χρήστες της γλώσσας εκφράζουν τα προσωπικά συναισθήματά τους (personal feelings) και τις εκτιμήσεις ή αξιολογήσεις τους (assessments) πέραν τού καθ' αυτό προτασιακού περιεχομένου. Η γλωσσική αυτή πραγματικότητα έχει αποδοθεί από τους γλωσσολόγους με εύρος διαφορετικών όρων οι οποίοι αναφέρονται σε έναν ή περισσότερους τομείς με τους οποίους εκφράζεται η υποκειμενική τοποθέτηση των γραφόντων/των ομιλητών.

Πιο αναλυτικά, οι όροι αυτοί αναφέρονται σε επιστημικές εκτιμήσεις των γραφόντων/ των ομιλητών, όπως *αποδεικτικότητα* (evidentiality, Chafe 1986), *μετριασμός* (hedging, Hyland 1998a), *επιστημική τροπικότητα* (epistemic modality, π.χ. Hyland 1998), σε αξιολογικές κρίσεις τους και ευρύτερη τοποθέτησή τους αναφορικά με το προτασιακό περιεχόμενο ή/και συγκεκριμένες οντότητες στο λόγο τους, όπως *αξιολόγηση* (evaluation, Hunston 1993, 1994, Hunston & Thompson 2000), *στάση* (stance, Biber & Finegan 1989, Conrad & Biber 2000), καθώς και ευρύτερα σε όλα τα

γλωσσικά στοιχεία που επιλέγουν προκειμένου να αλληλεπιδράσουν με τους αποδέκτες τους. Όροι όπως *στάση* (Hyland 1999a), *κειμενική στάση* (discourse stance, Berman 2004, Γούτσος & Μπακάκου-Ορφανού 2006), *αποτίμηση* (appraisal, Martin 2000, White 2003, Martin & White 2005), (interactional) metadiscourse (Hyland 2005b) αναφέρονται όχι μόνο στην προσωπική τοποθέτηση του χρήστη της γλώσσας αναφορικά με το προτασιακό περιεχόμενο αλλά και ευρύτερα σε προσπάθειες υπονοούμενης ή εκπεφρασμένης αλληλεπίδρασης με τους αποδέκτες του.

Το θεωρητικό μοντέλο τού Hyland (2005a, b), στο οποίο εξετάζεται η διαπροσωπική πλευρά του λόγου με την υιοθέτηση του όρου *metadiscourse* (μεταλόγος) (Hyland 2005b: 41), εδράζεται στη θεμελιώδη παραδοχή του λόγου ως μορφής κοινωνικής αλληλεπίδρασης (social engagement, Hu & Cao 2015: 12). Αναφέρεται σε όλο το εύρος των γλωσσικών στοιχείων με τα οποία «προβάλλουμε τον εαυτό μας στο κείμενό μας εκφράζοντας τη στάση ή τοποθέτησή μας (attitude) αναφορικά με το περιεχόμενο αλλά και με τους αποδέκτες του κειμένου» (Hyland 2005b: 4). Συγκεκριμένα, με την εφαρμογή του, εξετάζεται ένα ευρύ φάσμα (περισσότερο ή λιγότερο ρητά εκπεφρασμένων) προσπαθειών αλληλεπίδρασης μεταξύ πομπού και δέκτη, το οποίο ξεκινά από τη συνειδητοποίηση της ύπαρξης ενός αποδέκτη και τη συνακόλουθη διαμόρφωση του κειμένου βάσει των αναγκών του και εκτείνεται μέχρι την εκπεφρασμένη «εισβολή» του επιστήμονα στο κείμενο και τη συνακόλουθη προσπάθειά του να εμπλέξει και τους αποδέκτες σε αυτό αναγνωρίζοντάς τους συνεργάτες στη διαμόρφωσή του.

Οι γλωσσικοί μηχανισμοί με τους οποίους υλοποιούνται αυτές οι προσπάθειες αλληλεπίδρασης ομαδοποιούνται -ανάλογα με τον βαθμό εκπεφρασμένης εμπλοκής του πομπού και του δέκτη- σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη εντάσσονται οι γλωσσικοί μηχανισμοί (interactive resources) με τους οποίους ο επιστήμονας συνειδητοποιεί την ύπαρξη των αποδεκτών του και προβλέπει τις πιθανές ανάγκες και αντιδράσεις τους. Εκτιμώντας αυτά που πιθανόν γνωρίζουν και καταλαβαίνουν, καθιστά το κείμενό του φιλικό προς αυτούς καθοδηγώντας τους σε αυτό και επισημαίνοντας τον τρόπο διάρθρωσής του με τη χρήση κατάλληλων γλωσσικών επιλογών, που λειτουργούν ως *γλωσσικοί δείκτες*.

Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι γλωσσικοί μηχανισμοί (interactional resources) με τους οποίους ο επιστήμονας καθιστά εμφανές όχι μόνο ότι αναγνωρίζει την ύπαρξη των αποδεκτών του αλλά και ότι επιδιώκει να τους συμπεριλάβει στο λόγο του. Με τη χρήση των μηχανισμών αυτών, ο επιστήμονας παρεμβαίνει ρητά στο

κείμενο, για να σχολιάσει και να αξιολογήσει το μήνυμά του και, παράλληλα, να εμπλέξει τους αποδέκτες του σε αυτό. Έτσι, οι μηχανισμοί αυτοί αναφέρονται όχι μόνο στην έκφραση άποψης του επιστήμονα αλλά και στη σχέση και την αλληλεπίδρασή του με τους αποδέκτες του (Gillaerts & van de Velde 2010: 130).

Ειδικότερα, οι γλωσσικοί μηχανισμοί της δεύτερης κατηγορίας υποκατηγοριοποιούνται (Hyland 2005a: 176, 177) σε δύο υποομάδες. Στην πρώτη (stance) εντάσσονται οι γλωσσικοί μηχανισμοί με τους οποίους οι επιστήμονες σχολιάζουν το μήνυμά τους, που σημαίνει ότι εκφράζουν κρίσεις, απόψεις καθώς και τη δέσμευσή τους σχετικά με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων ή το προτασιακό περιεχόμενο, προκαλώντας και επιζητώντας, έτσι, τη συμμετοχή των αποδεκτών τους, προκειμένου να το αποδεχθούν, να το αμφισβητήσουν ή και να το απορρίψουν. Στη δεύτερη υποομάδα (engagement) εντάσσονται οι γλωσσικοί μηχανισμοί με τους οποίους οι επιστήμονες εμπλέκουν εμφανέστερα τους αποδέκτες τους στο μήνυμά τους, που σημαίνει ότι αλληλεπιδρούν άμεσα με αυτούς (Hyland 2005a:176).

Σχεδιαγραμματικά, αυτοί οι γλωσσικοί μηχανισμοί, όπως προκύπτουν από τη σύνθεση της θεωρίας του Hyland (2005a, 2005b), είναι οι ακόλουθοι:

Stance	Engagement
μετριαστικοί μηχανισμοί (hedges)	αντωνυμίες που απευθύνονται στον αναγνώστη (reader pronouns)
ενισχυτικά/ εμφατικά (boosters/ emphatics)	παρενθέσεις / διακοπές (personal asides / interjections)
δείκτες διάθεσης (attitude markers)	εκκλήσεις σε κοινές γνώσεις (appeals to shared knowledge)
δείκτες προσωπικής αναφοράς (person markers / self mention)	οδηγίες (directives)
	ερωτήσεις (questions)

1.4. Ο επιστημονικός ακαδημαϊκός λόγος

Στον ξενόγλωσσο επιστημονικό χώρο, πολλοί γλωσσολόγοι διεξήγαγαν έρευνες αναφορικά με τη λειτουργία και την οργάνωση των γραπτών επιστημονικών κειμένων, από τα οποία το είδος του ερευνητικού άρθρου (research article) είναι το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα (π.χ. Swales 1990, Dudley-Evans 1994, Hyland 2000).

Ενώ για αρκετά χρόνια η ερευνητική δραστηριότητα στρεφόταν -σχεδόν αποκλειστικά- στη μελέτη γραπτών ειδών, γύρω στο 1990 άρχισε να εκδηλώνεται ερευνητικό ενδιαφέρον -προοδευτικά αυξανόμενο- και για τα προφορικά είδη ακαδημαϊκής επικοινωνίας. Μετά τις πρώτες επιστημονικές εργασίες γύρω από τα

γενικά χαρακτηριστικά ανακοινώσεων (papers read) σε επιστημονικές συναντήσεις από τον χώρο της βιοϊατρικής (Dubois 1980), οι γλωσσολογικές έρευνες στράφηκαν στο είδος της διάλεξης (lecture). Ειδικότερα, τεχνικές ανάλυσης των ειδών εφαρμόστηκαν με στόχο να διερευνηθεί τόσο η ρητορική οργάνωση του εν λόγω είδους όσο και τα λεξικογραμματικά στοιχεία του (Thompson 1994). Στο πλαίσιο αυτό, ερευνητικό ενδιαφέρον έχει εκδηλωθεί και για τους συγκεκριμένους λεξικογραμματικούς μηχανισμούς με τους οποίους ο ομιλητής υπογραμμίζει τα σημαντικά σημεία του λόγου του, προκειμένου οι ακροατές του να μπορέσουν να τον παρακολουθήσουν πιο αποτελεσματικά (Deroey & Taverniers 2012).

Από το 2000 κ.εξ., ερευνητικό ενδιαφέρον εκδηλώθηκε για τα κειμενικά είδη που παράγονται σε περιβάλλον επιστημονικού συνεδρίου, κυρίως για το είδος της επιστημονικής ανακοίνωσης σε συνέδριο (π.χ. Ventola κ.ά. 2002) ως προς τη γλωσσική συμπεριφορά των επιστημόνων-ομιλητών (π.χ. φαινόμενα ευγένειας) και τη ρητορική οργάνωση που παρουσιάζει το εν λόγω είδος στο εισαγωγικό τμήμα του (π.χ. Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005).

Στο πλαίσιο του ερευνητικού ενδιαφέροντος για τον επιστημονικό/ακαδημαϊκό λόγο, πλήθος επιστημονικών εργασιών, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, διερευνούν τους γλωσσικούς μηχανισμούς με τους οποίους οι επιστήμονες επιχειρούν να εισαγάγουν με ελεγχόμενο τρόπο το προσωπικό στοιχείο στον λόγο και να χτίσουν τη σχέση που επιθυμούν με τους αποδέκτες τους, δεδομένου ότι η ανάπτυξη μιας καλής σχέσης του επιστήμονα με τους αποδέκτες του θεωρείται στοιχείο κεφαλαιώδους σημασίας για μια αποτελεσματική ακαδημαϊκή επικοινωνία (π.χ. Hyland 2002: 215, 2005a: 173-174).

Η διαπροσωπική διάσταση του επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου διερευνήθηκε από τους γλωσσολόγους και με την υιοθέτηση ποικίλων διαφορετικών γλωσσολογικών όρων και προσεγγίσεων όπως *αξιολόγηση* (evaluation) και *στάση* (stance) και την εφαρμογή τους σε ποικίλα είδη ακαδημαϊκών κειμένων (π.χ. Anderson & Bamford 2004, Camiciotti & Bonelli 2004, Fortanet 2008), καθώς θεωρήθηκε ότι ο μηχανισμός της αξιολόγησης αποτελεί τη «ραχοκοκαλιά» της επιχειρηματικής δομής πολλών ακαδημαϊκών κειμένων (Anderson & Bamford 2004: 7).

Σε είδη προφορικού επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου, η διερεύνηση των γλωσσικών μηχανισμών με τους οποίους προωθείται η διεπίδραση (interaction) του ομιλητή με τους αποδέκτες επιχειρείται σε λίγες γλωσσολογικές μελέτες. Αξίζει να

αναφερθεί ότι γλωσσικά στοιχεία διεπίδρασης αναζητήθηκαν στο είδος της ερευνητικής παρουσίασης (research presentation), υπό την επίδραση των συμβάσεων και των περιορισμών του συγκεκριμένου είδους, και συσχετίστηκαν με τα αντίστοιχα γλωσσικά στοιχεία που εντοπίζονται σε σχετικά ακαδημαϊκά είδη του ερευνητικού άρθρου και της διάλεξης (Thompson 1997). Τα στοιχεία αυτά έχουν οριστεί ως γλωσσικά μέσα με τα οποία ο ομιλητής συγκροτεί την παρουσίασή του με βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του ακροατηρίου του, μέσω της εδραίωσης και διατήρησης μιας κατάλληλης σχέσης με αυτό και μέσω του σχεδιασμού και της δόμησης της παρουσιάσής του με τρόπο, ώστε να μπορεί να γίνει κατανοητή από τους ακροατές του με σχετική ευκολία. Στο είδος της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο, έχουν διερευνηθεί οι τρόποι με τους οποίους οι ομιλητές αξιοποιούν γλωσσικά στοιχεία που σχετίζονται με τη «φωνή» (voice), προκειμένου να ενισχύσουν το στοιχείο διεπίδρασης με το ακροατήριό τους (Cardinali 2021) καθώς και οι τρόποι με τους οποίους καλλιεργούν σχέση αλληλεγγύης (relation of solidarity) με αυτό (Hood & Forey 2005).

Το διαπροσωπικό στοιχείο των προφορικών ακαδημαϊκών ειδών εξετάστηκε και με την εφαρμογή των συγκεκριμένων θεωρητικών προτύπων της στάσης και της αξιολόγησης. Σε γλωσσικό υλικό που αντλήθηκε από το MICASE (Michigan Corpus of Academic Spoken English), οι συγκεκριμένοι γλωσσικοί μηχανισμοί αναζητήθηκαν στο είδος της διάλεξης (lecture) στο οποίο διερευνήθηκαν μεμονωμένα γλωσσικά χαρακτηριστικά στάσης/αξιολόγησης, όπως -αναφέρονται ενδεικτικά- τα γλωσσικά χαρακτηριστικά των ρημάτων που συνοδεύουν την προσωπική αντωνυμία α' προσώπου (*I*) ως στοιχεία που δηλώνουν στάση (Fortanet-Gomez 2004), η χρήση συγκεκριμένων λέξεων με αξιολογική χροιά, όπως του επιθέτου *likely* και του επιρρήματος *probably* (Bamford 2005).

Το ερευνητικό ενδιαφέρον για τον επιστημονικό-ακαδημαϊκό λόγο δεν περιορίζεται στον ξενόγλωσσο επιστημονικό χώρο αλλά έχει εκδηλωθεί και για τα ελληνικά δεδομένα, κυρίως από τη δεκαετία 2000 και εξής. Κάποιες γλωσσολογικές έρευνες στράφηκαν στη λειτουργία της επανάληψης στα επιστημονικά κείμενα (Λέκκα 1997), στην έκφραση της ισχύος (Λέκκα 2001), στη λειτουργία των επιστημονικών όρων (Λέκκα 2004), στις κειμενικές λειτουργίες των επιστημονικών κειμένων στο σύνολό τους (Λέκκα 2005), αλλά και στις στρατηγικές κατανόησης του ακαδημαϊκού-επιστημονικού λόγου (Κωστούλη 2000).

Ερευνητικό ενδιαφέρον έχει εκδηλωθεί και για συγκεκριμένα είδη του επιστημονικού-ακαδημαϊκού λόγου, κυρίως για την οργανωτική δομή τους και τα λεξικογραμματικά στοιχεία που επιλέγονται στις επιμέρους οργανωτικές ενότητες. Πιο διεξοδικά έχει μελετηθεί το είδος του προλόγου σε επιστημονικό βιβλίο (Κουτσουλέλου-Μίχου 2002) καθώς και το εισαγωγικό και επιλογικό κειμενικό τμήμα του επιστημονικού ερευνητικού άρθρου (Κουτσουλέλου-Μίχου 2009γ).

Η εξέταση του φαινομένου της αξιολόγησης στα ελληνικά δεδομένα επικεντρώθηκε στην εξέταση του συμπληρωματικού δείκτη *ότι* και των συνάψεών του ως αξιολογικών μηχανισμών (Κουτσουλέλου-Μίχου 2007). Αναφορικά με συγκεκριμένα είδη λόγου, μεμονωμένοι γλωσσικοί μηχανισμοί που εκφράζουν στάση του επιστήμονα αναζητήθηκαν και διερευνήθηκαν στο είδος του ερευνητικού άρθρου. Συγκεκριμένα, εξετάστηκαν οι γλωσσικοί μηχανισμοί (δείκτες στάσης, δείκτες βεβαιότητας, δείκτες κοινών γνώσεων) με τους οποίους οι επιστήμονες διατυπώνουν εμφατικά τα επιχειρήματά τους (Koutsantoni 2004) καθώς και η γενικότερη έκφραση στάσης και αξιολόγησης στο εισαγωγικό και το επιλογικό κειμενικό τμήμα ερευνητικών άρθρων αλλά και ερευνητικών εργασιών, επιπέδου μάστερ και διδακτορικού (Koutsantoni 2007).

Ωστόσο, στον ελληνόγλωσσο επιστημονικό χώρο, δεν εντοπίζονται ερευνητικές εργασίες αναφορικά με τη διαπροσωπική διάσταση ακαδημαϊκών προφορικών κειμένων.

1.5. Η έννοια του μεταλόγου

Μετά το 2000 το φαινόμενο της διεπίδρασης του επιστήμονα με τους αποδέκτες του διερευνήθηκε και με την εφαρμογή του διευρυμένου θεωρητικού μοντέλου (Hyland 2005b) για τον όρο *metadiscourse* (μεταλόγος). Με τον όρο *μεταλόγος* καλύπτεται ένα εύρος ρητορικών και πραγματολογικών εκφράσεων με τις οποίες ο γράφων/ο ομιλών προβάλλει τον εαυτό του στο κείμενο δείχνοντας τη στάση/τοποθέτησή του αναφορικά με το περιεχόμενο και το ακροατήριο (Hyland 2005b: 4). Παράλληλα προς την προοδευτικά αυξανόμενη αναγνώριση της σημαντικής λειτουργίας τους, που είναι ότι συνδέουν τον γράφοντα, τον αποδέκτη και το περιεχόμενο του κειμένου, τέτοιες εκφράσεις έχουν προκαλέσει ζωνηρό ενδιαφέρον στο πλαίσιο της έρευνας για τον ακαδημαϊκό λόγο. Η γλωσσολογική έρευνα στράφηκε περισσότερο στους γλωσσικούς μηχανισμούς που αναφέρονται στην έκφραση της άποψης του επιστήμονα αλλά και στη σχέση και την αλληλεπίδρασή του με τους αποδέκτες του

(interactional resources). Οι μηχανισμοί αυτοί αναζητήθηκαν σε διαφορετικά είδη του επιστημονικού/ακαδημαϊκού γραπτού λόγου (όπως σε ακαδημαϊκά ερευνητικά άρθρα, εκλαϊκευμένα επιστημονικά άρθρα, εισαγωγικά εγχειρίδια) (π.χ. Hyland 2005b).

Οι περισσότερες γλωσσολογικές έρευνες αναζήτησαν τους εν λόγω γλωσσικούς μηχανισμούς στο είδος του ερευνητικού άρθρου, δεδομένου ότι αποτελεί είδος-κλειδί για τη δημιουργία και τη διάδοση της γνώσης στις ακαδημαϊκές επιστημονικές κοινότητες (Hu & Cao 2015: 12). Στη διερεύνηση των μηχανισμών αυτών συμπεριλαμβάνονται διεπιστημονικές συγκρίσεις οι οποίες αφορούν είτε στο σύνολο του συγκεκριμένου είδους (π.χ. Hyland 2005a, b), είτε σε συγκεκριμένες οργανωτικές ενότητές του, όπως της συζήτησης και των αποτελεσμάτων (π.χ. Khedri κ.ά. 2013).

Πολλές επιστημονικές μελέτες εστίασαν στους τρεις κατεξοχήν διεπιδραστικούς μηχανισμούς (τους μετριαστικούς, τους εμφατικούς και τους δείκτες διάθεσης). Μέσα από αυτές αναδείχθηκαν η χρήση και οι λειτουργίες των εν λόγω γλωσσικών μηχανισμών σε άρθρα (π.χ. Abdi 2002), σε συγκεκριμένες οργανωτικές ενότητές τους, όπως στην ενότητα των συμπερασμάτων (π.χ. Abdollahzadeh 2011), στις περιλήψεις τους (abstracts) (π.χ. Gillaerts & van de Velde 2010), με παράλληλες συγκρίσεις μεταξύ επιστημών (π.χ. Abdi 2002) καθώς και γλωσσικών κοινοτήτων (π.χ. Abdollahzadeh 2011). Δεν λείπουν και οι γλωσσολογικές έρευνες οι οποίες επικεντρώθηκαν σε έναν γλωσσικό μηχανισμό, στα μετριαστικά στοιχεία (π.χ. Vold 2006a), στα εμφατικά στοιχεία (π.χ. Peacock 2006) ή στους δείκτες διάθεσης (Giltrow 2005) και διερεύνησαν τη διαφοροποιητική λειτουργία τους σε δεδομένα διαφορετικών επιστημονικών ή/και γλωσσικών κοινοτήτων.³

Στις διεπιστημονικές συγκρίσεις αναδείχθηκε διαφοροποίηση στη χρήση των διαδραστικών γλωσσικών μηχανισμών στις διαφορετικές επιστήμες. Κοινή είναι η διαπίστωση ότι οι εν λόγω γλωσσικοί μηχανισμοί υπερέχουν αριθμητικά στα άρθρα των θεωρητικών επιστημών, με λιγότερο ή περισσότερο στατιστικά σημαντικές διαφορές. Από τις επιστημονικές μελέτες αναδείχθηκε ότι διαφοροποιητικός παράγοντας στη χρήση τού μεταλόγου δεν αποτελεί μόνο η επιστήμη αλλά και ο πολιτισμός, καθώς φάνηκε ότι το γλωσσικό/πολιτιστικό περιβάλλον στο οποίο δημοσιεύονται τα άρθρα επηρεάζει τις ρητορικές επιλογές των γραφόντων (π.χ. Vold 2006a, Abdollahzadeh 2011, Dueñas 2011, Kim & Lim 2013).

³ Διεξοδική παρουσίαση της βιβλιογραφίας επιχειρείται στα αντίστοιχα κεφάλαια της παρούσας διδακτορικής διατριβής.

Η αναζήτηση του διαπροσωπικού στοιχείου προφορικών ακαδημαϊκών ειδών με την εφαρμογή του θεωρητικού προτύπου του Hyland 2005 (a, b) είναι περιορισμένη. Από τη διερεύνηση της βιβλιογραφίας, διαπιστώθηκε ότι το μοντέλο αυτό εφαρμόστηκε στο είδος του πολιτικού λόγου την τελευταία δεκαετία (π.χ. Kashiha 2022), στο οποίο οι μηχανισμοί με αυξημένη διαδραστική λειτουργία (interactional devices) διερευνήθηκαν ως συστατικά στοιχεία πειθούς. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε ο βαθμός και οι τρόποι με τους οποίους, μέσω της επιλογής και της χρήσης τους, συντελούν σημαντικά στη διαμόρφωση πειστικού πολιτικού λόγου.

1.6. Συμβολή της διατριβής

Το θέμα καθορίστηκε με γνώμονα το ευρύτερο γλωσσολογικό ενδιαφέρον για τα κειμενικά είδη που παράγονται σε περιβάλλον επιστημονικής/ακαδημαϊκής επικοινωνίας και ειδικότερα για τη διαπροσωπική διάσταση και για το φαινόμενο της διεπίδρασης σε αυτά. Παράλληλα, στον καθορισμό του συνέβαλαν και τα ερευνητικά κενά που εντοπίστηκαν στον ελληνικό γλωσσολογικό χώρο.

Έχει διαπιστωθεί ότι η ύπαρξη του στοιχείου της αλληλεπίδρασης/ διεπίδρασης (interaction) στον ακαδημαϊκό λόγο αποτελεί ένδειξη ικανότητας του επιστήμονα και, παράλληλα, καθιστά τον λόγο του αποτελεσματικό (Hyland 2005a: 175-176). Καθώς η αποδοχή των ισχυρισμών εξαρτάται -τουλάχιστον ως έναν βαθμό- από τη χρήση κατάλληλων ρητορικών και διεπιδραστικών στοιχείων -όπως έχει διατυπωθεί για τα ερευνητικά άρθρα- (Hyland 1998b: 351-352), η γνώση και η υιοθέτηση των γλωσσικών μηχανισμών που προωθούν την αλληλεπίδραση με το ακροατήριο, θεωρείται στοιχείο που θα βοηθήσει τον υποψήφιο και νέο επιστήμονα να παρουσιάσει τα αποτελέσματά του με τρόπο αποτελεσματικό, που θα συμβάλει στην πιο εύκολη αποδοχή τους. Κάθε κείμενο αποτελεσματικής ακαδημαϊκής επικοινωνίας, δηλαδή, προϋποθέτει ότι ο επιστήμονας λαμβάνει υπ' όψιν τους αποδέκτες του, αναγνωρίζει την ύπαρξή τους και, με τους κατάλληλους διαδραστικούς γλωσσικούς μηχανισμούς (interactional resources), τους εμπλέκει στο κείμενο δίνοντάς τους τη δυνατότητα να συμβάλουν στη διαμόρφωσή του (Hyland 2005a: 174, Hyland 2005b: 49-52).

Περαιτέρω, η (σαφής) γνώση των μηχανισμών που θεωρούνται ότι καθιστούν την ακαδημαϊκή επικοινωνία αποτελεσματική αποτελεί απαραίτητο στοιχείο ακαδημαϊκής κατάρτισης, δεδομένου ότι η διαδικασία της ένταξης των (νέων)

επιστημόνων στην επιστημονική κοινότητά τους προϋποθέτει το υψηλό επίπεδο γνώσης των ειδών της (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 45).

Μεγάλο μέρος της ένταξης των νέων επιστημόνων στην επιστημονική κοινότητά τους επιτυγχάνεται μέσω του προφορικού και όχι του γραπτού ακαδημαϊκού λόγου, δηλαδή μέσω σεμιναρίων, διαλέξεων, συνεδρίων (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 49). Έρευνες γύρω από τον μονόλογο της διάλεξης (lecture monologue) (π.χ. Dudley-Evans 1994) υπογραμμίζουν τη σημασία που έχει για τη διδασκαλία των Αγγλικών για Ακαδημαϊκούς Σκοπούς (English for Academic Purposes) η βαθύτερη κατανόηση προφορικών ακαδημαϊκών ειδών.

Το είδος της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο κατέχει κεντρική θέση και σημαίνουντα ρόλο στο ευρύτερο περιβάλλον των ακαδημαϊκών κοινοτήτων (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 1999), γι' αυτό αποτελεί ένα από τα προφορικά είδη με τα οποία πρέπει να είναι εξοικειωμένος ο επιστήμονας. Δεδομένου ότι, μέσω αυτού, ανακοινώνει νέα πορίσματα, η συγγραφή και η παρουσίαση δημοσιεύσεων αποτελούν βασικά στοιχεία της επιστημονικής ιδιότητάς του. Ειδικότερα, μια αποτελεσματική παρουσίαση αποτελεί σημαντικό εφόδιο για έναν επιστήμονα, γιατί, μέσω αυτής, μπορεί να εδραιώσει τη θέση του στον χώρο του/σε ένα επιστημονικό δίκτυο και, συνακόλουθα, να επαυξήσει τις προϋποθέσεις για να επεκτείνει και να προαγάγει τις έρευνές του (Cardinali 2021).

Η κεντρική θέση τού εν λόγω είδους στην επιστημονική κοινότητα καταφαίνεται και από το ότι, μέσω των προφορικών ανακοινώσεων, διαδίδεται η επιστημονική γνώση μέσω της ανακοίνωσης νέων πορισμάτων. Στον αγγλόφωνο ευρωπαϊκό χώρο, στο πλαίσιο της διδασκαλίας των Αγγλικών για Ακαδημαϊκούς Σκοπούς (English for Academic Purposes, EAP), εκδηλώνεται τα τελευταία χρόνια έντονο ενδιαφέρον για σεμινάρια που βοηθούν μη φυσικούς ομιλητές που σταδιοδρομούν στον ακαδημαϊκό χώρο να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους κατά την παρουσίαση της έρευνάς τους (Thompson 1997: 1).

Παρά την κεντρική θέση που κατέχουν στον επιστημονικό χώρο το περιβάλλον των επιστημονικών συνεδρίων και συνακολούθως το είδος της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο, οι έρευνες στην ξενόγλωσση επιστημονική βιβλιογραφία είναι -σχετικά με τα αντίστοιχα γραπτά είδη- περιορισμένες. Η παρατήρηση αυτή βρίσκεται σε συνάφεια με τη γενικότερη διαπίστωση αναφορικά με το αξιοσημείωτο ερευνητικό κενό που παρατηρείται στη γλωσσολογική μελέτη των κειμένων προφορικού ακαδημαϊκού-επιστημονικού λόγου (π.χ. Rowley-Jolivet 1999). Το

γεγονός αυτό έχει αποδοθεί στη δυσκολία που παρουσιάζει η διαμόρφωση σωμάτων προφορικών κειμένων. Επίσης, έχει επισημανθεί ότι τα προφορικά είδη λόγου δεν είναι εύκολο να αναλυθούν με τον ίδιο τρόπο όπως τα γραπτά επιστημονικά κείμενα, γεγονός που καθιστά πιο δύσκολη την κατανόηση και την αποδόμησή τους (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2003: 59, 2005: 46). Στον ελληνικό γλωσσολογικό χώρο, το είδος της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο παραμένει ανεξερεύνητο, όπως όλα τα είδη της προφορικής ακαδημαϊκής επικοινωνίας. Παράλληλα, ενώ έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον για τη διερεύνηση των διεπιδραστικών γλωσσικών μηχανισμών στον ξενόγλωσσο επιστημονικό χώρο, στον ελληνικό γλωσσολογικό χώρο η αντίστοιχη γλωσσολογική έρευνα είναι περιορισμένη, πολύ περισσότερο, μάλιστα, για τα προφορικά είδη κειμένων (παρ. 1.5.).

Στη διατριβή η διερεύνηση της εσωτερικής οργάνωσης των ομιλιών και ο καθορισμός των οργανωτικών ενοτήτων τους (κινήσεων και βημάτων) επιχειρήθηκε με βάση το θεωρητικό μοντέλο ανάλυσης σε κινήσεις (*move analysis*) του Swales (1981, 1990).

Σε επίπεδο γλωσσικών επιλογών, η έρευνα επικεντρώθηκε στους γλωσσικούς μηχανισμούς με τους οποίους υλοποιούνται εκπεφρασμένες προσπάθειες αλληλεπίδρασης του επιστήμονα με τους αποδέκτες του (*interactional resources*), όπως αυτοί κατηγοριοποιήθηκαν από τον Hyland (π.χ. 2000, 2005a, 2005b) στο μοντέλο του για τον διαπροσωπικό μεταλόγο (*interactional metadiscourse*) (παρ. 1.3.). Η απόφαση αυτή υπαγορεύθηκε από το γεγονός ότι οι μηχανισμοί αυτοί συνδέονται περισσότερο άμεσα και εμφανώς με το διαπροσωπικό χαρακτήρα του λόγου (Gillaerts & van de Velde 2010: 130). Με τη χρήση τους, παρέχονται στους επιστήμονες πολλά μέσα, για να δείξουν την παρουσία τους, να εκφράσουν τοποθέτηση και αξιολόγηση αναφορικά με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων τους, να αξιολογήσουν τον βαθμό βεβαιότητας και δέσμευσής τους αναφορικά με το περιεχόμενο των επιχειρημάτων τους εμπλέκοντας και τους αποδέκτες τους. Έτσι, βρίσκονται στην καρδιά της ακαδημαϊκής επικοινωνίας ως κοινωνικο-ρητορικής δραστηριότητας (Hu & Cao 2015: 13). Η επιλογή τού παραπάνω θεωρητικού μοντέλου του Hyland (2005a, b) υπαγορεύθηκε από το γεγονός ότι με αυτό καλύπτονται όλες οι προσπάθειες αλληλεπίδρασης (*interaction*) μεταξύ πομπού και δέκτη (Hyland 2005b: 45), από τη διατύπωση σχολίων του επιστήμονα για ζητήματα που θίγει μέχρι τη συστηματική χρήση γλωσσικών μηχανισμών για τη -μεγαλύτερη ή μικρότερη- εμπλοκή του αποδέκτη στο κείμενο.

Το συγκεκριμένο θεωρητικό πρότυπο έχει υιοθετηθεί για την ανάλυση ποικίλων ειδών ακαδημαϊκού-επιστημονικού λόγου (παρ. 1.5.) και έχει επισημανθεί στη συναφή βιβλιογραφία ότι αποτελεί αξιόπιστο μέσο για τη διερεύνησή τους (π.χ. Hyland 2004) καθώς και ότι συμβάλλει στην ανάδειξη ρητορικών χαρακτηριστικών τους (Khedri κ.ά. 2013: 65, 66). Επιπλέον, θεωρείται κατάλληλο για τη σύγκριση των ρητορικών χαρακτηριστικών και επιλογών των διαφορετικών κοινοτήτων λόγου, όπως είναι οι διαφορετικές επιστήμες, δεδομένου ότι τα διαφορετικά χαρακτηριστικά των επιστημών συνδέονται με διαφορές στη χρήση τού μεταλόγου σε αυτές.

Προσδοκάται ότι η διερεύνηση του στοιχείου της αλληλεπίδρασης μέσω του συγκεκριμένου θεωρητικού προτύπου θα συντελέσει στην ερευνητική προσπάθεια να αναδειχθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του είδους της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο. Έτσι, η παρούσα διδακτορική διατριβή μπορεί να ενταχθεί στο ευρύ σύνολο των μελετών που αναζητούν τα χαρακτηριστικά των διαφορετικών κειμενικών ειδών (genres) του επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου. Επιπλέον, μπορεί να ενταχθεί σε αυτές που προορίζονται για διδακτικούς σκοπούς στο χώρο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς υπηρετεί το στόχο να εξοικειωθεί ο μαθητής με είδη επιστημονικού λόγου και να καλλιεργήσει δεξιότητες απαραίτητες για την εξέλιξή του στον πανεπιστημιακό και τον ευρύτερο ακαδημαϊκό χώρο, όταν θα κληθεί ως επιστήμονας να συμμετάσχει σε συνέδρια, για να ανακοινώσει τα πορίσματά του.

1.7. Δεδομένα – Μεθοδολογία

Κατά τη συγκέντρωση των ομιλιών που θα αποτελούσαν το δείγμα για την παρούσα διδακτορική διατριβή, αναπτύχθηκαν προβληματισμοί αναφορικά με το είδος της ομιλίας που θα επιλεγόταν, δεδομένου ότι ένα συνέδριο αποτελεί ένα σύστημα διαφορετικών ειδών, που συνδέονται μεταξύ τους (Ventola κ.ά. 2002: 11). Αρχικά, προκειμένου να διαμορφωθεί ομοιογενές δείγμα για την εξαγωγή συμπερασμάτων, το σώμα κειμένων αποτέλεσαν ομιλίες που θεωρήθηκαν ότι εντάσσονται στο είδος της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο (παρ. 1.2). Παράλληλα, δεδομένου ότι οι διεπιστημονικές συγκρίσεις συμβάλλουν στο να αποκρυσταλλωθούν τα χαρακτηριστικά των υπό διερεύνηση ειδών, αναπτύχθηκαν προβληματισμοί αναφορικά με τον επιστημονικό χώρο από τον οποίο θα επιλέγονταν οι ομιλίες-προφορικές ανακοινώσεις. Σκόπιμο κρίθηκε να αντιπροσωπευθούν στο δείγμα της παρούσας διατριβής τόσο οι ανθρωπιστικές επιστήμες όσο και ο επιστημονικός

χώρος της ιατρικής, λόγω των διαφορών από τις οποίες χαρακτηρίζονται. Άλλωστε, η συγκριτική εξέταση των γλωσσικών μηχανισμών μεταλόγου σε ποικίλα είδη επιστημονικής/ ακαδημαϊκής επικοινωνίας από τον χώρο των κοινωνικών/ ανθρωπιστικών και θετικών επιστημών συγκεντρώνει ευρέως το γλωσσολογικό ενδιαφέρον τις τελευταίες δεκαετίες (π.χ. Abdi 2002, Hyland & Tse 2004, Vold 2006b, Akinci 2016, Mina & Biria 2017, Salahshoor & Afsari 2017).

Για τη διερεύνηση του θέματος της παρούσας διδακτορικής διατριβής, διαμορφώθηκαν δύο σώματα ομιλιών. Το πρώτο αποτελείται από 20 20λεπτες ομιλίες, οι οποίες παρουσιάστηκαν στο 11ο Πανελλήνιο Συνέδριο Μαιευτικής και Γυναικολογίας (Αθήνα, 28-31 Μαΐου 2009). Οι ομιλητές του γυναικολογικού συνεδρίου δεν ήταν φοιτητές -προπτυχιακοί ή μεταπτυχιακοί-, αλλά καταξιωμένοι γιατροί, οι οποίοι εργάζονταν σε κάποιο νοσοκομείο. Έτσι, θεωρήθηκε ότι θα ακολουθούσαν εδραιωμένες πρακτικές. Το δεύτερο σώμα ομιλιών αποτελείται από 20 30λεπτες ομιλίες, οι οποίες παρουσιάστηκαν στο 36ο Ετήσιο Συνέδριο της Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων (Μυτιλήνη, 12-14 Νοεμβρίου 2009). Οι ομιλίες μαγνητοφωνήθηκαν, απομαγνητοφωνήθηκαν και καταγράφηκαν σε αρχείο τύπου *Microsoft Word*. Μετά την απομαγνητοφώνηση, διαμορφώθηκε ένα σώμα ομιλιών 70.832 λέξεων (25.928 λέξεις στις ομιλίες του Ιατρικού Συνεδρίου και 44.904 λέξεις στις ομιλίες του Φιλολογικού Συνεδρίου).

Στη συνέχεια, διερευνήθηκε η οργανωτική δομή κάθε ομιλίας ως διαδοχή κινήσεων και βημάτων με βάση το πρότυπο του Swales (move analysis) και εξήχθησαν συμπεράσματα αναφορικά με την οργανωτική δομή που χαρακτηρίζει τις ομιλίες των δύο επιστημών (Κεφάλαιο 2).

Το επόμενο βήμα ήταν να διερευνηθεί η χρήση και η λειτουργία των τριών διαπροσωπικών μηχανισμών μεταλόγου, οι οποίοι αναζητήθηκαν στις οργανωτικές ενότητες όλων των ομιλιών. Αρχικά, εντοπίστηκαν τα γλωσσικά στοιχεία (λέξεις-φράσεις) που κρίθηκε ότι εμπίπτουν σε μία από τις τρεις κατηγορίες γλωσσικών μηχανισμών μεταλόγου⁴. Προκειμένου να καθοριστεί ποιοι μηχανισμοί θα περιλαμβάνονταν στην ανάλυση των δεδομένων, δεν ελήφθησαν υπ' όψιν ήδη διαμορφωμένοι κατάλογοι (π.χ. Hyland 1998a). Η επιλογή τους έγινε βάσει της

⁴ Στο συνέδριο των φιλόλογων δεν ελήφθησαν υπ' όψιν τα παραθέματα (π.χ. από λογοτεχνικά έργα) για τον εντοπισμό διαπροσωπικών μηχανισμών. Συνεπώς, δεν προσμετρήθηκαν στον συνολικό αριθμό των λέξεων.

μελέτης των σχετικών γλωσσολογικών παρατηρήσεων στα θεωρητικά πρότυπα και με την παράλληλη αξιολόγηση του ρόλου του γλωσσικού περιβάλλοντος.

Στη συνέχεια, καταμετρήθηκαν σχολαστικά, προκειμένου να εξαχθούν αποτελέσματα για τη συχνότητα εμφάνισής τους σε καθένα από τα δύο δείγματα ομιλιών. Η ποσοτική ανάλυση των γλωσσικών μηχανισμών που εξετάστηκαν είχε ως αποτέλεσμα την εξαγωγή τριών αριθμητικών δεδομένων στα δύο σώματα ομιλιών (Παράρτημα II, πίν.1). Για κάθε γλωσσικό μηχανισμό, δόθηκε ο απόλυτος αριθμός εμφάνισής του (Παράρτημα II, πίν.1, 1η στήλη), το ποσοστό εμφάνισής του στο σύνολο των εντοπισμένων μηχανισμών στο συγκεκριμένο σώμα ομιλιών (Παράρτημα II, πίν.1, 2η στήλη) και το ποσοστό εμφάνισης κάθε μηχανισμού σε σχέση με τον συνολικό αριθμό λέξεων στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών (Παράρτημα II, πίν.1, 3η στήλη). Προκειμένου να εξαχθούν πληρέστερα συμπεράσματα για τους μετριάστους και τους εμφατικούς μηχανισμούς, αναζητήθηκε ο απόλυτος αριθμός εμφάνισης κάθε πραγματολογικής υποκατηγορίας μετριάστων και εμφατικών μηχανισμών (Παράρτημα II, πίν. 2, 1η στήλη, πίν. 3, 1η στήλη) καθώς και το ποσοστό εμφάνισης της συγκεκριμένης κατηγορίας σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των συγκεκριμένων μηχανισμών (Παράρτημα II, πίν. 2, 2η στήλη, πίν. 3, 2η στήλη).

Κάθε γλωσσικός μηχανισμός συσχετίστηκε με τη λειτουργία που επιτελεί και σε συνάρτηση με τη διαφοροποίηση των στόχων των ομιλητών στις επιμέρους οργανωτικές ενότητες αλλά και με τα χαρακτηριστικά των δύο επιστημών. Τέλος, διεξήχθησαν διεπιστημονικές συγκρίσεις, προκειμένου να διατυπωθούν τα τελικά συμπεράσματα.

1.8. Δομή τής διατριβής

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται αναλυτικά το θέμα της παρούσας διδακτορικής διατριβής, σκιαγραφείται το γλωσσολογικό θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και παρουσιάζονται αναλυτικά τα θεωρητικά πρότυπα που υιοθετήθηκαν για την ανάλυση των δεδομένων. Τέλος, περιγράφονται τα δεδομένα και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την ανάλυσή τους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεωρητικό μοντέλο ανάλυσης σε κινήσεις (move analysis) του Swales (1990, 2004). Με βάση αυτό, καθορίζεται η σχηματική οργάνωση των ομιλιών που δόθηκαν στα δύο συνέδρια ως διαδοχή κινήσεων (moves) και βημάτων (steps), που αντανακλούν τους επικοινωνιακούς στόχους των ομιλητών. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται προσπάθεια να ανιχνευθούν

κινήσεις και βήματα με -υψηλότερη ή χαμηλότερη- επαναληψιμότητα, σταθερά επαναλαμβανόμενα οργανωτικά σχήματα και ένα τυπικό οργανωτικό σχήμα. Τα αποτελέσματα σχολιάζονται με βάση τη φύση της παρουσίασης σε συνέδριο αλλά και σε συνάρτηση με τους στόχους των ομιλητών, όπως διαφοροποιούνται στις δύο επιστήμες.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται θεωρητικά στοιχεία για τα μετριαστικά στοιχεία (hedges) και σκιαγραφείται το γενικότερο γλωσσολογικό ενδιαφέρον για αυτά. Στη συνέχεια παρουσιάζεται αναλυτικά το θεωρητικό μοντέλο για την εξέτασή τους, το οποίο στηρίζεται στο θεωρητικό πρότυπο του Hyland (1996a, 1998a) με αξιοποίηση στοιχείων από την ταξινόμια της Varttala (2001) για τη μορφική κατηγοριοποίησή τους. Το κύριο μέρος του κεφαλαίου συνίσταται στην ανάλυση των δεδομένων. Οι μετριαστικοί μηχανισμοί που εντοπίστηκαν στο δείγμα των ομιλιών από τα δύο συνέδρια παρουσιάζονται ανά πραγματολογική κατηγορία με τα συγκεκριμένα λεξικά και γραμματικά μέσα με τα οποία πραγματώνονται γλωσσικά. Συνεξετάζονται με τις λειτουργίες που επιτελούν ανά οργανωτική ενότητα (κίνηση) τόσο στις προφορικές ανακοινώσεις του συνεδρίου της ιατρικής όσο και σε αυτές που παρουσιάστηκαν στο πανελλήνιο συνέδριο των φιλόλογων με παράλληλες διεπιστημονικές συγκρίσεις.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την ανάλυση των εμφατικών στοιχείων (emphatics) στο δείγμα των ομιλιών από τα δύο συνέδρια. Αρχικά, παρουσιάζονται θεωρητικά στοιχεία και σκιαγραφείται το γενικότερο γλωσσολογικό ενδιαφέρον. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται αναλυτικά το θεωρητικό μοντέλο, το οποίο διαμορφώθηκε στην παρούσα διδακτορική διατριβή βάσει αυτού που ο Hyland (1998a: 156-186) διαμόρφωσε για την εξέταση των μετριαστικών στοιχείων (Κεφάλαιο 3). Πρόκειται για ένα νέο θεωρητικό μοντέλο, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα να εξεταστούν σφαιρικά τα εμφατικά στοιχεία και κατ' αντιστοιχία προς τα μετριαστικά. Το κύριο μέρος του κεφαλαίου συνίσταται στην ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των δεδομένων από τις ομιλίες των δύο συνεδρίων με παράλληλες διεπιστημονικές συγκρίσεις.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζονται οι δείκτες διάθεσης (attitude markers), συγκεκριμένα τα γλωσσικά λεξικά στοιχεία που δείχνουν διάθεση με εκπεφρασμένο γλωσσικά τρόπο. Για την ανάλυσή τους υιοθετήθηκε το μεθοδολογικό πρότυπο της Dueñas (2010), στο οποίο οι δείκτες διάθεσης κατηγοριοποιούνται με βάση τις έννοιες που εκφράζουν καθώς και τις οντότητες (entities) στις οποίες αυτές

αποδίδονται (διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα, research-oriented attitude ή διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα, topic-oriented attitude), κατά το πρότυπο της Thetela (1997). Από την ποιοτική ανάλυση που διεξήχθη προέκυψαν ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις αναφορικά με το εύρος και τη διαφοροποίηση των λειτουργιών τους στις επιμέρους οργανωτικές ενότητες των ομιλιών αλλά και μεταξύ των ομιλιών από τις δύο διαφορετικές επιστήμες.

Στο έκτο κεφάλαιο επιχειρείται η συζήτηση των αποτελεσμάτων, συνοψίζονται τα συμπεράσματα της διατριβής και, με βάση τους περιορισμούς της παρούσας εργασίας, κατατίθενται ερευνητικές προτάσεις για το μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΟΜΙΛΙΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζεται το θεωρητικό μοντέλο ανάλυσης σε κινήσεις (move analysis) του Swales (1990, 2004), καθώς και η σημαντική θέση που κατέχει στον επιστημονικό χώρο για τον καθορισμό της σχηματικής οργάνωσης ποικίλων ειδών ακαδημαϊκού/ επιστημονικού λόγου (2.1., 2.2.). Αφού επισημαίνεται η έλλειψη επιστημονικών εργασιών αναφορικά με τη σχηματική οργάνωση προφορικών ειδών ακαδημαϊκού/ επιστημονικού λόγου (2.2., 2.3.), εφαρμόζεται το πρότυπο του Swales για την ανάλυση των δεδομένων της διατριβής (2.4.), δηλαδή για να αποδοθεί η σχηματική οργάνωση των προφορικών ανακοινώσεων που δόθηκαν στα δύο συνέδρια (ιατρικής και φιλολογίας) ως διαδοχή κινήσεων και βημάτων. Στα δύο δείγματα των ομιλιών, εντοπίζονται σταθερά επαναλαμβανόμενες οργανωτικές ενότητες (κινήσεις και βήματα) και οργανωτικά σχήματα και, παράλληλα, διατυπώνονται παρατηρήσεις που προκύπτουν από διεπιστημονικές συγκρίσεις.

2.1. Η προσέγγιση του Swales

Στον χώρο της θεωρίας των ειδών, ιδιαίτερη θέση κατέχει η προσέγγιση του Swales (1990, 2004). Σύμφωνα με αυτήν, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη μακροδομή κάθε είδους, η οποία εξετάζεται ως διαδοχή *κινήσεων* (moves) και *βημάτων* (steps), που αντανακλούν και υπηρετούν, με τη σειρά τους, τους επικοινωνιακούς στόχους του πομπού (Κουτσουλέλου-Μίχου 2009γ: 16). Αναλυτικότερα, οι κινήσεις θεωρούνται λειτουργικές ενότητες που επιτελούν μία συγκεκριμένη κάθε φορά επικοινωνιακή λειτουργία στον γραπτό ή τον προφορικό λόγο. Καθορίζονται όχι μόνο με βάση την επικοινωνιακή λειτουργία που επιτελούν αλλά και συγκεκριμένα γραμματικά στοιχεία καθώς και λεξικούς δείκτες που εντοπίζονται στον λόγο (Swales 2004: 228-229). Κάθε κίνηση περιλαμβάνει έναν αριθμό βημάτων. Πρόκειται για ρητορικές στρατηγικές που έχει στη διάθεσή του ο γράφων, προκειμένου να υλοποιήσει συγκεκριμένη επικοινωνιακή πρόθεση στο πλαίσιο μιας κίνησης (Bhatia 1993: 30-31).

Ενδιαφέρουσα είναι η έρευνα του Swales γύρω από τη δομή του ερευνητικού άρθρου (research article) και, περισσότερο, τη σχηματική οργάνωση (rhetorical movement) που παρουσιάζει το εισαγωγικό τμήμα του (1981, 1990, 2004). Αναλυτικότερα, η πρώτη προσπάθειά του (Swales 1981) να διαμορφώσει ένα μοντέλο για τη σχηματική οργάνωση που παρουσιάζει η εισαγωγή ερευνητικού άρθρου (Swales 1990: 140) βρήκε ιδιαίτερη απήχηση στον οικείο ερευνητικό χώρο.

Λίγα χρόνια αργότερα, μελετώντας εισαγωγές άρθρων από εύρος διαφορετικών επιστημών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι επαναλαμβάνεται σε αυτές ένα μοντέλο 3 κινήσεων, *Create a Research Space* (CARS) μοντέλο (1990, 2004), στο οποίο αποτυπώνονται και αναδεικνύονται τα κομβικά σημεία/ στόχοι μιας τυπικής εισαγωγής (πίνακας 1).

Πίνακας 1. Σχηματική απεικόνιση του μοντέλου του Swales 1990

K1 Εδραιώνοντας μια περιοχή/ οριοθέτηση του ερευνητικού χώρου

B1 Δηλώνοντας κεντρικότητα

B2 Κάνοντας γενικεύσεις του θέματος

B3 Ανασκοπώντας στοιχεία/ πληροφορίες προηγούμενης έρευνας

K2 Δημιουργώντας ένα χώρο (μια “γωνιά”)

B1 Ισχυριζόμενος αντίθετα

B2 Δείχνοντας ένα κενό

B3 Εγείροντας μια ερώτηση

B4 Συνεχίζοντας μια παράδοση

K3 Καλύπτοντας το χώρο (τη “γωνιά”)

B1 Υπογραμμίζοντας τους σκοπούς

B2 Αναγγέλλοντας την παρούσα έρευνα

B3 Ανακοινώντας κύρια αποτελέσματα

B4 Δείχνοντας τη δομή του άρθρου

Κατά την επανεξέταση του προτύπου του, ο Swales (2004) επέφερε σημαντικές διαφοροποιήσεις. Πιο συγκεκριμένα, συγχώνευσε τα δύο βήματα της πρώτης κίνησης (K1-B1, K1-B2) σε ένα (πίν. 2), καθώς, όπως και ο ίδιος διαπίστωσε, στην πράξη παρατηρήθηκαν προβλήματα στη διάκρισή τους (Swales 2004: 227-228). Οι αναφορές στην υπάρχουσα βιβλιογραφία (K1-B3) δεν θεωρήθηκε, πλέον, ανεξάρτητο βήμα (Swales 2004: 227). Παρομοίως, περιόρισε τα βήματα της δεύτερης κίνησης, εφόσον κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, στην πραγματικότητα, η επισήμανση του κενού (K2-B2) είναι το βήμα που επιλέγεται συχνότερα και αυτό στο οποίο, ως προς τη λειτουργία τους, μπορούν να συμπεριληφθούν και τα άλλα (Swales 2004: 230). Τέλος, εμπλούτισε την κίνηση 3 και θεώρησε ότι σε αυτήν υπάγονται όλα τα βήματα με τα οποία ο επιστήμονας παρουσιάζει την έρευνά του.

Πίνακας 2. Σχηματική απεικόνιση του μοντέλου του Swales 2004

K1 Οριοθέτηση του ερευνητικού χώρου

B1 Γενικεύσεις του θέματος ιδιαίτερης σημασίας

K2 Δημιουργώντας μια “γωνιά”

B1 Δείχνοντας ένα κενό ή προσθέτοντας στο ήδη γνωστό

B2 Παρουσιάζοντας θετική δικαιολόγηση

K3 Παρουσιάζοντας την παρούσα δουλειά

B1 Ανακοινώντας την παρούσα έρευνα περιγραφικά ή/και ως προς τους σκοπούς της

- B2 Παρουσιάζοντας ερωτήσεις ή υποθέσεις της έρευνας
- B3 Οριστικές διευκρινίσεις
- B4 Συνοψίζοντας μεθόδους**
- B5 Ανακοινώνοντας κυριότερα αποτελέσματα
- B6 Δηλώνοντας την αξία της παρούσας έρευνας
- B7 Υπογραμμίζοντας η δομή του άρθρου

2.2. Μελέτες για τη σχηματική οργάνωση ειδών ακαδημαϊκού/επιστημονικού λόγου

Η μελέτη τού Swales άνοιξε τον δρόμο σε μια σειρά γλωσσολόγων, οι οποίοι μελέτησαν τη σχηματική δομή ακαδημαϊκών/επιστημονικών ειδών ως διαδοχική κινήσεων και βημάτων. Διεξοδικά έχουν μελετηθεί τα ερευνητικά άρθρα, πιο συγκεκριμένα η εισαγωγή (π.χ. Posteguillo 1999, Samraj 2002, Koutsantoni 2007, Kim 2010), η καταληκτική ενότητα τους⁵ (π.χ. Hopkins & Dudley-Evans 1988, Brett 1994, Holmes 1997, Posteguillo 1999, Williams 1999, Koutsantoni 2007, Κουτσοιλέλου-Μίχου 2009β, Basturkmen 2012) καθώς και οι περιλήψεις (abstracts) που προτάσσονται σε αυτά (research papers, π.χ. Santos dos Bittencourt 1996). Λιγότερο έχουν μελετηθεί οι εργασίες επιπέδου μάστερ και διδακτορικού και, πιο συγκεκριμένα, οι ενότητες εισαγωγή (π.χ. Bunton 2002, Samraj 2008) και συζήτηση (π.χ. Hopkins & Dudley-Evans 1988, Dudley-Evans 1994, Bunton 2002). Επίσης, έχουν μελετηθεί και οι πρόλογοι επιστημονικών βιβλίων-εγχειριδίων (Κουτσοιλέλου-Μίχου 2002). Οι περισσότερες μελέτες αφορούν σε μικρής έκτασης κείμενα, ενώ λίγες είναι αυτές που αφορούν σε ολόκληρο κείμενο (π.χ. Nwogu 1991, 1997).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εργασίες στις οποίες επιχειρείται η διερεύνηση της σχηματικής δομής ενός είδους μέσω διεπιστημονικών συγκρίσεων. Αναλυτικότερα, έχουν μελετηθεί τα ερευνητικά άρθρα, πιο συγκεκριμένα οι ενότητες εισαγωγή (Samraj 2002) και συζήτηση (Holmes 1997, Basturkmen 2012), καθώς και η εισαγωγή εργασιών που υποβάλλονται για την απόκτηση μάστερ (Samraj 2008).

Προφορικά είδη κειμένων ακαδημαϊκού-επιστημονικού λόγου έχουν διερευνηθεί πολύ λιγότερο ως προς τη σχηματική οργάνωσή τους και, επιπλέον, η γλωσσολογική έρευνα έχει περιοριστεί στο *εισαγωγικό κομμάτι* τους. Αναλυτικότερα, έχει διερευνηθεί το εισαγωγικό κομμάτι διαλέξεων (lectures) στον χώρο της

⁵ Σε αυτόν τον όρο περιλαμβάνονται οι ενότητες αποτελέσματα, συζήτηση-συμπεράσματα του επιστημονικού άρθρου, δεδομένου ότι, κατά τον Swales, τα όριά τους δεν είναι σταθερά, ενώ, παράλληλα, συνεμφανίζονται σε μία ενότητα στοιχεία που μπορούν να αποτελούν ιδιαίτερα κειμενικά τμήματα (Κουτσοιλέλου-Μίχου 2009γ: 76).

ανώτερης εκπαίδευσης και έχουν εντοπιστεί στον λόγο των ομιλητών συγκεκριμένες λειτουργικές ενότητες, που αντιστοιχούν στις κινήσεις και τα βήματα του μοντέλου του Swales (Thompson 1994).

Τα τελευταία χρόνια, ερευνητικό ενδιαφέρον έχει εκδηλωθεί και για τη ρητορική οργάνωση που παρουσιάζει το εισαγωγικό τμήμα επιστημονικών παρουσιάσεων σε συνέδριο. Τα συμπεράσματα των ερευνητών προέκυψαν από ανάλυση του λόγου σε κινήσεις (move analysis), που εφαρμόστηκε σε ένα δείγμα παρουσιάσεων σε διεθνή επιστημονικά συνέδρια 3 διαφορετικών επιστημών (γεωλογίας, ιατρικής, φυσικής) (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2003, 2005). Οι Hood & Forey (2005) συγκέντρωσαν 5 παρουσιάσεις επιστημονικών δημοσιεύσεων σε συνέδριο και εντόπισαν τις κινήσεις στο εισαγωγικό κειμενικό τμήμα, προκειμένου να διαπιστώσουν στη συνέχεια την παρουσία του διαπροσωπικού στοιχείου σε αυτές.

Ωστόσο, από τη σχετική βιβλιογραφία απουσιάζουν μελέτες που να αφορούν σε όλη την έκταση κειμένου προφορικής ακαδημαϊκής-επιστημονικής επικοινωνίας, με μοναδική εξαίρεση αυτήν της Dubois (1980), η οποία μελέτησε παρουσιάσεις που δόθηκαν σε ετήσιες επιστημονικές συναντήσεις στον χώρο της βιοϊατρικής (biomedical) και διατύπωσε παρατηρήσεις σχετικές με τη δομή αλλά και τα γενικά χαρακτηριστικά τους.

2.3. Η σχηματική δομή της εισαγωγής προφορικών ειδών ακαδημαϊκού/επιστημονικού λόγου

Στο εισαγωγικό κομμάτι επιστημονικών διαλέξεων εντοπίστηκαν δύο κύριες ρητορικές λειτουργίες (Thompson 1994). Πιο συγκεκριμένα, ο ομιλητής *στήνει το πλαίσιο της διάλεξης* (Setting up the Lecture Framework), δηλαδή παρέχει στο ακροατήριό του τις απαραίτητες πληροφορίες -έναν «νοητικό χάρτη»-, που θα του χρησιμεύσουν κατά την ακρόαση της διάλεξης (1η λειτουργία-κίνηση). Έτσι, ανακοινώνει τον τίτλο ή το θέμα της, προετοιμάζει τον ακροατή για το βάθος στο οποίο θα καλύψει κάθε επιμέρους στοιχείο, υπογραμμίζει τη δομή της διάλεξης και, τέλος, παρουσιάζει τους στόχους του. Στη συνέχεια, *τοποθετεί το θέμα σε περικείμενο* (Putting Topic in Context), προκειμένου να προετοιμάσει το ακροατήριό του να κατανοήσει τις νέες πληροφορίες μέσω της ενεργοποίησης ήδη κατακτημένων γνώσεων (2η λειτουργία-κίνηση). Αναλυτικότερα, δείχνει τη σημασία του θέματος υπογραμμίζοντας τα στοιχεία που είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, συσχετίζει το νέο με

το γνωστό επικαλούμενος κοινή με τον ακροατή γνώση ή εμπειρία και, τέλος, αναφέρεται σε προηγούμενη διάλεξη (Thompson 1994: 175-180).

Στο εισαγωγικό κομμάτι των παρουσιάσεων σε επιστημονικά συνέδρια εντοπίστηκαν 3 κινήσεις (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005). Ο ομιλητής *στήνει το πλαίσιο του λόγου του* (Setting up the framework), *εντάσσει το θέμα σε περιεχόμενο* (Contextualizing the topic), *παρουσιάζει την αιτιολογία της ερευνητικής ενασχόλησης με το θέμα* (Research rationale).

Στην αρχή *στήνει το πλαίσιο του λόγου του* (κίνηση 1), όπως παρατηρήθηκε και στις εισαγωγές των διαλέξεων. Ωστόσο, στο εισαγωγικό κομμάτι των παρουσιάσεων σε συνέδριο παρατηρήθηκε ενδιαφέρον και για τη διαπροσωπική διάσταση της ομιλίας, καθώς ο επιστήμονας *στήνει ένα διαπροσωπικό πλαίσιο* (Interpersonal framework). Στρέφεται δηλαδή στον πρόεδρο της επιτροπής, στο ακροατήριο, στους διοργανωτές του συνεδρίου (listener orientation step) και εκφράζει ευχαριστίες στους συνεργάτες του (acknowledgements). Στο πλαίσιο της ίδιας κίνησης ο ομιλητής *στήνει ένα κειμενικό πλαίσιο* (discourse framework), όπως παρατήρησε η S. Thompson (1994) στις εισαγωγές των διαλέξεων. Αναλυτικότερα, ανακοινώνει το θέμα, προβάλλοντάς το και ενδεχομένως τονίζοντας το ενδιαφέρον ή την κεντρικότητά του και στη συνέχεια υπογραμμίζει τη δομή του λόγου του δηλώνοντας ποιες πλευρές του θέματος θα αναπτύξει ή όχι και σε ποιο βάθος.

Στη συνέχεια (κίνηση 2) ο επιστήμονας *εντάσσει το θέμα σε περιεχόμενο*, όπως παρατηρήθηκε και στις εισαγωγές των διαλέξεων. Αναλυτικότερα, αναφέρεται στο περιβάλλον του συνεδρίου (conference context), παραπέμποντας σε προηγούμενες ομιλίες, αλλά και στη σχετική με το θέμα ερευνητική περιοχή (general research context), με γενικεύσεις του θέματος και με ανασκόπηση της προηγούμενης έρευνας.

Σύμφωνα με το ίδιο μοντέλο κινήσεων, ολοκληρώνοντας την εισαγωγή του, αισθάνεται την ανάγκη να πείσει το ακροατήριό του για το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η παρουσίασή του και για τη συνάφειά της με ορατά επιστημονικά προβλήματα και ανάγκες (κίνηση 3). Η κίνηση αυτή απουσιάζει από την ανάλυση της S. Thompson, καθώς στο είδος της πανεπιστημιακής διάλεξης ο στόχος του ομιλητή είναι διδακτικός και, συνεπώς, δεν χρειάζεται να δικαιολογήσει την ενασχόλησή του με το συγκεκριμένο θέμα. Έχοντας στόχο να πείσει το ακροατήριό του για το ενδιαφέρον της παρουσίασής του, αναφέρεται στα κίνητρα που τον ώθησαν να αναλάβει τη συγκεκριμένη έρευνα -κενά στη γνώση, προβλήματα με τις ισχύουσες μεθόδους και τεχνολογίες, ατέλειες στην ισχύουσα θεωρία- καθώς και στην

απάντηση-αντίδρασή του απέναντι στα κενά/προβλήματα που εντόπισε. Έτσι, στις ανακοινώσεις θεωρητικού τύπου ο ομιλητής διατυπώνει υποθέσεις ή εγείρει ερωτήματα σχετικά με πιθανές προσεγγίσεις στα προβλήματα που εντόπισε, ενώ στις πιο εφαρμοσμένες παρουσιάζει ένα δείγμα από τα κύρια αποτελέσματά του. Τέλος, περιγράφει τον ακριβή σκοπό της έρευνάς του, ολοκληρώνοντας, συνήθως με αυτόν τον τρόπο, την εισαγωγή του.

2.4. Ανάλυση των δεδομένων

Η ετερότητα που παρουσιάζουν οι ομιλίες των δύο δειγμάτων ως προς το περιεχόμενο αλλά και τον τρόπο οργάνωσής του οδήγησε στην ανάγκη ομαδοποίησής τους, προκειμένου οι κινήσεις και τα βήματα να αναζητηθούν με βάση τον τύπο της ομιλίας και να συσχετιστούν με αυτόν.

Στο Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέδριο, 17 ομιλητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή μιας ατομικής ή ομαδικής εφαρμοσμένης έρευνας, ενώ 3 από αυτούς παρουσιάζουν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα της βιβλιογραφίας. Ωστόσο, και στις δύο περιπτώσεις, ο λόγος οργανώνεται γύρω από την παρουσίαση μιας έρευνας (εφαρμοσμένης ή θεωρητικής) και των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από αυτήν.

Στο Πανελλήνιο Φιλολογικό Συνέδριο, οι 16 ομιλητές προσεγγίζουν θεωρητικά ένα θέμα και καταθέτουν σκέψεις και προβληματισμούς γύρω από αυτό (Α' ομάδα) και οι 4 καταθέτουν τα αποτελέσματα από τη διεξαγωγή μιας εφαρμοσμένης έρευνας (Β' ομάδα).

Στην Α' ομάδα των ομιλιών του φιλολογικού συνεδρίου, εντοπίστηκαν 3 υπο-ομάδες. Αναλυτικότερα, κάποιοι καταθέτουν τις παρατηρήσεις τους στηριζόμενοι στη θεωρητική τους κατάρτιση/στο θεωρητικό οπλισμό τους (Α1), δηλαδή αναλύουν ένα λογοτεχνικό κείμενο βάσει μιας συγκεκριμένης παραμέτρου (π.χ. Το «τραγικό» στον «Ορέστη» του Βάρναλη) ή προσεγγίζουν ένα θεωρητικό λογοτεχνικό ζήτημα βάσει μιας συγκεκριμένης λογοτεχνικής θεωρίας (π.χ. «Η αφήγηση του αφηγητή»). Άλλοι ομιλητές, παρωθούμενοι από την προσωπική τους ευαισθησία, εκφράζουν τις σκέψεις τους γύρω από ένα θεωρητικό ζήτημα της λογοτεχνίας που προκαλεί έντονο προβληματισμό, ο οποίος, μάλιστα, εντείνεται λόγω της σύγχρονης πραγματικότητας (Α2) (π.χ. η θέση των ποιητών στον σύγχρονο κόσμο). Τέλος, κάποιοι ομιλητές καταθέτουν τις σκέψεις τους γύρω από ένα πρακτικό ζήτημα-πρόβλημα της σύγχρονης πραγματικότητας (π.χ. το ισχύον εξεταστικό σύστημα), οπότε -συνήθως-

ολοκληρώνουν την ομιλία τους με την κατάθεση προτάσεων ή εστιάζουν την προσοχή τους στην κατάθεση προτάσεων για τη βελτίωση μιας προβληματικής κατάστασης που έχουν διαπιστώσει στον χώρο της λογοτεχνίας (A3).

Στο ίδιο δείγμα, 4 ομιλίες είναι εφαρμοσμένες (B' ομάδα), που σημαίνει ότι οι ομιλητές, ακόμα και αν ξεκινούν με έναν θεωρητικό προβληματισμό, καταθέτουν, τελικά, τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή μιας -ατομικής ή ομαδικής- έρευνας, η οποία, στο δείγμα του φιλολογικού συνεδρίου, συνίσταται στην εφαρμογή μιας πρότασης διδασκαλίας στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Στόχος των ομιλητών είναι να διερευνήσουν τη στάση των μαθητών απέναντι στη λογοτεχνία αναζητώντας, παράλληλα, τρόπους βελτίωσής της. Η οργάνωση των ομιλιών της B' ομάδας παραπέμπει σε αυτήν που παρουσιάζουν αυτές που δόθηκαν στο ιατρικό συνέδριο, καθώς και στα δύο δείγματα ο λόγος οργανώνεται γύρω από την παρουσίαση μιας έρευνας και των αποτελεσμάτων της.

2.4.1. Ανάλυση των δεδομένων τού Ιατρικού Συνεδρίου

Από τη μελέτη του δείγματος των ομιλιών που δόθηκαν στο ιατρικό συνέδριο και με την εφαρμογή του σχηματικού προτύπου του Swales (1990, 2004) για την εισαγωγή ερευνητικών άρθρων (παρ. 2.1.), προέκυψε η παρακάτω σχηματική δομή ως διαδοχή κινήσεων και βημάτων.⁶

Πίνακας 3. Η σχηματική δομή των προφορικών ανακοινώσεων του Ιατρικού Συνεδρίου

K1 Ο ομιλητής στήνει ένα διαπροσωπικό πλαίσιο (5) B1 Χαιρετίζει και ευχαριστεί (4) B2 Παρουσιάζει τον εαυτό του και/ή τον συνεργάτη του (3)
K2 Ο ομιλητής στήνει ένα κειμενικό πλαίσιο (16) B1 α Ανακοινώνει το θέμα (15) Η B1 β Διασαφηνίζει το θέμα (3) B2 Παρουσιάζει τη δομή του λόγου/δείχνει την έκταση στην οποία θα καλύψει το θέμα (3)
K3 Ο ομιλητής εντάσσει το θέμα σε ευρύτερο πλαίσιο (11) B1 Προβάλλει την κεντρικότητα του θέματος (1) B2 Οδηγείται σε γενίκευση του θέματος και ανασκόπηση της προηγούμενης έρευνας (9) B3 Κάνει αναφορές σε προηγούμενη ομιλία του συνεδρίου (1)
K4 Ο ομιλητής δικαιολογεί την ενασχόλησή του με το θέμα (9) B1 Επισημαίνει κενά στον επιστημονικό χώρο/προβλήματα στον πραγματικό κόσμο (6) B2 Παρουσιάζει θετική δικαιολόγηση (8)
K5 Ο ομιλητής εστιάζει στην εργασία του (19)

⁶ Εντός παρενθέσεως αναφέρεται ο αριθμός των ομιλιών στις οποίες εντοπίστηκαν οι συγκεκριμένες οργανωτικές ενότητες (κινήσεις και βήματα), ο οποίος όμως μπορεί να μη συμπίπτει με τον αριθμό των εμφανίσεών τους, καθώς σε μία ομιλία μία οργανωτική ενότητα, κυρίως η καταληκτική K7, μπορεί να επανεμφανίζεται περισσότερες από μία φορές.

B1 α Υπενθυμίζει το θέμα (2)
Η
B1 β Εξειδικεύει το θέμα (2)
B2 Παρουσιάζει τον σκοπό/στόχο της εργασίας (8)
B3 Αναπτύσσει τη μεθοδολογία/τεχνική ή περιγράφει την πορεία που ακολουθήθηκε (16)
B4 Παρουσιάζει το υλικό στο οποίο στηρίχθηκε (14)
B5 Παρουσιάζει τα κριτήρια με βάση τα οποία επέλεξε το υλικό του (9)
K6 Ο ομιλητής αναφέρεται στα αποτελέσματα που προέκυψαν από την εργασία του (20)
B1 Παρουσιάζει τα αποτελέσματά του (20)
B2 Συζητά/σχολιάζει τα αποτελέσματα ή τη μέθοδο που τα εξασφάλισε (13)
K7 Ο ομιλητής συζητά σχετικά με την εργασία του (19)
B1 Διατυπώνει συμπεράσματα (17)
B2 Αξιολογεί την εργασία (την προσπάθειά) του (5)
B3 Κάνει συστάσεις για περαιτέρω έρευνα (9)
B4 Δίνει αισιόδοξες προοπτικές για το μέλλον (1)

Κατά την έναρξη της ομιλίας, δημιουργείται ένα διαπροσωπικό πλαίσιο (κίνηση 1), προκειμένου οι ομιλητές να δημιουργήσουν μια γέφυρα επικοινωνίας με το ακροατήριό τους. Έτσι, απευθύνονται στο ακροατήριο -γενικότερα- και/ή στον πρόεδρο -ειδικότερα-, χαιρετίζουν και ευχαριστούν (βήμα 1).

(1) *Κύριε πρόεδρε, καλημέρα σας. Επιτρέψτε μου, επίσης, να ευχαριστήσω την οργανωτική επιτροπή του συνεδρίου.*

Στο πλαίσιο της ίδιας κίνησης, μπορεί να παρουσιάζουν τον εαυτό τους αλλά και τον συνεργάτη τους (βήμα 2), καθώς τα αποτελέσματα που ανακοινώνονται στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου αποτελούν συχνά προϊόν συλλογικής προσπάθειας. Παρουσιάζοντας τον συνεργάτη τους, έχουν τη δυνατότητα να αναφερθούν στην κοινή προσπάθειά τους και να εκφράσουν συναισθήματα.

(2) *Λοιπόν, είμαι πολύ χαρούμενος που είμαι εδώ, που έχω μαζί το Νίκο, που ξεκινήσαμε μαζί να κάνουμε ολικές λαπαροσκοπικές υστερεκτομές.*

ή να την αξιολογήσουν θετικά.

(3) *Έχει περάσει κάποιο διάστημα από τότε που ξεκινήσαμε και νομίζω ότι βρισκόμαστε σε ένα καλό δρόμο. Έχουμε φτάσει τα 31 περίπου περιστατικά.*

Η κίνηση 1 χαρακτηρίζεται από τη χρήση α' ενικού ή/και α' εγκλειστικού πληθυντικού προσώπου, με το οποίο οι ομιλητές αναφέρονται στον εαυτό τους αλλά και στον/στους συνεργάτη/συνεργάτες τους. Παρότι η δημιουργία διαπροσωπικού πλαισίου αποτελεί αναμενόμενη επιλογή κατά την έναρξη της ομιλίας, ωστόσο παρουσιάζει χαμηλή εμφάνιση στο παρόν σώμα κειμένων, καθώς οι περισσότεροι εισάγουν κατευθείαν τους ακροατές τους στο θέμα. Η διαπίστωση αυτή θα μπορούσε

να συνδεθεί με τα περιορισμένα χρονικά περιθώρια που έχουν στη διάθεσή τους και με την επιθυμία τους να συμμορφωθούν με αυτά χωρίς να αποβλέπουν στην εδραίωση μιας διαπροσωπικής σχέσης με αυτόν τον τρόπο. Άλλωστε, αυτή οικοδομείται σταδιακά -καθώς εξελίσσεται η ομιλία- με την επιλογή γλωσσικών μηχανισμών που προωθούν τη διαπροσωπική σχέση τους με τους ακροατές τους (Κεφάλαια 3, 4, 5).

Σε αντίθεση με την κίνηση 1, που δεν εντοπίζεται συχνά στο συγκεκριμένο δείγμα, η κίνηση 2 επιλέγεται από την πλειονότητα των ομιλητών. Έτσι, οι 16 από αυτούς δίνουν στο ακροατήριο τις βασικές πληροφορίες για την ομιλία -για το θέμα και τη δομή της- και, καλλιεργώντας σχετικές προσδοκίες, το προετοιμάζουν, ώστε να την παρακολουθήσει καλύτερα (Thompson 1994: 176). Στο δείγμα μας, οι περισσότεροι ανακοινώνουν το θέμα (βήμα 1α) επαναλαμβάνοντάς το, όπως έχει αναγραφεί στο εκτυπωμένο πρόγραμμα.

(4) Θα μιλήσουμε για τον ρόλο της ενδογενούς κυτταροεπέμβασης σε δικούς μας ασθενείς, στο νοσοκομείο Αλεξάνδρα.

Παρότι η πληροφοριακή αξία τού εν λόγω βήματος μπορεί να φαίνεται χαμηλή -καθώς το θέμα έχει γνωστοποιηθεί τόσο από τον πρόεδρο της επιτροπής όσο και στο εκτυπωμένο πρόγραμμα-, εντούτοις η ρητορική αξία του είναι υψηλή, καθώς ο ομιλητής βοηθά τους ακροατές να απομακρυνθούν νοητικά από την προηγούμενη ομιλία και να μεταβούν στη δική του. Παράλληλα, έχει τη δυνατότητα να τονίσει το ενδιαφέρον ή την ιδιαιτερότητα του θέματος, κάτι που δεν είναι πάντα εμφανές από τον τίτλο (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 52).

(5) Θα προσπαθήσω να σας περάσω μερικές βασικές έννοιες.

(6) Θα αναπτύξουμε ένα θέμα [...] τα τελευταία χρόνια και έχει και κοινωνιολογικές προεκτάσεις που αφορούν στις πολιτικές υγείας.

Όταν, κατά τον ομιλητή, το θέμα είναι γενικό, το διασαφηνίζει (βήμα 1β) με τη χρήση ερωτημάτων προς τους ακροατές.

(7) Θα προσπαθήσω να σας περάσω μερικές βασικές έννοιες. (βήμα 1α) Πώς σήμερα μπορούμε να φθάσουμε σε καλύτερη επιλογή εμβρύων και να αυξήσουμε έτσι τα αποτελέσματα που έχουν μείνει σταθερά τα τελευταία χρόνια; Πώς κανείς πάει από ένα ωάριο και ένα σπερματοζωάριο σ' αυτό το αποτέλεσμα; Αυτό είναι το ζητούμενο, όταν φτάνουμε στο σημείο της εμβρυομεταφοράς. (βήμα 1β)

Στο πλαίσιο της κίνησης αυτής, μπορεί να παρουσιάσει τη δομή του λόγου του και/ή να επισημάνει ποιες πτυχές του θέματος θα αναπτύξει και σε ποιο βάθος καθώς και ποιες πτυχές του θέματος δεν θα αναπτύξει (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 52-53). Η επιλογή αυτή (βήμα 2) βοηθά τους ακροατές να παρακολουθήσουν την ομιλία, καθώς δημιουργούνται σε αυτούς σχετικές προσδοκίες. Ωστόσο, εντοπίζεται μόνο σε δύο ομιλίες του δείγματός μας. Ενδεχομένως, το γεγονός ότι στο συγκεκριμένο δείγμα ακολουθείται μια καθορισμένη και, σε μεγάλο βαθμό, προβλέψιμη οργάνωση καθιστά το βήμα αυτό περιττό.

(8) Βασικά, η ομιλία χωρίζεται σε 4 μέρη. Στο πρώτο μέρος θα σας δείξω μια συνοπτική επισκόπηση των κλινικών και της μικροανάλυσης καθώς και τα ελαττώματα στον σχεδιασμό τους. Μετά, θα δείξω την πραγματική επίδραση στην κοινωνία [...]. Στη συνέχεια, θα γίνει προσπάθεια να εξηγηθούν όλα αυτά τα αποτελέσματα υπό το πρίσμα των τελευταίων ερευνών για την εμφύτευση του εμβρύου. Στο τέλος, θα δώσω κάποιες κατευθύνσεις για τη μελλοντική έρευνα.

Όταν οι ομιλητές εξασφαλίσουν την ευχερή παρακολούθηση της ομιλίας από το ακροατήριο (κίνηση 2), προσανατολίζονται προς το επιστημονικό κομμάτι της και εντάσσουν το περιεχόμενο σε ένα ευρύτερο πλαίσιο (κίνηση 3) (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 53). Έτσι, προσανατολίζουν τους ακροατές τους προς τον επιστημονικό χώρο στον οποίο εντάσσεται η ομιλία τους. Στόχος τους είναι να τους βοηθήσουν να συσχετίσουν τις νέες πληροφορίες με τη σχετική επιστημονική περιοχή. Μέσω του συσχετισμού αυτού και με την ενεργοποίηση ήδη κατακτημένων γνώσεων, οι ακροατές μπορούν να οδηγηθούν ομαλά στην ευκολότερη πρόσληψη των νέων πληροφοριών. Με αυτή την κίνηση, οι ομιλητές προετοιμάζουν το ακροατήριό τους, για να κατανοήσει τη νέα πληροφορία (Thompson 1994: 178).

Με το πρώτο βήμα (προβολή της κεντρικότητας) προσανατολίζουν τους ακροατές τους να αναγνωρίσουν ότι η έρευνα αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης ερευνητικής περιοχής ζωτικού ενδιαφέροντος (Swales 1990: 144). Ωστόσο, στο συγκεκριμένο δείγμα ένας μόνο προβάλλει την κεντρικότητα της ερευνητικής περιοχής στην οποία ανήκει το θέμα του αναφερόμενος στη γενικότερη δραστηριότητα που έχει αναπτυχθεί σε αυτήν (Samraj 2002: 3).

(9) Έχουν γίνει πολλές μελέτες, έχουν πολλά περιστατικά με τη δισδιάστατη υπερηχογραφία με πολύ καλά αποτελέσματα [...].

Η κίνηση 3 υλοποιείται, κυρίως, με το δεύτερο βήμα, στο οποίο οι ομιλητές οδηγούνται σε γενίκευση του θέματος και εισάγουν τον ακροατή με πιο ουδέτερο

τρόπο στο θέμα/χώρο (Κουτσοιλέλου-Μίχου 2009γ: 43). Ειδικότερα, διατυπώνουν κρίσεις σχετικές με το επίπεδο γνώσης ή πρακτικής αλλά και σχετικές με φαινόμενα (Swales 1990: 146). Έτσι, παρουσιάζουν στοιχεία από τη γενική ερευνητική περιοχή (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 54), τα οποία προκύπτουν από τη θεωρητική κατάρτισή τους αλλά και από την παρατήρηση της πραγματικότητας και τα οποία, σε μεγάλο βαθμό, είναι γνωστά στους ακροατές. Χαρακτηριστική είναι η χρήση δεικτών κοινών γνώσεων (Κεφάλαιο 4), δηλαδή επιθέτων όπως *γνωστός*, *κοινός*, *συνηθισμένος* και γενικευμένων παραθεμάτων (Κουτσαντώνη 2004: 322) αλλά και ενεστωτικών ρηματικών τύπων που εκφράζουν μια γενικευμένη αλήθεια.

Η συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα παρουσιάζει υψηλή εμφάνιση, συναντάται σε 9 ομιλίες και υλοποιείται με ποικίλους τρόπους. Συγκεκριμένα, οι ομιλητές αναφέρονται σε μια πραγματικότητα που έχουν διαπιστώσει, παρουσιάζοντας την προσωπική άποψή τους ως αντικειμενικά ισχύουσα (Κουτσοιλέλου-Μίχου 2009γ: 43).

(10) *Το 50% των ασθενών με προχωρημένη νόσο παρουσιάζουν πλήρη ανταπόκριση.*

Πολλές φορές, αναφέρονται σε παγιωμένες γνώσεις-γενικευμένες αλήθειες που σχετίζονται με την επιστημονική έννοια γύρω από την οποία στρέφεται η ομιλία τους. Πιο συγκεκριμένα, στηριζόμενοι στη θεωρητική κατάρτισή τους, μπορεί να υπενθυμίζουν μια μη αμφισβητήσιμη πραγματικότητα σχετική με την έννοια αυτή

(11) *Είναι γνωστό ότι μέχρι το στάδιο των 4-8 κυττάρων εκφράζεται μόνο το μητρικό γονιδίωμα, ενώ μετά από αυτό το στάδιο αναλαμβάνει πλέον ενεργό δράση το εμβρυϊκό γονιδίωμα.*

(12) *[...] και είναι γνωστό πλέον ότι (ενν. μετά από έρευνες) η φυσιολογική δράση της προγεστερόνης προαπαιτεί την ενεργοποίηση σε συγκεκριμένους υποδοχείς της προγεστερόνης.*

ή/ και τη σημασία ιατρικών όρων γύρω από τους οποίους στρέφεται η εργασία τους, οπότε επαναλαμβάνουν μια λέξη-φράση που έχει βαρύνουσα σημασία στη διατύπωση του θέματος (λέξη/ φράση-κλειδί).

(13) *Λίγα πράγματα για την απόπτωση πριν ξεκινήσω. Είναι μηχανισμός σημαντικός [...].*

Κατά τη γενίκευση του θέματος και την παρουσίαση της γενικής ερευνητικής περιοχής, κάποιιοι οδηγούνται σε ανασκόπηση της προηγούμενης έρευνας και

παρουσίαση στοιχείων από την υπάρχουσα βιβλιογραφία. Δεν προβάλλουν συγκεκριμένα ονόματα επιστημόνων, αλλά κάνουν μια γενικευμένη αναφορά στην προηγούμενη έρευνα με τη χρήση του ουσιαστικού *μελέτες* σε θέση υποκειμένου

(14) Όλες οι μελέτες από το 1982 και μετά δείξει ότι όντως...

ή με τη χρήση παθητικής διάθεσης και αποσιώπηση του λογικού υποκειμένου.

(15) *Λοιπόν, κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης έχει βρεθεί ότι η παραγωγή της προγεστερόνης συμπίπτει με την έκφραση, τη γονική έκφραση του υποδοχέα της προγεστερόνης...*

Παράλληλα, αναφερόμενοι στη σχετική βιβλιογραφία, έχουν τη δυνατότητα να προβάλλουν την κεντρικότητα του θέματος γύρω από το οποίο στρέφεται η εργασία και, συνεπώς, τη σημασία της ίδιας της εργασίας (Samraj 2002: 6), καθώς συχνά κάνουν λόγο για πλήθος σχετικών με το θέμα μελετών. Όταν οδηγούνται σε αυτή την επιλογή, η χαρακτηριστική χρήση του ενεστώτα αντικαθίσταται από τη χρήση του παρακειμένου.

(16) *Αυτοί οι πολυμορφισμοί τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργήσει αντικείμενο πολλών μελετών που έχουν σχέση μεταξύ αυτών των πολυμορφισμών και την προδιάθεση του ατόμου σε κάποια ασθένεια. Κάποιοι, λοιπόν, από τους πολυμορφισμούς αυτούς έχουν εξεταστεί και για πιθανή συσχέτισή τους για την επίτευξη εγκυμοσύνης στον άνθρωπο.*

Σπανιότερα, όταν η εργασία εκπονείται στο πλαίσιο κάποιου προγράμματος ή μιας ευρύτερης μελέτης, οι ομιλητές δίνουν στοιχεία γι' αυτά.

(17) *Η μελέτη μας αποτελεί μέρος της ευρωπαϊκής πολυκεντρικής μελέτης ΙΟΤΑ. Τι είναι το πρόγραμμα ΙΟΤΑ: Πρόκειται για μια ευρωπαϊκή αναδρομική πολυκεντρική μελέτη [...]*

Οι παραπάνω επιλογές γενίκευσης του θέματος μπορεί να συνδυάζονται, οπότε το βήμα 2 παρουσιάζεται εκτεταμένο και λειτουργικά ενισχυμένο.

(18) *Είναι γνωστό ότι η προγεστερόνη στο πρώτο μισό της κύησης και είναι υπεύθυνο για μια σειρά αλλαγών που προκαλούνται στην κατάλληλη προετοιμασία του εμβρύου με σκοπό την επιτυχή εμφύτευση του συγκεκριμένου ωαρίου και την ομαλή επιτυχή συνέχιση της κύησης (: μη αμφισβητήσιμη πραγματικότητα). Λοιπόν, κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης έχει βρεθεί ότι η παραγωγή της προγεστερόνης συμπίπτει με την έκφραση, τη γονική έκφραση του υποδοχέα της προγεστερόνης στο επίπεδο στρώματος του εμβρύου (: ανασκόπηση έρευνας) αποτελεί και είναι γνωστό πλέον ότι η φυσιολογική δράση της προγεστερόνης προαπαιτεί την ενεργοποίηση σε συγκεκριμένους υποδοχείς της προγεστερόνης (: μη αμφισβητήσιμη πραγματικότητα).*

Στο πλαίσιο της κίνησης 3, ένας ομιλητής εντάσσει την ομιλία του στο καταστασιακό περιβάλλον του συνεδρίου (conference context) (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 54). Έτσι, αναφέρεται σε ομιλίες που έχουν προηγηθεί και που εντάσσονται στο ίδιο επιστημονικό πεδίο (βήμα 3) βοηθώντας τους ακροατές να συσχετίσουν τις νέες πληροφορίες με γνώσεις που έχουν αποκτήσει κατά τη διάρκεια του συνεδρίου.

(19) *Η ομιλία αυτή βασίζεται και αποτελεί συνέχεια με αυτά που ακούσαμε από τον κ. Τσιριγώτη για ταξινόμηση transcriptions και μεταβολόνης.*

Η κίνηση 3 καταλαμβάνει σημαντική θέση στα δεδομένα μας, καθώς εντοπίζεται σε 11 ομιλίες, υλοποιείται με ποικίλους τρόπους και εκτείνεται σε πολλές περιόδους. Η παρατήρηση αυτή συμφωνεί με τη σχετική βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία οι κινήσεις στις οποίες δίνεται ένα γενικότερο πλαίσιο (background moves) είναι συχνές στις εισαγωγές (Samraj 2002: 11).

Αντί της κίνησης 3 ή σε συνδυασμό με αυτήν, επιλέγεται ως εισαγωγική κίνηση η *δικαιολόγηση της ενασχόλησης με το θέμα* (κίνηση 4). Σε αυτή την περίπτωση, οι ομιλητές δικαιολογούν τη δική τους συνεισφορά στην έρευνα (Κουτσουλέλου-Μίχου 2009γ: 46-47). Με άλλα λόγια, παρουσιάζουν την αιτιολογία της έρευνάς τους, με στόχο να πείσουν το ακροατήριο σχετικά με το ενδιαφέρον και τη σημασία της για την αντιμετώπιση διαπιστωμένων επιστημονικών προβλημάτων και την κάλυψη δεδομένων επιστημονικών αναγκών (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 54). 6 δικαιολογούν τη διεξαγωγή της έρευνάς τους επισημαίνοντας κενά (gaps) στο επιστημονικό πεδίο τους, δηλαδή περιορισμούς ή -γενικότερα- προβλήματα στην πρακτική ή θεωρητική έρευνα που έχει προηγηθεί από άλλους συναδέλφους και/ή στις μεθόδους που χρησιμοποιούν μέχρι τη δεδομένη στιγμή (Swales 1990: 154, 2004: 230).

Αναλυτικότερα, εντοπίζουν αδυναμίες/ μειονεκτήματα στον τρόπο διάγνωσης μιας ασθένειας

(20) *Η νόσος λοιπόν του καρκίνου [...] δυστυχώς σπάνια οδηγεί στην πρόωμη διάγνωση και μόνο το 20% των περιπτώσεων αυτών παρουσιάζει πρόωμη διάγνωση..*

(21) *Η πρόγνωση είναι γενικά φτωχή και οι περισσότεροι ασθενείς αντιμετωπίζονται με παρηγορική χημειοθεραπεία.*

επιστημονικές δυσκολίες, που δεν έχουν αντιμετωπιστεί μέχρι τη δεδομένη στιγμή από τους συναδέλφους τους

(22) Το θέμα είναι ότι η ωχρινική φάση έχει καταντήσει πολύπλοκη.

ατέλειες στην πρακτική που ακολουθείται λόγω έλλειψης επαρκούς έρευνας

(23) Είναι ένας από τους τομείς εκείνους που η έλλειψη αποδείξεων εμποδίζει καθέναν από εμάς να έχει διαφορετική πρακτική.

(24) Δεν αλλάζει το συμπέρασμα ότι οι αποφάσεις αυτές είναι αυθαίρετες.

(25) Σε πολλούς τομείς στην αναπαραγωγική ιατρική δεν έχουμε επαρκείς αποδείξεις και πολλές φορές χρειαζόμαστε να αυτοσχεδιάσουμε ή να επιλέξουμε θεραπείες που δεν είναι αποδεδειγμένες.

(26) Με λίγα λόγια, η υποστήριξη της ωχρινικής φάσης με προγεστερόνη, βασικός χειρισμός που κάνουμε όλοι μας, δεν αυξάνει την πιθανότητα κλινικής εγκυμοσύνης ή τουλάχιστον δεν υπάρχουν αποδείξεις που να την αυξάνουν.

αντιφάσεις στη σχετική βιβλιογραφία.

(27) [...] αλλά και πάλι, τα ποσοστά που υπάρχουν στη βιβλιογραφία αμφισβητούν το ένα το άλλο.

Κατά την επισήμανση ερευνητικών κενών, η συγκεκριμένη βιβλιογραφική αναφορά με προσδιορισμό του ονόματος του επιστήμονα/ των επιστημόνων ενισχύει την αποδεικτικότητα των ισχυρισμών.

(28) Στην ανάλυση που δημοσιεύτηκε το 2004 από τους [...] μπορεί να φανεί ότι σε τίτλους που δεν χρησιμοποιούνται ανάλογα για την καταστολή της πρόωρης ακμής της LH δεν υπάρχει διαφορά στο ποσοστό εγκυμοσύνης είτε χορηγήσαμε προγεστερόνη είτε όχι.

Συναφής με την επισήμανση κενών είναι και η παρουσίαση προβλημάτων που παρατηρούνται στον πραγματικό κόσμο (real world) (Samraj 2002: 9, 2008: 60) και τα οποία είναι συναφή με το συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο.

(29) Ξέρουμε ότι περίπου τουλάχιστον ένα ποσοστό 6% των γυναικών που υποβάλλονται σε καισαρική τομή αναπτύσσουν μια λοίμωξη του χειρουργικού πεδίου.

Επιλέγονται λέξεις με αρνητικό σημασιολογικό φορτίο, οι οποίες πραγματώνουν εννοιολογικές κατηγορίες που υποδεικνύουν το πρόβλημα/ μειονέκτημα. Οι εννοιολογικές κατηγορίες παραπέμπουν σε αυτές που έχουν εντοπιστεί στους προλόγους επιστημονικών βιβλίων (Κουτσοπέλου-Μίχου 2009γ:

49) και είναι οι εξής: *δύσκολο* (π.χ. πολύπλοκη, εμποδίζει), *έλλειψη* (π.χ. φτωχή), *έλλειψη γνώσης ή έρευνας* (π.χ. δεν είναι αποδεδειγμένες, αυθαίρετες, δεν έχουμε επαρκείς αποδείξεις, να αυτοσχεδιάσουμε), *ασύνηθες* (π.χ. σπάνια), *διάσταση απόψεων* (π.χ. αμφισβητούν το ένα το άλλο). Χαρακτηριστική είναι και η χρήση αρνητικών ρηματικών δομών (π.χ. δεν είναι αποδεδειγμένες, δεν έχουμε επαρκείς αποδείξεις).

Η επισήμανση προβλημάτων-κενών στον ερευνητικό χώρο (βήμα 1) μπορεί να οδηγήσει τον ομιλητή σε ένα «θετικό βήμα», δηλαδή στη θετική δικαιολόγηση της εργασίας του (βήμα 2), που σημαίνει ότι παρέχει θετικούς λόγους για τη διεξαγωγή της (Samraj 2002: 8, Swales 2004: 230). Έτσι, είναι δυνατόν να εστιάζει στην αξία της εργασίας του (Samraj 2002: 8)

(30) [...] *θα μπορούσε να βοηθήσει στο να κατανοήσουμε τους μοριακούς μηχανισμούς για την πρώτη εμβρυική ανάπτυξη, ώστε να μπορέσουμε να παρέμβουμε σε αυτούς προς όφελος του εμβρύου για την εφαρμογή νέων, σύγχρονων, ειδικευμένων -πλέον- μεθόδων.*

η οποία μπορεί να προβάλλεται και ως υποθετική δυνατότητα.

(31) *Αν μπορούσαμε να ελέγξουμε το έμβρυο στη φυσιολογία του πριν μεταφερθεί μέσα στη μήτρα, θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς ότι θα είχαμε ένα ακόμη κριτήριο καλύτερης επιλογής εμβρύου και τώρα και μια νέα επεμβατική τεχνική.*

Στο πλαίσιο του βήματος αυτού, ο ομιλητής μπορεί να προβάλλει και τους λόγους για τους οποίους αποφάσισε να ασχοληθεί με το συγκεκριμένο επιστημονικό θέμα (Samraj 2002: 8)

(32) *Γιατί χρειάζεται να υποστηρίξουμε την ωχρινική φάση; Της ωχρινικής φάσης προηγείται η ωοθηλακική φάση, στην οποία, μέσα από τεχνικές, καταφέρνουμε να πετύχουμε πολλαπλή ωοθηλακογένεση και τη συλλογή πολλαπλών ωαρίων [...]*

καθώς και να δηλώνει την πρόθεσή του να αναβαθμίσει ή απλώς να συνεχίσει την έρευνα που έχει προηγηθεί στον συγκεκριμένο επιστημονικό χώρο (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 54).

(33) *Έχουν γίνει πολλές μελέτες, πολλά περιστατικά με τη δισδιάστατη, με πολύ καλά αποτελέσματα και -πράγματι- άξιζε τον κόπο να συνεχίσουμε και με την τρισδιάστατη υπερηχογραφία.*

Κατά τη θετική δικαιολόγηση, συναντάται εύρος αξιολογικών μηχανισμών, με πολύ χαρακτηριστικούς αυτούς που προβάλλουν το *σημαντικό* και το *καλό*.

Χαρακτηριστική είναι και η χρήση του συνδέσμου *γιατί* σε ευθείες ερωτήσεις ή στην αρχή δευτερεύουσας αιτιολογικής πρότασης.

Τα δύο βήματα δεν συνδυάζονται κατ' ανάγκη στα δεδομένα μας, ωστόσο ο συνδυασμός τους είναι μια στρατηγική πολύ αποτελεσματική, καθώς το ένα μπορεί να λειτουργήσει ενισχυτικά προς το άλλο. Σε αυτή την περίπτωση, χαρακτηριστική είναι η χρήση συμπερασματικών συνδέσμων (π.χ. *επομένως*).

(34) Στην Αμερική η American Council Society είχε βρει ότι το 2007 22430 νέα περιστατικά με καρκίνο των ωοθηκών και από αυτές τις γυναίκες δυστυχώς θα απεβίωναν λόγω της νόσου οι 15380, πάρα πολύ μεγάλο ποσοστό. Η νόσος λοιπόν του καρκίνου των ωοθηκών προσβάλλει γυναίκες συνήθως άνω των 55 ετών, επειδή η συμπτωματολογία της είναι άτυπη, δυστυχώς σπάνια οδηγεί στην πρόωμη διάγνωση και μόνο 20% των περιπτώσεων αυτών παρουσιάζει πρόωμη διάγνωση (K4 B1). Ως εκ τούτου, είναι πολύ σημαντική μια εξέταση, η οποία είναι χαμηλού κόστους, δεν είναι επεμβατική, είναι εύκολη στην εξέταση, ανεκτή από τη γυναίκα, με υψηλή διαγνωστική ακρίβεια, η οποία θα εκτελείται βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων (K4 B2).

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η θετική δικαιολόγηση πολλές φορές μοιάζει με το βήμα: αξιολόγηση της έρευνας/ εργασίας (Samraj 2002: 8). Η διαφορά είναι ότι στη δεύτερη περίπτωση η αξιολόγηση εκφράζεται μετά την παρουσίαση της έρευνας/εργασίας, ενώ κατά τη θετική δικαιολόγηση της εργασίας η αξιολόγηση προηγείται και εκφράζεται ως προγραμματική δήλωση.

Όταν οι ομιλητές έχουν δημιουργήσει το κατάλληλο εισαγωγικό πλαίσιο, με τις εισαγωγικές κινήσεις 3 και/ ή 4, *παρουσιάζουν την εργασία τους* (κίνηση 5). Η K5 εντοπίζεται σε 19 ομιλίες και υλοποιείται με ποικιλία βημάτων, που είναι εύκολο να εντοπιστούν με τη βοήθεια γλωσσικών δεικτών. Αρχικά, αναφέρονται στο θέμα που θα αναπτύξουν (βήμα 1). Δεδομένου ότι οι περισσότεροι από αυτούς το έχουν ανακοινώσει με την έναρξη της ομιλίας τους (K2B1), η οργανωτική αυτή ενότητα (K5B1) συναντάται σε λίγες μόνο ομιλίες. Σε αυτές ο επιστήμονας είτε υπενθυμίζει το θέμα που είχε ανακοινώσει πριν από τις εισαγωγικές κινήσεις 3 και 4 (βήμα 1α) είτε το εξειδικεύει (βήμα 1β). Οι ομιλητές που υπενθυμίζουν το θέμα βρίσκουν την ευκαιρία να το συγκεκριμενοποιήσουν και να δώσουν περισσότερες διευκρινίσεις, καθώς θεωρούν ότι με τις εισαγωγικές κινήσεις 3 και 4 έχουν προετοιμάσει, πλέον, κατάλληλα τους ακροατές τους. Στη δεύτερη επιλογή οδηγούνται δύο ομιλητές, οι οποίοι εξειδικεύουν το θέμα διευκρινίζοντας με συγκεκριμένα ερωτήματα ποια συγκεκριμένη πτυχή του θα αναπτύξουν. Η ευρύτητα του θέματος που αναπτύσσουν (πορίσματα που προέκυψαν από τη μελέτη της βιβλιογραφίας) τους οδήγησε,

πιθανότητα, σε αυτή την επιλογή, που δεν συνηθίζεται στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών.

Στη συνέχεια, η χρήση των σχηματικών λέξεων σκοπός, στόχος αναδεικνύουν το επόμενο βήμα (βήμα 2).

(35) *Ο σκοπός, λοιπόν, της μελέτης μας ήταν να αξιοποιήσουμε τη δυνατότητα των microarrays, ώστε να καθορίσουμε την έκφραση των RNA, των ορμονών και των υποδοχέων που μελετήσαμε στα έμβρυα.*

Σε πολλές ομιλίες ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ανάπτυξη της μεθοδολογίας/ της τεχνικής που χρησιμοποιήθηκε, στην περιγραφή του τρόπου συλλογής των δεδομένων καθώς και στην πορεία και τα στάδια της έρευνας (βήμα 3). Οι σχηματικές λέξεις: μέθοδος, τεχνική, διαδικασία (που χρησιμοποιούνται ως συνώνυμες) καθώς και η χρήση παρελθοντικών χρόνων κατέστησαν εύκολο τον εντοπισμό αυτού του βήματος.

(36) *Η τεχνική ήταν να χρησιμοποιήσουμε έναν καθετήρα, που έμπαινε μέσα στη μητρική κοιλότητα και όπου έγινε έγχυση φυσιολογικού ορού και διάταση της αμνιακής κοιλότητας.*

(37) [...] και στο υλικό αυτό εφαρμόστηκε η μέθοδος στοιχειώδη DNA. Η συγκεκριμένη τεχνική χρησιμοποιήσαμε σχεδόν 44000 για την ανίχνευση του αντίστοιχου αριθμού των γονιδιακών προϊόντων το 35% εξ αυτών είναι άγνωστα. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε και για μια ομάδα ελέγχου αντίστοιχων εμβρύων μορφολογικά άριστων από ποντίκια.

Στο πλαίσιο του βήματος αυτού, εντοπίστηκε ως επιλογή και η περιγραφή του ιατρικού εργαλείου που χρησιμοποιήθηκε από τον γιατρό ή την ομάδα του.

(38) *Αυτός είναι ο διαστολέας ALEXIS, ο οποίος αποτελείται από ένα φύλλο πολυμερούς, που στα άκρα του έχει δύο ελαστικούς δακτυλίους.*

Η βαρύτητα που έχει το βήμα αυτό στη συνείδηση των μελών της συγκεκριμένης επιστημονικής κοινότητας διαπιστώνεται όχι μόνο από τον συχνό εντοπισμό του (σε 16 ομιλίες) αλλά και από την έκταση που καταλαμβάνει στις ομιλίες του συγκεκριμένου δείγματος.

Συνυφασμένο με τη μεθοδολογία είναι και το υλικό που αποτέλεσε τη βάση για την εξαγωγή των συμπερασμάτων (βήμα 4). Συστηματική χρήση ουσιαστικών, όπως: υλικό, περιστατικά, δεδομένα, ρημάτων: χρησιμοποιώ, μελετώ, συλλέγω, καθώς και αριθμητικών στοιχείων ανέδειξε το εν λόγω βήμα

(39) *Συνολικά βρέθηκαν 18 περιστατικά.*

ενώ, παράλληλα, η χρήση του επιρρήματος *εδώ* αναδεικνύει την οπτικοποίηση του υλικού, που παρατηρήθηκε σε κάποιες ομιλίες.

(40) *Εδώ είναι τα χαρακτηριστικά, όταν προσήλθαν με την αρχική τους εμφάνιση.*

Συνυφασμένη με την παρουσίαση του υλικού είναι η αναφορά στα κριτήρια με βάση τα οποία έγινε η επιλογή του (βήμα 5). Καθοδηγητικό ρόλο για τον εντοπισμό του βήματος αυτού είχαν οι σχηματικές λέξεις *κριτήρια*, *παράγοντες* καθώς και προσδιορισμοί της αιτίας με τους οποίους οι επιστήμονες ενισχύουν την αξιοπιστία τους στα μάτια των ακροατών.

(41) *Επιλέξαμε τον αριθμό αυτό για το λόγο ότι το μέγεθος του επίμονος είναι υποδεκαπλάσιο αυτού του ανθρώπου και γνωρίζοντας (=επειδή γνωρίζουμε) από ποιοτικές μελέτες ότι [...]*»

Μετά την κίνηση 5, οι ομιλητές αναφέρονται στα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή της έρευνάς τους (κίνηση 6). Έτσι, προβάλλουν στην οθόνη της συνεδριακής αίθουσας συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία, πίνακες και γραφήματα (αριθμητικά αποτελέσματα)

(42) *Και εδώ πέρα δείχνω τα αποτελέσματα, δεν θέλω να φάω τον χρόνο σας. Βλέπουμε ότι από τις 21 ασθενείς μετά τη χειρουργική τους αντιμετώπιση και την αφαίρεση της υποτροπής είχαμε νέες υποτροπές σε 11 από αυτές, από τις οποίες αξίζει να σημειώσω οι 4 από αυτές τις 11 υποτροπές ήταν πάλι μεμονωμένες λεμφαδενικές υποτροπές.*

αλλά και χαρακτηριστικές εικόνες που έλαβαν από μια εξέταση ή μια επέμβαση (απεικονιστικά αποτελέσματα) (βήμα 1).

(43) *Σ' αυτή την εικόνα μας και με την επεξεργασία που κάνουμε έχουμε αυτό το αποτέλεσμα.*

Γι' αυτό, εντοπίζονται σε αυτό το βήμα ρήματα εξάρτησης του συμπληρωματικού δείκτη *ότι* (*βλέπουμε ότι, είδαμε ότι, βρέθηκε ότι*), που συνοδεύονται συχνά με συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία.

(44) [...] *στις 9 εβδομάδες βλέπουμε ότι σε μια υγιή κύηση το ποσοστό των αποπτωτικών κυττάρων ήταν 1,1%, ενώ σε μια παλίνδρομη το ποσοστό των αποπτωτικών κυττάρων στα αμνιακά κύτταρα ήταν 8,2%.*

Επιτελούν διττή λειτουργία, καθώς αφενός παραπέμπουν σε ερευνητικές-πειραματικές ενέργειες και αφετέρου κατευθύνουν την προσοχή του ακροατή στα στοιχεία που προβάλλονται στην οθόνη. Η συχνή προβολή στοιχείων στην οθόνη της

συνεδριακής αίθουσας αναδεικνύεται και από τη χαρακτηριστική χρήση του επιρρήματος *εδώ*, ενώ η παράλληλη χρήση τύπων *α'* και *β'* πληθυντικού προσώπου οριστικής ενεστώτα του ρ. *βλέπω* ενισχύει την αλληλεπιδραστική φύση της ομιλίας.

(45) *Εδώ βλέπετε πώς απεικονίζεται υπερηχογραφικά ένα τεράτωμα μονόχωρα συμπαγές και πώς απεικονίζονται τα μορφώματα που είναι πολύχωρα συμπαγή.*

(46) *Εδώ βλέπετε ένα αποτέλεσμα.*

Όταν οι ομιλητές δεν έχουν διεξαγάγει μια εφαρμοσμένη έρευνα, παρουσιάζουν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη μελέτη της σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας. Χαρακτηριστική είναι και σε αυτή την περίπτωση η χρήση ρημάτων εξάρτησης του συμπληρωματικού δείκτη *ότι* που παραπέμπουν σε ερευνητικές-πειραματικές ενέργειες.

(47) *Συνθέτοντας τα αποτελέσματα αυτά, βλέπουμε ότι δεν έχουμε καμιά διαφορά στο επίπεδο της παραμέτρου κήσεως εκτός από τις διδύμους κήσεις, οι οποίες βαρύνουν ξανά το group της διπλής εμβρυομεταφοράς.*

(48) *Αυτή η μελέτη είναι εξαιρετικά καλή μελέτη, γιατί... βλέπουμε ότι τα ποσοστά εμφύτευσης μετά από κατάψυξη σε μέρα 2 είναι καλύτερα από τα ποσοστά εμφύτευσης σε βλαστοκύστη.*

Μετά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων (αριθμητικών ή απεικονιστικών), ακολουθεί η σχετική συζήτηση (βήμα 2). Έτσι, κάποιοι συζητούν τα αποτελέσματά τους, ενώ άλλοι τη μέθοδο που τα εξασφάλισε.

Κατά τη συζήτηση των αποτελεσμάτων, παρατηρούνται οι ακόλουθες επιλογές:

A. Ο ομιλητής ερμηνεύει τα αποτελέσματά του με θεωρητικούς συλλογισμούς και στηριζόμενος στην επιστημονική κατάρτισή του. Χαρακτηριστική είναι η χρήση μετριαστικών γλωσσικών μηχανισμών κυρίως όταν τα αποτελέσματα είναι μη αναμενόμενα (Κεφάλαιο 3).

(49) *Η έκφραση των SLA d και f βρέθηκε μεγαλύτερη σε μια ομάδα βλαστοκύστεων συγκριτικά με τους ινοβλάστες και τα εμβρυϊκά stem cells (βήμα 1) και γι' αυτό προσπαθήσαμε να δώσουμε μια ερμηνεία (βήμα 2). Θεωρήσαμε, λοιπόν, ότι, επειδή στη 2η ομάδα είχαν πέσει τελικά περισσότερα έμβρυα 6ης μέρας, θεωρήσαμε ότι πιθανώς αυτά να είναι μερικώς γερασμένα και να έχουν διαφορετικό τύπο έκφρασης κάτι το οποίο θα μπορούσε να είναι μια πιθανή εξήγηση [...].*

(50) *Θα γίνει μια προσπάθεια να εξηγηθεί ποιοι λόγοι από τη βιβλιογραφία δίνουν αυτό το πλεονέκτημα στις βλαστοκύστες.*

B. Ο ομιλητής παρουσιάζει επιστημονικά δεδομένα από τη σχετική βιβλιογραφία, προκειμένου να δώσει επιστημονική ευρύτητα στην παρουσίασή του.

(51) Ερχόμενοι να σχολιάσουμε τα αποτελέσματά μας, για να καταλάβουμε και για τι ακριβώς μιλάμε.

Έτσι, αναφέρεται σε αποτελέσματα τα οποία έχουν προκύψει από άλλες μελέτες, προκειμένου να συσχετίσει τα αποτελέσματά του με επιστημονικά δεδομένα που έχουν προκύψει από άλλες ερευνητικές προσπάθειες και αποτελούν εδραιωμένη γνώση στον συγκεκριμένο επιστημονικό χώρο.

(52) Ερχόμενοι να σχολιάσουμε τα αποτελέσματά μας, γνωρίζουμε ότι έχουμε δύο διαφορετικές, ανεξάρτητες φάσεις για την ενεργοποίηση του γονιδιώματος στα προέμβρυα.

Η σύγκριση των αποτελεσμάτων του με άλλα εξυπηρετεί και την πρόθεσή του να τα επιβεβαιώσει και να τα επικυρώσει (Dudley-Evans 1994: 225).

(53) Αυτά τα αποτελέσματα είναι αντίστοιχα με των 2 προηγούμενων μελετών του 2004 και του 2007.

Όταν ο ομιλητής οδηγείται σε αυτή την επιλογή, επιλέγει δείκτες κοινών γνώσεων (π.χ. *γνωρίζουμε ότι, είναι γνωστό είναι, αυτό που ξέρουμε είναι ότι*), για να προβάλλει με έμφαση τον συσχετισμό του νέου αποτελέσματος με τη γνωστή πληροφορία. Επίσης, καθώς αναφέρεται σε σχετικές με το θέμα του έρευνες-θεωρίες, εντοπίζονται ρήματα με συμπληρωματικό δείκτη *ότι* που παραπέμπουν σε ερευνητικές-πειραματικές ενέργειες (π.χ. *έχει φανεί ότι, βρέθηκε ότι*) και, γενικότερα, εμφατικοί γλωσσικοί μηχανισμοί, οι οποίοι σχετίζονται με τη βεβαιότητα που απορρέει από την παγιωμένη γνώση και την ύπαρξη πληθώρας μελετών (Κεφάλαιο 4). Στην περίπτωση που ο ομιλητής οδηγείται σε αυτή την επιλογή, εντοπίζονται οι σχηματικές λέξεις: *θεωρία/ -ες, μελέτες, βιβλιογραφία*.

(54) Έχει φανεί με διάφορες μελέτες ότι υπάρχει έκφραση τόσο των κλασικών όσο και μη κλασικών SLA αντιγόνων με [...]

Γ. Λιγότερο συχνά, επισημαίνει τους περιορισμούς των αποτελεσμάτων του λόγω του μικρού δείγματος που είχε στη διάθεσή του.

(55) Φυσικά, πρόκειται για ένα μικρό δείγμα είναι μια μελέτη προκαταρκτική είναι δύσκολο να βρούμε τις γυναίκες αυτές, να τις πείσουμε [...]

Δ. Σπάνια -αλλά υπαρκτή- επιλογή του ομιλητή είναι να εφιστά την προσοχή των ακροατών του σε σημεία που ο ίδιος θεωρεί σημαντικά, οπότε η ομιλία του επιτελεί περισσότερο διδακτική λειτουργία.

(56) *Αυτό που θέλω να σταθώ λίγο είναι ότι για τα επικρατή γονιδιακά νοσήματα [...]*

Στις περισσότερες ομιλίες παρατηρείται συνδυασμός των παραπάνω επιλογών.

Σε ομιλίες κατά τις οποίες δεν προβάλλονται αριθμητικά αποτελέσματα, αλλά μία μέθοδος, η συζήτηση (Κ6Β2) στρέφεται γύρω από τη μέθοδο που εξασφάλισε τα αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν. Στο παρακάτω απόσπασμα ο ομιλητής δηλώνει με σαφήνεια ότι περνά στην επόμενη οργανωτική ενότητα, τη συζήτηση και –όπως γίνεται σαφές στη συνέχεια- η συζήτηση αυτή στρέφεται γύρω από τη μέθοδο που ακολούθησε.

(57) *Τώρα στη συζήτηση. Τα εξής ερωτηματικά προκύπτουν με τη λαπαροσκοπική υστερεκτομία, σε σχέση με την κλασική χειρουργική. [...]*

Σε αυτή την περίπτωση, αξιολογεί τη μέθοδό του, παρουσιάζοντας τα πλεονεκτήματα, κυρίως, αλλά και τα μειονεκτήματά της. Χαρακτηριστική είναι η χρήση λέξεων με θετικό σημασιολογικό φορτίο καθώς και λέξεων που προβάλλουν αρνητικές έννοιες, όπως *δυσκολίες, περιορισμοί* κ.λπ.. Συνεπώς, φαίνεται αντικειμενικός στα μάτια των ακροατών του και κερδίζει την εμπιστοσύνη τους.

(58) *[...] και αναφέρω χαρακτηριστικά προτερήματα, που είναι μια πληρέστερη εκτίμηση της παθολογίας του ενδομητρίου, πολυπόδων, ινομυωμάτων και των συμφύσεων και είναι καλά ανεκτή από τον ασθενή. Βέβαια, δεν έχουμε μόνο προτερήματα, έχουμε και αντενδείξεις στη συγκεκριμένη μέθοδο.*

Κατά την αξιολόγηση της μεθόδου του, ο ομιλητής μπορεί να αναφέρεται σε προηγούμενες συναφείς ερευνητικές προσπάθειες, προκειμένου να συγκρίνει τα αποτελέσματά του με αυτά που έχουν προκύψει από άλλες μεθόδους και, τελικά, να αξιολογήσει θετικά τη μέθοδο που ο ίδιος ακολούθησε.

(59) *Συγκρίναμε τα αποτελέσματά μας με 3 ειδικευόμενους τους οποίους παρακολουθήσαμε στην πορεία το πώς πήγαν οι χρόνοι τους και είδαμε λοιπόν ότι η ολική λαπαροσκοπική υστερεκτομή σε κάθε περίπτωση ήταν μακρύτερη από πλευράς διάρκειας, είχαμε όμως σημαντική ελάττωση του χρόνου της καθαρά κοιλιακής υστερεκτομής.*

Τα βήματα 1 και 2 εμφανίζονται, συνήθως, με χαρακτηριστική κυκλικότητα, ανάλογα με τον αριθμό και τη φύση των αποτελεσμάτων που σχολιάζονται.

Ολοκληρώνοντας την ομιλία τους, οι επιστήμονες συζητούν σχετικά με την εργασία τους (κίνηση 7). Στόχος τους είναι να προωθήσουν τη σημασία της έρευνάς τους διατυπώνοντας συμπεράσματα (βήμα 1), αξιολογώντας την εργασία τους (βήμα 2) αλλά και συνδέοντας την έρευνά τους με το ευρύτερο επιστημονικό πεδίο στο οποίο αυτή εντάσσεται (βήματα 3, 4).

Αναλυτικότερα, όλοι καταλήγουν σε συμπεράσματα σχετικά με τα αποτελέσματά τους (βήμα 1). Η απουσία του συγκεκριμένου βήματος από μία μόνο ομιλία μπορεί να αποδοθεί στην αδυναμία του ομιλητή να περιοριστεί στα συγκεκριμένα χρονικά όρια και να οργανώσει την ομιλία του βάσει αυτών. Η συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα αποτελεί σταθερή επιλογή και συνδυάζεται με ένα από τα βήματα 2, 3, 4. Εντοπίζεται εύκολα, με τη βοήθεια γλωσσικών δεικτών.

(60) *Τέλος, συμπεράσματα από αυτή τη σύνοψη της βιβλιογραφίας.*

Όταν οι επιστήμονες έχουν αναδείξει στον λόγο τους τη μέθοδο που εφάρμοσαν, τονίζουν συμπερασματικά τα πλεονεκτήματά της, καταδεικνύοντας, συνεπώς, την προσφορά τους στον ερευνητικό χώρο. Σε αυτήν την περίπτωση χαρακτηριστική είναι η χρήση μηχανισμών αξιολόγησης που προβάλλουν θετικές έννοιες (Κεφάλαιο 5).

(61) *Άρα, λοιπόν, η τρισδιάστατη διακολλική υστεροϋπερηχογραφία σε σχέση με τη δισδιάστατη προσφέρει εντυπωσιακή αύξηση της διαγνωστικής ευαισθησίας σε πολύποδες, ινομώματα, υπερπλασίες και ξένα σώματα, καθώς πιστεύω ότι είναι ισάξια της υστεροσκόπησης.*

Οι περισσότεροι δεν αρκούνται στη διατύπωση συμπερασμάτων και ενισχύουν τη λειτουργική δύναμη της κίνησης 7 με μία συμπληρωματική προς την πρώτη οργανωτική ενότητα. Έτσι, αξιολογούν την εργασία τους (βήμα 2) ή συνδέουν την έρευνά τους με το ευρύτερο ερευνητικό πεδίο στο οποίο αυτή εντάσσεται (Santos 1996: 494-496), διατυπώνοντας συστάσεις για περαιτέρω έρευνα (βήμα 3) και/ή εκφράζοντας αισιόδοξες σκέψεις για το μέλλον (βήμα 4).

Αναλυτικότερα, 5 ομιλητές αξιολογούν την εργασία τους (βήμα 2) προβάλλοντας τα θετικά στοιχεία της.

(62) *Το κυριότερο ήταν ότι τους αντιμετωπίζαμε με πάρα πολύ σεβασμό. [...] Είχε ανταπόκριση, αλλά με μεγάλη δυσκολία. Είναι μια αρχή και δεν μπορούσαμε να κάνουμε περισσότερα πράγματα.*

Όταν, αξιολογώντας την εργασία τους, παραδέχονται ότι αυτή έχει περιορισμούς, στόχος τους είναι να συμβάλουν και πάλι στην προώθηση της έρευνας, όπως αποδεικνύεται από την ταυτόχρονη παρουσία των βημάτων 2 και 3.

(63) Φυσικά, πρόκειται για ένα μικρό δείγμα [...] πρόκειται, όμως, για μια προσπάθεια για την οποία οι αναφορές στη διεθνή βιβλιογραφία είναι ελάχιστες και αυτό διότι η αμνιακή έγχυση στη δική μας περίπτωση ξεκίνησε πολύ νωρίς. (K7B2) Είναι, λοιπόν, αναγκαίο ο σχεδιασμός μιας πολυκεντρικής προοπτικής και συγκεκριμένης μελέτης με έναν ικανό αριθμό ασθενών, πρέπει κι άλλο να συμβάλουν (K7B3).

Η διατύπωση συστάσεων για περαιτέρω έρευνα ή για βελτίωση της μεθοδολογίας (Dudley-Evans, 1994: 225) που ακολουθήθηκε στη συγκεκριμένη έρευνα (βήμα 3) συναντάται σε 9 ομιλίες του παρόντος δείγματος. Οι ομιλητές εκφράζουν το μήνυμα ότι, εάν οι συστάσεις τους υλοποιηθούν, θα σημειωθεί πρόοδος στον επιστημονικό χώρο τον οποίο και οι ίδιοι υπηρετούν, ενώ, παράλληλα, καθιστούν την εργασία τους αφετηρία για πρόοδο. Η υψηλή εμφάνιση δεοντικής τροπικότητας καθώς και λεξικών στοιχείων που εκφράζουν μέλλον (π.χ. μελλοντικά, στο μέλλον) υποδεικνύουν τον εντοπισμό του συγκεκριμένου βήματος.

(64) Οι κατευθυντήριες γραμμές της μελλοντικής έρευνας θα πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον μονήρη εμβρυομεταφορά. Θα πρέπει να κάνουμε περισσότερο έρευνα στην αξιολόγηση του εμβρύου, θα πρέπει να βελτιωθούν οι καλλιέργειες του εμβρύου και θα πρέπει να γίνονται περισσότερες μελέτες για την εισαγωγή βλαστοκύστης σε ασθενείς πάνω από 36 χρονών.

Η ανάγκη για περαιτέρω έρευνα συνοδεύεται συχνά με την επισήμανση περιορισμών, κενών, προβλημάτων, που ο ομιλητής έχει εντοπίσει στον ερευνητικό χώρο του. Έτσι, αιτιολογεί, υποστηρίζει και τεκμηριώνει τις συστάσεις που απευθύνει στους ακροατές του. Σε αυτή την περίπτωση, επιλέγει αρνητικές ρηματικές δομές και λέξεις που προβάλλουν τις έννοιες: δύσκολο (π.χ. δυσκολίες) και αρνητικό (π.χ. ανωμαλίες, αποτυχία, διχογνωμία, κίνδυνος).

(65) Είναι λοιπόν αναγκαίος ο συνδυασμός μιας πολυκεντρικής προοπτικής και συγκεκριμένης μελέτης με έναν ικανό αριθμό ασθενών. Δε μας φτάνουν τα περιστατικά, ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα και την ευρεία εφαρμογή της μεθόδου.

Οι συστάσεις για περαιτέρω έρευνα ενδέχεται να παρουσιάζονται και ως πρόκληση για το μέλλον

(66) Ο βαθμός κυτταρομείωσης δεν μπορεί να καθορισθεί, αφού δεν υπάρχουν συγκριτικά στοιχεία. Και αυτό νομίζω ότι είναι η πρόκληση για το μέλλον.

αλλά και με τη μορφή ερωτήματος, προκειμένου να ενισχυθεί ο αλληλεπιδραστικός χαρακτήρας του λόγου.

(67) Και ένα ερώτημα για το τέλος: μήπως θα πρέπει να εισαγάγουμε τη διαγνωστική λαπαροσκόπηση στην προσπέλαση των ασθενών, ώστε να αυξήσουμε τα ποσοστά μιας επιθυμητής μέγιστης κυτταρομείωσης;

Έτσι, με τη διατύπωση του ερωτήματος, που παραπέμπει σε ερευνητικό ερώτημα, υποδεικνύεται η ανάγκη για περαιτέρω έρευνα. Και σε αυτή την περίπτωση, η ανάγκη για περαιτέρω έρευνα συνοδεύεται με την επισήμανση κενών/προβλημάτων στον επιστημονικό χώρο.

(68) Υπάρχουν και άλλοι παράγοντες οι οποίοι είναι με ερωτηματικό. Να κάνουμε διπλή εμβρυομεταφορά; Δεν χρησιμοποιείται κατά κόρον σήμερα, χρησιμοποιείται μόνο σε ασθενείς που έχουν πολλαπλές ατυχείς εμφυτεύσεις. Να χρησιμοποιήσουμε κατά την εμβρυομεταφορά κάποια μέθοδο εναλλακτικής ιατρικής; Δεν υπάρχουν αρκετές μελέτες. Προεμφυτευτική διάγνωση; Τεράστια διχογνωμία.

Συναφές με το 3ο είναι και το 4ο βήμα, το οποίο επιλέγει ένας μόνο ομιλητής. Έτσι, στη θέση συστάσεων για περαιτέρω έρευνα, δίνει αισιόδοξες προοπτικές για το μέλλον συνδέοντας την αισιοδοξία του με το θέμα της ομιλίας του και παρουσιάζοντάς την απολύτως αιτιολογημένη.

(69) Φαντάζεστε, λοιπόν, στην πορεία των ετών πόσοι βιολογικοί δείκτες θα βρεθούν στο καταλυτικό υλικό οι οποίοι θα σχετίζονται με την εμφύτευση ή όχι των εμβρύων;

Η χαμηλή εμφάνιση της κίνησης 1 στο δείγμα μας οδηγεί στη διαπίστωση ότι οι τρόποι δημιουργίας διαπροσωπικού πλαισίου από τον ομιλητή είναι ένα θέμα που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Αντίθετα, η δημιουργία κειμενικού πλαισίου (κίνηση 2) επιδιώκεται από τους 16 ομιλητές, παρατήρηση που συνδέεται με τον στόχο τους να βοηθήσουν τους ακροατές τους να απομακρυνθούν νοητικά από την προηγούμενη ομιλία και να εστιάσουν την προσοχή τους στη συγκεκριμένη. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η παρατήρηση ότι οι 15 ομιλητές ανακοινώνουν ρητά το θέμα τους (K2B1α) επαναλαμβάνοντας σε σημαντικό βαθμό τη διατύπωση του αρχικού προγράμματος. Η αυτούσια επανάληψη λέξεων-φράσεων που έχουν αναφερθεί στο πρόγραμμα θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί, αλλά δείχνει τη μέριμνα των ομιλητών

να δημιουργήσουν για τους ακροατές τους το κατάλληλο πλαίσιο αφόρμησης. Το K2B1α έχει αυτόνομη παρουσία (σε 11 ομιλίες) ή εμπλουτίζεται με διασαφηνίσεις στο θέμα (K2B1β)/σκιαγράφηση της δομής της ομιλίας (K2B2).

Εξίσου εμφανής είναι ο στόχος 19 ομιλητών να δημιουργήσουν το κατάλληλο εισαγωγικό πλαίσιο με τις (εισαγωγικές) κινήσεις 3 ή/και 4. Αναλυτικότερα, 11 ομιλητές εντάσσουν το θέμα τους σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, 9 δικαιολογούν την ενασχόλησή τους με το θέμα, ενώ οι 6 από αυτούς αξιοποιούν τον ρόλο και των δύο εισαγωγικών κινήσεων. Η συχνότητα με την οποία εντοπίζονται οι δύο αυτές εισαγωγικές κινήσεις αλλά και η έκταση που δίνεται σε αυτές σχετίζονται με τον στόχο των ομιλητών να προετοιμάσουν τους ακροατές τους να δεχθούν τις νέες πληροφορίες, να τους προδιαθέσουν θετικά -δείχνοντας ότι είναι επαρκείς γνώστες του θέματος- και, βέβαια, να προβάλουν την αξία της εργασίας τους.

Η παρουσίαση προβλημάτων από τον πραγματικό κόσμο, που μπορεί να επιλέγεται αντί της προβολής κενού στον ερευνητικό χώρο, θεωρήθηκε ότι εντάσσεται στην προσπάθεια του ομιλούντος να δικαιολογήσει την ενασχόλησή του με το συγκεκριμένο θέμα. Η απόφαση αυτή υπαγορεύθηκε όχι μόνο βάσει της σχετικής βιβλιογραφίας (Samraj 2002: 9, 2008: 60) αλλά και λόγω της οργανωτικής θέσης αυτής της στρατηγικής· συνοδεύεται συχνά με τη θετική δικαιολόγηση της εργασίας και προηγείται της αναφοράς στο θέμα της ομιλίας (K5B1).

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας δεν περιορίζεται στην 3η κίνηση της εισαγωγής (K3B1), αλλά λειτουργεί και ως τεκμηρίωση των ισχυρισμών του ομιλούντος για ύπαρξη προβλήματος/κενού στον επιστημονικό χώρο (K4B1). Γενικότερα, όπως έχει επισημανθεί (Samraj 2002:6), επιτελεί ποικίλες λειτουργίες.

Η κίνηση 5, κατά την οποία ο ομιλητής εστιάζει στην εργασία του, εντοπίζεται σταθερά στις ομιλίες και υλοποιείται με ποικιλία βημάτων, που είναι εύκολο να ανιχνευτούν με τη βοήθεια γλωσσικών δεικτών. Η παράλειψη της K5 από έναν ομιλητή θα πρέπει να αποδοθεί στον τύπο και το θέμα της ομιλίας του. Καθώς, δηλαδή, δεν διεξήγαγε μια εφαρμοσμένη έρευνα, παρουσιάζει τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη μελέτη της βιβλιογραφίας. Στην κίνηση 5, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη μέθοδο/πορεία/διαδικασία που ακολούθησε ο γιατρός κατά τη διεξαγωγή της έρευνάς του (K5B3). Η παρατήρηση αυτή προκύπτει όχι μόνο λόγω της υψηλής παρουσίας αυτής της οργανωτικής ενότητας (σε 16 ομιλίες) και της έκτασης που της αφιερώνεται, αλλά και λόγω της πληθώρας αξιολογικών μηχανισμών που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο αυτής.

Καθώς κάποιιοι ομιλητές παρουσιάζουν στο ακροατήριο μια νέα μέθοδο που εφάρμοσαν με τους συνεργάτες τους, επικεντρώνονται στην επισήμανση της αξίας της σε διαφορετικές οργανωτικές ενότητες· στην οργανωτική ενότητα της θετικής δικαιολόγησης (K3 B2), σε αυτήν του σχολιασμού των αποτελεσμάτων (K6 B2) - καθώς οι ομιλητές έχουν τη δυνατότητα να προβάλουν τη μέθοδο που τα εξασφάλισε- αλλά και στην καταληκτική κίνηση της ομιλίας τους, όταν διατυπώνουν συμπερασματικά την αξία της μεθόδου που ακολούθησαν (K7B1).

Η κίνηση 6 είναι υποχρεωτική. Όλοι οι ομιλητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματά τους (βήμα 1) και 13 από αυτούς προχωρούν σε σχετική συζήτηση σχολιάζοντας είτε τα αποτελέσματά τους είτε τη μέθοδο που τους τα εξασφάλισε (βήμα 2). Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα βήματα αυτής της κίνησης παρουσιάζουν χαρακτηριστική κυκλικότητα, ανάλογα με τον αριθμό και τη φύση των επιμέρους αποτελεσμάτων, καθώς και ότι, στην περίπτωση που ο ομιλητής σχολιάζει τα αποτελέσματά του, έχει ένα εύρος επιλογών. Η αναμενόμενη αριθμητική υπεροχή του B1 έναντι του B2 συμφωνεί με την παρατήρηση του Swales (2004) για τα ερευνητικά άρθρα.

Η καταληκτική κίνηση 7 είναι υποχρεωτική στο συγκεκριμένο δείγμα, καθώς επιλέγεται από τους 19 ομιλητές. Η απουσία της από μία μόνο ομιλία μπορεί εύκολα να αποδοθεί στους επιβεβλημένους χρονικούς περιορισμούς, που δεν επέτρεψαν στον ομιλητή -νέο επιστήμονα- να ολοκληρώσει την ομιλία του. Οι περισσότεροι ομιλητές (17) καταλήγουν στη συνοπτική διατύπωση συμπερασμάτων, στρατηγική που συνάδει με τον λιτό και κατηγορηματικό τρόπο με τον οποίο εκφράζονται στο σύνολο της ομιλίας. Η στρατηγική αυτή αποτελεί τον κορμό της κίνησης, γύρω από τον οποίο πλέκονται οι άλλες επιλογές, που παρουσιάζουν χαμηλότερη εμφάνιση. Αναλυτικά, 9 ομιλητές διατυπώνουν συστάσεις για περαιτέρω έρευνα στον συγκεκριμένο επιστημονικό χώρο, 1 ομιλητής αναφέρεται στις αισιόδοξες προοπτικές που διαβλέπει και 5 αξιολογούν την εργασία/την προσπάθειά τους.

Από τη μελέτη του συγκεκριμένου δείγματος, προέκυψε το συμπέρασμα ότι είναι δυνατόν να καθοριστεί μία τυπική οργανωτική δομή στις ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν σε ένα ιατρικό συνέδριο, η οποία αποτελείται από τις εξής κινήσεις: (K1), K2 (B1), K3/K4, K5, K6, K7. Αναλυτικότερα, με εξαίρεση την K1 (: δημιουργία διαπροσωπικού πλαισίου), που έχει εξαιρετικά χαμηλή εμφάνιση, περιορισμένη έκταση και μικρό λειτουργικό βάρος στο δείγμα αυτό και της οποίας η παρουσία μπορεί να συνίσταται μόνο σε ένα χαιρετισμό, αυτό το οργανωτικό σχήμα

εντοπίστηκε σε 10 ομιλίες. Έτσι, οι ομιλητές, αφού ανακοίνωσαν το θέμα τους (K2B1), στη συνέχεια δημιούργησαν το κατάλληλο εισαγωγικό πλαίσιο εντάσσοντας το θέμα τους σε ένα ευρύτερο πλαίσιο (K3) ή/και δικαιολογώντας την ενασχόλησή τους με αυτό (K4), εστίασαν στην εργασία τους και περιέγραψαν διεξοδικά την έρευνα που διεξήγαγαν (K5), παρουσίασαν αναλυτικά τα αποτελέσματά τους (K6) και έκλεισαν την ομιλία τους εκφέροντας συνοπτικά κρίσεις σχετικές με την εργασία τους ή/και με την προώθηση της έρευνάς τους (K7). Στο ακόλουθο σχήμα παρουσιάζονται οι οργανωτικές δομές κατά σειρά απόκλισης από την οργανωτική δομή Α, που θεωρήθηκε τυπική, καθώς και ο αριθμός ομιλιών στις οποίες εντοπίστηκε η καθεμία:

A. 10.	(K1)	K2B1		K3/K4	K5	K6	K7
B. 1.		K2B1	K5	K3	K5	K6	K7
Γ. 1.		K2B1	K5	K3 K4	K5	K6	K7
Δ. 2.		K2 (B1)			K5	K6	K7
E. 1		K2(B1)			K5	K6	-
ΣΤ. 2.					K5	K6	K7
Z. 1.				K4	K5	K6	K7
H. 1.		K2 (B1)				K6	K7
Θ. 1		K2 (B1)	K3	K2 K5 K6	K4 K5		K7

Την τυπική οργανωτική δομή (Α) ακολουθούν με μικρή διαφοροποίηση δύο ακόμα ομιλίες (Β, Γ). Η διαφορά είναι ότι η Κ5 παρουσιάζεται όχι μόνο μετά τις εισαγωγικές κινήσεις 3 και 4 (όπως είναι το σύνηθες) αλλά και -κατά παρέκκλιση- πριν από αυτές. Η παρέκκλιση αυτή μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι ο λόγος είναι -σε σημαντικό βαθμό- αυθόρμητος και απροσχεδίαστος. Έτσι, οι 2 ομιλητές (Β, Γ) βιάστηκαν να παρουσιάσουν το υλικό στο οποίο στηρίχθηκαν, δηλαδή εστίασαν την προσοχή τους σε μία πτυχή της εργασίας τους (Κ5Β4) και, κατά την εξέλιξη της ομιλίας, συνειδητοποίησαν ότι θα ήταν μεγάλη παράλειψη, εάν δεν είχαν παρουσιάσει στο ακροατήριό τους απαραίτητα εισαγωγικά στοιχεία (Κ3/Κ4). Έτσι, η Κ5 επανεμφανίζεται πριν και μετά τις Κ3 και Κ4, ενώ, στην πραγματικότητα, υλοποιούνται διαφορετικά βήματά της. Μπορεί, λοιπόν, να υποστηριχθεί ότι 12 ομιλίες (Α-Γ) ακολουθούν -με μικρές παρεκκλίσεις- την τυπική οργανωτική δομή.

Οι K2 (B1), K5, K6, K7 έχουν την πιο ισχυρή παρουσία στο συγκεκριμένο δείγμα και εμφανίζονται στο μεγαλύτερο αριθμό ομιλιών. Ειδικότερα, δε, οι υποχρεωτικές κινήσεις K5 και K6 αποτελούν τον οργανωτικό πυρήνα των ομιλιών που διαρθρώνονται γύρω από την παρουσίαση μιας έρευνας (K5) και των αποτελεσμάτων της (K6). Αλλά και η συχνή εμφάνιση της K7 έχει ως αποτέλεσμα οι 3 τελευταίες κινήσεις να συναντώνται με τη συγκεκριμένη σειρά σε 17 ομιλίες. Η παράλειψη κάποιων από τις παραπάνω κινήσεις μπορεί να αποδοθεί, κυρίως, στους επιβεβλημένους χρονικούς περιορισμούς, οι οποίοι οδηγούν τον ομιλητή στη διατύπωση μόνο των απαραίτητων -κατά την κρίση του- πληροφοριών. Έτσι, 3 (ΣΤ, Ζ) παραλείπουν την αναγγελία του θέματος (K2B1), καθώς αυτό είναι ήδη αναγεγραμμένο στο εκτυπωμένο πρόγραμμα, ενώ 1 ομιλητής -και νέος επιστήμονας- (Ε) παραλείπει την καταληκτική κίνηση (K7) πιθανότατα γιατί έχει ήδη υπερβεί το καθορισμένο χρονικό όριο. Η απουσία της K5 από μία μόνο ομιλία (Η) θα πρέπει να αποδοθεί στον τύπο και το θέμα της· η παρουσίαση μιας θεωρητικού τύπου ομιλίας που προέκυψε από τη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας έχει ως αποτέλεσμα την παράλειψη της K5, καθώς ο ομιλητής δεν διεξήγαγε μια εφαρμοσμένη έρευνα. Η ομιλία (Θ) της οποίας η δομή δεν περιλαμβάνεται στο οργανωτικό σχήμα που θεωρήθηκε τυπικό παρουσιάζει μεγάλη κυκλικότητα κινήσεων, που θα πρέπει να αποδοθεί στο γεγονός ότι ο λόγος είναι, σε μεγαλύτερο βαθμό από τις άλλες ομιλίες, αυθόρμητος και απροσχεδιαστος.

Έτσι, η απόκλιση από το οργανωτικό σχήμα που θεωρήθηκε τυπικό (Α) μπορεί να αποδοθεί σε ποικίλους παράγοντες, όπως στον θεωρητικό τύπο της ομιλίας, στη φύση του εν λόγω κειμενικού είδους, που χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από αυθορμητισμό και έλλειψη σχεδιασμού και, τέλος, σε ποικίλους παράγοντες του καταστασιακού περιβάλλοντος, όπως είναι οι επιβεβλημένοι χρονικοί περιορισμοί.

2.4.2. Ανάλυση των δεδομένων τού Φιλολογικού Συνεδρίου

Από τη μελέτη του δείγματος των ομιλιών που δόθηκαν στο φιλολογικό συνέδριο και με την εφαρμογή του σχηματικού προτύπου του Swales (1990, 2004) για την εισαγωγή ερευνητικών άρθρων (παρ. 2.1.), προέκυψε η παρακάτω σχηματική δομή⁷ ως διαδοχή κινήσεων και βημάτων.

⁷ Εντός παρενθέσεως αναφέρεται ο αριθμός των ομιλιών στις οποίες εντοπίστηκαν οι συγκεκριμένες οργανωτικές ενότητες (κινήσεις και βήματα), ο οποίος, όμως, μπορεί να μη συμπίπτει με τον αριθμό των εμφανίσεών τους, καθώς σε μία ομιλία μία οργανωτική ενότητα, κυρίως η καταληκτική K7, μπορεί να επανεμφανίζεται περισσότερες από μία φορές.

Πίνακας 4. Η σχηματική δομή των προφορικών ανακοινώσεων του Συνεδρίου των Φιλολόγων

<p>K1 Ο ομιλητής στήνει ένα διαπροσωπικό πλαίσιο B1 Χαιρετίζει και ευχαριστεί B2 Παρουσιάζει τον εαυτό του και/ή τον συνεργάτη του B3 Αφιερώνει την εισήγηση σε αγαπημένους φίλους και συναδέλφους</p> <p>K2 Ο ομιλητής στήνει ένα κειμενικό πλαίσιο (9) B1α Ανακοινώνει το θέμα (5) H B1β Διασαφηνίζει το θέμα (3) B2 Δείχνει την έκταση στην οποία θα καλύψει το θέμα (3)</p> <p>K3 Ο ομιλητής εντάσσει το θέμα σε ευρύτερο πλαίσιο (18) B1 Κεντρικότητα του θέματος (1) B2 Γενίκευση του θέματος (17) B3 Αναφορές σε προηγούμενες ομιλίες του συνεδρίου (1)</p> <p>K4 Ο ομιλητής δικαιολογεί την ενασχόλησή του με το θέμα (2) B1 Επισημαίνει κενά στον επιστημονικό χώρο (1) B2 Θετική δικαιολόγηση (1) B3 Διατύπωση των ερωτημάτων που ανακύπτουν (1)</p> <p>K5 Ο ομιλητής εστιάζει στην εργασία (20) B1α Ανακοινώνει ή υπενθυμίζει το θέμα (7) H B1β Εξειδικεύει το θέμα (3) B2 Κατάθεση σκέψεων και προβληματισμών H B2 Στόχος/-οι*⁸ (4) B3 Μεθοδολογία/πορεία* (4) B4 Υλικό * (2) B5 Κριτήρια * (ή λόγοι επιλογής του υλικού) (2)</p> <p>K6 Ο ομιλητής αναφέρεται στα αποτελέσματα * (1) B1 Παρουσιάζει τα αποτελέσματα * (1) B2 Συζητά/σχολιάζει τα αποτελέσματα * (1)</p> <p>K7 Ο ομιλητής συζητά σχετικά με την εργασία του (18) B1 Διατυπώνει συμπεράσματα (14) B2 Ανακεφαλαιώνει (3) B3 Διατυπώνει ερωτήματα για προβληματισμό (3) B4 Κάνει προτάσεις για το μέλλον/συστάσεις (8) B5 Δίνει αισιόδοξες προοπτικές για το μέλλον (2) B6 Αξιολογεί/αποτιμά την εργασία του (5)</p> <p>K8 Ο ομιλητής εντάσσει την εργασία του σε ευρύτερο πλαίσιο (9) B1 Γενίκευση του θέματος</p>
--

Κατά την έναρξη της ομιλίας, οι ομιλητές “στήνουν” ένα διαπροσωπικό πλαίσιο (κίνηση 1). Πιο συγκεκριμένα, χαιρετίζουν το ακροατήριο και εκφράζουν ευχαριστίες προς όλους όσοι είναι υπεύθυνοι για τη διεξαγωγή του συνεδρίου· το Διοικητικό Συμβούλιο της Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων, την οργανωτική επιτροπή του συνεδρίου, τον τοπικό σύνδεσμο φιλολόγων Λέσβου (βήμα 1).

⁸ Οι κινήσεις και τα βήματα με * εντοπίζονται μόνο στις 4 ομιλίες στις οποίες κατατίθενται τα αποτελέσματα μιας έρευνας.

(70) Καλησπέρα. Επιθυμώ να ευχαριστήσω το Δ.Σ. της ΠΕΦ, γιατί έκανε δεκτή την πρότασή μου και με τιμά παραχωρώντας μου αυτό το βήμα όπως και το σύνδεσμο φιλολόγων Λέσβου δια του προέδρου Παναγιώτη Σκορδά για την εγκάρδια φιλοξενία.

Λιγότεροι είναι αυτοί οι οποίοι αρχίζουν την ομιλία τους παρουσιάζοντας τον εαυτό τους και/ ή τον συνεργάτη τους (βήμα 2). Στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών, το βήμα αυτό μπορεί να συνίσταται στην παρουσίαση του θέματος με το οποίο ασχολήθηκε ο καθένας.

(71) Η κυρία Τζεδάκη-Αποστολάκη δεν μπόρεσε να παρευρίσκεται σήμερα. Το τμήμα το δικό της σε αυτή την εισήγηση αφορούσε το δίκτυο λογοτεχνίας στο Ηράκλειο.

Ένας ομιλητής αφιερώνει την εισήγησή του σε αποθανόντες φίλους και συναδέλφους (βήμα 3) ενισχύοντας το προσωπικό στοιχείο αυτής της κίνησης. Αξιολογικοί μηχανισμοί που προβάλλουν θετικές έννοιες καθώς και η σχηματική λέξη αφιερώνω καθιστούν εύκολο τον εντοπισμό της συγκεκριμένης στρατηγικής.

(72) [...] που μου έδωσε την ευκαιρία να μιλήσω στην πατρίδα δύο αξιαγάπητων και αξιόλογων φίλων και συναδέλφων που γεννήθηκαν στη Μυτιλήνη και σήμερα δεν υπάρχουν. [...] Σ' αυτούς αφιερώνω, στη μνήμη τους αφιερώνω τη σημερινή μου εισήγηση.

Με την κίνηση 1, το προσωπικό στοιχείο εισάγεται κατά την έναρξη της ομιλίας, καθώς εκφράζονται συναισθήματα του ομιλούντος, χρησιμοποιείται το α' ενικό ή/και το α' πληθυντικό εγκλειστικό πρόσωπο και προβάλλεται εκπεφρασμένο το υποκείμενο εγώ.

(73) Θέλω να ευχαριστήσω κι εγώ την ΠΕΦ, που μου έδωσε αυτό το βήμα να μιλήσω εδώ για πράγματα που πάρα πολύ αγαπώ και να ευχαριστήσω και τον Παναγιώτη τον Σκορδά, που επίσης μου δίνει την ευκαιρία συχνά, κόντρα σε όλες τις αντιξοότητες εγώ να επιμένω στη μαγεία της ποίησης.

Έτσι, η αυτοπαρουσίαση του ομιλητή επιτυγχάνεται και μέσα από την έκφραση των προσωπικών συναισθημάτων του, παρατήρηση που δεν επιβεβαιώνεται στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, καθώς σε αυτές η έκφραση των συναισθημάτων των ομιλητών είναι περιορισμένη.

Εξίσου λίγοι είναι οι ομιλητές οι οποίοι “στήνουν” ένα κειμενικό πλαίσιο (κίνηση 2), προκειμένου να βοηθήσουν τους ακροατές να απομακρυνθούν νοητικά από την προηγούμενη ομιλία και να μεταβούν στη δική τους. Έτσι, ανακοινώνουν το θέμα (βήμα 1α) επαναλαμβάνοντας τη διατύπωση που έχει αναγραφεί στο πρόγραμμα

(74) Το θέμα μου είναι «Γιατί η Λογοτεχνία;

ή με πιο έμμεσο τρόπο. Στη δεύτερη περίπτωση, επαναλαμβάνουν λέξεις/φράσεις του θέματος που έχει αναγραφεί στο πρόγραμμα (π.χ. «γόρδιος δεσμός») και, επιπροσθέτως, χρησιμοποιούν τη λ. θέμα προσδιορίζοντάς το/ χαρακτηρίζοντάς το

(75) Η λογοτεχνία στο σχολείο και οι εξετάσεις δεν είναι ένα θέμα που ανήκει στον χώρο της Λογοτεχνίας. Είναι ένας γόρδιος δεσμός.

ή αναδεικνύοντας την κεντρικότητά του.

(76) Δεν είναι δυνατό στο πλαίσιο μιας ολιγόλεπτης εισήγησης να εξαντλήσει κανείς το θέμα που αφορά το διδακτόν και διδακτέον της ποίησης, θέμα που έχει εγείρει κατά το παρελθόν πλήθος συζητήσεων και αντεγκλήσεων.

Έτσι, όπως παρατηρήθηκε στο δείγμα ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, έχουν τη δυνατότητα να τονίσουν το ενδιαφέρον ή την ιδιαιτερότητα του θέματος, κάτι που δεν είναι πάντα εμφανές από τον τίτλο.

Όταν το θέμα είναι διατυπωμένο με τρόπο που προκαλεί ερωτηματικά στους ακροατές, οι ομιλητές το διασαφηνίζουν (βήμα 1β). Έτσι, προσθέτουν μια λεπτομέρεια σημαντική

(77) [...] θα επικεντρωθώ σε ορισμένα ουσιώδη ή ποιοτικά γνωρίσματα του νέου αναλυτικού προγράμματος.

ή το εξειδικεύουν με τη χρήση συγκεκριμένων ερωτημάτων, οπότε ενισχύουν, παράλληλα, τον διεπιδραστικό χαρακτήρα της εισαγωγής.

(78) Συνάδελφοι, το θέμα μου είναι: «Γιατί η λογοτεχνία» (βήμα 1α) και θα προσπαθήσω να το παρουσιάσω με μια σειρά ερωτημάτων και απαντήσεων σε αυτά, όπως: τι είναι λογοτεχνία;, γιατί γράφεται η λογοτεχνία;, πώς μπήκε στη ζωή η λογοτεχνία;, γιατί διαβάζεται ή πρέπει να διαβάζεται η λογοτεχνία;, ποια η σχέση των νέων με το λογοτεχνικό κείμενο; και εμείς ως δάσκαλοι γινόμαστε μεσολαβητές; Εν προκειμένω, στο κείμενο του μαθητή, ποια είναι η πραγματικότητα ως προς τη διδασκαλία σήμερα; Και η λογοτεχνία πρέπει να είναι αντικείμενο εξέτασης; (βήμα 1β)

Στο πλαίσιο της ίδιας κίνησης, κάποιοι ομιλητές δείχνουν την έκταση στην οποία θα καλύψουν το θέμα (βήμα 2). Η ύπαρξη χρονικών περιορισμών, σε συνδυασμό με την ευρύτητα του θέματος που πρέπει να καλύψουν, τους οδηγούν στην ανάγκη να επισημάνουν ποια υποερωτήματα θα αναπτύξουν και σε ποιο βάθος και/ή ποια υποερωτήματα δεν θα αναπτύξουν. Έτσι, καλλιεργούν συγκεκριμένες

προσδοκίες στους ακροατές και, παράλληλα, αιτιολογούν την απόκλισή τους από το θέμα που έχει διατυπωθεί στο πρόγραμμα.

(79) Το θέμα μου είναι η καλλιέργεια της αντίληψης του χρόνου μέσω των κειμένων της νεοελληνικής λογοτεχνίας (βήμα 1). Δυστυχώς, ο περιορισμένος χρόνος της εισήγησης δεν μου επέτρεψε να αναλύσω το 2ο σκέλος του τίτλου, δηλαδή να αναφερθώ στα κείμενα της λαϊκής φιλολογίας. Επιφυλάσσομαι να αφιερώσω ένα αυτόνομο κείμενο στη σχέση παραδοσιακού παραμυθιού και χρόνου. Θα αναπτύξω το θέμα από μια ανθρωπολογική σκοπιά (βήμα 2).

Σταθερή πρόθεση των ομιλητών αποτελεί η ένταξη του θέματός τους σε ένα ευρύτερο πλαίσιο (κίνηση 3). Με την κίνηση 3, που εντοπίστηκε σε 18 ομιλίες, προσανατολίζουν τους ακροατές τους προς τον επιστημονικό χώρο στον οποίο εντάσσεται η ομιλία τους, προκειμένου -όπως παρατηρήθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου- να τους οδηγήσουν στην πιο εύκολη πρόσληψη των νέων πληροφοριών.

Όπως παρατηρήθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, η προβολή της κεντρικότητας του θέματος (K3B1) δεν κατέχει σημαντική θέση στο συγκεκριμένο δείγμα. Εντοπίζεται μόνο σε μία ομιλία, καταλαμβάνει μικρή έκταση και λειτουργεί μόνο συμπληρωματικά προς την ανακοίνωση του θέματος (K2B1). Η συγκεκριμένη ομιλήτρια, αφού ανακοινώσει το θέμα της με έμμεσο τρόπο (K2B1α), επισημαίνει την κεντρικότητα του θέματος που πραγματεύεται αναφερόμενη στο πλήθος των συναφών συζητήσεων που προκαλούνται γύρω από αυτό.

(80) Δεν είναι δυνατό στο πλαίσιο μιας ολιγόλεπτης εισήγησης να εξαντλήσει κανείς το θέμα που αφορά το διδακτόν και διδακτέον της ποίησης (K2B1α), θέμα που έχει εγείρει κατά το παρελθόν πλήθος συζητήσεων και αντεγκλήσεων. Παραμένει ανοικτό όμως και σήμερα, καθώς οι αρνητές της ίδιας της ποίησης βρίσκουν συχνά την αμφισβήτηση στην αμφισβήτηση της διδαξιμότητάς της [...] (K3B1)

Αντίθετα, η δεύτερη στρατηγική (γενίκευση του θέματος, K3B2) εντοπίζεται σε μεγάλο αριθμό ομιλιών (17) του συγκεκριμένου δείγματος. Όπως παρατηρήθηκε στο ιατρικό συνέδριο, κατά τη γενίκευση του θέματος προσφιλή επιλογή των ομιλητών είναι η υπενθύμιση πληροφοριών τις οποίες πιστεύουν πως μοιράζονται με τους ακροατές τους και οι οποίες σχετίζονται με το θέμα της ομιλίας. Χαρακτηριστική είναι η χρήση δεικτών κοινών γνώσεων (π.χ. γνωστός, -ή, -ό, όπως είναι γνωστό, ως γνωστόν, είναι γνωστό ότι/πως, είναι κοινή διαπίστωση ότι, συνηθισμένος, -η, -ο)

(81) Ο όρος τραγικός [...] αφορά -ως γνωστόν- τα στοιχεία της προέλευσής του.

καθώς και των ρημάτων (*υπεν*) *θυμίζω*, *θυμάμαι*, που συναντώνται, συνήθως, ως ρηματικοί τύποι α΄ πληθ. ή β΄ πληθ. προσώπου ή/και συνοδεύονται με την προσωπική αντωνυμία β΄ πληθυντικού προσώπου.

(82) *Πριν περάσω στην εξέταση των ερωτημάτων αυτών, σας υπενθυμίζω τα γνωστά.*

(83) *Οι αρχαίοι ποιητές, ας θυμηθούμε, μελετούσαν μαζί με τους φιλοσόφους και τους ρήτορες.*

Έτσι, οι ακροατές μπορούν να οδηγηθούν στον συσχετισμό των νέων πληροφοριών με τις γνωστές. Όπως και στο δείγμα από το ιατρικό συνέδριο, οι ομιλητές παρουσιάζουν με ουδέτερο τρόπο στοιχεία από τη γενική ερευνητική περιοχή, τα οποία -σε μεγάλο βαθμό- είναι γνωστά στους ακροατές τους. Για παράδειγμα, αναφέρονται σε (βασικές) παραδοχές/προϋποθέσεις που ισχύουν στον χώρο της Λογοτεχνίας -όπως οι ομιλητές στο ιατρικό συνέδριο αναφέρονται σε μια μη αμφισβητήσιμη πραγματικότητα σχετική με την έννοια γύρω από την οποία στρέφεται η ομιλία τους- ή/και ορίζουν έννοιες που θα πραγματευτούν στην ομιλία τους υπενθυμίζοντας τη σημασία τους, όπως στο ιατρικό συνέδριο υπενθυμίζεται η σημασία ιατρικών όρων.

(84) *Θα μου επιτρέψετε, αγαπητοί συνάδελφοι, να ξεκινήσω την εισήγησή μου υπενθυμίζοντας δύο παραδοχές. Πρώτον, ότι η λογοτεχνία ως πολιτιστική έκφραση και ως μάθημα είναι συνδεδεμένη με την ιστορία και το ευρύτερο κοινωνικοπολιτιστικό γίνεσθαι [...]*

(85) *Ο όρος τραγικό, που υπάρχει στο φύλλο της εισήγησης, άμεσα παραπέμπει στην τραγωδία και αφορά ως γνωστόν τα στοιχεία της προέλευσής του, το μύθο, τους ήρωές της αλλά και την κατάσταση που προκύπτει από τη σύγκρουσή του με υπέρτερες δυνάμεις, κατάσταση που αποδίδεται και με τον όρο τραγικότητα.*

Σε αυτή την οργανωτική ενότητα, εντοπίζεται εύρος διαφορετικών επιλογών, οι οποίες σχετίζονται -σε μεγάλο βαθμό- και με το θέμα της ομιλίας. Αναλυτικά, σε ομιλίες στις οποίες επιχειρείται η ανάλυση ενός θεωρητικού θέματος, οι ομιλητές παρουσιάζουν σε αυτό το βήμα θεωρητικά στοιχεία που -κατά την κρίση τους- γνωρίζει το ακροατήριο, προκειμένου να επιτευχθεί πιο ομαλή μετάβαση στην παρουσίαση των νέων πληροφοριών. Εκτός από τη χρήση δεικτών κοινών γνώσεων, χαρακτηριστική είναι η χρήση του ουσιαστικού *θεωρία/-ες* καθώς και του ουσιαστικοποιημένου επιθέτου *οι θεωρητικοί*.

Οι γνωστές πληροφορίες μπορεί να παρουσιάζονται και με μια ιστορική αναδρομή. Καθώς, μάλιστα, στη συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα κυρίαρχη είναι η χρήση του ενεστώτα που εκφράζει γενικευμένες αλήθειες, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί τυχαία η επιλογή του δραματικού ενεστώτα αντί των παρελθοντικών χρόνων που θα αναμένονταν.

(86) Η διδασκαλία του γλωσσικού αντικειμένου της λογοτεχνίας από το 1884, όπου εισάγεται το μάθημα των νέων ελληνικών στο σχολικό πρόγραμμα των τριτάξιων ελληνικών σχολείων έως σήμερα στηρίζεται αποκλειστικά σε σχολικά εγχειρίδια ανθολογίας. Μέχρι το 1977, οι ανθολογίες αυτές κυκλοφορούν με τον τίτλο «νεοελληνικά αναγνώσματα» και -όπως είναι γνωστό- χρησιμοποιούνται από την πολιτεία ως μέσο εμπέδωσης της εθνικής φυσιογνωμίας.

Όταν ο ομιλητής αναλύει ένα λογοτεχνικό κείμενο βάσει μιας συγκεκριμένης οπτικής ή παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας έρευνας που στηρίχθηκε σε λογοτεχνικό κείμενο, στη συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα δίνει στους αποδέκτες του συναφή θεωρητικά στοιχεία. Η γνώση τους είναι απαραίτητη, προκειμένου οι ακροατές να συσχετίσουν τις νέες πληροφορίες με το θεωρητικό πλαίσιο που δίνεται σε αυτή την εισαγωγική οργανωτική ενότητα και να τις κατανοήσουν πιο εύκολα.

(87) Σας θυμίζω έτσι μόνο την εικόνα του ποιήματος, ο Αλέξανδρος ο Φιλίππου και οι Έλληνες και η κατάληξή του: για Λακεδαιμονίους να μιλούμε τώρα.

Στην περίπτωση αυτής της επιλογής, επισημαίνονται και μεταγλωσσικοί δείκτες που δείχνουν σε ποιον αποδίδεται μία θέση.

(88) Ένας άλλος σύγχρονος κριτικός, ο W. Iser, επισημαίνει ότι ελέγχει εν μέρει τις ανταποκρίσεις του αναγνώστη, ενώ ταυτόχρονα παρέχει ένα πλήθος εναυσμάτων ή απροσδιόριστων στοιχείων, τα οποία ο αναγνώστης οφείλει να συμπληρώσει μετέχοντας ενεργητικά.

Δεδομένου ότι η θέση της Λογοτεχνίας στην εκπαίδευση είναι γνωστή στο σύνολο των παρευρισκομένων, πολλοί ομιλητές θυμίζουν στους ακροατές τους γνωστές καταστάσεις σχετικές με τη σύγχρονη σχολική πραγματικότητα, και τους ωθούν να ανακαλέσουν οικεία βιώματα. Χαρακτηριστική, σε αυτή την περίπτωση, είναι η χρήση επιρρημάτων/επιρρηματικών φράσεων που δηλώνουν χρόνο (π.χ. *σήμερα, καθημερινά, πλέον, τα τελευταία χρόνια*), η χρήση της ουσιαστικοποιημένης μετοχής *το παρόν* καθώς και των ουσιαστικών *πραγματικότητα/ κατάσταση*.

(89) Είναι γνωστό πως σήμερα τρεις από τις 6 τάξεις της β' βάθμιας εκπαίδευσης, γ' Γυμνασίου, Α', Β' Λυκείου, ακολουθούν τα εγχειρίδια ιστορική διάταξη της ύλης.

Καθώς η σύγχρονη πραγματικότητα είναι σκληρή για τη Λογοτεχνία, η περιγραφή της συνοδεύεται συχνά από την έκφραση αρνητικών συναισθημάτων καθώς και από αξιολογικούς δείκτες που προβάλλουν αρνητικές έννοιες (Κεφάλαιο 5, «Δείκτες διάθεσης»).

(90) Φοβάμαι ότι η δική μου εισήγηση θα μας προσγειώσει από τον μακρόκοσμο της θεωρίας της λογοτεχνίας στην πεζή πραγματικότητα της σχολικής τάξης.

Η αναφορά στη σύγχρονη πραγματικότητα μπορεί να γίνεται με πιο δραματικό τόνο και να θυμίζει παρουσίαση ενός προβλήματος. Η παρουσίαση της πραγματικότητας ως πρόβλημα συναντάται σε ομιλίες στις οποίες προτείνονται ρηξικέλευθες λύσεις από την πλευρά του ομιλούντος, οπότε στόχος είναι να δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο, ώστε ο ακροατής να αποδεχθεί πιο εύκολα τις ανατρεπτικές προτάσεις. Σε αυτή την περίπτωση, οι εννοιολογικές κατηγορίες και οι λέξεις/φράσεις που τις πραγματώνουν είναι αυτές που συναντώνται στη ρητορική ενότητα κατά την οποία επισημαίνονται κενά/προβλήματα στον ερευνητικό χώρο.

(91) Να, όμως, που οι αρχικές προθέσεις και οι σκοποί του μαθήματος γρήγορα τεμαχίστηκαν από τη μεγάλη λαίλαπα, από τη μεγάλη χατζάρα της αφηγηματολογίας και βρεθήκαμε μέσα στις τάξεις αγνοώντας παντελώς αυτή τη συγκεκριμένη διαδικασία και την οποία δεν διδαχθήκαμε στα Πανεπιστήμια και συνεχίζουν μάλλον να μην τη διδασκόμαστε, εμείς να διδάσκουμε οπτικές γωνίες, εστιώσεις κ.λπ. κ.λπ. Δεν σας λέω τώρα την ορολογία, για να μη θυμίσω οικεία κακά. Κι έτσι, λοιπόν, φτάσαμε το συγκεκριμένο μάθημα να έχει πλέον τα πρωτεία, έχει ξεπεράσει και την έκθεση στην αναβαθμολόγηση και βέβαια οι βαθμολογίες οι οποίες συγκεντρώνονται είναι πολύ πολύ χαμηλοί. Δεν θα μιλήσουμε. Το ξέρουν όλοι. Άρα έχει αποτύχει. Έχουμε μια μεγάλη αποτυχία.

Η υπενθύμιση της γνωστής στους ακροατές πραγματικότητας μπορεί να γίνεται και με την αναφορά του ομιλητή σε κάποια προσωπική εμπειρία σχετική με τη Λογοτεχνία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Χαρακτηριστική είναι σε αυτή την περίπτωση η έκφραση συναισθημάτων και σκέψεών του και, συνεπώς, η χρήση α' ενικού ρηματικού προσώπου. Επίσης, εντοπίζονται και σε αυτή την περίπτωση επιρρηματικές φράσεις που δηλώνουν χρόνο/χρονικό πλαίσιο, όπως παρατηρήθηκε στις περιπτώσεις κατά τις οποίες γίνεται παραπομπή στη σύγχρονη πραγματικότητα.

(92) Είχα τη χαρά να συμμετάσχω στη συντακτική επιτροπή αυτού του μαθήματος

Όταν, μάλιστα, η εμπειρία του ομιλητή σχετίζεται με τη ζοφερή πραγματικότητα που έχει ήδη παρουσιαστεί, ενισχύεται η αποδεικτικότητα των ισχυρισμών του.

(93) *Κι έτσι, λοιπόν, φτάσαμε το συγκεκριμένο μάθημα να έχει πλέον τα πρωτεία, έχει ξεπεράσει και την έκθεση στην αναβαθμολόγηση και, βέβαια, οι βαθμολογίες οι οποίες συγκεντρώνονται είναι πολύ πολύ χαμηλοί. Δεν θα μιλήσουμε. Το ξέρουν όλοι. Άρα έχει αποτύχει. Έχουμε μια μεγάλη αποτυχία. Τα τελευταία χρόνια υπηρετώ σε σχολική βιβλιοθήκη και όσα παιδιά έρχονται και δανείζονται τους κάνω αυτό το απλό τεστάκι. Οικτρές οι απαντήσεις.*

Αυτή η προσωπική εμπειρία αποτέλεσε ενδεχομένως την αφορμή για τη διερεύνηση του συγκεκριμένου θέματος.

(94) *Το σχολικό έτος 2008-2009, διδάσκοντας τα κείμενα νεοελληνικής λογοτεχνίας σε ένα τμήμα της α' γυμνασίου στις αρχές Μαρτίου άρχισε να διαφαίνεται ότι επρόκειτο να ολοκληρώσω πριν από τις διακοπές του Πάσχα τη διδασκαλία των κοινών κειμένων με τους άλλους συναδέλφους και άρχισα να διερωτώμαι: θα ήταν καλύτερο να διδάξω στον υπόλοιπο χρόνο που έμενε ένα ολόκληρο μυθιστόρημα στην τάξη ή αν θα έπρεπε να συνεχίσω με κείμενα από το σχολικό βιβλίο. Επικοινωνήσα με τη σύμβουλό μου την κ. Γεωργιάδου και μοιράστηκα μαζί της τους προβληματισμούς μου. Θεώρησε ότι η διδασκαλία ενός ολόκληρου μυθιστορήματος θα ήταν μια πολύ καλή ιδέα [...]*»

Η ανάκληση γνώσεων από την πραγματικότητα της συγκεκριμένης επιστήμης πραγματοποιείται και με την υπενθύμιση ενός προηγούμενου συνεδρίου, στο οποίο κάποιιοι από τους ακροατές θα ήταν παρόντες. Έτσι, επιτυγχάνεται όχι μόνο η ανάκληση γνωστών πληροφοριών αλλά και η υπενθύμιση μιας κοινής εμπειρίας. Με βάση τη διαφοροποίηση που έγινε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου μεταξύ του περιβάλλοντος του συνεδρίου (conference context) και του γενικού ερευνητικού περιβάλλοντος (general research context), η αναφορά σε άλλο συνέδριο θεωρήθηκε μέρος των γενικεύσεων του θέματος, καθώς, υπενθυμίζοντάς το, ο ομιλητής ανακαλεί στους ακροατές του γνώσεις από τη γενική ερευνητική περιοχή.

(95) *Ο Γιάννης Παπακώστας, στην κατακλείδα της εισήγησής του για τη λογοτεχνία και τη διαθεματικότητα, στο 33ο συνέδριο της Π.Ε.Φ. το Νοέμβριο του 2006 είχε σε ανύποπτο χρόνο προαναγγείλει το τωρινό 36ο συνέδριο με τα εξής λόγια [...].*

Σπανιότερα, ο ομιλητής επισημαίνει ότι η εργασία του εκπονείται στο πλαίσιο κάποιου προγράμματος ή μιας ευρύτερης μελέτης. Έτσι, προετοιμάζει τους ακροατές του να συσχετίσουν τη νέα έρευνα με καταστάσεις που τους είναι ήδη γνωστές.

(96) Από τον περασμένο Φεβρουάριο ξεκίνησε μια συντονισμένη προσπάθεια, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στην Κύπρο, για τη σύνταξη νέων αναλυτικών προγραμμάτων από την προδημοτική και δημοτική εκπαίδευση έως τη βαθμίδα του Λυκείου.

Στο συνέδριο των φιλολόγων, η γενίκευση του θέματος επιτελεί ποικίλες λειτουργίες, στο πλαίσιο πάντα του γενικότερου ρόλου της, που είναι να παρουσιάσει στον ακροατή το πλαίσιο (επιστημονική περιοχή) στο οποίο εντάσσεται η ομιλία και να τον προετοιμάσει για την πρόσληψη των νέων πληροφοριών. Αναλυτικότερα, οι λειτουργίες που επιτελεί είναι οι ακόλουθες.

A. Υπενθυμίζονται στους ακροατές επιστημονικές γνώσεις απαραίτητες για την παρακολούθηση της ομιλίας (π.χ. επιστημονικές έννοιες, όροι, παραδοχές/προϋποθέσεις της εν λόγω επιστήμης)

(97) [...] Θα μας μιλήσει για τα μέρη του ρητορικού λόγου. Δεν τα διαβάζω, τα γνωρίζετε. Θα μείνω, όμως, σε αυτό, γιατί θα μας χρειαστεί αυτό στη συνέχεια.

Η λειτουργία αυτή συναντάται και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου και σχετίζεται με την εξυπηρέτηση πρακτικών αναγκών.

B. Δημιουργούνται οι προϋποθέσεις, ώστε ο ακροατής να παρακολουθήσει την ανάπτυξη του θέματος και να το κατανοήσει σταδιακά συσχετίζοντας το γενικό με το ειδικό. Συσχετίζοντας, δηλαδή, γενικές θεωρητικές πληροφορίες/σκέψεις που σχετίζονται έμμεσα με το θέμα και θα μπορούσαν να είχαν παραλειφθεί (K3B2) με σκέψεις/ προβληματισμούς που κατατίθενται κατά την ανάπτυξη του συγκεκριμένου θέματος (K5). Με τις απαραίτητες διευκρινίσεις που δίνονται από τον ομιλητή, ο ακροατής είναι σε θέση να διαχειριστεί νοητικά την πληθώρα των σκέψεων και των πληροφοριών που κατατίθενται και να εστιάσει την προσοχή του σε αυτές που σχετίζονται με το θέμα της συγκεκριμένης ομιλίας.

(98) Αυτό που ενδιαφέρει δεν είναι, συνεπώς, ο χρόνος καθ' εαυτός (Έχει προηγηθεί η κατάθεση σκέψεων γύρω από την έννοια αυτή - K3B2), αλλά το πώς τον προσλαμβάνουν τα άτομα και οι κοινωνίες στα διάφορα στάδια της εξέλιξής τους και πώς αυτός αντανακλάται στο λόγο.

Συναφής είναι και η λειτουργία της ιστορικής αναδρομής, καθώς ο ακροατής, συσχετίζοντας στοιχεία του παρελθόντος (K3B2) με δεδομένα του παρόντος, οδηγείται σταδιακά στο θέμα της ομιλίας του (K5).

(99) Η διδασκαλία του γλωσσικού αντικειμένου από το 1884, όπου εισάγεται το μάθημα των νέων ελληνικών στο σχολικό πρόγραμμα των τριτάξιων ελληνικών σχολείων έως σήμερα στηρίζεται αποκλειστικά σε σχολικά εγχειρίδια ανθολογίας.

Γ. Λειτουργεί ως αφορμή, προκειμένου να ξεκινήσει η ανάπτυξη του θέματος, ενώ, παράλληλα, χρησιμοποιείται ως εύρημα που εξάπτει το ενδιαφέρον του ακροατή. Δεν παρουσιάζονται επιστημονικές πληροφορίες απαραίτητες για την παρακολούθηση της ομιλίας και, συνεπώς, δεν εξυπηρετούνται πρακτικές ανάγκες. Σε αυτή την περίπτωση, συχνή είναι η χρήση λογοτεχνικών παραθεμάτων, τα οποία οι ομιλητές συχνά παραφράζουν, προκειμένου να τα προσαρμόσουν στο περιεχόμενο της ομιλίας τους.

(100) Όπως λέει ο Ρίτσος, «οι λέξεις είναι η έξοδος για μια συνάντηση, πολλές φορές ματαιωμένη. Και τότε είναι μια λέξη αληθινή, σαν επιμένει στη συνάντηση». Εγώ θα έλεγα: «Όταν οι λέξεις συναντηθούν με τρόπο ερωτικό, δημιουργούν λογοτεχνικό λόγο, λογοτεχνικό κείμενο.

(101) Η ερμηνεία της μαγείας είναι η μαγεία της ερμηνείας ή οι ποιητές δεν χρειάζονται σε ένα μικρόψυχο καιρό» είναι ένας στίχος του Χέλντερλιν. Η πρώτη φράση του τίτλου έχει δώσει απάντηση στο στίχο του Χέλντερλιν ήδη. Επομένως, οι ποιητές χρειάζονται για πολλά άλλα αλλά και για τους μαγικούς κόσμους που γεννούν οι στίχοι τους, έτσι όπως η γλώσσα τους σμιλεύει.

Δ. Αποτελεί πλαίσιο αναφοράς, που σημαίνει ότι ο ομιλητής αναφέρεται σε ένα γνωστό λογοτεχνικό έργο -του οποίου το περιεχόμενο είναι σχετικό με το θέμα της ομιλίας- και παραπέμπει σε αυτό κατά την ανάπτυξη του θέματος. Λέξεις-φράσεις βαρύνουσας σημασίας -όπως προκύπτει από τη διατύπωση του θέματος στο πρόγραμμα- που εντοπίζονται τόσο σε αυτή την εισαγωγική κίνηση (K3B2) όσο και κατά την ανάπτυξη του θέματος (K5) αποκαλύπτουν τους συσχετισμούς και τις παραπομπές του ομιλητή. Έτσι, εμπλουτίζει το περιεχόμενο της ομιλίας του και δίνει επιστημονική ευρύτητα σε αυτό.

(102) Για τους λόγους, λοιπόν, που επιβάλλει ο περιορισμένος χρόνος, θα μου επιτρέψετε να θέσω την εισήγησή μου εντός του πλαισίου ενός έργου στο οποίο αφενός δίδεται η αναζήτηση των προϋποθέσεων ερμηνείας της ποίησης, αλλά με άμεσο τρόπο ερευνάται το ζήτημα του διδακτού και αφετέρου επιχειρείται η ανάδειξη του ρόλου του ποιητή και της ίδιας της ουσίας της ποιητικής του φύσης, αλλά εμμέσως προσεγγίζεται το ζήτημα του

διδασκτού της ποίησης. Πρόκειται για τον πλατωνικό Ίωνα, διάλογος στον οποίο [...] (K3B2). Με τα παραπάνω συνδέεται και το δεύτερο μέρος της εισήγησής μου, που αφορά το διδασκτέον της ποίησης. Εδώ τα πράγματα είναι ίσως πολύ πιο καθαρά. [...] Το πρώτο προκύπτει, επίσης, από τον ορισμό της φύσης του ποιητή στον πλατωνικό Ίωνα [...]» (K5)⁹

Ε. Επιτελεί αιτιολογική λειτουργία σε σχέση με το περιεχόμενο του κύριου μέρους της ομιλίας. Η λειτουργία αυτή συναντάται σε ομιλίες των οποίων κύριο θέμα είναι η κατάθεση μιας ανατρεπτικής πρότασης. Αναλυτικότερα, προβάλλεται ένα πρόβλημα/κενό στον χώρο της λογοτεχνίας που πρέπει να αντιμετωπιστεί, οπότε ακολουθεί κατά λογική συνέπεια η κατάθεση μιας πρότασης για τη βελτίωση της προβληματικής κατάστασης που παρουσιάζεται.

(103) Να, όμως, που οι αρχικές προθέσεις και οι σκοποί του μαθήματος γρήγορα τεμαχίστηκαν από τη μεγάλη λαίλαπα, από τη μεγάλη χατζάρα της αφηγηματολογίας και βρεθήκαμε μέσα στις τάξεις αγνοώντας παντελώς αυτή τη συγκεκριμένη διαδικασία και την οποία δεν διδαχθήκαμε στα Πανεπιστήμια [...] Λοιπόν, κάτι πρέπει να γίνει [...]

Η γενίκευση του θέματος εντοπίζεται σε 17 ομιλίες και παρουσιάζει μεγάλο λειτουργικό βάρος στο συγκεκριμένο δείγμα. Αντίθετα, όπως παρατηρήθηκε και στο δείγμα ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, ένας μόνο ομιλητής εντάσσει την ομιλία του στο περιβάλλον του συνεδρίου (K3B3).

(104) Ήδη, όπως θα γίνει αντιληπτό αμέσως, η εισήγησή μου διαλέγεται με τη χθεσινή εισήγηση της κ. Γεωργιάδου και της κ. Παπά, βασίζεται στους ίδιους προβληματισμούς [...]

Αντί της κίνησης 3 ή συνδυαστικά με αυτήν, 3 ομιλητές δικαιολογούν την ενασχόλησή τους με το θέμα (κίνηση 4). Αρχικά, επισημαίνουν κενά/προβλήματα στο επιστημονικό πεδίο τους (βήμα 1) και, πιο συγκεκριμένα, στις λογοτεχνικές θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί. Το εν λόγω βήμα καταλαμβάνει περιορισμένη έκταση, ωστόσο χαρακτηριστική είναι η χρήση λέξεων με αρνητικό σημασιολογικό φορτίο, οι οποίες πραγματώνουν εννοιολογικές κατηγορίες που υποδεικνύουν το πρόβλημα/μειονέκτημα και, πιο συγκεκριμένα, κάτι δύσκολο (π.χ. δυσκολίες, εμπόδιο) καθώς και έλλειψη γνώσης ή έρευνας (π.χ. αγνοεί, απουσιάζει, έλλειψη).

(105) Με μία επίφαση θετικισμού στα εργαλεία της κριτικής, (ενν. η υιοθέτηση φορμαλιστικών θεωριών) διερευνά τότε τον κόσμο του κειμένου, πιστεύοντας ότι η γνώση θα ενισχύσει τη συγκίνηση-απόλαυση, την ίδια στιγμή που αγνοεί τις εμπειρίες και τις προτιμήσεις μιας άλλης γενιάς, η

⁹ Το θέμα της ομιλίας είναι «Το διδασκτόν και το διδασκτέον της ποίησης».

οποία έχει τις δικές της αναγνωστικές συνήθειες ή και δυσκολίες και πιθανόν να αναζητά στο κείμενο άλλου είδους ερωτήματα.

Αντί να επισημάνουν κενά στον ερευνητικό χώρο, οι ομιλητές έχουν τη δυνατότητα να προβάλουν θετικούς λόγους για τη διεξαγωγή της εργασίας τους (βήμα 2), όπως παρατηρήθηκε στο συνέδριο της ιατρικής. Ωστόσο, στο συγκεκριμένο δείγμα ένας μόνο οδηγείται σε αυτή τη στρατηγική προβάλλοντας την αξία της εργασίας του. Χαρακτηριστική είναι η χρήση δεικτών διάθεσης που προβάλλουν θετικές έννοιες (Κεφάλαιο 5).

(106) Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό της φυσιογνωμίας του αναλυτικού προγράμματος είναι πως πρόκειται για πρόγραμμα ευέλικτο και ανοικτό. Προτείνεται η σύσταση ενός βασικού κορμού ή αντιπροσωπευτικού σώματος υλικού, εγκεκριμένου από το Υπουργείο Παιδείας, που να ενημερώνεται (ανανεώνεται) σε εύλογα διαστήματα. Παράλληλα, δίνεται η δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να είναι ευέλικτοι.

Μία άλλη στρατηγική που συναντάται μέσα στα όρια της κίνησης 4 είναι η διατύπωση ερωτημάτων (βήμα 3) που προκύπτουν ως λογικό επακόλουθο μετά την υπόδειξη του κενού/προβλήματος. Καθώς καταγράφονται τα θέματα που επιζητούν μια νέα ερευνητική ματιά, δικαιολογείται με αυτό τον τρόπο η ενασχόληση του ομιλητή με το συγκεκριμένο θέμα (Κουτσουλέλου-Μίχου 2009γ: 52). Η στρατηγική αυτή, παρότι ενισχύει τον διεπιδραστικό χαρακτήρα του λόγου, εντοπίζεται σε μία μόνο ομιλία του φιλολογικού συνεδρίου. Βρίσκεται στο τέλος αυτής της εισαγωγικής κίνησης και συντελεί στην πιο ομαλή μετάβαση στην επόμενη κίνηση, όπως εκφράζεται γλωσσικά με τη χρήση αντωνυμίας με αναφορική λειτουργία.

(107) Πόσο καλά, άραγε, γνωρίζουμε τους μαθητές μας, το πολιτιστικό κεφάλαιο που κομίζουν στις διαδικασίες της ανάγνωσης (K4B3); Με τέτοιες σκέψεις επιχειρήθηκε η διδασκαλία του διηγήματος «το σύννεφο». (K5)

Όλοι οι ομιλητές επιδιώκουν, με τις δύο κύριες εισαγωγικές κινήσεις (K3/K4), να προετοιμάσουν την κίνηση 5, με την οποία εστιάζουν στην εργασία τους. Αυτή η πρόθεσή τους αναδεικνύεται και από τη σύνδεση της K5 με τις K3/K4 όχι μόνο σε επίπεδο περιεχομένου αλλά και σε επίπεδο γλωσσικό με τους κατάλληλους συνοχικούς μηχανισμούς. Πιο συγκεκριμένα, στην K5 εντοπίζονται λέξεις/φράσεις με αναφορική λειτουργία

(108) *Λοιπόν, από το παραπάνω κείμενο εγώ απομονώνω τα δύο ερωτήματα, που τα θεωρώ βασικά για το συνέδριο.*¹⁰

καθώς και επαναλήψεις λέξεων/φράσεων που έχουν χρησιμοποιηθεί στις Κ3/Κ4, οι οποίες λειτουργούν εξίσου ως συνοχικοί μηχανισμοί.

(109) *Ο Κώστας Βάρναλης στο συγκεκριμένο σονέτο διαλέγεται με το τραγικό.*¹¹

Όταν ο ομιλητής προετοιμάσει το ακροατήριό του για το θέμα της ομιλίας και δώσει μεγάλη έκταση και έμφαση σε μία από τις δύο εισαγωγικές κινήσεις, εστιάζει στην εργασία του (κίνηση 5) και, αρχικά, στο θέμα της (βήμα 1). Πιο συγκεκριμένα, ανακοινώνει το θέμα ή -απλώς- το υπενθυμίζει χρησιμοποιώντας λέξεις/φράσεις οι οποίες παραπέμπουν στον τίτλο που έχει αναγραφεί στο πρόγραμμα (βήμα 1α).

(110) *Ο Κώστας Βάρναλης στο συγκεκριμένο σονέτο με τον τίτλο «Ορέστης» διαλέγεται με το τραγικό*¹².

Σε ομιλίες στις οποίες εντοπίζεται αυτή η επιλογή, παρατηρείται, παράλληλα, ότι δίνεται μεγάλη έκταση στην εισαγωγική κίνηση 3, πιο συγκεκριμένα στη γενίκευση του θέματος (βήμα 2). Έτσι, στόχος των ομιλητών είναι να οδηγήσουν τους ακροατές τους στον συσχετισμό των γενικών πληροφοριών που έχουν δοθεί (Κ3Β2) με το θέμα της συγκεκριμένης ομιλίας (Κ5). Οι συνοχικοί μηχανισμοί που συναντώνται στην Κ5 εκφράζουν και μορφικά τη σχέση της με την προηγούμενη οργανωτική ενότητα.

(111) *Θα αναφέρω μόνο συνοπτικά αυτό που θέτει ο Χάρολντ Μπλουμ ως προϋπόθεση για την ένταξη ενός λογοτεχνήματος στα σημαντικά: Αισθητική δύναμη, η οποία συγκροτείται κυρίως από μια σύντηξη στοιχείων, δεξιοτεχνία του μεταφορικού λόγου, πρωτοτυπία, γνωστική εποπτεία, γνώση, γλωσσικό πλούτο (Κ3Β2). Εμείς θα πάμε κατ' ευθείαν σε ένα στοιχείο της δεξιοτεχνίας, στην επιλογή του αφηγητή μιας ιστορίας, για να διερευνήσουμε σε γενικές γραμμές -εννοείται- τι δηλώνει αυτός με τη μορφή που παίρνει, τι προσθέτει ή υπόρρητα στο λογοτέχνημα (Κ5 β1α).*

Εναλλακτικά, οι ομιλητές εξειδικεύουν το θέμα που έχει αναγραφεί στο πρόγραμμα (βήμα 1β) κατευθύνοντας την προσοχή των ακροατών τους στην πτυχή του που θα αναπτύξουν στη συνέχεια. Έτσι, τους καθοδηγούν και ανανεώνουν το ενδιαφέρον τους.

¹⁰ Έχει προηγηθεί η οργανωτική ενότητα Κ3Β3.

¹¹ Έχει προηγηθεί στην Κ3 η υπενθύμιση του όρου «τραγικό».

¹² Η διατύπωση παραπέμπει στον τίτλο: «Ο Ορέστης του Βάρναλη: Ένας διάλογος με το τραγικό».

(112) *Επομένως, εάν θέλουμε να κατανοήσουμε το πρόβλημα και τις συνέπειές του, θα πρέπει να αναζητήσουμε τις αιτίες που συντελούν στη διαμόρφωση αυτής της αντίληψης. Ίσως τότε δικαιολογηθεί και ως ένα βαθμό και ο τίτλος της εισήγησής μου.*

Το α΄ πληθυντικό εγκλειστικό πρόσωπο, το οποίο συχνά επιλέγεται σε ρηματικούς τύπους προτρεπτικής υποτακτικής, αποδεικνύει τη μέριμνα του ομιλητή να ενισχύσει τον διαδραστικό χαρακτήρα της ομιλίας του στο σημείο αυτό.

(113) *Ας παρακολουθήσουμε συνοπτικά πώς αντέδρασαν οι ποιητές στα ιστορικά δρώμενα.*

Τον ίδιο στόχο επιτελεί και η χρήση ευθειών ερωτήσεων, των οποίων η απάντηση δίνεται από τον ίδιο τον ομιλητή.

(114) *Λοιπόν, από το παραπάνω κείμενο (έχει προηγηθεί η οργανωτική ενότητα K3B2) εγώ απομονώνω τα δύο ερωτήματα, που τα θεωρώ βασικά για το συνέδριο. Ποια είναι η θέση της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση σήμερα; Θα συνεχίσει να είναι μάθημα κεντρικό ή περιθωριακό; (K5 B1β)*

Ανεξάρτητα από την επιλογή (K5B1α/ K5B1β) στην οποία οδηγούνται οι ομιλητές, με τις εισαγωγικές κινήσεις επιδιώκουν να προετοιμάσουν τους ακροατές, ώστε η μετάβασή τους στην K5 να είναι ομαλή.

Η επόμενη οργανωτική ενότητα (K5B2) διαφοροποιείται περαιτέρω ανάλογα με τον τύπο της ομιλίας. Συγκεκριμένα, όταν ο ομιλητής καταθέτει τις παρατηρήσεις του στηριζόμενος στη θεωρητική κατάρτιση/θεωρητικό οπλισμό του (A1), παρουσιάζει με λεπτομέρειες το θεωρητικό πλαίσιο της ομιλίας του, οπότε εντοπίζονται οι σχηματικές λέξεις *θεωρία/-ες, θεωρητικός, -ή, -ό, θεωρητικός/-οί* (της λογοτεχνίας), *θέση* (ενν. θεωρητική).

(115) *Η διάδοση παρόμοιων θεωρητικών θέσεων επηρέασε αναπόφευκτα, αν και ετεροχρονισμένα -όπως είθισται- τα ελληνικά πράγματα.*

(116) *Κατά τον θεωρητικό, η ίδια η πράξη της γραφής σημαίνει την καταστροφή κάθε φωνής, την απώλεια της ταυτότητας του γράφοντος.*

Επίσης, χαρακτηριστική είναι η μεταγλωσσική απόδοση της πληροφορίας σε κάποια εξωτερική πηγή.

(117) *Ο Lubog θεωρούσε ότι για την ποιότητα και το βάθος της αφήγησης είναι αναγκαία η παρουσία ενός αφηγητή.*

Παρεμφερής είναι η ομάδα ομιλιών κατά τις οποίες ο ομιλητής εκφράζει με ευαισθησία και -συχνά- λυρισμό τις σκέψεις του γύρω από ένα θεωρητικό ζήτημα της Λογοτεχνίας που προβληματίζει και τους ομοτέχνους του (Α2) (π.χ. η θέση των ποιητών στον σύγχρονο κόσμο). Σε αυτόν τον τύπο ομιλιών, η μεταγλωσσική απόδοση πληροφοριών σε εξωτερικές πηγές γίνεται από τον ομιλητή προς επίρρωσιν των ισχυρισμών του.

(118) *Ο Ελύτης επιμένει πως δεν είναι ο ποιητής όπως διαμορφώνεται μέσα στον κόσμο, αλλά είναι ο κόσμος όπως διαμορφώνεται μέσα στον ποιητή και μετά αυτός παράγει το θαύμα.*

Καθώς το ζήτημα που αποτελεί αντικείμενο πραγματέυσης προκύπτει από την παρατήρηση της πραγματικότητας, η οποία είναι σκληρή για τη Λογοτεχνία, ο ομιλητής εκφράζει την ισχυρή πεποίθησή του ότι πρέπει να αναληφθούν δράσεις, προκειμένου -τόσο ο ίδιος όσο και οι ομοτέχνοί του- να αρχίσουν να ελπίζουν ότι η κατάσταση θα βελτιωθεί. Έτσι ερμηνεύεται η χρήση δεοντικών μηχανισμών, που μπορεί να συνοδεύονται από α' εγκλειστικό πληθυντικό πρόσωπο.

(119) *Είμαστε εκείνοι που πρέπει να βοηθήσουμε, ώστε το μήνυμα-κείμενο να περάσει από τον [...] συγγραφέα. [...] Θα πρέπει ο δάσκαλος να κάνει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι ό,τι πραγματεύεται ένα λογοτεχνικό κείμενο δεν είναι ξένο, αλλά αφορά την ίδια τη ζωή τους. Ο διαμεσολαβητής θα πρέπει να περάσει στους μαθητές το μήνυμα ότι η λογοτεχνία είναι μια πόρτα ανοιχτή, ότι είναι μια πόρτα επικοινωνίας με τους συγγραφείς και με τον κόσμο.*

Τέλος, κάποιοι ομιλητές καταθέτουν τις σκέψεις τους γύρω από ένα πρακτικό ζήτημα-πρόβλημα της σύγχρονης πραγματικότητας (π.χ. το ισχύον εξεταστικό σύστημα) (Α3). Σε αυτή την περίπτωση, στην οργανωτική ενότητα Κ5Β2 παρουσιάζουν το πρόβλημα ή/ και τις αιτίες που το προκαλούν και, στη συνέχεια, καταθέτουν προτάσεις για τη βελτίωση της κατάστασης. Θα πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι η κατάθεση προτάσεων δεν προϋποθέτει κατ' ανάγκην τη διεξοδική παρουσίαση της προβληματικής κατάστασης. Κατά την παρουσίαση του προβλήματος, χαρακτηριστική είναι η χρήση των λέξεων *πρόβλημα*, *προβληματικός*, *προβληματισμός*, *προβληματίζει*, *ερώτημα* (=προβληματισμός), *θέματα* (=προβλήματα), *ζήτημα* (=πρόβλημα),

(120) *Ένα από τα πολλά προβλήματα που κατατρέχουν τους συντάκτες των αναλυτικών προγραμμάτων, τους ανθολόγους των σχολικών βιβλίων της λογοτεχνίας, τους διδάσκοντες και διδασκομένους σχετίζεται με τη σύνδεση της διδακτέας με την εξεταστέα ύλη.*

(121) *Ας δούμε τώρα από πιο κοντά τα θέματα της ύλης και των εγχειριδίων.*

πλάγιων ερωτηματικών προτάσεων ως συμπληρωμάτων σε ρήματα και ουσιαστικά όπως *διερωτώμαι, προβληματίζομαι, σκέφτομαι, ερώτημα*

(122) *Θα πρέπει, με λίγα λόγια, να σκεφτούμε αν τελικά ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα η αντίληψη ότι η μεταπολεμική και σύγχρονη λογοτεχνία [...]*

(123) *Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, τίθεται το ερώτημα αν τα νέα κείμενα της α' και β' τάξης είναι πράγματι κείμενα νεοελληνικής λογοτεχνίας.*

αρνητικών ρηματικών δομών

(124) *Τα λογοτεχνικά κείμενα που ανθολογούνται στο σχολικό εγχειρίδιο της Γ' Λυκείου δεν προκαλούν το ενδιαφέρον, γιατί ούτε η θεματική ούτε ο τρόπος έκφρασής τους αφορούν τον σύγχρονο μαθητή ή, για να το πω με πιο σύγχρονους όρους, δεν ανταποκρίνεται άμεσα στον ορίζοντα των προσδοκιών τους.*

καθώς και λέξεων που πραγματώνουν εννοιολογικές κατηγορίες που υποδεικνύουν το πρόβλημα/μειονέκτημα (πίνακας 5). Το εύρος και η ποικιλία των λέξεων και των εννοιολογικών κατηγοριών που αυτές πραγματώνουν παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα (βλ. και Κουτσοιλέλου-Μίχου 2009γ: 49).

Πίνακας 5. Εννοιολογική και λεξική δήλωση του προβλήματος

δύσκολο	δυσκολίες, δυσχέρεια, αδυναμία
έλλειψη γνώσης ή έρευνας	ανίδεοι, απροβλημάτιστοι, αμηχανία, αδιέξοδο, συγκεχυμένα (κριτήρια), ασαφή (κριτήρια), απουσία
μείωση, περιορισμός	σπανίζει, υποβαθμίζονται, υποβιβάζεται, (θέτουμε στο) περιθώριο, φυτοζωεί, να περιοριστεί, υποτιμάμε, μειώθηκε, συρρικνώθηκε/ έχει συρρικνωθεί, συρρίκνωση, περιορισμένη ύλη, υποβάθμιση, υποβαθμίζει
αποτυχία/λάθος	επιζήμιων (εξετάσεων), (πληγή) αθεράπευτη, παραλείψεις, σφάλματα, απονευρωμένα (αποσπάσματα), “βατερλό”, μη καταξιωμένων (λογοτεχνών), ελασσόνων (δημιουργών), στενή/αποπνικτική (εξάρτηση), στατικός, αμετάβλητος, απλοϊκά, μονοδιάστατα, αποπροσανατολίζει, αλλοιώνουν, υποδαυλίζουν, άσχετα (κείμενα), φύρδην-μίγδην, προχειρότητα, απρόσφορες, κατάχρηση

Επίσης, καθώς οι ομιλητές διατυπώνουν σκέψεις γύρω από ένα πρόβλημα της καθημερινότητας, επισημαίνονται και γλωσσικά στοιχεία που δηλώνουν βεβαιότητα

ύστερα από παρατήρηση (π.χ. διαπίστωση ότι, είναι κοινή διαπίστωση ότι, ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει ότι, γνωρίζουμε ότι, είναι (σε όλους) γνωστό ότι, είναι γεγονός ότι, ολοφάνερος-η-ο).

(125) Το 1ο ερώτημα απορρέει από τη διαπίστωση ότι ο αριθμός των κειμένων που ανθολογούνται στα νέα βιβλία μειώθηκε δραματικά.

(126) Είναι σε όλους γνωστό ότι η ιστορία νεοελληνικής λογοτεχνίας για την α', β' και γ' Γυμνασίου (έκδοση του 2006) δεν ανταποκρίνεται στον στόχο της (ακούσατε και τις προηγούμενες μέρες) όχι μόνο γιατί αναπαράγει [...]

Κατά την κατάθεση προτάσεων, επισημαίνονται οι σχηματικές λέξεις: σκέψη, προτάσεις, προτείνεται, επανάσταση, λύση, (με) σύσταση καθώς και υψηλή χρήση δεοντικής τροπικότητας.

(127) Ε, καιρός σιγά-σιγά είναι να κάνουμε τη δική μας επανάσταση και να διαμορφώνουμε δικές μας προτάσεις για το πώς πρέπει να γίνεται αυτό το μάθημα.

(128) Δεύτερη πρόταση, τελειώνω, αλλά κάποια πράγματα πρέπει να ακουστούν, που δεν έχουν σχέση με το απολιθωμένο δάσος, κάποια πράγματα όμως που έχουν σχέση με τη διδασκαλία. Δεύτερη πρόταση, κάποια στιγμή πρέπει να δούμε ποιοι διδάσκουνε το μάθημα [...]

Σε αντίθεση με τη βεβαιότητα που προκύπτει από την παρατήρηση της ισχύουσας κατάστασης, κατά την πρόταση λύσεων εντοπίζονται μετριαστικοί γλωσσικοί μηχανισμοί, κυρίως όταν αυτό που προτείνεται αντίκειται σε σημαντικό βαθμό σε εδραιωμένες πρακτικές (Κεφάλαιο 3).

(129) Θα μπορούσε, λοιπόν, να ξεκινήσει από την τελευταία ενότητα, τη μεταπολεμική και σύγχρονη λογοτεχνία, με το ποίημα της Τζένης Μαστοράκη, «Οι Μεγάλοι».

Τέλος, με τη χρήση λέξεων που έχουν θετικό σημασιολογικό φορτίο, προβάλλονται τα θετικά στοιχεία της πρότασης που κατατίθεται.

(130) Και είναι καιρός, χωρίς να παραγνωρίζεται καθόλου η αναμφισβήτητη συμβολή του στη γνωριμία διδασκόντων και διδασκομένων με την κυπριακή λογοτεχνία, να αναθεωρηθεί με βάση καινούργια πορίσματα της σχετικής έρευνας, να ανανεωθεί και να εμπλουτιστεί με κείμενα που θα αποτελέσουν μια νέα πρόκληση-πρόσκληση στην ευαισθησία και τον ορίζοντα των αναγνωστικών προσδοκιών της εκπαιδευτικής κοινότητας τόσο των διδασκόντων όσο και των διδασκομένων.

Ενίοτε, με τη χρήση αξιολογικών μηχανισμών που προβάλλουν θετικές και αρνητικές έννοιες τονίζεται η αντίθεση ανάμεσα στην επιδιωκόμενη κατάσταση (που θα προκύψει μετά την εφαρμογή της πρότασης) και στην ισχύουσα κατάσταση, που έχει παρουσιαστεί ως πρόβλημα (Κεφάλαιο 5).

(131) Ως μεταβατική πρόταση, που θα είχε ενδιαφέρον και για την υφιστάμενη κατάσταση, προτείνεται να ανασυνταχτεί ένα σώμα θεωρητικών δοκιμιών από τα ήδη υπάρχοντα, αλλά διάσπαρτα μέσα στα σχολικά ανθολόγια, καταξιωμένων θεωρητικών και μελετητών της Λογοτεχνίας ιδίως σύγχρονων, τα οποία να είναι ενημερωμένα και όχι πεπαλαιωμένα, συναφή με το αντικείμενο και όχι άσχετα με τη Λογοτεχνία και, βέβαια, καταληπτά για παιδιά και εφήβους.

(132) Το εγχειρίδιο αυτό θα κατατοπίζει διδάσκοντες και μαθητές για θεμελιώδη ζητήματα της λογοτεχνίας σε εύληπτο γι' αυτούς αλλά όχι απλουστευτικό για το αντικείμενο λόγο.

Όταν ο ομιλητής παρουσιάζει τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή μιας ατομικής ή ομαδικής έρευνας (B ομάδα ομιλιών), οδηγείται στα ίδια βήματα που εντοπίστηκαν στην αντίστοιχη κίνηση των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου. Αναλυτικότερα, μετά την παρουσίαση του θέματος, εκθέτει τους στόχους της εργασίας του (K5B2). Χαρακτηριστική είναι η χρήση των σχηματικών λέξεων: (διδασκτικός-οί) στόχος-οι, ζητούμενο.

(133) Οι διδασκτικοί στόχοι που τέθηκαν ήταν οι εξής.

Στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου παρατηρήθηκε ότι ο στόχος μπορεί να αιτιολογείται, οπότε το βήμα αυτό αποκτά μεγαλύτερη έκταση και λειτουργικό βάρος.

(134) Θέλοντας, λοιπόν, να (=επειδή θέλαμε να) περιορίσουμε τον ηγεμονικό-ρυθμιστικό ρόλο του εκπαιδευτικού, ώστε να έλθουν στο προσκήνιο τα ενδιαφέροντα των μαθητών και να διερευνηθούν οι προσλήψεις τους, ορίσαμε ως στόχο του μαθήματος τη διερεύνηση της οπτικής γωνίας και των αξιών που προβάλλονται στο κείμενο [...]

Μετά την παρουσίαση του στόχου/των στόχων, ο ομιλητής παρουσιάζει τη διδακτική πορεία που ακολούθησε, προκειμένου να εξαγάγει τα αποτελέσματά του (K5B3). Χαρακτηριστική είναι η χρήση παρελθοντικών χρόνων (παρατατικού/αορίστου) ή του ιστορικού ενεστώτα, όπως παρατηρήθηκε και στο δείγμα ομιλιών του συνεδρίου της ιατρικής.

(135) Η αναφορά στο σήμερα οδηγεί τον καθηγητή να ζητήσει από τους μαθητές να φανταστούν ότι ταξιδεύουν [...]

Η περιγραφή της διδακτικής πορείας συμπληρώνεται με την αναφορά στα διδακτικά εργαλεία που επελέγησαν αλλά και στη μέθοδο/θεωρία. Χαρακτηριστικά εντοπίζονται οι λέξεις/φράσεις: *εργαλείο/-α, μέθοδος, μοντέλο, μορφή διδασκαλίας, θεωρία, θεωρητικός, -ή, -ό* καθώς και ο αόριστος ή ο δραματικός ενεστώτας.

(136) *Προκειμένου να καταγράψουμε συστηματικά την απήχηση που είχε η διδασκαλία του μυθιστορήματος στην τάξη, χρησιμοποιήσαμε δύο εργαλεία: το ερωτηματολόγιο και την ανάλυση του περιεχομένου.*

(137) *Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε προσδιορίστηκε ως μία κατά βάση κειμενοκεντρική μέθοδος με μία ανάγνωση των λέξεων στη σελίδα, δηλαδή ένα close reading, όμως χωρίς να ακολουθείται μια συγκεκριμένη θεωρητική θεωρία, εμπλουτίστηκε από τη νεότερη ερμηνευτική έτσι όπως έχει καταλήξει καθώς επίσης και από τη θεωρία της πρόσληψης και θα δείτε παρακάτω πως χρησιμοποιήθηκε και άλλο θεωρητικό μοντέλο.*

Ο ομιλητής μπορεί να αιτιολογεί την επιλογή της συγκεκριμένης μεθόδου και, μάλιστα, σε σχέση με τον στόχο του.

(138) *Ζητούμενο ήταν να τροφοδοτείται η συζήτηση από τους ίδιους τους μαθητές χωρίς να δημιουργούνται χάσματα που θα έκαναν αναγκαία την παρέμβαση του εκπαιδευτικού με νέα, δικά του ερωτήματα. Για τον λόγο αυτό, προτιμήθηκαν, κυρίως, ερωτήσεις διλημματικού τύπου ή ερωτήσεις-προβλήματα και η συμπλήρωση κενών με την τεχνική της διακοπόμενης ανάγνωσης.*

Στη συνέχεια, παρουσιάζει το υλικό στο οποίο στηρίχθηκε, προκειμένου να εξαγάγει τα αποτελέσματά του (K5B4). Στις συγκεκριμένες ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου, στις οποίες διερευνάται η στάση των μαθητών απέναντι στη Λογοτεχνία, το υλικό στο οποίο στηρίζεται η έρευνα είναι τα υποκείμενα (παιδιά) που ενεπλάκησαν σε αυτήν καθώς και το λογοτεχνικό βιβλίο που επελέγη, οπότε παρουσιάζεται στους ακροατές το περιεχόμενό του. Συμπληρωματικά παρουσιάζονται και τα κριτήρια/οι λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου υλικού (λογοτεχνικού βιβλίου) (K5B5), όπως στο ιατρικό συνέδριο οι επιστήμονες παρουσίασαν τα κριτήρια με τα οποία επέλεξαν το υλικό τους. Ο εντοπισμός της συγκεκριμένης οργανωτικής ενότητας ήταν εύκολος, καθώς στην αρχή της εντοπίστηκε η οργανωτική λέξη *κριτήρια*.

(139) *Θα προχωρήσω παρακάτω. Στα κριτήρια με τα οποία επιλέχτηκε το παραπάνω βιβλίο.*

Παράλληλα, γλωσσικά στοιχεία που παίζουν καθοδηγητικό ρόλο για τον εντοπισμό του εν λόγω βήματος είναι αιτιολογικοί σύνδεσμοι, αιτιολογικές φράσεις (π.χ. για το γεγονός ότι) καθώς και δοξαστικά ρήματα, με τα οποία εκφράζονται οι σκέψεις του ομιλούντος και, παράλληλα, μετριάζεται η απόλυτη βεβαιότητά του.

(140) *Επέλεξα το «Έγκλημα στην αρχαία αγορά», επειδή θεώρησα ότι η αστυνομική του πλοκή θα διατηρούσε αμείωτο το ενδιαφέρον και επειδή τα βασικά πρόσωπα του έργου [...]*

Στις ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση μιας έρευνας, οι ομιλητές, αφού παρουσιάσουν αναλυτικά τη διεξαγωγή της διδακτικής πρότασής τους, αναφέρονται στα αποτελέσματα που εξήγαγαν (κίνηση 6) και, αρχικά, τα παρουσιάζουν (βήμα 1). Τα αποτελέσματα είναι αριθμητικά και, στις ομιλίες του συγκεκριμένου δείγματος, προκύπτουν από τις απαντήσεις που έδωσαν οι μαθητές σε ερωτηματολόγιο που τους μοιράστηκε. Όπως παρατηρήθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, επιλέγονται κατ' επανάληψη οι ρηματικοί τύποι *βλέπετε/ βλέπουμε*, καθώς τα αποτελέσματα προβάλλονται με διαφάνειες στο ακροατήριο.

(141) *1η ερώτηση: Βλέπετε τα ποσοστά. «Πώς θα περιέγραφες τη σχέση σου με τα σχολικά βιβλία; Άσχημη: 9%, μέτρια 32%, καλή 36%, άριστη 23%.*

Ωστόσο, στις ομιλίες του εν λόγω δείγματος δεν είναι υποχρεωτική η παρουσία της συγκεκριμένης οργανωτικής ενότητας, σε αντίθεση με τον ρόλο που έχει στο ιατρικό συνέδριο. Το επιθυμητό αποτέλεσμα είναι για τους ομιλητές η βελτίωση της πραγματικότητας στη σχολική τάξη, την οποία επιθυμούν να προβάλουν ως απόρροια της μεθόδου που εφάρμοσαν. Αυτή τη βελτιωμένη πραγματικότητα την προβάλλουν είτε κατά την περιγραφή της διδακτικής πορείας (K5B3) είτε κατά την αξιολόγηση της εργασίας (K7B6). Η χρήση λέξεων-φράσεων με θετικό σημασιολογικό φορτίο και, ειδικότερα, αξιολογικών μηχανισμών που προβάλλουν θετικές έννοιες προωθούν τους στόχους τους στις συγκεκριμένες οργανωτικές ενότητες.

(142) *«Ποια ήταν η αφορμή, για να φτάσει σε αυτή την ανακάλυψη; «Η βροχή» απαντούν «που έφερε το σύννεφο» συμπλήρωσε ο εκπαιδευτικός και στη συνέχεια κορυφώθηκε το ενδιαφέρον τους. (K5B3)*

Μετά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων, ακολουθεί ο σχολιασμός τους (βήμα 2), που, στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών, συνίσταται στην ερμηνεία τους. Η μειωμένη παρουσία του προηγούμενου βήματος (K5B1) συνεπιφέρει τη μειωμένη παρουσία και της συγκεκριμένης οργανωτικής ενότητας, η οποία δεν εντοπίζεται σε

όλες τις ομιλίες. Ωστόσο, όταν ο ομιλητής οδηγείται στην επιλογή αυτή, παρατηρείται αυξημένη χρήση μετριαστικών γλωσσικών μηχανισμών, καθώς δεν επιθυμεί να εκφράσει την απόλυτη δέσμευσή του.

(143) *Μια ερμηνεία των απαντήσεων των μαθητών [...] Ο λόγος ίσως που δεν εντυπωσίασε ιδιαίτερα είναι, γιατί δεν τους φάνηκε πολύ κατανοητό. Προσωπικά, αυτό το αποδίδω στο ότι τα παιδιά δεν έχουν αφομοιώσει ικανοποιητικά την ιστορία της αρχαίας Αθήνας. Μια άλλη πιθανή εξήγηση είναι ότι αρκετά παιδιά είχαν έλθει με χαμηλό λεξιλογικό εξοπλισμό.*

Όπως παρατηρήθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, μετά την παρουσίαση της εργασίας, ακολουθεί η οργανωτική ενότητα της συζήτησης (κίνηση 7). Πιο συγκεκριμένα, οι ομιλητές διατυπώνουν συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση που προηγήθηκε ή ένα μερικό συμπέρασμα (βήμα 1). Ποικιλία λέξεων-φράσεων κατευθύνουν στον εντοπισμό του εν λόγω βήματος: *συμπερασματικά, καταλήγουμε/-ω ότι, κλείνοντας, επομένως, λοιπόν, εν τέλει, τέλος, διαπιστώνουμε ότι, διαπιστώσεις/ παρατηρήσεις.*

(144) *Επομένως, η ποίηση κάνει θαύματα.*

Δεδομένης της θεωρητικής φύσης των περισσότερων ομιλιών, πιθανή επιλογή είναι και η ανακεφαλαίωση (βήμα 2) των θεωρητικών πληροφοριών που παρουσιάστηκαν, οπότε εντοπίζονται οι δείκτες: *είδαμε, ανακεφαλαιώνοντας, συνοψίζοντας.*

(145) *Είδαμε πολύ επιγραμματικά τον ρόλο που μπορεί να παίζει ο δάσκαλος ως διαμεσολαβητής.*

Ο διαδραστικός χαρακτήρας της ομιλίας ενισχύεται, όταν οι ομιλητές θέτουν ερωτήματα (βήμα 3), με στόχο να προβληματίσουν τους ακροατές τους σχετικά με θεωρητικά ζητήματα της Λογοτεχνίας αλλά και σχετικά με τα κακώς κείμενα στο αντίστοιχο σχολικό μάθημα. Για τον εντοπισμό τού εν λόγω βήματος καθοδηγητικό ρόλο είχαν οι λέξεις: *προβληματισμός, ερώτημα, σκέφτομαι*, οι ευθείες ερωτήσεις ολικής άγνοιας και ο ερωτηματικός δείκτης *άραγε*.

(146) *Και κάτι, θα αφήσουμε κάτι για προβληματισμό, αυτοκριτική. Ποιοι από εμάς έμαθαν λογοτεχνία στα σχολικά θρανία ή έστω στα πανεπιστημιακά;*

Οι μετριαστικοί γλωσσικοί μηχανισμοί που εκφράζουν επιφυλακτικότητα επιβεβαιώνουν την παρατήρηση ότι το ερώτημα που διατυπώνεται προκαλεί προβληματισμό και επιδέχεται συζήτηση.

(147) *Και τώρα, φτάνοντας στο τέλος της εισήγησής μου, αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι, ας κάνουμε ρητό το ερώτημα που πλανάται. Απολαμβάνουμε, νομίζω ότι πλανάται, απολαμβάνουμε καλύτερα το λογοτέχνημα, όταν ξέρουμε πού οφείλεται η απόλαυση; Η απάντηση, από μένα τουλάχιστον, δεν μπορεί να είναι ρητή. Ίσως ναι, ίσως όχι.*

Με ερωτηματική πρόταση οι ομιλητές μπορεί να διατυπώνουν και συστάσεις για τη βελτίωση της θέσης της Λογοτεχνίας στο σχολείο και, γενικότερα, στη συνείδηση των ανθρώπων (βήμα 4). Έτσι, προκαλούν τη συμμετοχή των ακροατών και μειώνουν την εντύπωση επιβολής. Αυτή η λειτουργία των ερωτηματικών προτάσεων καθίσταται πιο αποτελεσματική, όταν αυτές χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο διαφορετικών βημάτων.

(148) *Θα εξακολουθήσουμε άραγε να ακούμαστε σε σχολικές ανθολογίες μόνο και μόνο με την ελπίδα ότι θα τους επιτραπεί να περιλαμβάνουν έργα που, με δυναμική μορφή και περιεχόμενο, θα διαλέγονται με τους στόχους των εποχών και την ανθρώπινη μοίρα; (Κ7Β3) Ή θα επιδιώξουμε να απελευθερώσουμε τη διδασκαλία του μαθήματος από τα ποικίλα δεσμά του και να το διδάξουμε στηριζόμενοι υπό όρους σε ολόκληρα αυθεντικά έργα; Μήπως πρέπει να αρχίσει ο σχετικός διάλογος στη φιλολογική μας κοινότητα; (Κ7Β4)*

Ο περιορισμός της εντύπωσης επιβολής κατά τη διατύπωση συστάσεων εξυπηρετείται και με τη χρήση μετριαστικών γλωσσικών μηχανισμών αλλά και α' εγκλειστικού πληθυντικού προσώπου.

(149) *Μήπως θα έπρεπε να αρχίσουμε να σκεφτόμαστε από ποιες πηγές θα διδάσκουμε και θα μεταβιβάζουμε την εύθραυστη κληρονομιά της λογοτεχνίας είτε την ελληνική είτε την ευρωπαϊκή είτε την παγκόσμια; (Κ7Β4)*

Με την ίδια ευγένεια διατυπώνεται και μία πρόταση για το μέλλον, προκειμένου να βελτιωθεί η θέση της Λογοτεχνίας στο σύγχρονο σχολείο.

(150) *Και, επίσης, θα μπορούσαμε να λειτουργήσουμε με μια καλύτερη συνεργασία με την εταιρεία.*

Σε αυτή την περίπτωση, οι ομιλητές ευελπιστούν να προκύψει ένα θετικό αποτέλεσμα, εάν εφαρμοστούν οι συστάσεις τους. Έτσι, η λειτουργική δύναμη του βήματος αυτού ενισχύεται, όταν συνοδεύεται από ένα συγκρατημένα αισιόδοξο μήνυμα (βήμα 5). Χαρακτηριστική είναι η διατύπωση με επιφυλακτικότητα λόγω του ότι η πραγματικότητα για τη Λογοτεχνία είναι δυσμενής και, σε μεγάλο βαθμό, απογοητευτική.

(151) Μήπως πρέπει να αρχίσει ο σχετικός διάλογος στη φιλολογική μας κοινότητα; (B4) Νομίζω ότι το συνέδριό μας μπορεί να μας δώσει την ευκαιρία για ένα σχετικό διάλογο (B5).

Λίγοι ομιλητές -συμπληρωματικά προς τη διατύπωση των συμπερασμάτων- αξιολογούν την εργασία τους (βήμα 6) αποτιμώντας την προσφορά της στη σύγχρονη έρευνα και στη σχολική πρακτική. Ουσιαστικά που παραπέμπουν στο περιεχόμενο της εργασίας (: παρατηρήσεις, επισημάνσεις, πληροφορίες) καθώς και τα ουσιαστικά *εργασία/ μελέτη*, όταν προβάλλονται σε θέση υποκειμένου, παίζουν καθοδηγητικό ρόλο για τον εντοπισμό της συγκεκριμένης οργανωτικής ενότητας.

(152) Κλείνοντας την εισήγηση, αισθάνομαι την υποχρέωση να δηλώσω πως όλες οι παραπάνω πληροφορίες, παρατηρήσεις και επισημάνσεις για την ιστορία του μαθήματος ξεπερνούν το ενδιαφέρον ενός ιστορικού της εκπαίδευσης και επισημαίνουν

(153) την εισφορά σε έναν διάλογο σχετικό με το παρόν και το μέλλον του μαθήματος της Λογοτεχνίας.

Όταν ο ομιλητής έχει εφαρμόσει μία διδακτική πρόταση, η αποτίμηση αυτή επιτυγχάνεται μέσω της συνοπτικής αναφοράς του στα αποτελέσματα που προέκυψαν. Η προβολή των θετικών αποτελεσμάτων γίνεται με γλωσσικά μέσα που έχουν θετική σημασιολογική απόχρωση. Πρόκειται για στρατηγική που συναντάται μόνο στις ομιλίες στις οποίες κατατίθενται αποτελέσματα από έρευνα είτε του ιατρικού είτε του λογοτεχνικού χώρου.

(154) Τελειώνοντας, θα ήθελα να καταθέσω τον απόηχο της διδασκαλίας ως ένα είδος αποτίμησης. Οι μαθητές συμμετείχαν με πολύ μεγάλη προθυμία σε αυτό το εγχείρημα, τους άρεσε, τους κίνησε το ενδιαφέρον αυτό το καινούργιο διδακτικό υλικό [...] μπόρεσε να διαβαστεί έτσι εναλλακτικά και να δημιουργήσει μια καλύτερη ατμόσφαιρα μέσα στην τάξη.

Η προβολή του στόχου της εργασίας, που σε μία ομιλία συναντήθηκε κατά παρέκκλιση στην καταληκτική κίνηση 7 και δημιούργησε ερωτηματικά και αμηχανία ως προς τον λειτουργικό της ρόλο, θα μπορούσε θεωρηθεί μία πτυχή της αποτίμησης της εργασίας που επιχειρεί ο ομιλητής.

(155) Η παρούσα εργασία είχε ως βασικό στόχο την αποενοχοποίηση, θα λέγαμε, την κρίσης του παράγοντα συγγραφέας.

Κατά το κλείσιμο των ομιλιών του φιλολογικού συνεδρίου, εντοπίζεται μία οργανωτική ενότητα (κίνηση) που απουσιάζει από το αντίστοιχο δείγμα τού ιατρικού συνεδρίου. Σε αυτήν επιχειρείται η ένταξη της ομιλίας σε ευρύτερο πλαίσιο (κίνηση

8). Έτσι, όπως παρατηρήθηκε και στην εισαγωγική κίνηση 3, οι ομιλητές οδηγούνται σε γενίκευση του θέματος παρουσιάζοντας στοιχεία από τη γενική (ερευνητική) επιστημονική περιοχή στην οποία εντάσσεται η ομιλία τους (βήμα 1). Στο συγκεκριμένο δείγμα, όπως και σε αυτό του ιατρικού συνεδρίου, τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από τη θεωρητική κατάρτισή τους αλλά και από την παρατήρηση της πραγματικότητας.

Οι περισσότεροι ομιλητές που οδηγούνται σε αυτή την οργανωτική επιλογή και στηρίζονται στη θεωρητική κατάρτισή τους παραθέτουν σε ευθύ ή πλάγιο λόγο μία άποψη συναφή με το θέμα που πραγματεύτηκαν

(156) *Ο Τοντόροφ σε πρόσφατο πόνημά του με τίτλο «η λογοτεχνία σε κίνδυνο» επισημαίνει ότι ο μεν αναγνώστης διαβάζοντας λογοτεχνικά έργα προσμένει να ανακαλύψει την ομορφιά που θα πλουτίσει την ύπαρξή του και έτσι να κατανοήσει καλύτερα τον εαυτό του και τον κόσμο, όμως ο δρόμος που έχει σήμερα πάρει η διδασκαλία της λογοτεχνίας, η οποία γυρίζει την πλάτη σε αυτό τον ορίζοντα, κινδυνεύει να μας οδηγήσει σε αδιέξοδο.*

(157) *Σε κάθε περίπτωση, τα λόγια ενός σοφού γέροντα είναι πάντοτε επίκαιρα: «Όταν δεν με ρωτούν γι' αυτόν, ξέρω τι είναι ο χρόνος. Όταν με ρωτούν, δεν ξέρω.»*

ή ένα σχετικό με το θέμα λογοτεχνικό απόσπασμα.

(158) *Τελειώνω με την περιγραφή της σύγχρονης πολύ καλής Ελληνίδας μυθιστοριογράφου, Μ. Δούκα. Αφηγείται την πορεία γραφής του μυθιστορηματός της ένας σκούφος από πορφύρα. Παρατίθεται σε εισαγωγικά το σχετικό απόσπασμα Δεν θα σας πω τι επέλεξε, ήθελα μόνο να δείξω πόσο σπουδαίο ρόλο παίζει η επιλογή του αφηγητή στη σύνθεση του έργου.*

Από τη θεωρητική κατάρτισή τους απορρέει και η παράθεση μιας σχετικής με το θέμα έρευνας, όπως παρατηρήθηκε σε μία ομιλία.

(159) *Θέλω να σας δείξω από μια άλλη έρευνα, δεν θα το διαβάσω, μόνο ένα θα σας διαβάσω, για να μη σας κουράσουμε περισσότερο. Είναι έρευνα κοινωνιολόγου στο Ράλλειο. Εκεί έδειξε ότι αγαπούν τα βιβλία, γιατί δεν προσφέρουν την μονοπώληση, τον προβληματισμό, την αμφισβήτηση, τη συγκίνηση, γιατί καλλιεργεί την εσωστρέφεια και την αυτογνωσία τους.*

Έτσι, ολοκληρώνουν την ανάπτυξη του θέματος δίνοντας στην ομιλία τους επιστημονική ευρύτητα και αποδεικνύοντας ότι γνωρίζουν καλά το θέμα που πραγματεύτηκαν.

Λιγότεροι παρουσιάζουν στοιχεία που προκύπτουν από την παρατήρηση της πραγματικότητας. Επιρρηματικές φράσεις που δηλώνουν χρόνο (π.χ. *στην εποχή μας*) έχουν καθοδηγητικό ρόλο για την ανάδειξη αυτού του βήματος στο οποίο εντοπίζονται, παράλληλα, λέξεις με αρνητικό σημασιολογικό φορτίο, καθώς η πραγματικότητα είναι δυσάρεστη για τη Λογοτεχνία.

(160) *Στην εποχή μας, που η λογική θριαμβεύει, ο ποιητής πικρά διαπιστώνει ότι η ακριβολογία της σκέψης δεν συνδέεται με την ακριβολογία και τα αισθήματα και ότι δυστυχώς οι άνθρωποι αποκτούν εύκολα μεγάλη παιδεία και σε ό, τι απαιτείται μονάχα εγκέφαλος διαπρέπουν σε ό, τι, όμως, απαιτείται να μετέχουν οι αισθήσεις υπνώττων.*

Πιθανή επιλογή είναι και η κατάθεση μιας προσωπικής εμπειρίας, σχετικής με τη σχολική πραγματικότητα, οπότε εντοπίζονται ρηματικοί τύποι α' ενικού και α' πληθυντικού προσώπου.

(161) *Να ξέρετε ότι, όταν τυχαίνει και πηγαίνω σε διάφορα σχολεία [...] πιάνουμε ένα τυχαίο κείμενο και το διαβάζουμε με τους μαθητές, κάνουμε μια προσέγγιση και -πιστέψτε με- τα αποτελέσματα είναι πολύ πολύ καλύτερα.*

Με την κίνηση αυτή, οι ομιλητές φαίνεται να έχουν στόχο να κατευθύνουν τους ακροατές τους στον συσχετισμό των νέων πληροφοριών με θεωρητικά δεδομένα από τον οικείο επιστημονικό χώρο αλλά και με δεδομένα της καθημερινής ζωής και, μέσω των συσχετισμών αυτών με εμπειρίες οικείες και πληροφορίες που είναι -σε μεγάλο βαθμό- γνωστές, να επαυξήσουν τη δύναμη των ισχυρισμών τους και να επιβεβαιώσουν το περιεχόμενο της ομιλίας τους. Με αυτόν τον στόχο σχετίζεται η χρήση δεικτών κοινών γνώσεων, που ενδέχεται να εντοπιστούν στην κίνηση αυτή.

(162) *Και τελειώνω θυμίζοντάς σας την άποψη του Kant για τη λογοτεχνία, που έλεγε λογοτεχνία είναι [...]*

Αναφορικά με την τελευταία οργανωτική ενότητα των ομιλιών θα πρέπει να επισημανθεί ότι, καθώς οι ομιλητές αναδεικνύουν τη συνάφεια του θέματος με τη σχετική επιστημονική περιοχή αλλά και με την πραγματικότητα, επισημαίνουν τη σπουδαιότητά του.

Από την επεξεργασία των ομιλιών του φιλολογικού συνεδρίου, διαπιστώθηκε ότι 9 ομιλητές επέλεξαν να δημιουργήσουν ένα διαπροσωπικό πλαίσιο (κίνηση 1). Η ποικιλία βημάτων με τα οποία υλοποιήθηκε αυτός ο στόχος των ομιλητών και, ιδιαίτερα, η έκφραση των προσωπικών συναισθημάτων τους δείχνουν το ενδιαφέρον τους να εισαγάγουν, ήδη με την έναρξη της ομιλίας τους, το προσωπικό στοιχείο.

Η δημιουργία κειμενικού πλαισίου (κίνηση 2) δεν φαίνεται να αποτελεί σταθερή μέριμνα των ομιλητών, καθώς οι 9 μόνο οδηγούνται σε αυτή την οργανωτική ενότητα. Ωστόσο, η παρουσία της πρώτης στρατηγικής (ανακοίνωση του θέματος, K2B1) είναι σταθερή στις 9 αυτές ομιλίες, αλλά παρατηρείται ποικιλία επιλογών. Πιο αναλυτικά, άλλοι ανακοινώνουν το θέμα (5), άλλοι το διασαφηνίζουν (3), ενώ δεν λείπει και ο συνδυασμός τους, που παρατηρείται σε μία ομιλία. Παράλληλα, 3 κάνουν λόγο και για την έκταση στην οποία θα καλύψουν το θέμα (K2B2), καθώς διαπιστώνουν ότι έχουν αποκλίνει από το θέμα που έχει αναγραφεί στο εκτυπωμένο πρόγραμμα λόγω της αναντιστοιχίας μεταξύ των προσδοκιών τους και του χρονικού περιθωρίου που τους έχει παραχωρηθεί από την οργανωτική επιτροπή του συνεδρίου.

Οι 18 ομιλητές δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τη δημιουργία μιας εκτεταμένης εισαγωγικής ενότητας (κινήσεις 3 και 4), η οποία προετοιμάζει τους ακροατές για την ανάπτυξη του θέματος (κίνηση 5). Όλοι εντάσσουν το θέμα τους σε ένα ευρύτερο πλαίσιο (K3), ενώ οι 3 από αυτούς συνδυάζουν τον λειτουργικό ρόλο των δύο κινήσεων (K3 και K4) δικαιολογώντας, παράλληλα, την ενασχόλησή τους με το θέμα (K4).

Η συχνότητα με την οποία εντοπίζεται η κίνηση 3 (18 ομιλίες) δείχνει την πρόθεση των ομιλητών να προσανατολίσουν τους ακροατές τους προς τον επιστημονικό χώρο στον οποίο εντάσσεται η ομιλία τους. Η σημασία που αποδίδουν στη συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα συμφωνεί με τη γενικότερη τάση να χρησιμοποιούνται στα επιστημονικά είδη λόγου -προφορικά ή γραπτά- κινήσεις που τοποθετούν την έρευνα σε σχέση με το ερευνητικό πεδίο στο οποίο ανήκει (Santos 1996: 486). Στην πλειονότητα των ομιλιών (17) οι στόχοι της κίνησης αυτής υλοποιούνται με γενίκευση στο θέμα (K3B2). Η στρατηγική αυτή κατέχει ιδιαίτερη θέση στις ομιλίες του συγκεκριμένου δείγματος, καθώς καταλαμβάνει μεγάλη έκταση, υλοποιείται με ένα εύρος διαφορετικών επιλογών και επιτελεί ποικίλες λειτουργίες. Στο πλαίσιο αυτής, οι περισσότεροι ομιλητές μοιράζονται με τους ακροατές τους κοινές γνώσεις και εμπειρίες καλλιεργώντας σε αυτούς την πεποίθηση ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα. Οι άλλες δύο στρατηγικές (B1, B3) εντοπίζονται σε μία μόνο ομιλία η καθεμία αυτόνομα ή συνδυαστικά με την B2. Το γεγονός ότι μετά την κίνηση 3 ακολουθεί σε πολλές ομιλίες η K5B1 δείχνει ότι ο ομιλητής επιθυμεί να δημιουργήσει το κατάλληλο πλαίσιο προτού εστιάσει την προσοχή του στο θέμα της ομιλίας.

Ενώ η εισαγωγική κίνηση 3 έχει μεγάλο λειτουργικό ρόλο στο συγκεκριμένο δείγμα, η εισαγωγική κίνηση 4 είναι αποδυναμωμένη και συναντάται μόνο σε 2 ομιλίες και μόνο συμπληρωματικά προς την κίνηση 3. Πιο συγκεκριμένα, 1 ομιλήτρια δικαιολογεί την ενασχόλησή της με το θέμα επισημαίνοντας κενά στον ερευνητικό χώρο και διατυπώνοντας τα προβλήματα που ανακύπτουν και 1 οδηγείται στη θετική δικαιολόγηση. Έτσι, ο στόχος για τη δημιουργία τού κατάλληλου εισαγωγικού πλαισίου υλοποιείται πρωτίστως με την κίνηση 3 και δευτερευόντως με την κίνηση 4. Η παρατήρηση αυτή υποδηλώνει ότι οι ομιλητές δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην κατάλληλη προετοιμασία του ακροατή, προκειμένου να παρακολουθήσει την ανάπτυξη του θέματος πιο εύκολα και με μεγαλύτερο ενδιαφέρον, και μικρότερη στην προβολή της αξίας της εργασίας τους.

Η παρουσίαση προβλημάτων από τον πραγματικό κόσμο, παρότι στις ομιλίες της ιατρικής θεωρήθηκε ότι γίνεται στο πλαίσιο της δικαιολόγησης ενασχόλησης με το θέμα (K4B1), στις ομιλίες των φιλολόγων θεωρήθηκε ότι επιχειρείται στο πλαίσιο της περιγραφής της σύγχρονης -δύσκολης για τη Λογοτεχνία- πραγματικότητας και ότι, συνεπώς, αποτελεί μία πιθανή επιλογή γενίκευσης του θέματος. Η απόφαση αυτή υπαγορεύθηκε από την παρατήρηση ότι συνοδεύεται από δείκτες κοινών γνώσεων - που σημαίνει ότι ανακαλεί γνωστές εμπειρίες των ακροατών και τους υπενθυμίζει τη γνωστή πραγματικότητα. Υπαγορεύθηκε, επίσης, από την οργανωτική θέση της επιλογής αυτής, καθώς πλαισιώνεται από άλλες παρόμοιες επιλογές γενίκευσης του θέματος, όπως είναι η αναφορά του ομιλούντος σε μία προσωπική εμπειρία σχετική με τη θέση της Λογοτεχνίας στον σχολικό χώρο.

Μετά την ανακοίνωση/υπενθύμιση του θέματος (K5 β1α) ή την περαιτέρω εξειδίκευσή του (K5 β1β) -οργανωτική ενότητα που δεν φαίνεται να σχετίζεται με τον τύπο και το θέμα της ομιλίας-, παρατηρείται διαφοροποίηση στη σχηματική οργάνωση των ομιλιών, που σχετίζεται με τον τύπο της ομιλίας (θεωρητικού τύπου / εφαρμοσμένη) και το θέμα της. Αναλυτικότερα, στις θεωρητικού τύπου ομιλίες κατατίθενται σκέψεις και προβληματισμοί (K5B2), ενώ σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση των αποτελεσμάτων μιας έρευνας η σχηματική οργάνωση αυτής της κίνησης συμπίπτει με αυτήν των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου. Παρουσιάζονται, δηλαδή, ο στόχος (K5B2), η μεθοδολογία/πορεία που ακολουθήθηκε κατά την υλοποίηση της έρευνας-εφαρμογή της διδακτικής πρότασης (K5B3), το υλικό (K5B4) καθώς και τα κριτήρια/οι λόγοι επιλογής του (K5B5). Στη

συνέχεια, υλοποιείται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων (K6), κίνηση που δεν είναι υποχρεωτική στο εν λόγω δείγμα ομιλιών.

Η κίνηση 7, κατά την οποία ο ομιλητής συζητά σχετικά με την εργασία του, εντοπίζεται σε 18 ομιλίες, ενώ σε 1 επιλέγεται, εναλλακτικά, η επίσης καταληκτική κίνηση 8. Η απουσία καταληκτικής κίνησης (K7 ή K8) από μία ομιλία οφείλεται στην παρέκκλιση της ομιλήτριας από τον καθορισμένο χρόνο και στη συνακόλουθη αδυναμία της να ολοκληρώσει την παρουσίασή της όπως είχε προγραμματίσει. Στο πλαίσιο της κίνησης 7, οι περισσότεροι (14) καταλήγουν στη διατύπωση συμπερασμάτων (B1). Η στρατηγική αυτή συναντάται αυτόνομα (4 ομιλίες) ή και -συνήθως- συνδυαστικά με μία από τις υπόλοιπες στρατηγικές αυτού του βήματος (10 ομιλίες). Έτσι, οι μισοί ομιλητές του συγκεκριμένου δείγματος κλείνουν την ομιλία τους με ένα εύρος διαφορετικών στρατηγικών και, μέσα από τον συνδυασμό τους, οδηγούνται στην επίτευξη ποικίλων στόχων. Συχνή είναι η χρήση ευθειών ερωτήσεων όχι μόνο για τη διατύπωση ερωτημάτων προς προβληματισμό αλλά και προτάσεων-συστάσεων, επιλογή που ενισχύει τον διεπιδραστικό χαρακτήρα της ομιλίας κατά το κλείσιμό της.

Αφού συζητήσουν σχετικά με την εργασία τους, 9 ομιλητές κλείνουν την ομιλία τους όπως ξεκίνησαν, δηλαδή εντάσσουν την εργασία τους σε ένα ευρύτερο πλαίσιο (κίνηση 8). Οι 8 από αυτούς αξιοποιούν τον λειτουργικό ρόλο των δύο καταληκτικών κινήσεων (K7/K8), ενώ η παρουσία της κίνησης 8 αντί της κίνησης 7 σε 1 ομιλία αποδεικνύει ότι στη συνείδηση της ομιλήτριας επιτελούν παρεμφερή λειτουργία. Αναφερόμενοι σε συναφή δεδομένα από τον οικείο επιστημονικό χώρο αλλά και από την πραγματικότητα, οι ομιλητές αναδεικνύουν τη σημασία του θέματος που πραγματεύτηκαν και επικυρώνουν το περιεχόμενο της ομιλίας τους.

A. 7.	(K1)		K3		K5	(K6)	K7	(K8)
B. 3.	(K1)	K2	K3		K5		K7	(K8)
Γ. 2.			K3	K2	K5		K7	(K8)
Δ. 1.	K1	K2	K3	K2	K5		K7	
E. 1. K3	K1		K3		K5		K7	
ΣΤ. 1.	K1		K3	K4	K5	K6	K7	
Z. 2.		K2	K3		K5		K7	K5 K7
H. 1.	K1				K5		K7	K8
Θ. 1.					K5		K7	
I. 1.	K1		K3	K2	K4	K5		

Η ποικιλία που παρουσιάζουν οι ομιλίες ως προς το θέμα και τον τρόπο οργάνωσής τους (παρ. 2.1.) κατέστησε δύσκολο τον εντοπισμό ενός τυπικού οργανωτικού σχήματος. Ωστόσο, εντοπίστηκαν υποχρεωτικές κινήσεις αλλά και μικρότερα οργανωτικά σχήματα. Συγκεκριμένα, σε 17 ομιλίες εντοπίστηκαν οι K3, K5, K7 με τη δεδομένη σειρά, που σημαίνει ότι οι ομιλητές δημιουργούν το κατάλληλο εισαγωγικό πλαίσιο προτού ξεκινήσουν να αναπτύσσουν το θέμα και, τέλος, συζητούν για την εργασία τους. Αξιοσημείωτη είναι η σταθερή παρουσία της εισαγωγικής K3 και το μεγάλο λειτουργικό βάρος που δίνεται σε αυτήν, καθώς κατέχει κεντρική θέση σε 17 ομιλίες (Α-Ζ) και σε 2 από αυτές (ΣΤ, Ι) συναντάται συμπληρωματικά προς αυτήν η -επίσης εισαγωγική- K4. Η απόκλιση από τη δεδομένη σειρά (K3, K5, K7), που παρατηρείται σε 2 ομιλίες (Ζ), οφείλεται στο ότι οι ομιλητές πραγματεύονται ένα θέμα που οργανώνεται γύρω από δύο ζητούμενα. Έτσι, αφού ολοκληρώσουν την ανάπτυξη του πρώτου με την K7, προχωρούν στην ανάπτυξη του δεύτερου, που έχει ως αποτέλεσμα την επανεμφάνιση του K5 και την κυκλικότητα των κινήσεων. Η απουσία των παραπάνω υποχρεωτικών κινήσεων από 3 ομιλίες θα πρέπει να αποδοθεί στους χρονικούς περιορισμούς που επιβάλλονται στο εν λόγω κείμενο είδος. Έτσι, η μία ομιλήτρια δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει την ομιλία της (Ι), ενώ οι άλλοι δύο -πιθανότατα λόγω συνειδητοποίησης των χρονικών περιορισμών- αρκέστηκαν στην αδρομερή οργάνωση της ομιλίας σε K5 και K7 (Η, Θ). Από τις προαιρετικές κινήσεις, η K6 εντοπίζεται, όταν ο ομιλητής παρουσιάζει τα αποτελέσματα από την εφαρμογή μιας διδακτικής πρότασης –χωρίς, ωστόσο, να είναι υποχρεωτική στο εν λόγω δείγμα. Η K8 λειτουργεί συμπληρωματικά προς την K7 και δίνει μεγαλύτερο λειτουργικό βάρος στην καταληκτική ενότητα. Η προαιρετική K2 προτάσσεται -συνήθως- ή έπεται της K3. Στη δεύτερη περίπτωση, η K3 λειτουργεί περισσότερο ως αφορμή/λογοτεχνικό εύρημα που οδηγεί τον ακροατή στο θέμα της συγκεκριμένης ομιλίας.

Από την ανάλυση των δεδομένων και τη σύγκριση των παρατηρήσεων για τις οργανωτικές ενότητες (κινήσεις και βήματα) που εντοπίστηκαν στα δύο δείγματα των ομιλιών, προέκυψαν ενδιαφέρουσες διεπιστημονικές διαφορές. Συγκεκριμένα, οι ομιλητές στο συνέδριο των φιλολόγων δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη δημιουργία διαπροσωπικού πλαισίου (κίνηση 1) και, συνεπώς, για την εισαγωγή του προσωπικού στοιχείου ήδη με την έναρξη της ομιλίας τους, όπως διαπιστώνεται από τη μεγαλύτερη έκταση της εν λόγω οργανωτικής ενότητας, από τη μεγαλύτερη

ποικιλία βημάτων με τα οποία υλοποιείται και από την προβολή του προσωπικού στοιχείου κατά την έναρξη της ομιλίας.

Στις ομιλίες τού ιατρικού συνεδρίου παρατηρείται μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη δημιουργία του κατάλληλου κειμενικού πλαισίου (16 ομιλητές) συγκριτικά με αυτές που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων (9 ομιλητές). Στη δεύτερη περίπτωση, η μειωμένη παρουσία τής εν λόγω κίνησης (K2) αντισταθμίζεται με την υψηλή παρουσία της εισαγωγικής κίνησης 3. Συνακόλουθη με τη χαμηλή εμφάνιση της K2 είναι και η χαμηλή εμφάνιση της ανακοίνωσης του θέματος, που παρατηρείται σε 15 ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, αλλά σε 6 μόνο τού φιλολογικού συνεδρίου, καθώς, στη δεύτερη περίπτωση, οι ομιλητές φροντίζουν πρώτα να έχουν προετοιμάσει τους ακροατές τους για την ανακοίνωση του θέματος με τις εισαγωγικές κινήσεις 3 ή 4. Παράλληλα, όταν οδηγούνται σε αυτή την επιλογή, οι περισσότεροι δεν το ανακοινώνουν ρητά, κατηγορηματικά και επαναλαμβάνοντας τη διατύπωση του προγράμματος -όπως οι ομιλητές του ιατρικού συνεδρίου-, αλλά με πιο έμμεσους τρόπους και, επιπροσθέτως, αξιοποιώντας ένα εύρος επιλογών.

Στα δύο δείγματα ομιλιών η απλή ανακοίνωση του θέματος εμπλουτίζεται από κάποιους ομιλητές με την προβολή της σπουδαιότητας και/ή της ιδιαιτερότητάς του, προκειμένου να προκληθεί -ήδη με την έναρξη της ομιλίας- το ενδιαφέρον του ακροατή και να αποφευχθεί η επανάληψη γνωστών από το πρόγραμμα πληροφοριών. Δεδομένου ότι τα θέματα που παρουσιάζονται στο συνέδριο των φιλολόγων είναι ευρύτερα, 3 ομιλητές τα εξειδικεύουν δηλώνοντας τα ερωτήματα στα οποία θα επικεντρωθούν (K2B2), επιλογή που παρατηρείται σε 1 μόνο ομιλία του ιατρικού συνεδρίου, καθώς τα θέματα είναι περισσότερο καθορισμένα και συγκεκριμένα και, συνεπώς, ο χρόνος επαρκεί για την κάλυψή τους.

Κατά τη δημιουργία του κατάλληλου κειμενικού πλαισίου, οι ομιλητές στα δύο συνέδρια δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την ανακοίνωση του θέματος (K2B1) - με τις διαφοροποιήσεις που επισημάνθηκαν παραπάνω-, ενώ λίγοι είναι αυτοί οι οποίοι καθοδηγούν τους ακροατές τους σε σχέση με τη δομή της ομιλίας τους (K2B2). Στο συνέδριο των φιλολόγων, όποιοι ομιλητές οδηγούνται σε αυτή την οργανωτική ενότητα επισημαίνουν ποια υποερωτήματα του αναγεγραμμένου στο πρόγραμμα θέματος θα προλάβουν να αναπτύξουν, καθώς η επιθυμία να πραγματευτούν ένα ευρύ θέμα της Λογοτεχνίας δεν μπορεί να υποστηριχθεί από τους χρονικούς περιορισμούς που κατ' ανάγκην επιβάλλονται στο συγκεκριμένο καταστασιακό περιβάλλον. Έτσι,

επιφυλάσσονται να αναπτύξουν ένα υποερώτημα –ή και περισσότερα- στα πρακτικά του συνεδρίου που θα εκδοθούν. Η δήλωση για την έκταση στην οποία θα καλυφθεί το θέμα αντικαθίσταται στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου με τη δήλωση για τη δομή του λόγου του, επιλογή που συνάδει με την πιο αυστηρή οργάνωση των ομιλιών αυτού του επιστημονικού χώρου.

Ο στόχος των ομιλητών να εντάξουν την ομιλία τους σε ένα ευρύτερο πλαίσιο (κίνηση 3) και να κατευθύνουν τους ακροατές τους προς την οικεία επιστημονική περιοχή εκφράζεται συστηματικά και στα δύο δείγματα ομιλιών, παρότι στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου η κίνηση αυτή αποκτά μεγαλύτερη έκταση και, παράλληλα, οι στόχοι της υλοποιούνται με περισσότερες επιλογές. Κοινό στοιχείο μεταξύ των δύο δειγμάτων παραμένει η χαμηλή παρουσία της προβολής της κεντρικότητας του θέματος (K3B1), καθώς οι ομιλητές εισάγουν με πιο ουδέτερο τρόπο τους ακροατές τους στον οικείο επιστημονικό χώρο με την οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος (K3B2).

Η έμφαση που δίνεται στη γενίκευση του θέματος στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου αποδεικνύεται και από τις ποικίλες λειτουργίες που επιτελεί η στρατηγική αυτή. Αντίθετα, στο δείγμα του ιατρικού συνεδρίου με τη γενίκευση του θέματος επιτελείται μία μόνο λειτουργία· υπενθυμίζονται στους ακροατές γνωστές πληροφορίες, προκειμένου να κατανοήσουν ευκολότερα τις νέες πληροφορίες, που πρόκειται να παρουσιαστούν.

Η ανασκόπηση της προηγούμενης έρευνας, που στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου διεξάγεται κατά τη γενίκευση του θέματος, απουσιάζει από το δείγμα ομιλιών του φιλολογικού συνεδρίου. Έτσι, ενώ στο ιατρικό συνέδριο οι επιστήμονες παρουσιάζουν την εργασία τους ως συνέχεια αντίστοιχων που έχουν προηγηθεί, στο φιλολογικό συνέδριο δεν αισθάνονται την ανάγκη να εντάξουν την ομιλία τους στο σύνολο των προηγούμενων ερευνητικών προσπαθειών. Ωστόσο, καθώς οι ομιλητές στο φιλολογικό συνέδριο υπηρετούν μια θεωρητική επιστήμη, παρουσιάζουν θεωρητικά στοιχεία από τη σχετική βιβλιογραφία είτε για να λειτουργήσουν ως πλαίσιο για την κατανόηση των νέων πληροφοριών (K3B2) είτε γιατί σε αυτά στηρίζεται η ανάπτυξη του θέματος (K5B2).

Η πρόθεση των ομιλητών να δικαιολογήσουν την ενασχόλησή τους με το συγκεκριμένο θέμα (κίνηση 4) επισημαίνοντας κενά στον ερευνητικό χώρο και,

κυρίως, παρέχοντας θετική δικαιολόγηση για τη δική τους εργασία εντοπίζεται σε 9 ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, αλλά μόνο σε 2 του φιλολογικού. Η διαφορά αυτή μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι πολλές ιατρικές έρευνες αποτελούν μέρος ερευνητικών προγραμμάτων, που σημαίνει ότι για τη διεξαγωγή τους χορηγούνται σημαντικά χρηματικά ποσά, κάτι που δεν ισχύει για τους ομιλητές στο φιλολογικό συνέδριο. Μεγαλύτερη βαρύτητα έχει γι' αυτούς η κατάλληλη προετοιμασία των ακροατών τους με την οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος (K3B2), ώστε να μπορέσουν να παρακολουθήσουν και να επεξεργαστούν σε σύντομο χρόνο πολλές θεωρητικές -συνήθως- πληροφορίες. Οι ομιλητές, υπενθυμίζοντας στους ακροατές τους οικείες πληροφορίες, τους προετοιμάζουν να παρακολουθήσουν την ανάπτυξη του θέματος που θα ακολουθήσει, ενώ, οδηγώντας τους στην ανάκληση αναμνήσεων και εμπειριών από την απαιτητική σχολική πραγματικότητα, εμπνέουν σε αυτούς κατάλληλα συναισθήματα, προκειμένου να τους προδιαθέσουν θετικά για τη -συνήθως θεωρητικού τύπου- ανάπτυξη του θέματος που θα επακολουθήσει. Παράλληλα, το λογοτεχνικό ύφος πολλών ομιλιών υπαγορεύει μία λογοτεχνικού ύφους εισαγωγή, η οποία επιτυγχάνεται με επιλογές που εντοπίζονται στο πλαίσιο της γενίκευσης του θέματος.

Παρά τις επιμέρους διαφορές που επισημάνθηκαν, είναι εμφανές και στα δύο δείγματα ο στόχος των ομιλητών να προετοιμάσουν τους ακροατές τους για την ανάπτυξη του θέματος (K5) με δύο εισαγωγικές κινήσεις (K3, K4) και να δομήσουν έναν λόγο όχι μόνο συγκροτημένο αλλά και άρτια συγκροτημένο σε γλωσσικό επίπεδο.

Η κίνηση 5 ξεκινά με την αναφορά του ομιλητή στο θέμα του (βήμα 1). Η οργανωτική αυτή ενότητα (K5B1) συναντάται σε 10 ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου, αλλά μόνο σε 4 του ιατρικού. Η διαφορά αυτή μπορεί να συσχετιστεί με τον ρόλο που έχουν οι δύο εισαγωγικές κινήσεις στο συνέδριο των φιλολόγων. Καθώς οι ομιλητές δημιουργούν δύο μεγάλες εισαγωγικές κινήσεις με βαρύνοντα λειτουργικό ρόλο (όπως αποδείχθηκε και από τις ποικίλες λειτουργίες που επιτελεί η κίνηση 3), θεωρούν ότι είναι αναγκαίο να υπενθυμίσουν το θέμα. Κάποιοι από αυτούς το ανακοινώνουν για πρώτη φορά, καθώς θεώρησαν ότι είναι πιο σημαντική η προετοιμασία του ακροατή γι' αυτό, με την παροχή απαραίτητων για την κατανόηση του θέματος πληροφοριών αλλά και με την πρόκληση του ενδιαφέροντός του.

Αντίθετα, στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, δεδομένου ότι οι περισσότεροι έχουν ανακοινώσει το θέμα κατά την έναρξη της ομιλίας τους (K5B1α), δεν παρατηρείται σε αυτή την οργανωτική ενότητα η εκ νέου ανακοίνωσή του. Αυτό σχετίζεται και με τη δομή του λόγου τους, που είναι πιο αυστηρή και λιτή. Αντί της οργανωτικής ενότητας K2B1α, κάποιοι ομιλητές (3 στο συνέδριο των φιλολόγων και 2 στο ιατρικό) οδηγούνται στην περαιτέρω εξειδίκευση του θέματος (K5B1 β) με τη χρήση συγκεκριμένων ερωτημάτων. Η παρουσία της εν λόγω οργανωτικής ενότητας σχετίζεται με την ευρύτητα του υπό εξέταση κάθε φορά θέματος.

Στα δύο δείγματα κεντρική θέση κατά το κλείσιμο της ομιλίας έχει η διατύπωση συμπερασμάτων που προέκυψαν από την ανάπτυξη του θέματος (K7B1). Ειδικότερα, στο συνέδριο της ιατρικής, μέσα από έναν λιτό και περιεκτικό λόγο, οι 17 ομιλητές διατυπώνουν τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την εργασία τους και οι 7 από αυτούς ενισχύουν τον λειτουργικό ρόλο της καταληκτικής κίνησης 7 συμπληρώνοντας τη διατύπωση των συμπερασμάτων με τη διατύπωση συστάσεων για περαιτέρω έρευνα (K7B1 + K7B3). Στο φιλολογικό συνέδριο, ενώ αριθμητικά υπερέχουν η διατύπωση συμπερασμάτων και συστάσεων/προτάσεων έναντι των άλλων στρατηγικών, ωστόσο δεν είναι εύκολο να εντοπιστεί ένα αντίστοιχο οργανωτικό σχήμα, καθώς παρατηρείται μεγαλύτερη ποικιλία βημάτων και, συνεπώς, ποικίλοι συνδυασμοί τους. Η ανακεφαλαίωση θεωρητικών πληροφοριών (K7B2) και η διατύπωση ερωτημάτων για προβληματισμό (K7B3) είναι δύο στρατηγικές που εντοπίζονται μόνο στο συνέδριο των φιλολόγων. Η επιλογή και των δύο μπορεί να αποδοθεί στο περιεχόμενο των ομιλιών. Η παρουσίαση πλήθους θεωρητικών πληροφοριών καθιστά χρήσιμη την ανακεφαλαίωσή τους κατά το κλείσιμο της ομιλίας, ενώ η πραγμάτευση ενός θέματος που προκαλεί προβληματισμό (π.χ. «Γιατί η Λογοτεχνία;») οδηγεί τον ομιλητή στην κατάθεση ερωτήσεων, προκειμένου να προβληματίσει το ακροατήριο κατά το κλείσιμο της ομιλίας. Η έμφαση που δίνεται στην κίνηση 7 θα πρέπει να συσχετιστεί με τη συμπληρωματική προς αυτή παρουσία της -επίσης καταληκτικής- κίνησης 8, η οποία συναντάται μόνο στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου. Έτσι, αποδεικνύεται η πρόθεση των ομιλητών να δώσουν μεγαλύτερο λειτουργικό βάρος στην καταληκτική ενότητα της ομιλίας τους και να αφήσουν το ακροατήριό τους με θετικές εντυπώσεις.

Οι συστάσεις που διατυπώνονται στο συνέδριο των φιλολόγων δεν αφορούν στη διεξαγωγή σχετικών ερευνών -όπως παρατηρήθηκε στο συνέδριο της ιατρικής-,

αλλά στην υιοθέτηση νέων πρακτικών/στάσεων εκ μέρους των ακροατών. Καθίσταται, λοιπόν, εμφανές ότι μείζον ζήτημα για τον χώρο αυτό αποτελεί η βελτίωση της θέσης της Λογοτεχνίας στη σχολική -και όχι μόνο- καθημερινότητα.

Ο διεπιδραστικός χαρακτήρας της καταληκτικής ενότητας με τη χρήση ερωτήσεων είναι πιο έντονος στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου όχι μόνο γιατί χρησιμοποιούνται συχνότερα από τους ομιλητές αλλά και γιατί η διατύπωση ερωτημάτων για προβληματισμό του ακροατηρίου συναντάται και ως αυτόνομη στρατηγική (K7B3).

Από τη σύγκριση της σχηματικής δομής των ομιλιών που οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση μιας έρευνας και των αποτελεσμάτων της, προκύπτει ότι παρουσιάζουν ομοιότητες στα δύο συνέδρια -κυρίως ως προς τις στρατηγικές που παρουσιάζονται στο πλαίσιο της K5- αλλά και αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις. Αναλυτικότερα, στο συνέδριο των φιλολόγων παρατηρείται η τάση να αιτιολογείται ο στόχος (K5B2), η επιλογή της μεθόδου (K5B3) καθώς και η επιλογή του συγκεκριμένου υλικού (K5B4). Έτσι, τα βήματα αυτά έχουν μεγαλύτερη έκταση και λειτουργικό βάρος, ενώ, παράλληλα, προκρίνεται η αιτιολόγηση των επιλογών έναντι της απλής παρουσίασης δεδομένων. Επίσης, ενώ στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου προβάλλεται η μέθοδος που ακολούθησε ο γιατρός με την επιστημονική ομάδα του -η οποία, συνήθως, είναι καινοτόμος-, στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου, οι οποίες στρέφονται γύρω από την καθιερωμένη ομαδοσυνεργατική μέθοδο, η αξιολογικά φορτισμένη περιγραφή της μεθόδου (K5B3) -που συνηθίζεται στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου- δίνει τη θέση της στην πιο ουδέτερη περιγραφή της διδακτικής πορείας που ακολουθήθηκε κατά τη διάρκεια ενός σχεδίου μαθήματος. Επίσης, στην καταληκτική ενότητα της συζήτησης γύρω από την εργασία (K7), οι ομιλητές στο ιατρικό συνέδριο συνηθίζουν να διατυπώνουν συμπερασματικά την αξία της μεθόδου που ακολούθησαν, ενώ στο συνέδριο των φιλολόγων προβάλλουν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την εφαρμογή της.

Μπορεί να υποστηριχθεί ότι στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην εισαγωγή και το κλείσιμο της ομιλίας (K3, K7, K8), ενώ σε αυτές του ιατρικού συνεδρίου στην παρουσίαση της έρευνας και των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την εφαρμογή της (πυρηνικές κινήσεις 5 και 6).

Αναφορικά με τη σχηματική οργάνωση των ομιλιών, στο δείγμα από το ιατρικό συνέδριο εντοπίστηκε -με μικρές παρεκκλίσεις- μια τυπική οργανωτική δομή σε 12

ομιλίες. Στο αντίστοιχο δείγμα του φιλολογικού συνεδρίου, η ποικιλία των ομιλιών ως προς το περιεχόμενο και τον τρόπο οργάνωσής τους κατέστησε δύσκολο τον εντοπισμό ενός τυπικού οργανωτικού σχήματος και επέτρεψε μόνο την ανίχνευση υποχρεωτικών κινήσεων και μικρότερων οργανωτικών σχημάτων. Από τη σύγκριση της σχηματικής οργάνωσης που παρουσιάζουν οι ομιλίες των δύο δειγμάτων, προέκυψε η παρατήρηση ότι -τόσο στο πρώτο όσο και στο δεύτερο δείγμα- εντοπίζεται ένα τυπικό οργανωτικό σχήμα σε 17 ομιλίες: K5, K6, K7 στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου και K3, K5, K7 σε αυτές του φιλολογικού. Αυτό σημαίνει ότι στο πρώτο δείγμα η πλειονότητα των ομιλητών εστιάζουν την προσοχή τους στα αποτελέσματα (K6) που προέκυψαν από τη διεξαγωγή μιας έρευνας -την οποία και παρουσιάζουν (K5)- καθώς και στα συμπεράσματα που προκύπτουν. Στο δεύτερο δείγμα ομιλιών, οι περισσότεροι, καθώς καταθέτουν σκέψεις και προβληματισμούς γύρω από ένα θεωρητικό θέμα, δημιουργούν πρώτα το κατάλληλο πλαίσιο (K3), προκειμένου να βοηθήσουν τους ακροατές τους να επεξεργαστούν έναν όγκο θεωρητικών πληροφοριών (K5). Η K3 σε αρχική θέση στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου αντισταθμίζει την απουσία της K2B1 (: παρουσίασης του θέματος), η οποία παρουσιάζει χαμηλή συχνότητα εμφάνισης. Εξίσου εξασθενημένη παρουσία έχει και η K4, που εντοπίζεται συνδυαστικά με την ισχυρή K3 μόνο σε 2 ομιλίες, ενώ, στο ιατρικό συνέδριο, οι K3 και K4 αξιοποιούνται συνδυασμένες σε περισσότερες ομιλίες. Η διατύπωση συμπερασμάτων είναι μια αναμενόμενη οργανωτική ενότητα, η οποία, στο δείγμα από το φιλολογικό συνέδριο, μπορεί να πλαισιώνεται από την ένταξη του περιεχομένου της ομιλίας σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, δηλαδή την -επίσης καταληκτική- K8.

Από το σύνολο των ομιλιών του φιλολογικού συνεδρίου, διαχωρίζοντας αυτές που παρουσιάζουν τα αποτελέσματα από τη διεξαγωγή μιας εφαρμοσμένης έρευνας (4) και αναμένοντας ότι η αναφορά του ομιλητή στα αποτελέσματα (K6) θα έχει κεντρική θέση και υποχρεωτικό χαρακτήρα, παρατηρούμε ότι η K6 έχει αυτόνομη παρουσία μόνο σε 1 από τις 4 ομιλίες των φιλολόγων. Φαίνεται, δηλαδή, ότι σε αυτό το -μικρό- δείγμα εφαρμοσμένων ομιλιών από το φιλολογικό συνέδριο η κίνηση στην οποία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα (K6) δεν είναι υποχρεωτική, όπως στο δείγμα από το ιατρικό συνέδριο. Αυτό συμβαίνει, γιατί οι ομιλητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματα που προέκυψαν κατά την εφαρμογή της διδακτικής πρότασής τους είτε ενσωματωμένα στην περιγραφή της μεθόδου/ πορείας που ακολούθησαν είτε στο

πλαίσιο της αποτίμησης της εργασίας τους (K7B6). Γενικότερα, η ομοιότητά τους με το οργανωτικό σχήμα που παρουσιάζουν οι ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου περιορίζεται στις στρατηγικές της K5. Φαίνεται, δηλαδή, ότι το επιστημονικό πεδίο επηρεάζει περισσότερο την οργάνωση της ομιλίας από τον τύπο στον οποίο ανήκει (θεωρητικού / εφαρμοσμένου προσανατολισμού).

2.5. Συμπεράσματα

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, προέκυψε η ενδιαφέρουσα διαπίστωση πως κινήσεις και βήματα που έχουν εντοπιστεί σε γραπτά, κυρίως, ακαδημαϊκά-επιστημονικά είδη λόγου βρίσκουν εφαρμογή και σε ένα είδος προφορικού λόγου και, μάλιστα, καθώς αυτό αναλύθηκε σε ολόκληρη την έκτασή του. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι είναι δυνατόν να ανιχνευθούν σταθερές οργανωτικές ενότητες σε ένα είδος προφορικού λόγου, που ενδέχεται να είναι -σε μεγάλο ή μικρότερο βαθμό- απροσχεδιάστος. Δεδομένου ότι πρόκειται για είδος λόγου που δεν οργανώνεται πάντα βάσει ενός προκαθορισμένου σχεδίου και επίσης, διαφέρει ο βαθμός στον οποίο οι ομιλητές παραμένουν σε μια αυστηρά καθορισμένη δομή, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το ότι ανιχνεύθηκαν κινήσεις και βήματα που παρουσιάζουν υψηλή επαναληψιμότητα. Η μελέτη αυτή μπορεί, ίσως, να προστεθεί στον αριθμό αυτών που έχουν επικεντρωθεί στην ανίχνευση της τυπικής οργανωτικής δομής επιστημονικών-ακαδημαϊκών ειδών λόγου, ενώ, παράλληλα, οι παρατηρήσεις αυτές να θεωρηθούν μια πρώτη απόπειρα να καθοριστεί η σχηματική δομή που παρουσιάζει το είδος της προφορικής παρουσίασης σε συνέδριο. Αφορούν σε δύο επιστημονικές κοινότητες, όμως τα αποτελέσματα μπορούν να αποτελέσουν καλή βάση για σύγκριση με αποτελέσματα από άλλες επιστημονικές κοινότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΤΡΙΑΣΤΙΚΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το κεφάλαιο 3 αναφέρεται στα μετριαστικά γλωσσικά στοιχεία (*hedges*). Στην ενότητα 3.1 σκιαγραφείται το γενικότερο ερευνητικό ενδιαφέρον για αυτά, με ιδιαίτερη έμφαση στις ταξινομίες που έχουν προταθεί (3.1.2), κυρίως από τη Varttala (2001), καθώς και στις ερευνητικές προτάσεις κατηγοριοποίησής τους με βάση τις λειτουργίες που επιτελούν (3.1.3.). Αναλυτικά παρουσιάζεται το μοντέλο τού Hyland (1996a, 1998a), με βάση το οποίο οι λειτουργίες που επιτελούν τα μετριαστικά στοιχεία συνεξετάζονται με τους γλωσσικούς μηχανισμούς με τους οποίους αυτές εκφράζονται γλωσσικά. Στην ενότητα 3.2 παρουσιάζεται αναλυτικά το θεωρητικό μοντέλο που διαμορφώθηκε στην παρούσα διδακτορική διατριβή με την παράλληλη υιοθέτηση του θεωρητικού προτύπου τού Hyland (1996a, 1998a) και την αξιοποίηση στοιχείων-μετριαστικών κατηγοριών από την ταξινόμια τής Varttala (2001). Στην ενότητα 3.3 παρουσιάζεται η ανάλυση των δεδομένων της παρούσας διδακτορικής διατριβής με την εφαρμογή του μοντέλου που διαμορφώθηκε και διατυπώνονται παρατηρήσεις από διεπιστημονικές συγκρίσεις.

3.1. Ερευνητικό ενδιαφέρον

Τα μετριαστικά γλωσσικά στοιχεία έχουν συγκεντρώσει το ενδιαφέρον της γλωσσολογικής ερευνητικής κοινότητας, δεδομένου ότι αποτελούν σημαντικά ρητορικά μέσα, προκειμένου οι χρήστες της γλώσσας να προωθήσουν αποτελεσματικά τους επικοινωνιακούς στόχους τους.

3.1.1. Στοιχεία ορισμού

Ο όρος *μετριαστικό γλωσσικό στοιχείο* (*hedge*), παρότι έχει ενταχθεί στο γλωσσολογικό λεξιλόγιο από τη δεκαετία του 1970¹³, έχει προσεγγιστεί με ποικίλους τρόπους από τους γλωσσολόγους. Οι πρώτες θεωρητικές αναλύσεις (Lakoff 1973) είχαν αμιγώς σημασιολογικό προσανατολισμό και επικεντρώθηκαν στον τρόπο με τον οποίο τα μετριαστικά γλωσσικά στοιχεία λειτουργούν αναφορικά με τις εννοιολογικές κατηγορίες της φυσικής γλώσσας (Varttala 2001: 5). Σύμφωνα με αυτές, ο ρόλος των συγκεκριμένων στοιχείων είναι «να κάνουν τα πράγματα πιο θολά ή λιγότερο θολά» (Lakoff 1973: 471), όταν προσδιορίζουν τις εννοιολογικές κατηγορίες της φυσικής γλώσσας.

¹³ Ο G. Lakoff θεωρείται ο εισηγητής τού όρου *hedge* στη Γλωσσολογία (Varttala 2001: 35).

Στις μελέτες που ακολούθησαν χρονικά (π.χ. Zuck & Zuck 1985, Markkanen & Schröder 1987), το φαινόμενο του μετριασμού διερευνήθηκε περισσότερο ως ένα διαπροσωπικό παρά ως ένα αμιγώς σημασιολογικό φαινόμενο, εφόσον η έμφαση δόθηκε στις λειτουργίες των μετριαστικών στοιχείων κατά την κοινωνική αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων στον λόγο. Ιδιαίτερη θέση στη βιβλιογραφία έχουν οι θεωρητικές προσεγγίσεις οι οποίες εντάσσουν τα μετριαστικά στοιχεία σε ένα ευρύ σύστημα ευγένειας (Brown & Levinson 1987, Myers 1989). Σύμφωνα με αυτές, τα εν λόγω γλωσσικά στοιχεία λειτουργούν ως *στρατηγικές ευγένειας* (politeness strategies), όπως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες με τη χρήση τους αποσοβείται η απειλή που μπορεί να περιλαμβάνουν οι ερευνητικοί ισχυρισμοί για την επαγγελματική ιδιότητα (face) των άλλων επιστημόνων.

Από τη δεκαετία τού '90, το ερευνητικό ενδιαφέρον στράφηκε στην εξέταση των μετριαστικών στοιχείων σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα επιστημονικού, κυρίως, λόγου. Σε αυτά διερευνήθηκαν κατ' εξοχήν οι λειτουργίες τους (functions) και αναδείχθηκε ο θεμελιώδης ρόλος τους για την προώθηση των στόχων του επιστήμονα (π.χ. Salager-Meyer 1994, Hyland 1996b, 1998a, Varttala 2001). Στις μελέτες αυτές, τα μετριαστικά στοιχεία ορίστηκαν ως γλωσσικά μέσα με τα οποία ο χρήστης της γλώσσας δείχνει έλλειψη απόλυτης δέσμευσης αναφορικά με το περιεχόμενο ενός εκφωνήματος (Varttala 2001: 34) ή την επιθυμία του να μην εκφράσει τη δέσμευσή του με κατηγορηματικό τρόπο (Hyland 1996b: 251, 1998a: 1). Έτσι, μειώνει τη δύναμη του ισχυρισμού του και, παράλληλα, προσπαθεί να εμπλέξει και τους αποδέκτες του στην επικύρωση των πληροφοριών, εφόσον, παρουσιάζοντας ένα εκφώνημα περισσότερο ως γνώμη παρά ως ένα γεγονός (Hyland 1998a: 5), αφήνει σε αυτούς περιθώρια για διάλογο.

3.1.2. Ταξινομίες των μετριαστικών γλωσσικών στοιχείων

Πολλοί γλωσσολόγοι διαμόρφωσαν ταξινομίες για τη μελέτη των γλωσσικών στοιχείων με μετριαστική λειτουργία. Οι πρώτες -χρονικά- ερευνητικές προσπάθειες (π.χ. Vande Kopple (1985), Crismore κ.ά. (1993), Salager-Meyer (1994)) χαρακτηρίζονται από αδυναμίες αναφορικά με την κατηγοριοποίηση των μετριαστικών στοιχείων που λειτουργούν ως μετριαστικοί μηχανισμοί.

Πιο αναλυτικά, ο Vande Kopple (1985) αναφέρει συγκεκριμένες λέξεις και φράσεις που λειτουργούν ως μετριαστικά γλωσσικά στοιχεία (π.χ. *ίσως, μοιάζει να, σε κάποιο βαθμό*), αλλά δεν τις ομαδοποιεί σε μικρότερες κατηγορίες.

Στην ταξινόμια των Crismore κ.ά. (1993) περιλαμβάνονται τροπικά βοηθητικά ρήματα, ρήματα που δηλώνουν γνωστική λειτουργία με υποκείμενο πρώτου γραμματικού προσώπου (π.χ. *νομίζω*, *υποθέτω*), επιρρήματα επιστημικής τροπικότητας (π.χ. *ίσως*), απρόσωπες εκφράσεις (π.χ. *είναι δυνατόν*). Ωστόσο, όπως διαπιστώνεται (Koutsantoni 2007: 105), δεν είναι αρκετά λεπτομερές και παραλείπεται σημαντικός αριθμός λεξικών στοιχείων που λειτουργούν μετριαστικά, όπως προκύπτει από την ανάλυση συγκεκριμένων δεδομένων.

Η ταξινόμια της Salager-Meyer (1994) αποτελεί μία από τις πρώτες ερευνητικές προσπάθειες να ομαδοποιηθούν σε μικρότερες κατηγορίες τα γλωσσικά στοιχεία που λειτουργούν ως μετριαστικά. Αναλυτικά, στην πρώτη κατηγορία, εντάσσονται τα γλωσσικά στοιχεία που λειτουργούν ως *ασπίδες* (shields), δηλαδή τροπικά ρήματα που εκφράζουν δυνατότητα, ημι-βοηθητικά ρήματα, επιρρήματα που εκφράζουν πιθανότητα (π.χ. *πιθανόν*) και τα παράγωγά τους επίθετα (π.χ. *πιθανός*, *-ή*, *-ό*) και, τέλος, επιστημικά ρήματα (π.χ. *προτείνω*, *υποθέτω*). Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται γλωσσικά στοιχεία τα οποία δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximators) ως προς την ποσότητα, τον βαθμό, τη συχνότητα και τον χρόνο (π.χ. *περίπου*, *αρκετά*, *συχνά*, *κάπως*, *περιστασιακά*), τα οποία παρουσιάζονται ως τυπικά στοιχεία της επιστημονικής γλώσσας. Στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται εκφράσεις οι οποίες δείχνουν την αμφιβολία του γράφοντος (π.χ. *με βάση τις γνώσεις μας*), στην τέταρτη λέξεις συναισθηματικά φορτισμένες που προβάλλουν συναισθηματικές αντιδράσεις του γράφοντος (π.χ. *απρόσμενα*, *υπερβολικά δύσκολο*) και στην πέμπτη κατηγορία εντάσσονται μετριαστικά στοιχεία, τα οποία, χρησιμοποιούμενα διαδοχικά σε εκφράσεις, δείχνουν αθροιστικά την αμφιβολία του γράφοντος (π.χ. *θα μπορούσε να προταθεί...*).

Ωστόσο, έχουν επισημανθεί αδυναμίες στη συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση (Varttala 2001). Συγκεκριμένα, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι πολλά από τα γλωσσικά στοιχεία τα οποία στο μοντέλο της Salager-Meyer λειτουργούν ως *ασπίδες* (π.χ. *πιθανόν*) θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι ανήκουν και στην τρίτη κατηγορία, δηλαδή ότι εκφράζουν προσωπικές αμφιβολίες του γράφοντος (Varttala 2001: 99). Αναφορικά με τα επιστημικά λεξικά ρήματα, έχει επισημανθεί ότι η Salager-Meyer (1994) τα κατηγοριοποιεί με βάση τις κυρίαρχες λειτουργίες τους που εντόπισε στα δεδομένα της χωρίς, όμως, να παρουσιάζει αναλυτικά τα χαρακτηριστικά τους (Varttala 2001: 119). Αναφορικά με τα στοιχεία της τέταρτης κατηγορίας (:λέξεις συναισθηματικά φορτισμένες που προβάλλουν συναισθηματικές αντιδράσεις του

γράφοντος) έχουν εκφραστεί αμφιβολίες (Varttala 2001: 99) για το κατά πόσο είναι ορθή η ένταξή τους στα μετριαστικά στοιχεία (π.χ. αποφυγή απόλυτης δέσμευσης). Σύμφωνα με επικρατέστερες επιστημονικές απόψεις, που υιοθετήθηκαν στην παρούσα διδακτορική διατριβή (π.χ. Varttala 2001: 39, Koutsantoni 2007: 106), οι λέξεις αυτές εξετάζονται ως δείκτες στάσης/ διάθεσης (attitude markers). Επιπροσθέτως, στην παρούσα διδακτορική διατριβή, κρίθηκε σκόπιμο να επισημανθεί ότι τα επιρρήματα που δείχνουν πως η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximators) ως προς την ποσότητα, τον βαθμό, τη συχνότητα και τον χρόνο (2η κατηγορία στο μοντέλο της Salager-Meyer) θα ήταν σκόπιμο να υποκατηγοριοποιηθούν σε μικρότερες κατηγορίες και να μελετηθούν πιο διεξοδικά. Συγκεκριμένα, θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν σε επιρρήματα αόριστου βαθμού (adverbs of indefinite degree) (π.χ. *κάπως*) και σε επιρρήματα αόριστης συχνότητας (adverbs of indefinite frequency) (π.χ. *συχνά*), όπως προτάθηκε σε άλλες ταξινομίες (π.χ. Varttala 2001). Τέλος, η πέμπτη κατηγορία της Salager-Meyer (1994) θα μπορούσε να καταργηθεί, καθώς τα γλωσσικά παραδείγματα που αναφέρονται σε αυτήν περιλαμβάνονται, ως μεμονωμένα στοιχεία, και σε άλλες κατηγορίες της ίδιας ταξινομίας.

Με την εξέλιξη της γλωσσολογικής έρευνας, οι ερευνητικές προσπάθειες να καθοριστούν τα γλωσσικά στοιχεία που επιτελούν τη λειτουργία του μετριασμού πήραν τη μορφή λεπτομερέστερων και πιο ολοκληρωμένων ταξινομιών. Πληρέστερες θεωρούνται οι ταξινομίες του Hyland (1998a) και της Varttala (2001), καθώς περιλαμβάνουν ένα εύρος μετριαστικών στοιχείων όλων των γραμματικών κατηγοριών, τα οποία, επιπροσθέτως, υποκατηγοριοποιούνται σε μικρότερες ομάδες.

Ειδικότερα, στο θεωρητικό πρότυπο του Hyland (1998a: 102-155), η μορφική κατηγοριοποίηση των γλωσσικών στοιχείων που λειτουργούν ως μετριαστικά αναφέρεται σε όλες τις γραμματικές κατηγορίες (: ρήματα, επιρρήματα, επίθετα, ουσιαστικά).¹⁴ Πιο αναλυτικά, στην ευρεία γραμματική κατηγορία των ρημάτων περιλαμβάνονται τα τροπικά βοηθητικά ρήματα με επιστημική σημασία (epistemic modal auxiliaries) και τα λεξικά ρήματα με επιστημική σημασία (epistemic full verbs). Λεπτομερέστερη είναι η κατηγοριοποίηση των επιστημικών λεξικών ρημάτων (Hyland 1998a: 119-126), τα οποία χρησιμοποιούνται για να μετριαστεί είτε η κατηγορηματικότητα με την οποία διατυπώνεται η πληροφορία είτε η δέσμευση του

¹⁴ Το πλήρες θεωρητικό μοντέλο του Hyland παρουσιάζεται στους πίνακες 1-2.

επιστήμονα αναφορικά με αυτήν. Τα επιστημικά λεξικά ρήματα υποδιαιρούνται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Στην πρώτη εντάσσονται αυτά που εκφράζουν επιστημικές κρίσεις του γράφοντος αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs, π.χ. ρ. *θεωρώ*). Επιλέγονται από τους ομιλητές, για να δείξουν ότι αυτό που εκφράζεται έχει «δοκιμαστική φύση» (tentative) (Varttala 2001: 119), δεδομένου ότι προκύπτει ως αποτέλεσμα υποκειμενικής άποψης/ υποκειμενικού συμπεράσματος. Έτσι, εκφράζεται η αβεβαιότητα των επιστημικών κρίσεων που διατυπώνει ο γράφων/ο ομιλών και η επιφυλακτικότητα με την οποία διατυπώνει τους ισχυρισμούς του. Η δεύτερη κατηγορία των επιστημικών λεξικών ρημάτων περιλαμβάνει τα επιστημικά αποδεικτικά ρήματα (epistemic evidential verbs), τα οποία δείχνουν τη φύση της μαρτυρίας που ο γράφων χρησιμοποιεί, για να οδηγηθεί στον ισχυρισμό που διατυπώνει. Τα ρήματα αυτά υπονοούν έναν βαθμό αμφιβολίας, καθώς απαιτείται η αναφορά σε μαρτυρίες, όπως στην άποψη άλλων/σε βιβλιογραφικές αναφορές (π.χ. *αναφέρει/-ουν, σημειώνει/-ουν, θεωρεί/-ούν*) ή στις αισθήσεις του γράφοντος/ομιλούντος (π.χ. *φαίνεται, μοιάζει*), για να υποστηριχθεί η πληροφορία που εκφράζεται μέσω αυτών. Δείχνουν δηλαδή ότι η πληροφορία που εισάγουν δεν μπορεί να βεβαιωθεί πλήρως (not certifiable), γιατί προκύπτει από άλλες πηγές. Έτσι, με την επιλογή των ρημάτων αυτών, μετριάζεται η δέσμευση του ομιλούντος/του γράφοντος. Στην ίδια κατηγορία ρημάτων εντάσσονται και αυτά τα οποία μετριάζουν το αποτέλεσμα της ερευνητικής δράσης προβάλλοντας περισσότερο τον αντίστοιχο ερευνητικό στόχο (narrators verbs, π.χ. ρ. *προσπαθώ, επιζητώ*), δεδομένου ότι και αυτά δείχνουν ότι η πληροφορία που εισάγουν δεν μπορεί να βεβαιωθεί πλήρως (Varttala 2001: 119). Η μετριαστική λειτουργία των εν λόγω ρημάτων συνίσταται στο ότι, με τη χρήση τους, αποσιωπάται η ευθύνη του επιστήμονα αναφορικά με τον βαθμό επίτευξης των στόχων της ερευνητικής δράσης και, συνακόλουθα, διαφαίνεται ότι η δυνατότητα επίτευξης των πειραματικών στόχων ή απόκτησης των κατάλληλων αποδεικτικών στοιχείων είναι περιορισμένη (Varttala 2001: 119).

Για τη μελέτη των επιρρημάτων που λειτουργούν ως μετριαστικοί μηχανισμοί, ο Hyland (1998a: 135-140) προτείνει μία κατηγοριοποίηση που στηρίζεται περισσότερο σε συντακτικά κριτήρια. Στην πρώτη μεγάλη κατηγορία επιρρημάτων εντάσσονται αυτά που οι Quirk κ.ά. (1972: 452) θεωρούν ότι εξασθενούν τη δύναμη του προσδιοριζόμενου ρήματος (downtoners), όπως είναι τα επιρρήματα *αρκετά, συνήθως, εν μέρει*. Τα επιρρήματα/τα επιρρηματικά στοιχεία που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία εκφράζουν ακρίβεια ως προς τον βαθμό ή τη συχνότητα (Varttala

2001: 82). Υποκατηγοριοποιούνται από τον Hyland (1998a: 135-136, 139) με βάση την κλιμάκωση της σημασίας/της ισχύος τους, με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται ένα «συνεχές» από αυτά που έχουν πιο ήπιο αποτέλεσμα ως προς την εξασθένηση του ρήματος που προσδιορίζουν (π.χ. *αρκετά, συνήθως*) σε αυτά που έχουν βαθμιαία πιο έντονο αποτέλεσμα (π.χ. *εν μέρει, σπάνια*) και, τελικά, στα επιρρήματα τα οποία σχεδόν «αρνούνται» την αλήθεια που δηλώνεται από το ρήμα (approximators, π.χ. *σχεδόν*). Τη δεύτερη μεγάλη κατηγορία επιρρημάτων στην ίδια ταξινόμια του Hyland αποτελούν αυτά που μπορούν να αποσπαστούν από το υπόλοιπο μέρος της πρότασης (disjuncts), τα οποία υποκατηγοριοποιούνται σε δύο μικρότερες υποομάδες. Στην πρώτη (style disjuncts) εντάσσονται τα επιρρήματα με τα οποία ο ομιλητής προσδιορίζει τις συνθήκες υπό τις οποίες ισχύει ο ισχυρισμός του (Greenbaum & Quirk 1990: 181) ή, αλλιώς, την έννοια με την οποία ο ισχυρισμός είναι αληθής (Hyland 1998a: 136, 139). Σε αυτή τη σχετικά μικρή κατηγορία επιρρημάτων εντάσσονται και αυτά που μετριάζουν τη δήλωση που συνοδεύουν μέσω της έκφρασης γενίκευσης (π.χ. *γενικά/-ώς-generally*). Τη δεύτερη υποομάδα (content disjuncts) αποτελούν τα επιρρήματα τα οποία εκφράζουν κάποιο σχόλιο σχετικό με την αληθειακή αξία (truth-value) του εκφωνήματος. Σε αυτήν εντάσσονται επιρρήματα τριών κατηγοριών. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν αυτά που σχετίζονται με την έκφραση του βαθμού βεβαιότητας του γράφοντος και, ως μετριαστικοί μηχανισμοί, εκφράζουν αμφιβολία (π.χ. *πιθανώς, ενδεχομένως*). Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται τα επιρρήματα που εκφράζουν πώς η αλήθεια του εκφωνήματος μπορεί να γίνει αντιληπτή (π.χ. *διαισθητικά, φαινομενικά*) και στην τρίτη κατηγορία όσα εκφράζουν την έννοια (the sense) με την οποία ο ομιλητής κρίνει πως αυτό που λέει είναι αληθές ή εσφαλμένο (π.χ. *κατ' αρχήν, ουσιαστικά-essentially, εν δυνάμει-potentially*). Ιδιαίτερη κατηγορία στο μοντέλο του Hyland (1998a: 140) αποτελούν τα επιρρήματα που μετριάζουν αριθμητικές εκφράσεις και ποσότητες (π.χ. *περίπου, κατά προσέγγιση*) και δείχνουν ότι η αριθμητική πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (numerical approximations). Με τη χρήση τους, οι γράφοντες χρησιμοποιούν έναν αποδεκτό βαθμό ανακρίβειας/ασάφειας, για να προσδιορίσουν την ακρίβεια με την οποία παρουσιάζεται η πληροφορία.

Στις γραμματικές κατηγορίες των στοιχείων που μελετά ο Hyland συμπεριλαμβάνει και τα επίθετα τα οποία μειώνουν την κατηγορηματική δέσμευση του γράφοντος (Hyland 1998a: 130-131) λειτουργώντας -ως εκ τούτου- ως μετριαστικά στοιχεία. Τέλος, κάνει σύντομη αναφορά σε ονοματικές δομές με τη

χρήση του ουσιαστικού *δυνατότητα* (possibility) σημειώνοντας ότι με τη χρήση αυτή συγκαλύπτεται η μετριαστική φύση του ισχυρισμού και διατυπώνεται με αντικειμενικότητα και αποστασιοποίηση (Hyland 1998a: 132).

Στο μοντέλο τού Hyland παρουσιάζονται λεπτομερώς όλες οι κατηγορίες των επιστημικών ρημάτων που λειτουργούν ως μετριαστικοί μηχανισμοί και καλύπτεται όλο το εύρος των ρηματικών μηχανισμών που έχουν στη διάθεσή τους οι γράφοντες, προκειμένου να μετριάσουν τους ισχυρισμούς τους. Αυτό σημαίνει ότι εξετάζονται όλοι οι τρόποι με τους οποίους κατά τον Palmer (1986: 51) οι γράφοντες μπορούν να εκφράσουν τη μη αντικειμενική διάσταση των εκφωνημάτων, δηλαδή παρουσιάζοντας την πληροφορία ως υποκειμενική άποψη (subjective opinion), ως επαγωγικό συμπέρασμα (deductive conclusion), ως μία πληροφορία που προκύπτει από άλλη πηγή (hearsay) ή ως πληροφορία που στηρίζεται στη μαρτυρία από τις αισθήσεις (based on the evidence of the senses) (Hyland 1998a: 120). Ωστόσο, η κατηγοριοποίηση των επιρρημάτων, ενώ είναι εξίσου λεπτομερής, ωστόσο παρουσιάζει δυσκολίες κατά την εφαρμογή της στην ανάλυση των δεδομένων, καθώς δεν αναδεικνύεται η πολυλειτουργική φύση των γλωσσικών στοιχείων που λειτουργούν ως μετριαστικά (Varttala 2001: 127). Επίσης, η αναφορά τού Hyland στα επιρρήματα που συνοδεύουν αριθμητικές εκφράσεις (numerical expressions) δεν συμπεριλαμβάνει περιπτώσεις κατά τις οποίες τα επιρρήματα αυτά συνοδεύουν και άλλες λέξεις/εκφράσεις που δηλώνουν ποσότητα (π.χ. *σχεδόν όλοι*, Varttala 2001: 132).

Η Varttala (2001), τροποποιώντας και συμπληρώνοντας σε κάποια σημεία την ταξινόμια τού Hyland, επιμερίζει όλες τις γραμματικές κατηγορίες των μετριαστικών στοιχείων (ρήματα, επιρρήματα, επίθετα, ουσιαστικά) σε μικρότερες υποκατηγορίες με σημασιολογικά κριτήρια.¹⁵ Ειδικότερα, θεωρώντας ότι η διάκριση σε ρήματα που εκφράζουν επιστημικές κρίσεις αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgemental verbs) και σε αποδεικτικά ρήματα (evidential verbs) δεν μπορεί να εφαρμοστεί απρόσκοπτα στα δεδομένα της (Varttala 2001: 120), οδηγήθηκε στην κατηγοριοποίησή τους με βάση τη σημασία τους πιστεύοντας ότι έτσι αναδεικνύονται διαφορές στη λειτουργία τους στις διαφορετικές επιστήμες. Έτσι, επιμερίζει τα ρήματα σε τρεις κατηγορίες (Varttala 2001: 120-124). Στην πρώτη εντάσσει πολλά από τα «επιτελεστικά ρήματα» (performative verbs) (π.χ. ρ. *προτείνω*), τα οποία

¹⁵ Το πλήρες μοντέλο τής Varttala παρουσιάζεται αναλυτικά στους πίνακες 3-6.

θεωρούνται ότι εισάγουν μία πληροφορία με επιφυλακτικότητα (*tentative reporting verbs*) (π.χ. *προτείνω, προβλέπω*). Αυτό συμβαίνει είτε γιατί παραθέτουν πληροφορίες που προκύπτουν από άλλους ερευνητές (π.χ. *ο Χ προτείνει*) είτε γιατί αποδίδουν με επιφυλακτικότητα δεδομένα που προκύπτουν από την εργασία των ίδιων των ερευνητών (π.χ. *εμείς προτείνουμε / τα δεδομένα προτείνουν*). Επισημαίνει, δηλαδή, ότι -με βάση τη διάκριση του Hyland- τα ρήματα αυτά μπορεί να λειτουργούν ως ρήματα τα οποία εκφράζουν επιστημική κρίση του γράφοντος/ομιλούντος (*judgemental verbs*) αλλά και ως ρήματα τα οποία μετριάζουν τη δέσμευσή του αναφορικά με πληροφορίες που προκύπτουν από άλλες πηγές (*evidential verbs*). Στη δεύτερη κατηγορία, εντάσσει τα ρήματα τα οποία εκφράζουν επιφυλακτικότητα μέσω της έκφρασης μιας διανοητικής κατάστασης ή διαδικασίας (*tentative cognition verbs*, π.χ. *υποθέτω, εικάζω*). Η μετριαστική λειτουργία αυτών των ρημάτων προκύπτει από το γεγονός ότι η πληροφορία που εισάγουν στηρίζεται σε υποκειμενική εκτίμηση του γράφοντος παρά σε ένα αδιαμφισβήτητο, αντικειμενικό δεδομένο (Varttala 2001: 122). Στην τρίτη κατηγορία, η Varttala εντάσσει τα ρήματα τα οποία εκφράζουν ξεκάθαρα επιφυλακτικότητα του γράφοντος αναφορικά με τις πληροφορίες που διατυπώνονται είτε από τον ίδιο είτε από τις πηγές στις οποίες αυτός αναφέρεται (π.χ. *μοιάζει-appear, φαίνεται-seem*). Με τη χρήση τους, εκφράζεται μειωμένη βεβαιότητα/κατηγορηματικότητα (*assertiveness*) του ομιλούντος/του γράφοντος και υπονοείται ότι υφίστανται περιορισμοί ως προς την ακρίβεια της πληροφορίας που παρουσιάζεται (Varttala 2001: 124). Τέλος, στην ευρύτερη κατηγορία των ρημάτων που λειτουργούν ως μετριαστικά, η Varttala εντάσσει και όσα θεωρούνται ότι έχουν «επιστημικό δυναμικό» (π.χ. *προσπαθώ, επιχειρώ-attempt, τείνω, ρέπω-trend*), τα οποία δεν εμπίπτουν σε μία από τις παραπάνω κατηγορίες.

Ως προς τα επιρρήματα (Varttala 2001: 126-134), την πρώτη μεγάλη κατηγορία στην ταξινόμιά της αποτελούν αυτά τα οποία εκφράζουν έναν βαθμό αμφιβολιών του γράφοντος (*probability adverbs*, π.χ. *πιθανώς*). Στην ίδια κατηγορία, εντάσσονται και τα επιρρήματα που δείχνουν την έννοια με την οποία ο ομιλητής κρίνει πως αυτό που λέει είναι αληθές ή εσφαλμένο (Varttala 2001: 128), όπως είναι όσα δηλώνουν ότι αυτό που λέγεται αληθεύει μόνο ως προς τα βασικά σημεία του (π.χ. *ουσιαστικά - essentially*). Το κοινό χαρακτηριστικό των επιρρημάτων που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία είναι ότι όλα εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας ανάμεσα στο απολύτως αληθές και στο απολύτως εσφαλμένο, που σημαίνει ότι δεν μπορούν να διατυπωθούν αδιαμφισβήτητοι ισχυρισμοί (Varttala 2001: 128). Η αντίστοιχη κατηγορία στο

μοντέλου τού Hyland (1998a) είναι επιρρήματα τα οποία εκφράζουν κάποιο σχόλιο σχετικό με την αληθειακή αξία (truth-value) του εκφωνήματος (content disjuncts) (πίν. 2).

Εκτός από τα παραπάνω επιρρήματα τα οποία αποτελούν εμφανώς τροπικά στοιχεία, οι άλλες τρεις κατηγορίες των επιρρημάτων εκφράζουν διστακτικότητα ως προς αυτό που λέγεται. Συνεπώς, λειτουργούν ως μετριαστικοί μηχανισμοί λόγω του ότι δείχνουν έναν βαθμό αοριστίας ως προς την ακρίβεια ή τη δυνατότητα εφαρμογής (applicability) της πληροφορίας που παρουσιάζεται. Έτσι, εκφράζουν περιορισμένη ακρίβεια/ακρίβεια με περιορισμούς (limited exactitude) ή περιορισμένη αλήθεια (restricted truthfulness) (Varttala 2001: 127-128).

Συγκεκριμένα, τη δεύτερη μεγάλη κατηγορία επιρρημάτων στην ταξινόμια της Varttala (2001) αποτελούν όσα εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adverbs of indefinite (time-) frequency, π.χ. *συνήθως*). Τα επιρρήματα αυτά εκφράζουν εγγενή αοριστία, η οποία συνίσταται στο ότι, με τη χρήση τους, υπονοείται ότι οι πληροφορίες/οι ιδέες που παρουσιάζονται μπορεί να μην είναι αποδεκτές από όλους (Varttala 2001: 130). Η εγγενής αοριστία μπορεί να εκφράζεται και με επιρρήματα που δηλώνουν γενίκευση (π.χ. *γενικά/-ώς*). Στο μοντέλο τού Hyland, τα επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα αποτελούν υποκατηγορία των επιρρημάτων που εξασθενούν τη δύναμη του προσδιοριζόμενο όρου (downtoners), ενώ τα επιρρήματα που εκφράζουν γενίκευση εντάσσονται στην κατηγορία αυτών με τα οποία ο ομιλητής προσδιορίζει τις συνθήκες υπό τις οποίες ισχύει ο ισχυρισμός του (Greenbaum & Quirk 1990: 181) (style disjuncts). Έτσι, η Varttala εντάσσει στην ίδια κατηγορία και ενοποιεί επιρρήματα τα οποία στο μοντέλο τού Hyland αποτελούν ξεχωριστές κατηγορίες.

Την τρίτη μεγάλη κατηγορία επιρρημάτων στο πρότυπο της Varttala (2001: 130-132) αποτελούν όσα εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree, π.χ. *εν μέρει, αρκετά, σχετικά*). Η αοριστία που εκφράζουν αυτά τα επιρρήματα συνίσταται στο ότι αφήνουν “ανοιχτό” τον ακριβή βαθμό στον οποίο ισχύει η πληροφορία που παρουσιάζεται. Έτσι, ο ισχυρισμός του ομιλούντος/του γράφοντος καθίσταται λιγότερο απόλυτος, όπως όταν, με τη χρήση ενός επιρρηματος αόριστου βαθμού, μειώνεται η δύναμη του προσδιοριζόμενου όρου (π.χ. *αρκετά καλός, αρκετά συχνά*). Στο μοντέλο τού Hyland, τα επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς το βαθμό αποτελούν υποκατηγορία των επιρρημάτων που εξασθενούν τη δύναμη του προσδιοριζόμενο όρου (downtoners). Με την εγγενή

αοριστία που εκφράζεται τόσο με τα επιρρήματα αόριστης συχνότητας όσο και με τα επιρρήματα αόριστου βαθμού, ο πομπός αποφεύγει να δεσμευθεί με μία κατηγορηματική διατύπωση, εάν δεν είναι απολύτως βέβαιος ότι τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του είναι σωστά ή εάν δεν θεωρεί απαραίτητο να εκφραστεί με κατηγορηματική ακρίβεια (Varttala 2001: 129).

Την τέταρτη κατηγορία επιρρημάτων στην ταξινόμια της Varttala (132-133) αποτελούν αυτά τα οποία χαρακτηρίζονται ως «προσεγγιστικά επιρρήματα» (approximative adverbs, π.χ. *περίπου*). Αναφερόμενη στη συναφή βιβλιογραφία, επισημαίνει δύο κύριες χρήσεις τους. Η μία χρήση τους συνίσταται στο να μετριάζουν το αποτέλεσμα του προσδιοριζόμενου, όπως να μειώνουν τη δύναμη του προσδιοριζόμενου ρήματος (Hyland 1998a: 135). Η άλλη χρήση τους είναι να λειτουργούν ως προσδιοριστικά αριθμητικών εκφράσεων, οπότε συνδέεται με τον χειρισμό της ακρίβειας όταν παρατίθενται ποσοτικές έννοιες (Hyland 1998a: 139) ή με σκόπιμη αοριστία (Dubois 1987). Η Varttala επισημαίνει ότι, με τη χρήση αυτή, προσδιορίζουν όχι μόνο αριθμητικές εκφράσεις αλλά και άλλες λέξεις που δηλώνουν ποσότητα (π.χ. *σχεδόν όλοι*).

Σε ό,τι αφορά τα επίθετα (Varttala 2001: 134-143), την πρώτη κατηγορία αποτελούν αυτά που εκφράζουν διαφορετικούς βαθμούς πιθανότητας (probability adjectives) όσον αφορά τη βεβαιότητα ή την ακρίβεια των ισχυρισμών (π.χ. *πιθανός, δυνατός*), τα οποία θεωρούνται πιο τυπικά μέσα για την έκφραση επιστημικής τροπικότητας. Τη δεύτερη κατηγορία επιθέτων αποτελούν αυτά που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adjectives of indefinite frequency, π.χ. *κοινός, συνηθισμένος*), τα οποία δείχνουν πως ό,τι λέγεται δεν απεικονίζει την πλήρη εικόνα ενός φαινομένου, εφόσον δεν εφαρμόζεται απαραίτητως σε κάθε περίπτωση. Την τρίτη κατηγορία επιθέτων αποτελούν αυτά που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adjectives of indefinite degree, π.χ. *ελαφρός-slight*), τα οποία χρησιμοποιούνται, προκειμένου να μειωθεί η σαφήνεια αυτού που λέγεται ή για να αποφευχθεί η δέσμευση του γράφοντος/του ομιλούντος αναφορικά με συγκεκριμένα στοιχεία. Με τη χρήση των επιθέτων αυτών, αντί συγκεκριμένων στοιχείων, οι γράφοντες περιβάλλουν την πληροφορία που παρουσιάζουν με μικρότερο βαθμό βεβαιότητας ή ακρίβειας, δηλαδή με αυτόν που θεωρούν οι ίδιοι κατάλληλο και δικαιολογημένο. Τα περισσότερα από τα επίθετα που παρουσιάζει η Varttala (2001) ως παραδείγματα σε αυτή την υποομάδα (π.χ. *σημαντικός, αξιοσημείωτος*) στο μοντέλο του Hyland (1998a) θεωρούνται δείκτες διάθεσης (attitude markers). Την

τελευταία υποομάδα στο μοντέλο της αποτελούν τα επίθετα που επιτρέπουν στους γλωσσικούς χρήστες να δείξουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adjectives, π.χ. *approximative*).

Στην ταξινόμια της Varttala (2001: 139-143) μελετάται ένα ευρύ φάσμα ουσιαστικών που χαρακτηρίζονται από έναν βαθμό αοριστίας στη σημασία και, συνεπώς, μπορούν να έχουν μετριαστική λειτουργία. Ειδικότερα, στην πρώτη υποομάδα εντάσσονται αυτά τα οποία εκφράζουν, σε κάποιο βαθμό, επιφυλακτικότητα, γιατί αποδίδουν ισχυρισμούς, απόψεις, πορίσματα -του γράφοντος ή άλλων- και όχι εμπειρικά επικυρωμένα δεδομένα (non factive assertive nouns, π.χ. *πρόταση, ισχυρισμός*). Τη δεύτερη υποομάδα αποτελούν τα ουσιαστικά που δείχνουν πως ό,τι διατυπώνεται δεν αποτελεί αναντίρρητη αλήθεια, αλλά εδράζεται σε υποκειμενική άποψη του γράφοντος (tentative cognition nouns, π.χ. *υπόθεση, προβληματισμός/σκέψη*). Στην τρίτη υποομάδα εντάσσονται ουσιαστικά που δείχνουν ότι η διατύπωση είναι πιθανό -αλλά όχι απαραίτητο- να ισχύει (nouns of tentative likelihood, π.χ. *πιθανότητα, δυνατότητα, τάση*).

Το μοντέλο της Varttala είναι ολοκληρωμένο, καθώς σε αυτό περιλαμβάνεται μεγάλο εύρος γλωσσικών στοιχείων που επιτελούν μετριαστική λειτουργία. Επίσης, ο επιμερισμός όλων των γραμματικών κατηγοριών σε μικρότερες υποκατηγορίες με σημασιολογικά κριτήρια καθιστά το μοντέλο εύληπτο και κατάλληλο για την ανάλυση των γλωσσικών στοιχείων που λειτουργούν ως μετριαστικά. Από αυτό απουσιάζουν μόνο ουσιαστικά που δείχνουν προσπάθεια (π.χ. *απόπειρα, προσπάθεια*), τα οποία σε άλλες ταξινομίες (Koutsantoni 2007: 111) έχουν συμπεριληφθεί στα μετριαστικά στοιχεία, όπως, άλλωστε, και τα αντίστοιχα ρήματα (π.χ. *προσπαθώ*, Hyland 1998a). Επίσης, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι στην κατηγορία των ρημάτων εντάχθηκαν και περιπτώσεις στις οποίες εκφράζονται με επιφυλακτικότητα δεδομένα που προκύπτουν και από την εργασία άλλων ερευνητών (π.χ. *ο Χ προτείνει*), οπότε η κατηγοριοποίηση των ρημάτων βάσει αμιγώς σημασιολογικών κριτηρίων συμπλέκεται/συγχέεται με αυτήν βάσει πραγματολογικών λειτουργιών.

Πίνακας 6. Σχηματική απεικόνιση της ταξινόμιας τού Hyland 1998a για τα λεξικά επιστημικά ρήματα (epistemic full verbs)

1. Εκφράζουν επιστημική κρίση του ομιλητή αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs)		2. Αναφέρονται στη φύση της μαρτυρίας που χρησιμοποιεί ο ομιλητής, για να υποστηρίξει τον ισχυρισμό του (επιστημικά αποδεικτικά ρήματα – epistemic evidential verbs)		
1α	1β	2α	2β	2γ
Εκφράζουν εικασίες/υποθέσεις σε σχέση με την αλήθεια του εκφωνήματος (speculative verbs, π.χ. <i>σκέφτομαι, θεωρώ</i>)	Εκφράζουν κρίσεις που προκύπτουν από συμπεράσματα ή θεωρητικούς συλλογισμούς (deductive verbs, π.χ. <i>συμπεραίνω</i>)	Δείχνουν ότι οι πληροφορίες προκύπτουν από τις αισθήσεις του ομιλητή (sensory verbs, π.χ. <i>φαίνεται (να)</i>)	Δείχνουν ότι οι πληροφορίες προκύπτουν από βιβλιογραφικές αναφορές (quotative verbs, π.χ. <i>αναφέρει, σημειώνει</i>)	Υποβαθμίζουν τον βαθμό στον οποίο αποκτήθηκαν ικανοποιητικά στοιχεία προβάλλοντας περισσότερο τον αντίστοιχο ερευνητικό στόχο (narrators verbs, π.χ. <i>προσπαθώ, επιζητώ</i>)

Πίνακας 7. Σχηματική απεικόνιση της ταξινόμιας τού Hyland 1998a για τα επιρρήματα

1. Επιρρήματα τα οποία εξασθενούν τη δύναμη του προσδιοριζόμενου ρήματος (downtoners)	2. Επιρρήματα με τα οποία ο ομιλητής προσδιορίζει τις συνθήκες υπό τις οποίες ισχύει ο ισχυρισμός του/την έννοια με την οποία ο ισχυρισμός είναι αληθής (style disjuncts, π.χ. <i>γενικά</i>)	3. Επιρρήματα τα οποία εκφράζουν κάποιο σχόλιο σχετικό με την αληθειακή αξία (truth-value) του εκφωνήματος (content disjuncts)	4. Επιρρήματα που δείχνουν ότι η αριθμητική πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (numerical approximations, π.χ. <i>περίπου, κατά προσέγγιση</i>)
α. Έχουν πιο ήπιο αποτέλεσμα ως προς την εξασθένηση του ρήματος που προσδιορίζουν (compromisers, π.χ. <i>αρκετά, συνήθως</i>)		α. Εκφράζουν αμφιβολία, π.χ. <i>πιθανώς, ενδεχομένως</i>	
β. Έχουν βαθμιαία πιο έντονο αποτέλεσμα (diminishers, π.χ. <i>εν μέρει</i>)		β. Εκφράζουν πώς η αλήθεια του εκφωνήματος μπορεί να γίνει αντιληπτή, π.χ. <i>διαισθητικά, φαινομενικά</i>	
γ. Σχεδόν «αρνούνται» την αλήθεια που δηλώνεται από το ρήμα (approximators, π.χ. <i>σχεδόν</i>)		γ. Εκφράζουν την έννοια με την οποία ο ομιλητής κρίνει πως αυτό που λέει είναι αληθές ή εσφαλμένο, π.χ. <i>ουσιαστικά (essentially)</i>	

Πίνακας 8. Σχηματική απεικόνιση της ταξινόμιας τής Varttala 2001 για τα ρήματα

Ρήματα τα οποία θεωρούνται ότι εισάγουν μία πληροφορία με επιφυλακτικότητα (tentative reporting verbs, π.χ. <i>προτείνω</i>)	Ρήματα τα οποία εκφράζουν επιφυλακτικότητα της έκφρασης μιας διανοητικής κατάστασης ή διαδικασίας (tentative cognition verbs, π.χ. <i>υποθέτω, εικάζω</i>)	Ρήματα τα οποία εκφράζουν επιφυλακτικότητα μέσω της έκφρασης μιας διανοητικής κατάστασης ή διαδικασίας (tentative cognition verbs, π.χ. <i>υποθέτω, εικάζω</i>)	Ρήματα με επιστημικό δυναμικό, π.χ. <i>προσπαθώ, τείνω, ρέπω</i>
---	---	--	--

Πίνακας 9. Σχηματική απεικόνιση της ταξινόμιας τής Varttala 2001 για τα επιρρήματα

Επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree, π.χ. <i>εν μέρει</i>)	Επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adverbs of indefinite frequency, π.χ. <i>συνήθως</i>)	Επιρρήματα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας (probability adverbs, π.χ. <i>πιθανώς</i>)	Επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs, π.χ. <i>περίπου, σχεδόν</i>)
---	--	--	--

Πίνακας 10. Σχηματική απεικόνιση της ταξινόμιας τής Varttala 2001 για τα επίθετα

Επίθετα που εκφράζουν διαφορετικούς βαθμούς πιθανότητας (probability adjectives, π.χ. <i>πιθανός, δυνατός</i>)	Επίθετα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adjectives of indefinite frequency, π.χ. <i>κοινός, συνηθισμένος</i>)	Επίθετα που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adjectives of indefinite degree, π.χ. <i>ελαφρός, μικρός (slight)</i>)	Επίθετα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adjectives, π.χ. <i>approximative</i>)
---	---	---	--

Πίνακας 11. Σχηματική απεικόνιση της ταξινόμιας τής Varttala 2001 για τα ουσιαστικά

Ουσιαστικά τα οποία δείχνουν ισχυρισμούς -όχι επικυρωμένα δεδομένα) (non factive assertive nouns, π.χ. <i>πρόταση, ισχυρισμός</i>)	Ουσιαστικά που δείχνουν πως, ότι διατυπώνεται εδράζεται σε υποκειμενική άποψη (tentative cognition nouns, π.χ. <i>υπόθεση, προβληματισμός, σκέψη</i>)	Ουσιαστικά που δείχνουν ότι η διατύπωση είναι πιθανόν να ισχύει (tentative likelihood nouns, π.χ. <i>πιθανότητα, δυνατότητα</i>)
---	--	---

¹⁶ Σε αυτή την κατηγορία επιρρημάτων εντάσσονται και αυτά τα οποία εκφράζουν γενίκευση (π.χ. *γενικά/-ώς*, Varttala 2001: 129,130).

¹⁷ Στην κατηγορία των επιρρημάτων που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας, εντάσσονται και επιρρήματα που δείχνουν την έννοια με την οποία ο ομιλητής κρίνει πως αυτό που λέει είναι αληθές ή εσφαλμένο (Varttala 2001: 128), όπως είναι όσα δηλώνουν ότι αυτό που λέγεται αληθεύει μόνο ως προς τα βασικά σημεία του (π.χ. *ουσιαστικά*).

3.1.3. Ερευνητικές προτάσεις για την κατηγοριοποίηση των μετριαστικών στοιχείων με πραγματολογικά κριτήρια

Τα μετριαστικά στοιχεία δεν διερευνήθηκαν μόνο ως προς τη μορφική πραγμάτωσή τους αλλά και ως γλωσσικοί μηχανισμοί που επιτελούν συγκεκριμένες λειτουργίες και είναι χρήσιμοι για την επίτευξη ποικίλων στόχων. Η εξέτασή τους σε συγκεκριμένα γλωσσικά περιβάλλοντα επιστημονικού γραπτού λόγου -ειδικότερα στο είδος του ερευνητικού άρθρου- ανέδειξε την πολύπλευρη χρήση τους από τα μέλη διαφορετικών επιστημονικών κοινοτήτων καθώς και τη δυναμική του μετριασμού ως μιας στρατηγικής με ποικίλες λειτουργίες (π.χ. Hyland 1996a, b, 1998a: 156-188)¹⁸

Οι λειτουργίες που επιτελούν τα μετριαστικά στοιχεία παρουσιάζονται με πληρότητα στο μοντέλο τού Hyland (1996a, 1996b, 1998a), στο οποίο, ταυτόχρονα, συνεξετάζονται με τους συγκεκριμένους γλωσσικούς μηχανισμούς με τους οποίους υλοποιούνται/πραγματοώνονται γλωσσικά (πίν. 12, 13).

Στο συγκεκριμένο μοντέλο, οι γλωσσικοί μετριαστικοί μηχανισμοί (*hedges*) ομαδοποιήθηκαν σε δύο ευρείες κατηγορίες, με βάση τη διαπίστωσή του ότι δύο είναι οι κύριες λειτουργίες του μετριασμού στον επιστημονικό γραπτό λόγο· η μία σχετίζεται με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων (*content-motivated*) και η άλλη με τους αποδέκτες (*reader-motivated*, Hyland 1996b: 255).¹⁹

Έτσι, με βάση την κυρίαρχη λειτουργία τους στον λόγο, οι μετριαστικοί μηχανισμοί διακρίθηκαν σε αυτούς οι οποίοι είναι *προσανατολισμένοι προς το περιεχόμενο* (*content-oriented hedges*) και σε αυτούς οι οποίοι είναι *προσανατολισμένοι προς τον αποδέκτη* (*reader-oriented hedges*). Οι πρώτοι πληρούν τους όρους/ τις συνθήκες καταλληλότητας (*adequacy conditions*). Αυτό σημαίνει ότι φαίνονται αντικειμενικά ορθοί, δηλαδή ανταποκρίνονται σε αυτό που θεωρείται αληθές-στην αλήθεια με βάση τις αντιλήψεις/τις πεποιθήσεις για την αντικειμενική πραγματικότητα. Οι δεύτεροι, δηλαδή οι μηχανισμοί οι οποίοι είναι

¹⁸ Η πολυλειτουργική φύση των μετριαστικών στοιχείων συνίσταται και στο γεγονός ότι ένα συγκεκριμένο μετριαστικό στοιχείο μπορεί να επιτελεί ταυτόχρονα περισσότερες από μία λειτουργίες (π.χ. Hyland 1996a: 437). Γι' αυτό, γίνεται η διάκριση ανάμεσα σε παραδείγματα που θεωρούνται χαρακτηριστικά (*core examples*) και σε άλλα που θεωρούνται περιφερειακά ως προς μια συγκεκριμένη λειτουργία (π.χ. Hyland 1996b: 256). Για τον εντοπισμό της κυρίαρχης λειτουργίας, πολλές φορές διαφορετικές είναι η συνεξέταση του περιεχομένου.

¹⁹ Βέβαια, και οι δύο αυτές κύριες λειτουργίες αναγνωρίζουν, ουσιαστικά, τον αποφασιστικό ρόλο των αποδεκτών στην επικύρωση των ισχυρισμών, καθώς η χρήση κάθε μετριαστικού στοιχείου "μαρτυρά" τη μέριμνα του επιστήμονα να διατυπώσει τους ισχυρισμούς του έτσι, ώστε να γίνουν αποδεκτοί (Hyland 1996b: 255).

προσανατολισμένοι προς τον αποδέκτη, πληρούν τους όρους/τις συνθήκες αποδεκτότητας (acceptability conditions). Αυτό σημαίνει ότι απορρέουν από τη συνειδητοποίηση των επιστημόνων για τον ρόλο των διαπροσωπικών παραγόντων στην αποδοχή των ισχυρισμών. Και οι δύο προϋποθέσεις είναι απαραίτητο να πληρούνται για την αποδοχή των επιστημονικών ισχυρισμών και την επικύρωσή τους από τους αποδέκτες. Οι επιστήμονες, δηλαδή, πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν και τις δύο αυτές παραμέτρους (δηλαδή τόσο την ίδια την πραγματικότητα όσο και τα πιθανά αποτελέσματα των ισχυρισμών τους στους αποδέκτες τους ως ερευνητές και μέλη της ίδιας επιστημονικής κοινότητας), καθώς μόνο οι ισχυρισμοί που μοιάζουν να είναι αντικειμενικά έγκυροι και, παράλληλα, ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των αποδεκτών έχουν περισσότερες πιθανότητες να επικυρωθούν από αυτούς (Hyland 1996b: 255, 1998a: 184).

Πιο αναλυτικά, οι μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι *προσανατολισμένοι προς το περιεχόμενο* (content-oriented hedges) μετριάζουν την αντιστοιχία ανάμεσα σε αυτό που λέει ο επιστήμονας για τον κόσμο και στη -θεωρούμενη ως- αντικειμενική πραγματικότητα/σε αυτό που θεωρείται ότι είναι ο κόσμος (Hyland 1996a: 439, 1998a: 162).

Στο σύνολο των μηχανισμών που είναι *προσανατολισμένοι στο περιεχόμενο* του εκφωνήματος, την πρώτη υποκατηγορία (πίν. 12) αποτελούν όσοι υλοποιούν την πρόθεση του επιστήμονα να διατυπώσει τους ισχυρισμούς του με τη μέγιστη ακρίβεια (accuracy-oriented hedges), δηλαδή να αποδώσει την *ακριβή* σχέση του προτασιακού περιεχομένου, ή προτασιακών στοιχείων, με την αντικειμενική αλήθεια/την πραγματικότητα (Hyland 1998a: 162-163). Με τη χρήση αυτών των μετριαστικών μηχανισμών, ο επιστήμονας προσδιορίζει την ακριβή κατάσταση της γνώσης σε ένα ζήτημα και, παράλληλα, υπενθυμίζει με έμμεσο τρόπο στους αποδέκτες του ότι κάθε εκφώνημα εκφράζει μια αλήθεια στο βαθμό που αυτή μπορεί να προσδιοριστεί, λόγω των δεδομένων περιορισμών που αναπόφευκτα συνεπάγεται η γνώση (Hyland 1996b: 256). Με την αυξημένη μέριμνά του για την ακριβή απόδοση των πληροφοριών, περιορίζει την πιθανότητα απόρριψης των ισχυρισμών του από τους αποδέκτες του βάσει αντικειμενικών δεδομένων (Hyland 1998a: 162).

Περαιτέρω, οι μηχανισμοί οι οποίοι είναι *προσανατολισμένοι στην ακρίβεια* (accuracy-oriented hedges) υποκατηγοριοποιούνται σε δύο υποομάδες, με διαφορετικά κίνητρα και γλωσσικές πραγματώσεις. Στην πρώτη εντάσσονται όσοι έχουν οριστεί ως «μετριαστικοί μηχανισμοί *προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά*

(ενν. των φαινομένων που περιγράφονται)» (attribute-oriented hedges, π.χ. γενικά, περίπου, σχεδόν) και στη δεύτερη όσοι έχουν οριστεί ως «μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου» (reliability-oriented hedges, π.χ. ίσως, πιθανός).

Αναλυτικά, οι μετριαστικοί μηχανισμοί της πρώτης υποομάδας (attribute-oriented hedges) σχετίζονται με τον προσδιορισμό (specification) των προτασιακών στοιχείων. Συγκεκριμένα, αποδίδουν την ακριβή κατάσταση της γνώσης σε ένα ζήτημα με το να προσδιορίζουν τον βαθμό (the extent) στον οποίο ένας όρος περιγράφει με ακρίβεια το φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται (Hyland 1996a: 439) και, πιο συγκεκριμένα, με το να προσδιορίζουν με (μεγαλύτερη) ακρίβεια οντότητες και διαδικασίες/τα γνωρίσματα-τα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφουν (Hyland 1996a: 440, 1998a: 164). Έτσι, αυξάνουν την ακρίβεια των ισχυρισμών ορίζοντας πώς αυτοί πρέπει να γίνουν κατανοητοί (Hyland 1996b: 256). Οι μηχανισμοί αυτοί πραγματώνονται γλωσσικά με επιρρήματα που δείχνουν ακρίβεια, πιο συγκεκριμένα με επιρρήματα που εξασθενούν τη δύναμη του προσδιοριζόμενου (downtoners), όπως είναι αυτά που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximators, π.χ. σχεδόν). Επίσης, πραγματώνονται γλωσσικά με επιρρήματα με τα οποία ο ομιλητής προσδιορίζει την έννοια με την οποία ο ισχυρισμός μπορεί να θεωρηθεί ότι ισχύει (style disjuncts), όπως είναι αυτά που εκφράζουν γενίκευση (π.χ. γενικά/ -ώς), καθώς και με φράσεις οι οποίες δείχνουν την ακριβή οπτική γωνία από την οποία ο αποδέκτης θα πρέπει να αξιολογήσει την αλήθεια του ισχυρισμού (π.χ. με τη στενή έννοια, Hyland 1998a: 163-166).

Οι μετριαστικοί μηχανισμοί της δεύτερης υποομάδας (reliability-oriented hedges) προσδιορίζουν την ακριβή κατάσταση της γνώσης σε ένα ζήτημα με το να εκφράζουν με ακρίβεια την εκτίμηση του γράφοντος αναφορικά με την αξιοπιστία-την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου (Hyland 1996a: 439, 1996b: 256). Ειδικότερα, με τη χρήση των συγκεκριμένων μετριαστικών στοιχείων, οι επιστήμονες εκφράζουν γλωσσικά μειωμένο βαθμό βεβαιότητας αναφορικά με την αλήθεια ενός εκφωνήματος, καθώς και τις συνακόλουθες επιφυλάξεις τους αναφορικά με το εάν μία κατάσταση πράγματι ισχύει/τον βαθμό στον οποίο ισχύει μία κατάσταση. Με άλλα λόγια, ουσιαστικά καθιστούν σαφές ότι οι ισχυρισμοί που διατυπώνουν έχουν και μία ενδεχόμενη φύση λόγω των αντικειμενικών -αναπόφευκτων- περιορισμών που ισχύουν στη γνώση, δηλαδή λόγω αντικειμενικών παραγόντων (Hyland 1996a: 441-442, Hyland 1998a: 167). Οι μηχανισμοί αυτοί πραγματώνονται γλωσσικά με

τροπικά ρήματα με επιστημική σημασία (π.χ. *μπορεί*), επιστημικά λεξικά ρήματα (π.χ. *υποθέτω*), επίθετα και ουσιαστικά με επιστημική σημασία (π.χ. *πιθανός, πιθανότητα*), επιρρήματα τα οποία εκφράζουν κάποιο σχόλιο σχετικό με την αληθειακή αξία του εκφωνήματος, όπως είναι τα επιρρήματα που εκφράζουν αμφιβολία (π.χ. *πιθανώς*) (πίν. 13).

Συγκεκριαλιώνοντας, οι μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στην ακρίβεια (*accuracy-oriented hedges*) είναι εστιασμένοι στο ίδιο το εκφώνημα (*proposition-focused*). Αυξάνουν την ακρίβεια στη διατύπωση ενός ισχυρισμού είτε με το να προσδιορίζουν την έννοια με την οποία οι χρησιμοποιούμενοι όροι περιγράφουν την πραγματικότητα (*attribute-oriented hedges*) είτε με το να παρουσιάζουν την ακριβή αποτίμηση της βεβαιότητας των επιστημόνων αναφορικά με τους ισχυρισμούς τους (*reliability-oriented hedges*) (Hyland 1996a: 443, 1996b: 257, 1998a: 170). Έτσι, με τη χρήση τους, προλαμβάνονται ενδεχόμενες αντιδράσεις/αντιρρήσεις των αποδεκτών που εδράζονται σε *αντικειμενικά* δεδομένα (Hyland 1996b: 256).

Τη δεύτερη υποκατηγορία των μετριαστικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στο περιεχόμενο (πίν. 12) αποτελούν αυτοί οι οποίοι έχουν οριστεί ως «προσανατολισμένοι στον γράφοντα» (*writer-oriented hedges*, Hyland 1996a: 439-443). Οι μηχανισμοί αυτοί περισσότερο περιορίζουν την παρουσία του γράφοντος στο κείμενο παρά αυξάνουν την ακρίβεια των ισχυρισμών. Με τη χρήση τους, ο επιστήμονας αποφεύγει να αναλάβει γλωσσικά προσωπική ευθύνη για την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου/για την αληθειακή αξία του εκφωνήματος, περιορίζει τη δέσμευσή του αναφορικά με τους ισχυρισμούς του και μειώνει την προσωπική εμπλοκή του στο προτασιακό περιεχόμενο ²⁰.

Το χαρακτηριστικό των συγκεκριμένων μετριαστικών μηχανισμών είναι ότι ο ρόλος του γράφοντος σε θέση δράστη δεν είναι γλωσσικά εκπεφρασμένος, όπως διαπιστώνεται σε συγκεκριμένες γλωσσικές δομές (Hyland 1998a: 173, 174). Τέτοιες είναι κατ' εξοχήν οι παθητικές δομές / οι απρόσωπες συντάξεις (π.χ. *θεωρείται ότι, εκτιμάται ότι*), καθώς και δομές στις οποίες η κατάσταση που περιγράφεται παρουσιάζεται ως ανεξάρτητη από την ανθρώπινη ενέργεια και αποδίδεται σε μη

²⁰ Οι εν λόγω μηχανισμοί παραπέμπουν σε αυτούς που έχουν αποκληθεί από τους Prince κ.ά. (1982) *shields* (ασπίδες), των οποίων ο κύριος ρόλος δεν είναι να επηρεάσουν το προτασιακό περιεχόμενο, αλλά να υπονοήσουν ότι ο επιστήμονας δεν εκφράζει την απόλυτη δέσμευσή του σχετικά με αυτό (Hyland 1998a: 171).

έμπυχο υποκείμενο (constructions of “abstract rhetors”, π.χ. *Αυτά τα δεδομένα δείχνουν ότι..., η κυρίαρχη γραμμή θεωρεί ότι...*). Χαρακτηριστική στρατηγική για να αποστασιοποιηθούν οι γράφοντες από έναν ισχυρισμό είναι να αποδώσουν την πηγή του ή τα θεμέλιά του κάπου άλλου, όπως, για παράδειγμα, σε ευρύτερα βιβλιογραφικά δεδομένα (Hyland 1996a: 444, Hyland 1998a: 174). Προβάλλοντας «αυτά τα δεδομένα» σε θέση δράστη, ο επιστήμονας αποδίδει σε αυτά την κύρια ευθύνη για τον ισχυρισμό, γίνονται, δηλαδή, η πηγή του ισχυρισμού (Hyland 1996a: 444).

Τη δεύτερη κατηγορία μετριαστικών μηχανισμών (πίν. 12) αποτελούν όσοι έχουν οριστεί ως «μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι προς τον αποδέκτη» (reader-oriented hedges). Με τη χρήση τους, οι επιστήμονες προ(σ)καλούν την εμπλοκή των αποδεκτών τους (Hyland 1996a: 439) με το να τους αντιμετωπίζουν ως πεπειραμένους και ειδήμονες συναδέλφους, ικανούς να αποφασίζουν για τα θέματα που τίθενται, και με το να τους εντάσσουν στη συλλογιστική διαδικασία (Hyland 1996a: 446, 449). Ειδικότερα, με τη χρήση των συγκεκριμένων μετριαστικών μηχανισμών, οι επιστήμονες καθιστούν σαφές ότι ένας ισχυρισμός τους αποτελεί περισσότερο μία (προσωπική) άποψη παρά μία οριστική διατύπωση της αλήθειας (Hyland 1998a: 181-182). Η ανοικτή παραδοχή της προσωπικής ευθύνης κατά τη διατύπωση ενός ισχυρισμού μετριάξει τη γενική/καθολική φύση του. Έτσι, παρέχεται στον αποδέκτη το περιθώριο να συμμετάσχει ως ισότιμο μέλος στη “διαπραγμάτευσή” του και να οδηγηθεί στην πιο πειστική -κατά την κρίση του- ερμηνεία-εκδοχή (Hyland 1998a: 182). Άλλωστε, οι κανόνες της προσήκουσας ακαδημαϊκής συμπεριφοράς και η ανάγκη συμμόρφωσης με τις προσδοκίες της ερευνητικής κοινότητας υπαγορεύουν στους επιστήμονες να δείξουν σεβασμό/αποδοχή (deference) στις απόψεις των συναδέλφων τους (Hyland 1996a: 446).

Ως μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη λειτουργούν συχνά εκφράσεις προσωπικής αναφοράς, όπως αυτές διαμορφώνονται με τη χρήση προσωπικών αντωνυμιών α’ (ενικού και πληθυντικού) προσώπου. Έτσι, μετριάζεται ο γενικός χαρακτήρας της θέσης που διατυπώνεται (αποδίδεται μόνο σε αυτόν που τη διατυπώνει), με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται εξασθενημένη. Οι ισχυρισμοί εξασθενούν, καθίστανται πιο ήπιοι, εφόσον δεν έχουν καθολικό χαρακτήρα (Myers 1989: 14), και τίθενται στην κρίση του αποδέκτη (Hyland 1996a: 448, 1998a: 182). Εκτός από τις γλωσσικές δομές που διαμορφώνονται με τη χρήση της αντωνυμίας α’

προσώπου, μία πιο διακριτική ένδειξη σεβασμού προς τον αποδέκτη είναι η παρουσίαση του ισχυρισμού ως μιας δυνατότητας ανάμεσα σε άλλες, όπως, για παράδειγμα μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση υποθετικών προτάσεων. Τέλος, την ίδια λειτουργία θεωρείται ότι επιτελεί η χρήση ερωτηματικών προτάσεων, επειδή υπονοούν την ύπαρξη ενός άλυτου ζητήματος ή τη διστακτικότητα στην εύρεση μιας λύσης, ενώ, παράλληλα, με τη χρήση τους, αναζητείται μία απάντηση-αντίδραση από τον αποδέκτη (Hyland 1998a: 183).

Συμπερασματικά, με τη χρήση μετριαστικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι προς τον αποδέκτη, οι επιστήμονες επικεντρώνονται περισσότερο στο διαπροσωπικό αποτέλεσμα των δηλώσεών τους παρά στην αυστηρά επιστημική διάστασή τους (Hyland 1998a: 184). Αφήνοντας να διαφανεί ότι οι ισχυρισμοί τους είναι ανοικτοί σε «διαπραγμάτευση» και προσκαλώντας τους αποδέκτες τους σε έναν ισότιμο διάλογο, επαυξάνουν τον διαπροσωπικό χαρακτήρα των εκφωνημάτων τους, ενώ, παράλληλα, εκδηλώνοντας σεβασμό προς τους αποδέκτες τους, συμμορφώνονται με τις προσδοκίες τους και, ευρύτερα, προς τους κανόνες της επιστημονικής κοινότητας.

Πίνακας 12. Σχεδιαγραμματική παρουσίαση των μετριαστικών μηχανισμών με βάση τη λειτουργία τους στον λόγο κατά το πρότυπο του Hyland (1996a, 1998a)

I. Content-oriented hedges Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στο περιεχόμενο		II. Reader-oriented hedges Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη. Με τη χρήση τους, οι επιστήμονες δίνουν πρόσθετη προσοχή στο διαπροσωπικό αποτέλεσμα των δηλώσεών τους προ(σ)καλώντας την εμπλοκή των αποδεκτών τους.
1. Accuracy-oriented hedges Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην ακρίβεια	2. Writer-oriented hedges Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα. Με τη χρήση τους, αποκρύπτεται η άποψη/ η οπτική γωνία του γράφοντος και αποφεύγεται η έκφραση της προσωπικής του ευθύνης αναφορικά με την αλήθεια του προτασιακού περιεχομένου.	
α. Attribute-oriented hedges Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (ενν. των φαινομένων που περιγράφονται). Ο κύριος ρόλος τους είναι να		

<p>προσδιορίζουν το εύρος (the extent) στο οποίο ένας όρος περιγράφει με ακρίβεια τα φαινόμενα στα οποία αναφέρεται και να ορίζουν πώς πρέπει να γίνουν κατανοητοί/ αντιληπτοί οι ισχυρισμοί (π.χ. γενικά, περίπου, σχεδόν)</p>		
<p>β. Reliability-oriented hedges Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου. Ο κύριος ρόλος τους είναι να εκφράζουν με ακρίβεια την εκτίμηση του επιστήμονα αναφορικά με τη βεβαιότητα της αληθειακής αξίας ενός εκφωνήματος / αναφορικά με την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου.</p>		

Πίνακας 13. Συνοπτική παρουσίαση των λειτουργιών που επιτελούν τα μετριαστικά στοιχεία και των κυριότερων μηχανισμών με τους οποίους αυτές υλοποιούνται γλωσσικά κατά το πρότυπο του Hyland (1996a, 1998a)

I. Content-oriented hedges		II. Reader-oriented hedges
1. Accuracy-oriented hedges	2. Writer-oriented hedges	
<p>α. Attribute-oriented hedges - Επιρρήματα που δείχνουν ακρίβεια και, πιο συγκεκριμένα: - επιρρήματα που εξασθενούν τη δύναμη του προσδιοριζόμενου (“downtoners”), όπως είναι αυτά που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (“approximators”) (π.χ. <i>σχεδόν</i>) - επιρρήματα με τα οποία ο ομιλητής προσδιορίζει την έννοια (<i>the sense</i>) με την οποία ο ισχυρισμός μπορεί να θεωρηθεί ότι ισχύει (“style disjuncts”), όπως είναι τα</p>	<p>- Επιστημικά λεξικά ρήματα: ρήματα που εκφράζουν κρίση (judgemental), αποδεικτικά ρήματα (evidential) - Παθητικές ρηματικές δομές - Δομές στις οποίες απουσιάζει η εκπεφρασμένη παρουσία του γράφοντος σε θέση δράστη (π.χ. «Αυτά τα στοιχεία δείχνουν ότι...») (constructions of “abstract rhetors”) - Απόδοση ενός ισχυρισμού στη βιβλιογραφία (attribution to literature)</p>	<p>- Προσωπικές αντωνυμίες α’ προσώπου (π.χ. «στα αποτελέσματά μας»), συχνά σε θέση υποκειμένου με ρήματα που δείχνουν επιστημική κρίση του γράφοντος (π.χ. <i>θεωρώ-σύμε</i>) - Ευθείες ερωτήσεις που απευθύνονται στους αποδέκτες - Υποθετικές προτάσεις</p>

<p>επιρρήματα που εκφράζουν γενίκευση (π.χ. γενικά/ -ώς).</p> <p>- Φράσεις οι οποίες δείχνουν την ακριβή οπτική γωνία από την οποία ο αποδέκτης θα πρέπει να αξιολογήσει την αλήθεια του ισχυρισμού (π.χ. με τη στενή έννοια).</p>		
<p>β. Reliability-oriented hedges</p> <p>- Τροπικά ρήματα με επιστημική σημασία (π.χ. μπορεί)</p> <p>- Επιστημικά λεξικά ρήματα (π.χ. υποθέτω)</p> <p>- Επίθετα και ουσιαστικά με επιστημική σημασία (π.χ. πιθανός, πιθανότητα)</p> <p>- Επιρρήματα τα οποία εκφράζουν κάποιο σχόλιο σχετικό με την αληθιακή αξία του εκφωνήματος (content disjunct adverbs) (όπως είναι τα επιρρήματα που εκφράζουν αμφιβολία, π.χ. πιθανώς)</p>		

3.1.4. Εφαρμογή των θεωρητικών μοντέλων σε συγκεκριμένα είδη κειμένων

Στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία, τα μετριαστικά γλωσσικά στοιχεία έχουν διερευνηθεί σε ποικίλα είδη από τον χώρο της μη ακαδημαϊκής επικοινωνίας, κυρίως στην καθημερινή συνομιλία (π.χ. Coates 1987). Ωστόσο, μεγαλύτερο είναι το ερευνητικό ενδιαφέρον για τη χρήση και τη λειτουργία τους σε είδη της ακαδημαϊκής επικοινωνίας, γραπτά -κυρίως- αλλά και προφορικά. Το ενδιαφέρον των περισσότερων ερευνητών το έχει συγκεντρώσει το είδος του ερευνητικού άρθρου, λόγω της κεντρικής θέσης που κατέχει στον ακαδημαϊκό-επιστημονικό χώρο. Πιο συγκεκριμένα, έχει διερευνηθεί η συχνότητα χρήσης και η λειτουργία των μετριαστικών στοιχείων σε αυθεντικά σώματα ερευνητικών άρθρων (π.χ. Hyland 1996b, 1998a, Nwogu 1997, Varttala 1999, Livytska 2019). Το ερευνητικό ενδιαφέρον έχει στραφεί και γύρω από τη διαφοροποίηση της λειτουργίας τους στα διαφορετικά οργανωτικά μέρη του συγκεκριμένου είδους (π.χ. Salager-Meyer 1994,

Koutsantoni 2007) και, επιπροσθέτως, σε σώματα διαφορετικών επιστημών (π.χ. Varttala 2001, Koutsantoni 2007).

Ο αριθμός των επιστημονικών μελετών που αφορούν τη λειτουργία των μετριαστικών γλωσσικών στοιχείων σε είδη του προφορικού ακαδημαϊκού λόγου είναι περιορισμένος. Ενδεικτικά, η Dubois (1987) μελέτησε τη χρήση των μετριαστικών γλωσσικών στοιχείων για τη δημιουργία σκόπιμης αοριστίας σε προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν σε συνέδρια βιοϊατρικής. Ομοίως, η μελέτη των μετριαστικών γλωσσικών στοιχείων στις συζητήσεις γιατρών ανέδειξε τη λειτουργία τους ως δεικτών σκόπιμης ανακρίβειας (Prince κ.ά. 1982).

Στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία, το ερευνητικό ενδιαφέρον έχει στραφεί στη σημασία ρημάτων που μπορούν να λειτουργήσουν ως μετριαστικοί μηχανισμοί, όπως είναι τα δοξαστικά ρήματα (Πολίτης 1999) καθώς και το τροπικό ρήμα *μπορεί* (Κουτσαντώνη 2003). Επίσης, έχει αναζητηθεί ο τρόπος με τον οποίο αξιοποιούνται τα τροπικά ρήματα *πρέπει* και *μπορεί* στα επιστημονικά ερευνητικά άρθρα (Κουτσαντώνη 2003) ως σημαντικοί μηχανισμοί για την προώθηση των στόχων των επιστημόνων. Τέλος, έχουν διερευνηθεί οι συνάψεις του τροπικού δείκτη *πρέπει* που μπορούν να λειτουργήσουν μετριαστικά υποβαθμίζοντας την ισχυρή πρωτοτυπική δεοντική σημασία του σε ένα σώμα ακαδημαϊκών και δημοσιογραφικών κειμένων (Ιακώβου & Κουτσουλέλου-Μίχου 2008). Ωστόσο, στα ελληνικά βιβλιογραφικά δεδομένα, δεν εντοπίστηκαν γλωσσολογικές έρευνες γύρω από τις λειτουργίες όλου του εύρους των μετριαστικών στοιχείων σε συγκεκριμένα γλωσσικά περιβάλλοντα επιστημονικού λόγου, γραπτού και προφορικού, οι οποίες θα αναδείκνυαν την “πολυλειτουργική” φύση τους.

3.2. Το θεωρητικό μοντέλο της παρούσας διδακτορικής διατριβής για την ανάλυση των μετριαστικών στοιχείων

Για την ανάλυση των μετριαστικών στοιχείων στο δείγμα των ομιλιών της παρούσας διδακτορικής διατριβής, υιοθετήθηκε το θεωρητικό πρότυπο του Hyland (1996a, 1998a), με το οποίο διερευνώνται οι λειτουργίες που επιτελούν (παρ. 3.1.3) σε συνάρτηση με τους συγκεκριμένους γλωσσικούς μηχανισμούς με τους οποίους αυτές υλοποιούνται γλωσσικά (Hyland 1998a) (πίν. 12, 13).

Η απόφαση να υιοθετηθεί το συγκεκριμένο θεωρητικό πρότυπο για την ανάλυση των δεδομένων υπαγορεύθηκε λόγω του ότι, με την εφαρμογή του, η ερευνητική προσέγγιση των μετριαστικών στοιχείων δεν περιορίζεται στη μορφική

ανάλυσή τους (με βάση τη γραμματική κατηγορία τους), αλλά συμπεριλαμβάνει την εξέταση των λειτουργιών που επιτελούν. Η μορφική ανάλυση, δηλαδή, συμπληρώνεται με την πραγματολογική.²¹ Έτσι, καθώς εξετάζεται το εύρος των μετριαστικών στρατηγικών αλλά και το ρεπερτόριο των λεξικών και των γραμματικών μέσων με τα οποία αυτές πραγματώνονται γλωσσικά, επιτυγχάνεται η ολοκληρωμένη εξέταση του φαινομένου του μετριασμού. Η υιοθέτηση του συγκεκριμένου μοντέλου και η συνακόλουθη εξέταση των λειτουργιών που επιτελούν τα μετριαστικά στοιχεία κρίθηκε απαραίτητη, γιατί διαφάνηκε ότι η παρουσία τους στα δείγματα ομιλιών από τις δύο επιστήμες διαφοροποιείται περισσότερο με βάση τις λειτουργίες που επιτελούν και λιγότερο με βάση τη γραμματική κατηγορία στην οποία ανήκουν. Με την εφαρμογή του μοντέλου αυτού, δίνεται η δυνατότητα να εξεταστεί η διαφοροποίηση των λειτουργιών που επιτελούν τα μετριαστικά στοιχεία και των αντίστοιχων λεξικογραμματικών επιλογών σε συνάρτηση με τη διαφοροποίηση των στόχων των ομιλητών στις διαφορετικές οργανωτικές ενότητες του είδους της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο. Έτσι, η ανάλυση που επιχειρείται στην παρούσα διδακτορική διατριβή προστίθεται σε αυτές που έχουν διεξαχθεί γύρω από τη διαφοροποίηση των λειτουργιών που επιτελούν τα μετριαστικά στοιχεία στις διαφορετικές οργανωτικές ενότητες του ερευνητικού άρθρου.

Πιο συγκεκριμένα, με βάση το θεωρητικό πρότυπο του Hyland (1996a, 1998a), τα μετριαστικά στοιχεία που εξετάστηκαν στην παρούσα διδακτορική διατριβή διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες σύμφωνα με τις λειτουργίες που επιτελούν:

A. Μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (ενν. των φαινομένων που περιγράφονται) (**attribute-oriented hedges**): Ο κύριος ρόλος τους είναι να προσδιορίζουν το εύρος (the extent) στον οποίο ένας όρος περιγράφει με ακρίβεια το φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται.

B. Μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (του προτασιακού περιεχομένου) (**reliability-oriented hedges**): Ο κύριος ρόλος τους είναι να εκφράζουν με ακρίβεια την εκτίμηση του επιστήμονα αναφορικά με τη βεβαιότητά του για την αξιοπιστία-την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου.

Γ. Μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον γράφοντα (**writer-oriented hedges**): Με τη χρήση τους, ο επιστήμονας αποφεύγει να εκφράσει

²¹ Από τη διερεύνηση της συναφούς βιβλιογραφίας, διαπιστώθηκε ότι είναι το μόνο θεωρητικό πρότυπο στο οποίο επιχειρείται μορφική και πραγματολογική ανάλυση των μετριαστικών στοιχείων.

την προσωπική ευθύνη του αναφορικά με την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου.

Δ. Μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (**reader-oriented hedges**): Με τη χρήση τους, ο επιστήμονας προ(σ)καλεί την εμπλοκή του αποδέκτη στους ισχυρισμούς.

Οι παραπάνω λειτουργίες συσχετίστηκαν με συγκεκριμένα λεξικο-γραμματικά στοιχεία με τα οποία υλοποιούνται γλωσσικά. Για τη μορφική ανάλυση, αξιοποιήθηκαν οι ταξινομίες του Hyland (1998a) και της Varttala (2001) (παρ. 3.1.2), δεδομένου ότι σε αυτές περιλαμβάνονται όλα τα γλωσσικά στοιχεία που λειτουργούν ως μετριαστικά.

Συγκεκριμένα, οι αναφορές στα ρήματα γίνονται βάσει των κατηγοριών του Hyland (πίν. 6). Για την ανάλυση των δεδομένων στην παρούσα διδακτορική διατριβή, υιοθετήθηκαν οι δύο ευρύτερες κατηγορίες (πίν. 14), εφόσον με αυτές καλύπτεται όλο το εύρος των ρηματικών μηχανισμών που έχουν στη διάθεσή τους οι γράφοντες, προκειμένου να μετριάσουν τους ισχυρισμούς τους. Πιο αναλυτικά, στην παρούσα διδακτορική διατριβή, τα ρήματα κατηγοριοποιήθηκαν σε αυτά που εκφράζουν επιστημικές κρίσεις του γράφοντος αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs) και σε όσα αναφέρονται στη φύση της μαρτυρίας την οποία ο γράφων χρησιμοποιεί, για να υποστηρίξει τον ισχυρισμό του (επιστημικά αποδεικτικά ρήματα-epistemic evidential verbs). Έτσι, χωρίς να γίνονται περίπλοκες υποκατηγοριοποιήσεις, καλύπτονται όλες οι περιπτώσεις κατά τις οποίες τα ρήματα εκφράζουν έναν βαθμό αμφιβολιών· αυτές κατά τις οποίες οι πληροφορίες προκύπτουν ως αποτέλεσμα υποκειμενικής άποψης/υποκειμενικού συμπεράσματος αλλά και αυτές κατά τις οποίες οι πληροφορίες δεν μπορούν να βεβαιωθούν πλήρως, γιατί προκύπτουν από άλλες πηγές, οπότε απαιτείται η αναφορά σε μαρτυρίες/η αιτιολόγηση βάσει μαρτυριών (evidentiary justification), προκειμένου να υποστηριχθεί η πληροφορία που τα ρήματα αυτά εκφράζουν (Hyland 1998a: 120). Επιπροσθέτως, η διάκριση αυτή αποδείχθηκε κατάλληλη κατά την ανάλυση του συγκεκριμένου υλικού, γιατί ανάδειξε διαφορές μεταξύ των δειγμάτων των προφορικών ανακοινώσεων από τις δύο επιστήμες. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, από την κατηγορία των επιστημικών αποδεικτικών ρημάτων, ιδιαίτερη αναφορά έγινε στα ρήματα με σημασία *προσπαθώ, επιχειρώ*, τα οποία θεωρούνται ότι έχουν «επιστημικό δυναμικό» (Varttala 2001: 120), καθώς υποβαθμίζουν τον βαθμό στον οποίο αποκτήθηκαν ικανοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία προβάλλοντας περισσότερο

τον αντίστοιχο ερευνητικό στόχο (Hyland 1998a: 125). Η απόφαση αυτή υπαγορεύθηκε από το γεγονός ότι τα ρήματα αυτά παρουσιάζουν επαναληψιμότητα στις ίδιες οργανωτικές ενότητες, διαπίστωση που υποδηλώνει ότι αποτελούν επιλογή των ομιλητών.

Για την εξέταση των επιρρημάτων, το μοντέλο του Hyland κρίθηκε ιδιαίτερα δύσκολο κατά την εφαρμογή του, λόγω του επιμερισμού τους σε πολλές μικρές κατηγορίες (παρ. 3.1.2.). Παράλληλα, βάσει των δεδομένων μας, δεν υπήρξε ανάγκη να υιοθετηθούν τόσο λεπτές διαφοροποιήσεις στις κατηγορίες των επιρρημάτων. Αντίθετα, θεωρήθηκε πως οι κατηγορίες της Varttala με σημασιολογικά κριτήρια συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός πιο εύχρηστου και οικονομικού μοντέλου και, ταυτόχρονα, κρίθηκαν επαρκείς για την ανάλυση των δεδομένων μας.

Συγκεκριμένα, κατά το πρότυπό της (πίν. 9), τα επιρρήματα, στην παρούσα διδακτορική διατριβή, διακρίθηκαν σε τέσσερις κατηγορίες (πίν. 15). Στην πρώτη εντάχθηκαν επιρρήματα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας, συγκεκριμένα έναν βαθμό αμφιβολιών του γράφοντος (probability adverbs, π.χ. *πιθανώς*). Το κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των επιρρημάτων είναι ότι όλα εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας ανάμεσα στο απολύτως αληθές και στο απολύτως εσφαλμένο, που σημαίνει ότι δεν μπορούν να διατυπωθούν αδιαμφισβήτητοι ισχυρισμοί (Varttala 2001: 128). Τη δεύτερη μεγάλη κατηγορία επιρρημάτων στην παρούσα διδακτορική διατριβή, με βάση το ίδιο πρότυπο, αποτελούν όσα εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adverbs of indefinite (time-) frequency, π.χ. *συνήθως*), στην οποία εντάχθηκαν και τα επιρρήματα τα οποία μετριάζουν τη δήλωση που συνοδεύουν μέσω της έκφρασης γενίκευσης (π.χ. *γενικά/-ώς*, Varttala 2001: 129-130). Την τρίτη μεγάλη κατηγορία επιρρημάτων αποτελούν όσα εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree, π.χ. *εν μέρει, αρκετά, σχετικά*), με τη χρήση των οποίων ο πομπός δηλώνει έναν βαθμό αοριστίας/ασάφειας ως προς τις ιδέες που εκφράζει. Πιο συγκεκριμένα, μειώνει τη δύναμη του προσδιοριζόμενου όρου διατυπώνοντας τους ισχυρισμούς του με λιγότερο απόλυτο τρόπο. Με την εγγενή αοριστία που εκφράζεται τόσο με τα επιρρήματα αόριστης συχνότητας όσο και με τα επιρρήματα αόριστου βαθμού, ο πομπός αποφεύγει να δεσμευθεί κατηγορηματικά απέναντι στις πληροφορίες που διατυπώνει, εάν δεν είναι απολύτως βέβαιος ότι τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του είναι σωστά ή εάν δεν θεωρεί απαραίτητο να εκφραστεί με κατηγορηματική ακρίβεια (Varttala 2001: 129). Η διάκριση της Varttala σε επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα και σε επιρρήματα

που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό -αντί της γενικότερης κατηγορίας που αναφέρεται στο μοντέλο του Hyland ως επιρρήματα τα οποία θεωρούνται ότι εξασθενούν τη δύναμη του προσδιοριζόμενου (downtoners)- κρίθηκε ιδιαίτερα εύληπτη και, παράλληλα, απολύτως κατάλληλη για την ανάλυση των δεδομένων μας. Με την υιοθέτηση αυτών των κατηγοριών, επιτυγχάνεται η πλήρης μελέτη των επιρρημάτων που λειτουργούν ως μετριαστικοί μηχανισμοί χωρίς, παράλληλα, να δημιουργούνται ασάφειες ή να απαιτείται κατακερματισμός των επιρρημάτων σε μικρότερες υποκατηγορίες. Με βάση το ίδιο πρότυπο, την τέταρτη κατηγορία επιρρημάτων αποτελούν αυτά που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs, π.χ. *περίπου*). Όπως η Varttala επισημαίνει (2001: 132), τα επιρρήματα αυτά παρουσιάζουν δύο κύριες χρήσεις (παρ. 3.1.2.), οι οποίες συνοψίζονται στο να μετριάζουν το αποτέλεσμα του προσδιοριζόμενου (π.χ. *ρήματος*) και στο να παρουσιάζουν με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια αριθμητικές πληροφορίες και, εν γένει, πληροφορίες που δηλώνουν ποσότητα/ποσοτικοποίηση. Έτσι, κατά το πρότυπο αυτό (Varttala 2001), στην παρούσα διδακτορική διατριβή ενοποιούνται σε μία κατηγορία όλες οι περιπτώσεις χρήσης των επιρρημάτων που δηλώνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση είτε αυτά χρησιμοποιούνται προκειμένου να μετριάσουν το αποτέλεσμα της λέξης που προσδιορίζουν (π.χ. *ρήματος*) είτε χρησιμοποιούνται ως προσδιοριστικά αριθμητικών στοιχείων/εκφράσεων και άλλων λέξεων που δηλώνουν ποσότητα/ποσοτικοποίηση (π.χ. *σχεδόν όλοι*).

Τέλος, οι αναφορές στα επίθετα και τα ουσιαστικά, που παρουσιάζουν χαμηλή συχνότητα χρήσης στα δεδομένα μας, γίνονται -με κάποιες διαφοροποιήσεις- βάσει των κατηγοριών της Varttala (πίν. 10 και 11), εφόσον, άλλωστε, ο Hyland (1998a) δεν προχώρησε σε λεπτομερέστερες κατηγοριοποιήσεις των εν λόγω γραμματικών κατηγοριών (παρ. 3.1.2.).

Ειδικότερα, στην παρούσα διδακτορική διατριβή (πίν.16), εξετάστηκαν μόνο τα επίθετα τα οποία εκφράζουν διαφορετικούς βαθμούς πιθανότητας (probability adjectives) σε ό,τι αφορά τη βεβαιότητα ή την ακρίβεια των ισχυρισμών (π.χ. *πιθανός, δυνατός*). Άλλωστε, θεωρούνται πιο τυπικά μέσα για την έκφραση επιστημικής τροπικότητας (Varttala 2001: 135). Η δεύτερη κατηγορία επιθέτων στο πρότυπο της Varttala, δηλαδή αυτά που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adjectives of indefinite frequency, π.χ. *κοινός, συνηθισμένος*), δεν παρουσιάζει αντιπροσώπευση στο δείγμα μας, γι' αυτό τα επίθετα αυτά δεν περιελήφθησαν στην εξέταση των

μετριαστικών στοιχείων. Σε ό,τι αφορά στην τρίτη κατηγορία επιθέτων στο πρότυπο της Varttala, δηλαδή σε αυτά που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adjectives of indefinite degree, π.χ. *ελαφρός, μικρός* (slight)), τα περισσότερα από αυτά που παρουσιάζει η ίδια ως παραδείγματα (π.χ. *σημαντικός, αξιοσημείωτος*) θεωρούνται δείκτες διάθεσης (attitude markers) στο μοντέλο του Hyland (1998a), επιλογή η οποία υιοθετήθηκε και στην παρούσα διδακτορική διατριβή. Η τελευταία υποκατηγορία επιθέτων στο πρότυπο της Varttala, δηλαδή τα επίθετα που επιτρέπουν στους γλωσσικούς χρήστες να δείξουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adjectives, π.χ. *ο κατά προσέγγιση*), δεν διερευνήθηκαν στην παρούσα διδακτορική διατριβή, δεδομένου ότι η σημασία που εκφράζουν αποδίδεται στα Ελληνικά -όπως και στο δείγμα των ομιλιών μας- με τα αντίστοιχα επιρρήματα (approximative adverbs).

Ως προς τα ουσιαστικά, υιοθετήθηκε αυτούσια η κατηγοριοποίηση της Varttala (πίν.11), στην οποία διερευνάται ένα ευρύ φάσμα ουσιαστικών που χαρακτηρίζονται από έναν βαθμό αοριστίας στη σημασία και, συνεπώς, μπορούν να έχουν μετριαστική λειτουργία. Ωστόσο, στην παρούσα διδακτορική διατριβή, στο σύνολο των ουσιαστικών με μετριαστική λειτουργία εντάχθηκαν και αυτά που δείχνουν προσπάθεια (π.χ. *απόπειρα, προσπάθεια*) (πίν. 17), καθώς επιτελούν υψηλό λειτουργικό ρόλο στις ανακοινώσεις που διερευνώνται στην παρούσα διδακτορική διατριβή. Η απόφαση αυτή βρίσκεται σε συνάφεια με το ότι τα εν λόγω ουσιαστικά περιλαμβάνονται στα μετριαστικά στοιχεία σε άλλες ταξινομίες (π.χ. Koutsantoni 2007: 111) καθώς και με την άποψη του Hyland (1998a) και της Varttala (2001) για τα αντίστοιχα ρήματα (π.χ. ρ. *προσπαθώ*).

Ειδικότερα, στην πρώτη υποομάδα ουσιαστικών εντάσσονται αυτά τα οποία εκφράζουν, σε κάποιο βαθμό, επιφυλακτικότητα, γιατί αποδίδουν ισχυρισμούς, απόψεις, πορίσματα -του γράφοντος ή άλλων- και όχι εμπειρικά επικυρωμένα δεδομένα (non factive assertive nouns, π.χ. *πρόταση, ισχυρισμός*). Τη δεύτερη υποομάδα αποτελούν τα ουσιαστικά που δείχνουν πως ό,τι διατυπώνεται δεν αποτελεί αναντίρρητη αλήθεια, αλλά εδράζεται σε υποκειμενική άποψη του γράφοντος (tentative cognition nouns, π.χ. *υπόθεση, προβληματισμός/σκέψη*). Στην τρίτη υποομάδα εντάσσονται ουσιαστικά που δείχνουν ότι η διατύπωση είναι πιθανό -αλλά όχι απαραίτητο- να ισχύει (nouns of tentative likelihood, π.χ. *πιθανότητα, δυνατότητα, τάση*).

Πίνακας 14. Η κατηγοριοποίηση των λεξικών επιστημικών ρημάτων στην παρούσα διδακτορική διατριβή με βάση το πρότυπο του Hyland 1998a

1. Εκφράζουν επιστημική κρίση του ομιλητή αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs)	2. Αναφέρονται στη φύση της μαρτυρίας που χρησιμοποιεί ο ομιλητής, για να υποστηρίξει τον ισχυρισμό του (επιστημικά αποδεικτικά ρήματα - epistemic evidential verbs)
--	--

Πίνακας 15. Η κατηγοριοποίηση των επιρρημάτων στην παρούσα διδακτορική διατριβή με βάση το πρότυπο της Varttala 2001

Επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree, π.χ. <i>εν μέρει</i>)	Επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα ²² (adverbs of indefinite frequency, π.χ. <i>συνήθως</i>)	Επιρρήματα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας (probability adverbs, π.χ. <i>πιθανώς</i>)	Επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs, π.χ. <i>περίπου, σχεδόν</i>)
---	--	--	--

Πίνακας 16. Τα επίθετα στην παρούσα διδακτορική διατριβή με βάση το πρότυπο της Varttala 2001

Επίθετα που εκφράζουν διαφορετικούς βαθμούς πιθανότητας όσον αφορά τη βεβαιότητα ή την ακρίβεια (probability adjectives, π.χ. <i>πιθανός</i>)
--

Πίνακας 17. Τα ουσιαστικά στην παρούσα διδακτορική διατριβή με βάση το πρότυπο της Varttala 2001

Ουσιαστικά τα οποία δείχνουν ισχυρισμούς (όχι επικυρωμένα δεδομένα) και τα οποία εισάγουν πληροφορίες που ενέχουν σε σημαντικό βαθμό το στοιχείο της πρόβλεψης (non factive assertive nouns, π.χ. <i>πρόταση, ένδειξη</i>)	Ουσιαστικά που δείχνουν πως ό,τι διατυπώνεται εδράζεται σε υποκειμενική άποψη (tentative cognition nouns, π.χ. <i>υπόθεση, προβληματισμός, σκέψη</i>)	Ουσιαστικά που δείχνουν ότι η διατύπωση είναι πιθανόν να ισχύει (tentative likelihood nouns, π.χ. <i>πιθανότητα, δυνατότητα</i>)	Ουσιαστικά που δείχνουν προσπάθεια (π.χ. <i>απόπειρα, προσπάθεια</i>)
---	--	---	--

3.3. Ανάλυση των δεδομένων

Οι μετριστικοί μηχανισμοί που εντοπίστηκαν στις προφορικές ανακοινώσεις του συνεδρίου της Ιατρικής και του συνεδρίου των Φιλολόγων παρουσιάζονται με βάση τις τέσσερις κύριες πραγματολογικές κατηγορίες (παρ. 3.2), όπως αυτές προέκυψαν

²² Στα επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα εντάχθηκαν και αυτά τα οποία εκφράζουν γενίκευση (π.χ. *γενικά/γενικώς*, Varttala 2001: 129, 130).

από το ολοκληρωμένο μοντέλο του Hyland (1996a, 1998a, πίν. 12, 13). Περαιτέρω, καθεμία από αυτές εμπλουτίζεται με τα συγκεκριμένα λεξικά και γραμματικά μέσα με τα οποία πραγματώνεται γλωσσικά. Παράλληλα, στην παρούσα διδακτορική διατριβή, αυτές οι πραγματολογικές κατηγορίες -με τους αντίστοιχους γλωσσικούς μηχανισμούς- συσχετίζονται με τη λειτουργία που επιτελούν ανά οργανωτική ενότητα (κίνηση) τόσο στις προφορικές ανακοινώσεις του συνεδρίου της ιατρικής όσο και σε αυτές που παρουσιάστηκαν στο πανελλήνιο συνέδριο των φιλόλογων και διεξάγονται διεπιστημονικές συγκρίσεις.

3.3.1. Οι μετριαστικοί μηχανισμοί στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής

3.3.1.1. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (attribute-oriented hedges)

Στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, οι μετριαστικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται (attribute-oriented hedges) -και, κατ' επέκταση, στην επίτευξη της μέγιστης δυνατής εκφραστικής ακρίβειας- εντοπίζονται 144 φορές στο σύνολο των 319 μετριαστικών μηχανισμών στο συγκεκριμένο δείγμα των ομιλιών (δηλαδή σε ποσοστό 45,14%).

Η λειτουργία αυτή επιτελείται, κατά σειρά μειωμένης συχνότητας, με επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs), με επιρρήματα τα οποία εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree) και με επιρρήματα τα οποία εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adverbs of indefinite frequency). Κατά το πρότυπο του Hyland (1998a: 165), τη συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία πραγματώνουν γλωσσικά και φράσεις οι οποίες δείχνουν την ακριβή οπτική γωνία από την οποία ο αποδέκτης θα πρέπει να αξιολογήσει την αλήθεια του ισχυρισμού (π.χ. *με τη στενή έννοια*, πίν. 13).

Πιο αναλυτικά, τα επιρρήματα τα οποία δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs) παρουσιάζουν ιδιαίτερα συχνή χρήση, δεδομένου ότι εντοπίζονται 46 φορές (στο σύνολο των 144 μετριαστικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται (δηλαδή σε ποσοστό 31,9%). Στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, έχουν δυναμική παρουσία όχι μόνο λόγω του υψηλού ποσοστού χρήσης τους αλλά και λόγω της ποικιλίας των γλωσσικών πραγματώσεών τους (*γύρω + αριθμητικό στοιχείο, περίπου, σχεδόν, κάπου στο + συγκεκριμένο*

ποσοστό, της τάξης/-εως τού + συγκεκριμένο ποσοστό, σε ένα + συγκεκριμένο ποσοστό).

Στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, τα επιρρήματα αυτά δεν εντοπίστηκαν με τη λειτουργία να μετριάζουν τη δύναμη του προσδιοριζόμενου όρου/ ρήματος. Εντοπίστηκαν μόνο ως συνοδευτικά αριθμητικών στοιχείων/ εκφράσεων και, γενικότερα, στοιχείων που εκφράζουν ποσότητα, για να δείξουν την προσεγγιστική φύση του στοιχείου που προσδιορίζεται κάθε φορά (Varttala 2001: 133). Με τη χρήση τους, οι ομιλητές «χρησιμοποιούν έναν αποδεκτό βαθμό ανακρίβειας (imprecision), για να προσδιορίσουν την ακρίβεια με την οποία παρουσιάζεται η πληροφορία» (Hyland 1998a: 140).

Εντοπίζονται, μάλιστα, και εκφωνήματα στα οποία, μέσω της συνδυαστικής χρήσης περισσότερων του ενός γλωσσικών στοιχείων, προβάλλεται με μεγαλύτερη έμφαση η έννοια της προσέγγισης στην παρουσίαση της αριθμητικής πληροφορίας.

(1) [...] *ένα ποσοστό περίπου της τάξης τού 65%* [...] (αριθμητικά αποτελέσματα)

Χαρακτηριστική είναι η αριθμητική υπεροχή του επιρρήματος *περίπου*, το οποίο εντοπίζεται 30 φορές στο σύνολο των 46 επιρρημάτων που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (δηλαδή σε ποσοστό 65,2%) και συνοδεύει συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία, όπως, για παράδειγμα, ποσοστά.

(2) [...] *φαίνεται ότι τον γυναικολόγο ακούνε σε θέματα γυναικολογικής υγείας σε ποσοστό περίπου 56%*. (αριθμητικά αποτελέσματα)

Το παρακάτω παράδειγμα θεωρήθηκε χαρακτηριστικό ως προς την πρόθεση του ομιλητή να διατυπώσει την πληροφορία με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια, καθώς χρησιμοποιεί -πλεοναστικά- το επίρρημα *περίπου* σε σύναψη με το επίρρημα *γύρω*, με το οποίο ταυτίζεται στη σημασία.

(3) *Είναι εύκολος χειρισμός ο χρόνος, ο μέσος χρόνος τοποθέτησης είναι περίπου γύρω στα 18 sec.* (μεθοδολογία)

Σε κάποια εκφωνήματα, η χρήση του επιρρήματος *περίπου* δίπλα σε αριθμητικά δεδομένα συνδέεται με την πρόθεση του ομιλητή να συμπεριλάβει όλες τις πιθανές περιπτώσεις και, συνακόλουθα, να είναι απολύτως ακριβής. Στα εκφωνήματα που ακολουθούν, με τη χρήση του συγκεκριμένου επιρρήματος, οι ομιλητές καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις μικρής απόκλισης από την αριθμητική ποσότητα που παρουσιάζεται (π.χ. *7 ημέρες, μία φορά τον μήνα*).

(4) *Νοσηλεύαμε προληπτικά, μετά από σύμφωνή τους γνώμη, βέβαια, τις γυναίκες για περίπου 7 ημέρες χορηγώντας τις δύο πρώτες μέρες συστατική αντιβίωση. (μεθοδολογία/ πορεία)*

(5) [...] *και πηγαίναμε περίπου μία φορά τον μήνα. (μεθοδολογία/πορεία)*

Εξίσου συχνή χρήση στο δείγμα ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου παρουσιάζει το επίρρημα *σχεδόν*, που χρησιμοποιείται, κυρίως, για να μετριάσει το αποτέλεσμα του προσδιοριζόμενου (Hyland 1998a:135, Varttala 2001: 132).

(6) *Γεννήθηκαν 4 νεογνά σχεδόν τελειόμηνα. (αποτελέσματα)*

Χαρακτηριστικό θεωρήθηκε το παράδειγμα που ακολουθεί, στο οποίο το επίρρημα *σχεδόν* επελέγη από τον ομιλητή σε σύναψη με το επίρρημα *τελείως*.

(7) *Η γραμμή έχει σβήσει σχεδόν τελείως. (μεθοδολογία/πορεία)*

Τα επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs) συγκεντρώνονται, κατά κύριο λόγο, στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές παρουσιάζουν (ή σχολιάζουν) τα αποτελέσματά τους με συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία (K6B1) καθώς και σε αυτήν στην οποία αναπτύσσουν τη μεθοδολογία/ την πορεία που ακολούθησαν (K5B3), όταν παρουσιάζουν συγκεκριμένα αριθμητικά δεδομένα. Η χρήση τους σε αυτές τις οργανωτικές ενότητες προωθεί την πρόθεση των ομιλητών για την επίτευξη της μέγιστης δυνατής ακρίβειας.

Εξίσου συχνά, στην ίδια πραγματολογική κατηγορία εντοπίζονται επιρρήματα τα οποία δείχνουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree). Εντοπίζονται 48 φορές στο σύνολο των 144 μετριαστικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται (δηλαδή σε ποσοστό 33,33%) και παρουσιάζουν ποικιλία γλωσσικών πραγματώσεων. Συχνότερα εντοπίζονται τα επιρρήματα *κυρίως*²³, *αρκετά*, *σχετικά*, λιγότερο συχνά τα επιρρήματα *ιδίως*, *λίγο* (=κάπως), *κάπως*, *μερικώς*.

(8) *Ήταν λίγο (=κάπως) πιο παλιά η τεχνική μας.*

(9) *Είναι λίγο (=κάπως) βαρύ εργαλείο, αλλά ιδιαίτερα χρήσιμο, γιατί [...]*

²³ Το επίρρημα *κυρίως* συμπεριελήφθη στην κατηγορία των μετριαστικών μηχανισμών, με τη σημασία «κατά πρώτο και κύριο λόγο, κατεξοχήν» (Μπαμπινιώτης 2002: 977). Ομοίως, τα αντίστοιχης σημασίας αγγλικά επιρρήματα (*mainly, mostly*) η Varttala (2001) τα θεωρεί μετριαστικά στοιχεία και, συγκεκριμένα, επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (2001: 301).

Μία (μοναδική) γλωσσική χρήση παρουσιάζουν οι φράσεις *κατά κύριο λόγο, εν πολλοίς, λίγο-πολύ*, οι οποίες εκφράζουν τη σημασία *σε κάποιο/ σε μεγάλο βαθμό*.

Τα επιρρήματα αυτά εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της μεθοδολογίας, σε εκφωνήματα στα οποία οι ομιλητές αναφέρονται στην επιστημονική μέθοδο που εφάρμοσαν. Με τη χρήση τους, μετριάζουν την επαινετική αναφορά τους σε αυτήν, στη θετική έκβασή της καθώς και στα θετικά αποτελέσματα που προσδοκούν ότι θα λάβουν με την εφαρμογή της. Στο παράδειγμα που ακολουθεί, είναι χαρακτηριστική η χρήση δύο μετριαστικών μηχανισμών (*νομίζω* και *αρκετά*), με τους οποίους ο ομιλητής αναφέρεται στη θετική έκβαση της επιστημονικής προσπάθειάς του.

(10) [...] *η οποία νομίζω ότι είναι αρκετά ικανοποιητική.* (μεθοδολογία)

(11) *Η μέθοδός μας ήταν αρκετά ανεκτή από όλες τις γυναίκες.*
(αξιολόγηση της μεθόδου)

(12) [...] *ή έχει κανείς ένα πλεονέκτημα να αφαιρέσει περισσότερο, για να αυξήσει κάπως την ευαισθησία αντίχνευσης.*²⁴ (μεθοδολογία / πορεία)

Παρεμφερής είναι η επιλογή των ίδιων επιρρημάτων από τους ομιλητές, προκειμένου να διατυπώσουν μία αρνητική παρατήρηση αναφορικά με τις δυσκολίες και τα προβλήματα που συνάντησαν κατά την εφαρμογή της μεθόδου τους

(13) [...] *διότι πάντα περισσεύει νεομήτριο και είναι λίγο (=κάπως) δύσκολο να το αποκαταστήσεις και να το κάνεις όμορφο.* (πορεία)

ή σχετικά με τα μειονεκτήματά της.

(14) [...] *είναι λίγο βαρύ εργαλείο.*» (πορεία)

(15) *Ήταν λίγο πιο παλιά η τεχνική μας.* (πορεία)

Τα επιρρήματα αυτά εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές αναπτύσσουν τη μεθοδολογία/ την τεχνική που ακολούθησαν (K5B3) και, κυρίως, σε καταληκτικές οργανωτικές ενότητες, όπως είναι αυτή στην οποία αξιολογούν την εργασία τους (K7B2), και -λιγότερο- η οργανωτική ενότητα στην οποία διατυπώνουν τα συμπεράσματά τους (K7B1). Πίσω από την ακρίβεια των λόγων/ των ισχυρισμών, διαφαίνεται η πρόθεση των ομιλητών να εκφραστούν με τη δέουσα (επιστημονική) μετριοφροσύνη και αντικειμενικότητα.

²⁴ Ο ομιλητής αναφέρεται στα αποτελέσματα που προσδοκά ότι θα έχει με την εφαρμογή της μεθόδου του.

Ως μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στην ακρίβεια (attribute-oriented hedges) λειτουργούν και επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adverbs of indefinite frequency), εφόσον, με την εγγενή αοριστία τους (παρ. 1.2.), εκφράζεται ακρίβεια με περιορισμούς (limited exactitude, Varttala 2001: 127). Εμφανίζονται σπανιότερα, με συχνότερο το επίρρημα *συνήθως*, το οποίο εντοπίζεται 13 φορές στο σύνολο 22 χρήσεων των επιρρημάτων αυτής της κατηγορίας. Ακολουθούν, κατά σειρά συχνότητας, τα επιρρήματα *γενικά/ γενικώς, σπάνια, ενίοτε* (με μία μοναδική γλωσσική χρήση) καθώς και η φράση *πάνω-κάτω*, όταν έχει τη σημασία *σε γενικές γραμμές*, όπως στο ακόλουθο παράδειγμα.

(16) *Επιπλοκές, πάνω-κάτω, που σας ανέφερα [...]*

Τα επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα αξιοποιούνται από τους ομιλητές σε εισαγωγικές οργανωτικές ενότητες και, κυρίως, σε αυτήν στην οποία σκιαγραφούν την κατάσταση στον επιστημονικό χώρο τους διασαφηνίζοντας ιατρικούς όρους (K3B2). Συνδέονται με την πρόθεσή τους να ορίσουν με ακρίβεια την επιστημονική περιοχή στην οποία εντάσσεται η ανακοίνωσή τους.

(17) *[...] μπορεί να παρουσιάζουν συνήθως προσεκβολές εντός τους. (διασαφήνιση ιατρικών όρων)*

Τέλος, στην πραγματολογική κατηγορία των μετριαστικών στοιχείων που αναφέρονται στα χαρακτηριστικά (ενν. των φαινομένων που περιγράφονται) μελετώνται και φραστικές δομές οι οποίες περιορίζουν την ισχύ του ισχυρισμού με το να δείχνουν την ακριβή οπτική γωνία από την οποία ο αποδέκτης θα πρέπει να αξιολογήσει κατά πόσο ισχύει αυτός ο ισχυρισμός (Hyland 1998a: 165). Στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, εντοπίζονται οι φράσεις/ λέξεις *από πλευράς αποτελέσματος, από πρακτική άποψη, από προσωπική εμπειρία, απ' ό,τι ξέρω, απ' ό,τι μπόρεσα να βρω, προσωπικά, υποκειμενικά*.

(18) *Από προσωπική εμπειρία, δεν υπάρχει καμιά διαφορά στα επίπεδα κνήσεως.*

Στην παρούσα διδακτορική διατριβή, θεωρήθηκε συναφής η λειτουργία επιρρηματικών φράσεων οι οποίες περιορίζουν τη χρονική ισχύ του ισχυρισμού εκφράζοντας, έτσι, τον υπαρκτό περιορισμό του (π.χ. *μέχρι στιγμής, μέχρι τώρα, μέχρι σήμερα, προς το παρόν*). Παρουσιάζουν συχνή χρήση στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, η οποία υποδηλώνει την ανάγκη που αισθάνονται οι ομιλητές να υποβάλουν στους αποδέκτες τους την αλήθεια ότι στον χώρο της επιστήμης όλα

μπορεί να ανατραπούν. Στο εκφώνημα που ακολουθεί, ο ομιλητής, αναφερόμενος στις προοπτικές που ανοίγονται για το μέλλον, σπεύδει να διευκρινίσει τη χρονική βάση στην οποία στηρίζεται, δεδομένου ότι γνωρίζει πως η επιστημονική πραγματικότητα μεταβάλλεται και εμπλουτίζεται με νέα δεδομένα.

(19) *Υπολογίζεται ότι με τα μέχρι τώρα δεδομένα ότι θα είμαστε σε θέση σε λίγα χρόνια [...]* (αισιόδοξες προοπτικές για το μέλλον)

(20) *Άρα, η συγχορήγηση της οιστραδιόλης μαζί με την προγεστερόνη δεν φαίνεται, μέχρι σήμερα, να παρουσιάζει κανένα όφελος.*

(21) *Τώρα, διαστολέας χρησιμοποιήθηκε μέχρι τώρα που μιλάμε σε 310 διαδοχικές καισαρικές τομές. (υλικό)²⁵*

Στην ίδια κατηγορία εντάχθηκε και το επίρρημα *τουλάχιστον*, με τη σημασία «το λιγότερο που θα μπορούσε να πει κανείς για κάτι» (Μπαμπινιώτης 2002: 1780). Με τη χρήση του, δηλαδή, οι ομιλητές εκφέρουν το ελάχιστο βασικό και απαραίτητο στοιχείο στο οποίο αρκούνται. Έτσι, περιορίζουν το εύρος του ισχυρισμού τους και, παράλληλα, εκφράζουν την έννοια με την οποία θεωρούν πως αυτό που λένε είναι αληθές.

(22) *Συνήθως, προσπαθούμε εμείς, στο εργαστήριό μας τουλάχιστον, να “σκοράρουμε” έμβρυα από τον πρώτο γύρο.*

Χαρακτηριστική είναι η χρήση του επιρρήματος *τουλάχιστον* σε εκφωνήματα στα οποία οι ομιλητές οδηγούνται σε δύο εναλλακτικές διατυπώσεις του ίδιου ισχυρισμού. Στην αναδιατύπωση του αρχικού ισχυρισμού τους, με τη χρήση του συγκεκριμένου επιρρήματος, επισημαίνουν ότι αρκούνται στη διατύπωση ενός στοιχείου που οι ίδιοι θεωρούν βασικό και απαραίτητο.

(23) *[...] δεν αυξάνει την πιθανότητα κλινικής εγκυμοσύνης -ή, τουλάχιστον, δεν υπάρχουν αποδείξεις που να την αυξάνουν.*

(24) *Εμείς έχουμε 21 ασθενείς -ή, τουλάχιστον, 21 περιλαμβάνει η ανάλυση.*

3.3.1.2. Μετριάστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία τού προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented hedges)

Οι μετριάστικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στην έκφραση του βαθμού βεβαιότητας των ομιλητών και εκφράζουν τις επιφυλάξεις τους αναφορικά με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων τους (reliability-oriented hedges) καταλαμβάνουν

²⁵ Στο παράδειγμα αυτό, ο ομιλητής χρησιμοποιεί πλεοναστικά την πρόταση «που μιλάμε», η οποία, όμως, επιτείνει τη σημασία της προθετικής φράσης «μέχρι τώρα».

αριθμητικά την πρώτη θέση, καθώς εντοπίζονται 153 φορές στο σύνολο των 319 μετριαστικών μηχανισμών που εντοπίστηκαν στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών (δηλαδή σε ποσοστό 47,96%).

Η λειτουργία αυτή υλοποιείται γλωσσικά κατ' εξοχήν με επιστημικά λεξικά ρήματα, δηλαδή με επιστημικά αποδεικτικά ρήματα (epistemic evidential verbs) (σε ποσοστό 27,45%) και, λιγότερο συχνά (σε ποσοστό 13,07%), με ρήματα που εκφράζουν επιστημικές κρίσεις του γράφοντος αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs).

Πιο αναλυτικά, στην υποομάδα των επιστημικών αποδεικτικών ρημάτων, εντοπίζονται κατ' εξοχήν οι ρηματικοί τύποι *φαίνεται (να)/δεν φαίνεται (να)*, συγκεκριμένα στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξαν μετά την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας (K6B1). Η έκφραση με μειωμένη βεβαιότητα αποδίδει την πρόθεσή τους να μην εκφραστούν με κατηγορηματικότητα για αποτελέσματα τα οποία δεν έχουν προκύψει από μετρήσεις ή από εμπειρικά δεδομένα. Σε αυτή την περίπτωση, δηλαδή, παρουσιάζονται αποτελέσματα που έχουν προκύψει από την ανάλυση και την επιστημονική επεξεργασία συναφών μελετών ή αποτελέσματα που προκύπτουν από περιορισμένη ερευνητική δραστηριότητα (λίγες μελέτες), η οποία δεν συνάδει με την έκφραση μεγαλύτερης βεβαιότητας.

(25) Άρα, η συγχορήγηση της οιστραδιόλης μαζί με την προγεστερόνη δεν φαίνεται μέχρι σήμερα να²⁶ παρουσιάζει κανένα όφελος και, επομένως, απλώς περιπλέκει την υποστήριξη της ωχρινικής φάσης. (αποτελέσματα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας)

Τα ρήματα που εκφράζουν επιστημικές κρίσεις των ομιλητών αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs) -ειδικότερα, τα νοητικά ρήματα (verbs of thinking / mental verbs)- στις προφορικές ανακοινώσεις του ιατρικού συνεδρίου επιλέγονται λιγότερο συχνά από τα επιστημικά αποδεικτικά ρήματα. Ωστόσο, η χρήση τους είναι χαρακτηριστική σε συγκεκριμένες οργανωτικές θέσεις. Συγκεκριμένα, χαρακτηριστική είναι η παρουσία του ρήματος *θεωρώ (ότι)*, το οποίο εντοπίζεται 12 φορές σε σύνολο 20 χρήσεων των επιστημικών ρημάτων που εκφράζουν κρίσεις των ομιλητών αναφορικά με τις πληροφορίες. Το συγκεκριμένο ρήμα χρησιμοποιείται, κυρίως, σε α' πληθυντικό γραμματικό πρόσωπο ενεστώτα ή

²⁶ Στο παράδειγμα αυτό, η χρήση της προθετικής φράσης «μέχρι σήμερα» λειτουργεί προς επίρρωση του μετριαστικού ρόλου του ρήματος.

αορίστου (*θεωρήσαμε ότι, θεωρούμε ότι*) και εντοπίζεται, κατ' εξοχήν, στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές ερμηνεύουν τα αποτελέσματά τους. Σε αυτή την οργανωτική θέση, η διατύπωση των εκφωνημάτων με επιφυλάξεις και μειωμένη κατηγορηματικότητα συνδέεται με το γεγονός ότι εκφράζονται ερμηνείες που απορρέουν από προσωπικές κρίσεις-εκτιμήσεις των ομιλητών, οι οποίες αποκλείουν εξ ορισμού την έκφραση οριστικής βεβαιότητας.

(26) *Θεωρήσαμε, λοιπόν, ότι, επειδή στη 2η ομάδα είχαν πέσει, τελικά, περισσότερα έμβρυα της μέρας, θεωρήσαμε ότι πιθανώς αυτά να είναι μερικώς γερασμένα και να έχουν διαφορετικό τρόπο έκφρασης, κάτι το οποίο θα μπορούσε να είναι μία πιθανή εξήγηση.*²⁷ (ερμηνεία / σχολιασμός των αποτελεσμάτων)

Οι ίδιοι ρηματικοί τύποι εντοπίζονται -λιγότερο συχνά- και στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές αναπτύσσουν τη μεθοδολογία/την τεχνική που ακολούθησαν (K5B3). Με τη χρήση αυτή, αναδεικνύεται η υποκειμενικότητα των κρίσεων των ομιλητών (ή της επιστημονικής ομάδας τους), που αποτέλεσε το σημείο εκκίνησης της έρευνάς τους.

(27) *Θεωρήσαμε ότι κάτω από 100 δεν είχαμε έκφραση, πάνω από 800 είχαμε έκφραση, ενώ στο μεσοδιάστημα είχαμε αμφίβολη έκφραση.* (μέθοδος/τεχνική)

Το ρήμα *νομίζω*, το δεύτερο σε σειρά συχνότητας από την κατηγορία των νοητικών ρημάτων, παρουσιάζει πολύ χαμηλή χρήση στο δείγμα μας, η οποία, παράλληλα, δεν συνδέεται με συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα. Εντοπίζεται σε διαφορετικές οργανωτικές ενότητες, όταν ο ομιλητής εκφράζει μία προσωπική άποψη του που δεν στηρίζεται σε μετρήσιμα αποτελέσματα, την οποία, ως εκ τούτου, πρέπει να διατυπώσει με τη δέουσα επιφυλακτικότητα.

(28) *Εγώ νομίζω ότι μια τέτοια μήτρα με αδενομύωση και ινομνώματα πολλαπλά ίσως δεν είναι η καλύτερη ένδειξη για λαπαροσκοπική υστερεκτομία.* (κριτήρια)

Στην πραγματολογική κατηγορία των μετριαστικών στοιχείων που εκφράζουν μειωμένο βαθμό βεβαιότητας (*reliability-oriented hedges*) εντάσσονται και όσα επιρρήματα εκφράζουν έναν βαθμό αμφιβολιών του επιστήμονα (*probability adverbs*). Εντοπίζονται 41 φορές σε σύνολο 153 χρήσεων μετριαστικών στοιχείων που

²⁷ Ο αυξημένος μετριαστικός ρόλος του ρήματος υποδηλώνεται και από τη συνδυαστική χρήση του με άλλους μετριαστικούς γλωσσικούς μηχανισμούς -διαφορετικών γραμματικών κατηγοριών- (*πιθανώς, πιθανή*), οι οποίοι εκφράζουν τις επιφυλάξεις του ομιλητή.

επιτελούν τη συγκεκριμένη λειτουργία (δηλαδή σε ποσοστό 26,79%). Ειδικότερα, πιο συχνά εμφανίζονται τα επιρρήματα *ίσως* και *πιθανώς/ πιθανόν (να) / πιθανά (να) / πιθανότατα*, τα οποία εντοπίζονται 28 φορές σε σύνολο 41 χρήσεων των επιρρημάτων αυτής της κατηγορίας (δηλαδή σε ποσοστό 68,2%).

(29) *Εγώ νομίζω ότι μια τέτοια μήτρα με αδενομύωση και ινομυώματα πολλαπλά ίσως δεν είναι η καλύτερη ένδειξη για [...]*

Ακολουθούν σε σειρά συχνότητας τα επιρρήματα *μάλλον, ενδεχομένως, ουσιαστικά, τυχόν, μήπως* (σε ερωτηματικές δομές), *ενδεικτικά*. Στην ίδια ομάδα εντάχθηκε και το επίρρημα *θεωρητικά* (βλ. και Varttala 2001: 301), επειδή με τη χρήση του ο ομιλητής υπονοεί ότι η πληροφορία είναι πιθανό να μην επιβεβαιώνεται από την πραγματικότητα, που σημαίνει ότι δεν είναι απόλυτος ο βαθμός βεβαιότητάς του γι' αυτήν.

(30) *Έχουνε, βέβαια, περιγραφεί/ περιγράψει μελέτες θεωρητικά ότι υπάρχει κάποιος κίνδυνος επέκτασης της φλεγμονής.*²⁸

Τα επιρρήματα ως μετριαστικοί μηχανισμοί που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών, όπως διαπιστώθηκε και για τα ρήματα τα οποία εκφράζουν επιστημικές κρίσεις, εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, στην οργανωτική ενότητα του σχολιασμού των αποτελεσμάτων (K6 B2) καθώς και σε αυτήν της παρουσιάσής τους (K6B1), όταν αυτή συνοδεύεται με τη διατύπωση κρίσεων-ερμηνειών των ομιλητών. Διαπιστώθηκε, μάλιστα, ότι τα μισά από τα επιρρήματα αυτά συγκεντρώνονται σε αυτές τις δύο οργανωτικές ενότητες. Όπως διαπιστώθηκε και για τα ρήματα που εκφράζουν επιστημικές κρίσεις, η χρήση των επιρρημάτων που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα σε αυτές τις οργανωτικές θέσεις συνδέεται με την ερμηνεία αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τις υποκειμενικές εκτιμήσεις-σκέψεις των ομιλητών και τη συνακόλουθη επιστημονική κατάρτισή τους, αλλά όχι από πειραματικά δεδομένα. Είναι, μάλιστα, ιδιαίτερα χαρακτηριστική η χρήση τους σε περιπτώσεις στις οποίες οι ομιλητές επιχειρούν να ερμηνεύσουν αποτελέσματα αναφορικά με ένα επιστημονικό ζήτημα για το οποίο η επιστημονική έρευνα δεν έχει δώσει ικανοποιητική απάντηση, γεγονός που συχνά οφείλεται στο περιορισμένο αριθμό επιστημονικών μελετών.

²⁸ Στο εκφώνημα αυτό, ο μειωμένος βαθμός βεβαιότητας του ομιλητή διαφαίνεται και από τη χρήση της αόριστης αντωνυμίας *κάποιος*. Ο ίδιος, μάλιστα, στην εξέλιξη της ομιλίας του, χαρακτηρίζει αυτό «*απίθανο*», κάτι που επιβεβαιώνει τη διαπίστωσή μας ότι σε αυτό το εκφώνημα ο ομιλητής εκφράζεται με μειωμένη βεβαιότητα. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί τυχαία η επιλογή του ομιλητή να αποστασιοποιηθεί από την πληροφορία που διατυπώνει («*έχουνε περιγράψει μελέτες...*») εκφράζοντας μειωμένη δέσμευση απέναντι σε αυτήν.

(31) Πιθανά, αυτή η αλλοίωση των υποδοχέων, υπερέκφραση των υποδοχέων προγεστερόνης πιθανά να παραμένει, να δημιουργεί ένα αποτέλεσμα το οποίο να μη βοηθά την εμφύτευση του εμβρύου. (ερμηνεία-σχολιασμός των αποτελεσμάτων)

(32) [...] και τελευταίο αφήνω τις συσπάσεις του ενδομητρίου. Ένας παράγοντας ο οποίος πιθανά μάλλον είναι κλινικά σημαντικός, δεν μπορούμε να τον αξιολογήσουμε εύκολα. (ερμηνεία-σχολιασμός των αποτελεσμάτων)

Η ίδια χρήση των εν λόγω επιρρημάτων εντοπίζεται στην οργανωτική ενότητα των συμπερασμάτων (K7B1), όταν αυτά συνίστανται σε εκτιμήσεις-ερμηνείες του ομιλητή/ της επιστημονικής ομάδας του αναφορικά με τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή της έρευνάς τους.

(33) Έχουμε να πούμε, λοιπόν, ότι έκφραση του SLA-g στα προεμφυτευτικά κύτταρα πιθανόν να σχετίζεται με την πρώιμη εμβρυϊκή ανάπτυξη, όπως αυτή εκφράζεται με τον ρυθμό ανάπτυξης και την ποιότητα του εμβρύου. Από την άλλη, η εμβρυϊκή παραγωγή του διαλυτούπιθανόν να σχετίζεται με την πιθανότητα εμφύτευσης. (συμπεράσματα)

Η υποκειμενική αβεβαιότητα και οι συνακόλουθες επιφυλάξεις των ομιλητών δεν εντοπίζονται μόνο κατά τον σχολιασμό των αποτελεσμάτων τους και τη διατύπωση των τελικών συμπερασμάτων τους, αλλά και σε άλλες οργανωτικές ενότητες των ομιλιών, στις οποίες, ωστόσο, δεν παρουσιάζουν υψηλή επαναληψιμότητα. Εκφράζονται, όταν οι ομιλητές διατυπώνουν σκέψεις που δεν στηρίζονται σε ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία, αλλά προκύπτουν από προσωπικές εκτιμήσεις τους, όπως αυτές διαμορφώνονται από την επιστημονική πείρα τους και την επιστημονική ενημέρωσή τους.

(34) [...] θα μας ξεφύγουνε γνωστοί παράγοντες κινδύνου για ανάπτυξη τέτοιων λοιμώξεων. Ο σακχαρώδης διαβήτης, η κακή θρέψη, η διάρκεια του τοκετού, η προηγηθείσα καισαρική ενδεχομένως μέσω ελαττωμένης αιμάτωσης του ουλώδους ιστού. (εντοπισμός προβλημάτων στον επιστημονικό χώρο)

Οι σκέψεις αυτές μπορεί να αναφέρονται σε κάποιο πιθανό μελλοντικό ενδεχόμενο, καθώς ο χώρος της επιστήμης που υπηρετούν αποκλείει εξ ορισμού τις απολύτως βέβαιες διατυπώσεις.

(35) Οι γιατροί ετοιμάζουν τις επιπλοκές που πιθανότατα θα συμβούν και το κόστος. (σύγκριση των αποτελεσμάτων με αυτά άλλης μεθόδου)

Η μέριμνα των ομιλητών να εκφράσουν τις επιφυλάξεις τους ακόμα και για αντικειμενικά και -σχετικά- βέβαια γεγονότα διαφαίνεται στο παράδειγμα που

ακολουθεί, στο οποίο η χρήση του επιρρήματος *ενδεχομένως* δεν φαίνεται να είναι απαραίτητη.

(36) *Στα αποτελέσματά μας ήμασταν τυχεροί. Ενδεχομένως, δεν είχαμε καμία επιπλοκή.* (αποτελέσματα)

Η έκφραση επιφυλάξεων των ομιλητών με τη χρήση επιρρημάτων που δηλώνουν βαθμούς πιθανότητας είναι χαρακτηριστική και στην οργανωτική ενότητα στην οποία διατυπώνουν προτάσεις-συστάσεις για τη βελτίωση της ισχύουσας κατάστασης στον επιστημονικό χώρο που υπηρετούν. Σε αυτή την περίπτωση, η χρήση των συγκεκριμένων επιρρημάτων για την έκφραση επιφυλάξεων σχετίζεται με την εγγενή αβεβαιότητα που συνοδεύει αναπόφευκτα την οποιαδήποτε αναφορά σε μία κατάσταση που αναμένεται να διαμορφωθεί στο μέλλον. Κυρίως, όμως, θα πρέπει να αποδοθεί στην πρόθεση των ομιλητών να μετριάσουν τη δέσμευσή τους αναφορικά με το περιεχόμενο ενός κατευθυντικού εκφωνήματος.

(37) *Είναι ένα θέμα που ίσως θα έπρεπε να διερευνηθεί σε τέτοιου είδους κήσεις.* (σύσταση για περαιτέρω έρευνα)²⁹

Στην πραγματολογική κατηγορία των μετριαστικών στοιχείων που εκφράζουν τις επιφυλάξεις των ομιλητών, λιγότερο συχνά εντοπίζονται επίθετα τα οποία εκφράζουν πιθανότητα (probability adjectives). Στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, χρησιμοποιούνται το επίθετο *πιθανός*, *-ή*, *-ό* (4 φορές σε σύνολο 5 χρήσεων των συγκεκριμένων επιθέτων) καθώς και η επιθετική μετοχή *ενδεχόμενος*, *-η*, *-ο*. Συγκεκριμένα, το επίθετο *πιθανός*, *-ή*, *-ό* εντοπίζεται μόνο στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές ερμηνεύουν τα αποτελέσματά τους που προέκυψαν από την εφαρμογή της μεθόδου τους. Δεδομένου ότι οι ερμηνείες τους απορρέουν από την προσωπική τους κρίση, εκφράζουν τις επιφυλάξεις τους σχετικά με το κατά πόσο η ερμηνεία τους είναι αντικειμενικά ορθή, δηλαδή σχετικά με το κατά πόσο είναι ισχυρός ο συσχετισμός ανάμεσα στα δεδομένα και τις εκτιμήσεις τους (Hyland 1996: 442), όπως διαπιστώθηκε για τα αντίστοιχα επιρρήματα (probability adverbs) καθώς και για τα ρήματα που εκφράζουν επιστημικές κρίσεις (epistemic judgement verbs).

(38) [...] *κάτι το οποίο θα μπορούσε να είναι μία πιθανή εξήγηση.* (ερμηνεία-σχολιασμός των αποτελεσμάτων)³⁰

²⁹ Στο παράδειγμα αυτό, είναι χαρακτηριστική η συνύπαρξη δύο μετριαστικών μηχανισμών (*ίσως* και *θα έπρεπε*), οι οποίοι *-αν* και εμπίπτουν σε διαφορετικές γραμματικές κατηγορίες- μπορούν να θεωρηθούν ότι αποδίδουν τη μέριμνα του ομιλητή να μετριάσει τη δέσμευσή του αναφορικά με το περιεχόμενο του κατευθυντικού εκφωνήματος.

Το ίδιο επίθετο επιλέγεται από τους ομιλητές και όταν αναφέρονται σε κάποια ενδεχόμενη εξέλιξη ενός ιατρικού δεδομένου, η οποία, ωστόσο, δεν μπορεί να προβλεφθεί με απόλυτη βεβαιότητα, καθώς στην επιστήμη όλα τα ενδεχόμενα είναι πιθανά. Η εν λόγω λειτουργία δεν είναι συνυφασμένη με συγκεκριμένες οργανωτικές ενότητες.

(39) *Ίσως και το γενετικό προφίλ του κάθε ασθενή να ενέχεται στην πιθανή εμφύτευση του εμβρύου και, κατ' επέκταση, στην έκβαση της εγκυμοσύνης.*
(συμπεράσματα)

Με την ίδια σημασία χρησιμοποιείται και η επιθετική μετοχή *ενδεχόμενος*, -η, -ο.

(40) [...] *γιατί θα μπορούσαμε να δούμε πώς θα προχωρήσουμε σε μία ενδεχόμενη επέμβαση.*

Ως μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην έκφραση του βαθμού βεβαιότητας των ομιλητών λειτουργούν και ουσιαστικά με επιστημική σημασία, τα οποία, ωστόσο, δεν χρησιμοποιούνται συχνά. Πιο συγκεκριμένα, εντοπίζονται ουσιαστικά που δείχνουν ότι η διατύπωση είναι πιθανόν να ισχύει (*tentative likelihood nouns*) (π.χ. *πιθανότητα*) και ουσιαστικά τα οποία εισάγουν μία πληροφορία που περιλαμβάνει το στοιχείο της πρόβλεψης (*non factive assertive nouns*) (π.χ. *ενδείξεις*). Σε αυτή την εξασθενημένη -αριθμητικά και λειτουργικά- κατηγορία, πιο ισχυρή είναι η παρουσία του ουσιαστικού *πιθανότητα*, το οποίο παρουσιάζει χαρακτηριστική συχνότητα ως προς τη χρήση του (εντοπίζεται 12 φορές στο σύνολο των 16 χρήσεων που παρουσιάζουν τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας). Ωστόσο, δεν συνδέεται με συγκεκριμένες οργανωτικές ενότητες. Στα εκφωνήματα στα οποία εντοπίστηκε, η χρήση του μπορεί να αποδοθεί στην πρόθεση των ομιλητών να υπενθυμίσουν στους αποδέκτες τους ότι στην επιστήμη η ύπαρξη πολλών αστάθμητων παραγόντων μπορεί να οδηγήσει σε ανατροπή μιας πραγματικότητας ή σε απρόβλεπτη διαμόρφωσή της. Σε αυτές τις περιπτώσεις, συμπλήρωμα της λέξης *πιθανότητα* αποτελούν οι γενικές (*επίτευξης*) *εγκυμοσύνης/συνδρόμου υπερδιέγερσης/ενδομητρίου*, οι οποίες εκφράζουν την κατάσταση/ την πραγματικότητα που είναι πιθανό -αλλά όχι βέβαιο- να διαμορφωθεί.

³⁰ Σε αυτό το εκφώνημα είναι χαρακτηριστική η συνύπαρξη δύο μετριαστικών μηχανισμών -*θα μπορούσε* και *πιθανή*- με τους οποίους ο ομιλητής εκφράζει τις επιφυλάξεις του.

(41) Όσο πιο -λογικό φαίνεται- μορφολογικά καλά είναι ένα έμβρυο [...] τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα για να εμφυτευθεί. (αποτελέσματα από ανασκόπηση της βιβλιογραφίας)

Επίσης, η χρήση του συγκεκριμένου ουσιαστικού μπορεί να αποδοθεί στην έλλειψη εμπειρικών αποδείξεων, γεγονός που δεν επιτρέπει στον ομιλητή να εκφραστεί με απολυτότητα.

(42) [...] επειδή μάς θύμιζε ότι υπάρχει μία πιθανότητα να είναι ένα σάρκωμα. (πορεία)

Την εν λόγω πραγματολογική κατηγορία μετριαστικών μηχανισμών δεν πραγματώνουν γλωσσικά μόνο τα παραπάνω λεξικά μέσα. Στα γραμματικά μέσα συγκαταλέγονται το τροπικό ρήμα *μπορεί* με την κατ' εξοχήν επιστημική έννοια (= *ενδέχεται να*) καθώς και ρηματικοί τύποι του σε παρατατικό συνοδευόμενοι με τον δείκτη *θα* (: *θα μπορούσε, θα μπορούσαν*).

Με την κατ' εξοχήν επιστημική έννοια, το ρήμα *μπορεί* εντοπίστηκε στην οργανωτική ενότητα της ερμηνείας-του σχολιασμού των αποτελεσμάτων σε 9 εκφωνήματα. Όπως διαπιστώθηκε και παραπάνω, η χρήση μετριαστικών μηχανισμών που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα στη συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα αποδίδεται στο γεγονός ότι οι ομιλητές ερμηνεύουν αποτελέσματα βάσει της προσωπικής κρίσης τους. Έτσι, εκφράζουν τις δέουσες επιφυλάξεις τους σχετικά με το κατά πόσο η ερμηνεία τους είναι αντικειμενικά ορθή, δηλαδή σχετικά με το κατά πόσο είναι ισχυρός ο συσχετισμός ανάμεσα στα δεδομένα και τις εκτιμήσεις τους (Hyland 1996: 442).

(43) Άρα, λοιπόν, έχουμε τα SLA-g διαλυτές μορφές 5,6,7 που αναφέραμε, αλλά επίσης και διαλυτά, τα οποία μπορεί να έχουν προκύψει από διάσπαση αυτών. (ερμηνεία-σχολιασμός των αποτελεσμάτων)

(44) [...] ενδεχομένως, σε συζήτηση με φίλες πιο ενημερωμένες απ' ό,τι μια μαθήτρια στο Λύκειο ή μια παιδική φίλη, μπορεί να οδηγεί, να παρωθεί τις γυναίκες να κάνουν, τελικά, τεστ Παπ. (ερμηνεία-σχολιασμός των αποτελεσμάτων)

Χαρακτηριστική είναι η χρήση τού εν λόγω ρήματος και κατά τη διατύπωση συστάσεων. Σε αυτή την οργανωτική θέση, θα πρέπει να αποδοθεί περισσότερο στην πρόθεση των ομιλητών να διατυπώσουν τις συστάσεις τους με ευγένεια χωρίς να προκαλέσουν την αίσθηση ότι τις επιβάλλουν.

(45) Είναι ένα θέμα που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης και ένα θέμα το οποίο μπορεί να έχει μεγάλη σημασία. (συστάσεις για περαιτέρω έρευνα)

Στους μετριαστικούς μηχανισμούς που είναι προσανατολισμένοι στην έκφραση του βαθμού βεβαιότητας των ομιλητών, προσμετρήθηκε ο δείκτης *θα* με παρατατικό, όταν εκφράζει πιθανή δυνατότητα, στο πλαίσιο των επιστημικών τροπικών σημασιών που μπορεί να εκφράζει ο δείκτης *θα* με παρελθοντικούς τύπους του ρήματος (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2005: 484). Με τη συγκεκριμένη σημασία, ρηματικοί τύποι με τον δείκτη *θα* και παρατατικό εντοπίζονται 20 φορές στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου. Ειδικότερα, επιλέγονται σε αρχικές οργανωτικές ενότητες (*επανάληψη και συγκεκριμενοποίηση του θέματος, θετική δικαιολόγηση, ένταξη του θέματος σε ευρύτερο πλαίσιο-διασαφήνιση ιατρικών όρων*) και εκφράζουν τη μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών αναφορικά με το περιεχόμενο εκφωνημάτων που αναφέρονται στα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Εκφράζοντας με τη δέουσα επιφυλακτικότητα τις προσδοκίες τους αναφορικά με μία πραγματικότητα που είναι πιθανό να ισχύσει (στο παρόν/ μέλλον) χάρη στην εργασία τους ή/και την εφαρμογή της μεθόδου τους, εκδηλώνουν επιστημονική ωριμότητα, εφόσον αφήνουν να διαφανεί ότι οι προσωπικές σκέψεις/προσδοκίες τους υπόκεινται στην πολυπλοκότητα της επιστήμης και, παράλληλα, εκφράζονται με τη δέουσα επιστημονική ωριμότητα.

(46) [...] θα μπορούσε να βοηθήσει στο να κατανοήσουν τους μοριακούς μηχανισμούς για την πρώτη εμβρυϊκή ανάπτυξη. (θετική δικαιολόγηση)

(47) Ένας έμπειρος εμβρυολόγος θα δει κάτω από το μικροσκόπιο και θα μπορούσε να κρίνει [...]³¹ (ένταξη του θέματος σε ευρύτερο πλαίσιο)

Οι ίδιοι ρηματικοί τύποι εντοπίζονται και στην οργανωτική ενότητα της ερμηνείας των αποτελεσμάτων. Με βάση τη λειτουργία που επιτελούν σε αυτή την οργανωτική θέση, εντάσσονται στο γενικότερο σύνολο των μετριαστικών μηχανισμών με τους οποίους οι ομιλητές εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα αναφορικά με ερμηνείες που στηρίζονται σε προσωπικές κρίσεις-εκτιμήσεις τους.

(48) [...] κάτι το οποίο θα μπορούσε να είναι μία πιθανή εξήγηση.³² (σχολιασμός-ερμηνεία των αποτελεσμάτων)

³¹ Στο εκφώνημα αυτό, ο δείκτης *θα* χρησιμοποιείται από τον ομιλητή σε δύο διαφορετικούς ρηματικούς τύπους: με τον πρώτο («θα δει») αναφέρεται στο μέλλον με σχετική βεβαιότητα, ενώ με τον δεύτερο («θα μπορούσε») εκφράζει μία πιθανή δυνατότητα στο μέλλον με επιφυλακτικότητα-μειωμένη βεβαιότητα («θα μπορούσε να κρίνει» αντί: «θα κρίνει»).

³² Στο παράδειγμα αυτό, οι δύο διαφορετικοί μετριαστικοί τύποι -*θα μπορούσε και πιθανή*- παρ' ότι ανήκουν σε διαφορετικές γραμματικές κατηγορίες, επιτελούν την ίδια λειτουργία και εκφράζουν τη μειωμένη βεβαιότητα του ομιλητή αναφορικά με το περιεχόμενο του εκφωνήματός του.

3.3.1.3. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented hedges)

Οι μετριαστικοί μηχανισμοί με τους οποίους οι ομιλητές αποφεύγουν να εκφράσουν την προσωπική ευθύνη τους αναφορικά με την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου (writer-oriented hedges) είναι τρίτοι κατά σειρά συχνότητας. Εντοπίζονται 18 φορές στο σύνολο των 319 που εντοπίζονται στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου (δηλαδή σε ποσοστό 5,64%). Σε αυτή την πραγματολογική κατηγορία, αξιολογείται κατ' εξοχήν το νοητικό ρήμα *θεωρώ* σε μεσοπαθητικές ρηματικές δομές (π.χ. *θεωρείται*).

(49) *Η εξέταση του γονότυπου του ανθρώπου για έναν εκ των πολυμορφισμών αυτών θεωρείται αντιπροσωπευτική και για τους υπόλοιπους πολυμορφισμούς.* (αποτελέσματα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας)

Η αποστασιοποίηση από το περιεχόμενο των εκφωνημάτων επιτυγχάνεται και με τη χρήση ενεργητικών ρηματικών δομών, στις οποίες ως υποκείμενο τίθεται μη έμπυχο ουσιαστικό (constructions of “abstract rhetors”, παρ. 3.1.3). Με τη χρήση τους, υπονοείται ότι οι ενέργειες που παρουσιάζονται στο εκφώνημα μπορούν να είναι “ανεξάρτητες” από την ανθρώπινη παρέμβαση (Hyland 1998a: 123). Στο δείγμα των ομιλιών από το ιατρικό συνέδριο, οι δομές αυτές σχηματίζονται γύρω από το ρήμα *θεωρώ*, κυρίως, καθώς και -λιγότερο συχνά- το ρήμα *υποδηλώνω*. Ως υποκείμενα αυτών των ρηματικών δομών τίθενται τα ουσιαστικά *μελέτες / στοιχεία* (ενν. από μελέτες). Έτσι, δίνεται η εντύπωση ότι τα ίδια τα δεδομένα (οι μελέτες) είναι η “πηγή” των επιστημικών κρίσεων (Hyland 1998a: 123).

(50) *Όπως είπα, οι τελευταίες μελέτες θεωρούν μέρα εμβρυομεταφοράς και την 5η και την 6η ημέρα.* (αποτελέσματα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας)

(51) *Όλα τα στοιχεία (ενν. από μελέτες) υποδηλώνουν ότι το πολυμορφικό αυτό αλληλόμορφο δεν συνδέεται με την πιθανότητα επίτευξης εγκυμοσύνης στον άνθρωπο.* (αποτελέσματα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας)

Οι μετριαστικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στον γράφοντα εντοπίζονται κατ' εξοχήν στην οργανωτική ενότητα στην οποία παρουσιάζονται αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας (K6B1). Οι ομιλητές επιλέγουν τις συγκεκριμένες ρηματικές δομές, όταν διατυπώνουν απαιτητικούς ισχυρισμούς καθώς και ισχυρισμούς που κρίνονται από τους ίδιους επισφαλείς (όπως είναι αυτοί οι οποίοι προκύπτουν από ευρήματα σε αρχικό στάδιο,

από μικρά δείγματα, από αμφίβολες μαρτυρίες). Στο δείγμα των ομιλιών από το ιατρικό συνέδριο, τέτοιοι ισχυρισμοί συμπίπτουν με την παρουσίαση θεωρητικών πληροφοριών γύρω από ένα ερευνητικό ερώτημα το οποίο έχει προκαλέσει αμηχανία στην επιστημονική κοινότητα είτε λόγω των αντικρουόμενων απόψεων που έχουν διατυπωθεί γύρω από αυτό είτε λόγω του ότι η σχετική ερευνητική δραστηριότητα είναι περιορισμένη. Οι ομιλητές, μετριάζοντας τη δέσμευσή τους για ισχυρισμούς που κρίνονται από τους ίδιους επισφαλείς, όχι μόνο μειώνουν την πιθανότητα αναίρεσης των ισχυρισμών τους από τους αποδέκτες αλλά και -κυρίως- προστατεύονται οι ίδιοι από τις αρνητικές συνέπειες που θα υφίσταντο σε περίπτωση που θα αποδεικνυόταν ότι οι ισχυρισμοί αυτοί χαρακτηρίζονται από κάποιο βαθμό σφάλματος. Έτσι, περιορίζεται η πιθανότητα να προκληθεί πλήγμα στην επιστημονική φήμη τους από τη διατύπωση κατηγορηματικών ισχυρισμών που θα μπορούσαν να αποδειχθούν εσφαλμένοι ή υπερβολικοί (Hyland 1996a: 443-444, 1996b: 257, Hyland 1998a: 170, 176).

(52) *Όπως είπα, οι τελευταίες μελέτες θεωρούν μέρα εμβρυομεταφοράς και την 5η και την 6η μέρα. (αποτελέσματα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας)*

Μεσοπαθητικοί ρηματικοί τύποι του ρ. θεωρώ εντοπίζονται και στην οργανωτική ενότητα της αξιολόγησης της εργασίας/της μεθόδου που ακολουθήθηκε (K7B2). Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι η χρήση τους είναι χαρακτηριστική, όταν οι ομιλητές αξιολογούν θετικά και προωθούν επιστημονικά μία νέα μέθοδο που εφάρμοσαν. Σε αυτή την περίπτωση, οι ισχυρισμοί τους θεωρούνται επισφαλείς όχι μόνο λόγω του ότι αναφέρονται σε ευρήματα που βρίσκονται σε αρχικό επιστημονικό στάδιο (Hyland 1996a: 445) αλλά και γιατί αναδεικνύουν τη συμβολή τους στην επιστημονική γνώση. Δεδομένου ότι οι ισχυρισμοί αυτοί φέρουν ένα υψηλό “ρίσκο”, η γλωσσική διατύπωση που συμβάλλει στην αυτοπροστασία των ομιλητών είναι απαραίτητη. Έτσι, η επιλογή των συγκεκριμένων παθητικών δομών υπηρετεί την πρόθεσή τους να τοποθετηθούν αναφορικά με τη μέθοδό τους με την κατάλληλη αποστασιοποίηση, για να αυτοπροστατευθούν σε περίπτωση που οι ισχυρισμοί τους αποδειχθούν εσφαλμένοι (Hyland 1998a: 170). Επιπλέον, η μείωση της ευθύνης τους για τους ισχυρισμούς τους αναφορικά με την αξία της (νέας) μεθόδου που ακολούθησαν υπηρετεί την πρόθεσή τους να εκφραστούν με τη δέουσα επιστημονική μετριοφροσύνη/ωριμότητα για τα θετικά αποτελέσματά της.

(53) *Οι δυσκολίες πάντα υπήρχαν και η λαπαροσκοπική υστερεκτομία θεωρήθηκε μία επέμβαση 4ου επιπέδου, σύμφωνα με την ταξινόμηση της ευρωπαϊκής χειρουργικής αντιμετώπισης.*³³ (σύγκριση των αποτελεσμάτων με αυτά άλλης μεθόδου)

3.3.1.4. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges)

Στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, οι μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη εντοπίζονται μόνο σε 4 εκφωνήματα και εκφράζονται με γλωσσικές δομές/εκφράσεις προσωπικής αναφοράς οι οποίες αποτελούνται από προσωπικές αντωνυμίες α' (ενικού και πληθυντικού) προσώπου. Αυτές οι γλωσσικές δομές συγκροτούνται γύρω από ουσιαστικά που αναφέρονται σε αποτελέσματα (π.χ. *αποτελέσματα, μελέτες*) ή γύρω από επιστημικά ρήματα που εκφράζουν κρίση του ομιλητή αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs) (π.χ. *εγώ θεωρώ*)³⁴.

Από την επεξεργασία του συγκεκριμένου δείγματος των ομιλιών, διαπιστώθηκε ότι οι συγκεκριμένες γλωσσικές δομές εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων. Συγκεκριμένα, η εκπεφρασμένη προσωπική τοποθέτηση συνοδεύει αποτελέσματα τα οποία αντίκεινται σε άλλα, εδραιωμένα στην επιστημονική κοινότητα, ή σε αποτελέσματα τα οποία αναφέρονται σε ένα επιστημονικό ζήτημα που έχει προκαλέσει έντονη ερευνητική δραστηριότητα χωρίς, ωστόσο, να έχουν προκύψει ασφαλή συμπεράσματα από αυτήν.

(54) *Έχουμε βρει από δικές μας μελέτες ότι μόρια τα οποία θεωρούμε εμείς υπεύθυνα για την εμφύτευση του εμβρύου αυξάνουν, αυξάνει η συγκέντρωσή τους, καθώς προχωρούν [...]* (ερμηνεία αποτελεσμάτων)

Η επιλογή των συγκεκριμένων γλωσσικών δομών συνοδεύει και την παρουσίαση αποτελεσμάτων από την εφαρμογή μιας μεθόδου που ανατρέπει μία μέθοδο ήδη εδραιωμένη ή αντίκειται σε αυτή.

(55) *Η γονιμότητα θεωρώ ότι είναι ιδιαίτερα συγκρίσιμη σύμφωνα με πίνακες, που, όμως, δεν πρόλαβα να δείξω.*³⁵ (σύγκριση αποτελεσμάτων)

³³ Το εκφώνημα αυτό εμφανίζεται σε ομιλία στην οποία ο ομιλητής τοποθετείται υπέρ μιας νέας γυναικολογικής μεθόδου, της λαπαροσκοπικής υστερεκτομίας.

³⁴ Μετριαστικοί μηχανισμοί με τη μορφή ευθειών ερωτηματικών προτάσεων εντοπίστηκαν σε ένα μόνο εκφώνημα και, ως εκ τούτου, δεν διερευνήθηκαν περαιτέρω.

³⁵ Η διατύπωση της συγκεκριμένης κρίσης αφορά στη μέθοδο που ο ομιλητής εισηγείται, η οποία ανατρέπει μία εδραιωμένη μέθοδο.

Με τη χρήση των συγκεκριμένων γλωσσικών δομών, οι ομιλητές επισημαίνουν ότι τα αποτελέσματα που παρουσιάζουν προέκυψαν από μελέτες δικές τους ή της ερευνητικής ομάδας τους, δηλαδή εκφράζουν την προσωπική συσχέτισή τους με αυτά (Hyland 1998a: 182). Επισημαίνοντας ότι τα αποτελέσματα αποδίδονται στους ίδιους και στην ερευνητική ομάδα τους, μετριάζουν τη γενική/καθολική φύση των ισχυρισμών τους, με αποτέλεσμα αυτοί να εξασθενούν. Οι ισχυρισμοί, δηλαδή, καθίστανται πιο ήπιοι, καθώς οι ομιλητές υπονοούν ότι δεν διαθέτουν καθολικότητα, αλλά απορρέουν μόνο από προσωπική τους ερμηνεία (Hyland 1996a: 448, Hyland 1996b: 258). Έτσι, επιλέγοντας τις συγκεκριμένες γλωσσικές δομές, αφήνουν στους αποδέκτες τους το περιθώριο να επιλέξουν την πιο πειστική ερμηνεία, ενώ, παράλληλα, καθώς εισάγουν με τη δέουσα ακαδημαϊκή ευγένεια ισχυρισμούς που θα μπορούσαν να προκαλέσουν αντιδράσεις/αντιρρήσεις, αμβλύνουν τις συνέπειες μιας πιθανής διαφωνίας του ακροατηρίου /μιας πιθανής σύγκρουσης με αυτό. Γι' αυτό, η χρήση των εν λόγω γλωσσικών δομών στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων υπηρετεί την πρόθεση των ομιλητών να προλάβουν μία διαφωνία που θα μπορούσε να προκύψει στο ακροατήριό τους αναφορικά με τα αποτελέσματα που παρουσιάζουν και να αποφύγουν μία ανοιχτή σύγκρουση (Hyland 1996a: 447, 1998a: 179-180).

3.3.2. Οι μετριάστικοί μηχανισμοί στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων

3.3.2.1. Μετριάστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται (attribute-oriented hedges)

Στο δείγμα των ομιλιών που δόθηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων, οι μετριάστικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται δεν επιλέγονται τόσο συχνά όσο στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο της ιατρικής. Εντοπίζονται 164 φορές στο σύνολο των 450 μετριάστικών μηχανισμών που εντοπίζονται στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών (δηλαδή σε ποσοστό 36,44%).

Όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, η λειτουργία αυτή επιτελείται -κατά σειρά μειωμένης συχνότητας- με επιρρήματα τα οποία εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree), με επιρρήματα τα οποία εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adverbs of indefinite frequency) καθώς και, λιγότερο συχνά, με επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs). Ωστόσο, τα επιρρήματα των τριών

παραπάνω κατηγοριών, στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, δεν επιτελούν πολλές λειτουργίες.

Πιο αναλυτικά, τα επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό υπερισχύουν αριθμητικά, καθώς εντοπίζονται 81 φορές στο σύνολο των 164 μετριαστικών στοιχείων που εντοπίστηκαν σε αυτή την πραγματολογική κατηγορία (δηλαδή σε ποσοστό 49,4%). Επιπλέον, παρουσιάζουν σαφή αριθμητική υπεροχή σε σχέση με αυτά που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (81 γλωσσικές χρήσεις έναντι 45 γλωσσικών χρήσεων, αντίστοιχα), όπως διαπιστώθηκε και στο πανελλήνιο ιατρικό συνέδριο.

Στην κατηγορία των επιρρημάτων που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό, χαρακτηριστική είναι η αριθμητική υπεροχή του επιρρήματος *κυρίως*. Εντοπίζεται 31 φορές (στο σύνολο των 81 χρήσεων των επιρρημάτων που δηλώνουν αοριστία ως προς τον βαθμό), παρατήρηση η οποία υποδηλώνει τη βαρύτητά του στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών. Στο παράδειγμα που ακολουθεί, διαφαίνεται ότι το συγκεκριμένο επίρρημα είναι μία συνειδητή επιλογή του ομιλητή, δεδομένου ότι επιλέγεται από τον ίδιο στο πλαίσιο της προσπάθειάς του να αναδιατυπώσει το μήνυμά του, η οποία σηματοδοτείται με τη χρήση του επιρρήματος «(ή) μάλλον».

(56) *Όχι, όμως, μόνο για τη σύγκριση των κοριτσίστικων μορφών, όπως προτείνεται εκεί, αλλά επίσης ή -μάλλον- αλλά κυρίως για παραλληλισμό.*
(ανάπτυξη του θέματος)

Το επίρρημα *κυρίως*, με τη σημασία «κατά πρώτο και κύριο λόγο, κατεξοχήν» (Μπαμπινιώτης 2002: 977), επιλέγεται από τους ομιλητές, προκειμένου να επισημάνουν το πιο σημαντικό στοιχείο του εκφωνήματός τους, αυτό που αντικειμενικά υπερισχύει ή/και αυτό που οι ίδιοι θεωρούν πρωταρχικό και σημαντικό χωρίς, παράλληλα, να αποκλείουν την ύπαρξη άλλων στοιχείων. Με τη χρήση του, υπενθυμίζουν με έμμεσο τρόπο στους αποδέκτες τους ότι κάθε εκφώνημα εκφράζει μια αλήθεια στο βαθμό που αυτή μπορεί να προσδιοριστεί λόγω των δεδομένων περιορισμών που αναπόφευκτα συνεπάγεται η γνώση (Hyland 1998a: 169). Γι' αυτό, εντοπίζεται αποκλειστικά στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και σχετίζεται με την πρόθεση των ομιλητών να διαχειριστούν ένα εύρος θεωρητικών πληροφοριών με τη μέγιστη ακρίβεια. Λιγότερο συχνά, εντοπίζονται τα επιρρήματα *κάπως*, *λίγο* (=κάπως), *αρκετά*, *σχετικά* και οι φράσεις *εν πολλοίς*, *σε κάποιο / σε μεγάλο / ως έναν βαθμό*, *εν μέρει*, *λίγο-πολύ*, που διαχέονται σε όλες τις οργανωτικές ενότητες των ομιλιών.

(57) *Δύο είναι, κυρίως, οι ποιητές που θα μετουσιώσουν σε ποίηση τις προσδοκίες [...] (ανάπτυξη του θέματος)*

Τα επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα εντοπίζονται λιγότερο συχνά από αυτά που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό, όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες που δόθηκαν στο ιατρικό συνέδριο. Εντοπίζονται 46 φορές στο σύνολο των 164 μετριαστικών μηχανισμών αυτής της πραγματολογικής κατηγορίας (δηλαδή σε ποσοστό 28,04%). Αναδεικνύονται μέσα από ένα ευρύ φάσμα γλωσσικών πραγματώσεων, στοιχείο που μπορεί να αποδοθεί στο εύρος των γλωσσικών γνώσεων των ομιλητών. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτή την κατηγορία, το επίρρημα *συνήθως* δεν παρουσιάζει χαρακτηριστική αριθμητική υπεροχή, όπως παρατηρείται στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, αλλά χαμηλή συχνότητα εμφάνισης, η οποία, όμως, αναπληρώνεται από τη χρήση ποικίλων επιρρημάτων και επιρρηματικών φράσεων με παρεμφερή σημασία. Έτσι, σε αυτή την ομάδα εντοπίζονται τα επιρρήματα *συνήθως, ενίοτε, πολλάκις, συχνά, κάποτε* (= σε απροσδιόριστο ή ακαθόριστο χρονικό σημείο, σε κάποια χρονική στιγμή) καθώς και οι φράσεις *κατά καιρούς, πολλές φορές, κατά κανόνα, μερικές φορές*.

(58) [...] *καθώς περιέχει συχνά μονολεκτικές απαντήσεις.* (μέθοδος-εργαλεία)

(59) *Δηλαδή, πολλές φορές τους ίδιους ποιητές-συγγραφείς αξιόλογους, δεν έχουν, όμως, πάντοτε την πρόθεση να [...] (ανάπτυξη του θέματος)*

Στην ίδια ομάδα, εντοπίζονται και επιρρήματα που εκφράζουν γενίκευση, όπως στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου. Έτσι, η υποομάδα αυτή εμπλουτίζεται με τα επιρρήματα *γενικά/γενικώς* και τις φράσεις *σε γενικές γραμμές, εν γένει, πάνω-κάτω* (όταν έχει την έννοια «σε γενικές γραμμές»).

(60) *Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι εμείς οι φιλόλογοι έχουμε το σύνδρομο [...] (ανάπτυξη του θέματος)*

Τα επιρρήματα τα οποία εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα επιλέγονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, όταν οι ομιλητές σκιαγραφούν μία δυσάρεστη πραγματικότητα αναφορικά με τη θέση της Λογοτεχνίας στη σχολική και την ευρύτερη εκπαιδευτική πραγματικότητα. Με τη χρήση τους, περιορίζουν την έκταση στην οποία ισχύει το περιεχόμενο του εκφωνήματός τους και, κατά συνέπεια, επαυξάνουν την ακρίβεια με την οποία το διατυπώνουν. Ωστόσο, πίσω από την ακρίβεια των ισχυρισμών, διαφαίνεται η πρόθεσή τους να μη θίξουν

κάποιους από τους ακροατές τους, οι οποίοι πιθανόν να θεωρούνται συνυπεύθυνοι για τη διαμόρφωση της δυσάρεστης πραγματικότητας.

(61) *Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι εμείς οι φιλόλογοι έχουμε το σύνδρομο [...] (ανάπτυξη του θέματος)*

Τα επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs) δεν επιλέγονται συστηματικά στις προφορικές ανακοινώσεις του συνεδρίου των φιλόλογων, καθώς παρουσιάζουν 14 μόλις γλωσσικές χρήσεις στο σύνολο των 164 μετριαστικών στοιχείων που εντοπίστηκαν στη συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία (δηλαδή επιλέγονται σε ποσοστό 8,53%). Όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, πιο συχνά επιλέγεται το επίρρημα *περίπου*, το οποίο, όμως, παρουσιάζει χαμηλότερη συχνότητα χρήσης συγκριτικά με τις αντίστοιχες ανακοινώσεις του ιατρικού συνεδρίου. Δεν συνοδεύει μόνο συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία -όπως στο συνέδριο της ιατρικής-, αλλά και άλλες λέξεις/εκφράσεις που εκφράζουν ποσότητα.

(62) *Στη γ' τάξη το ποσοστό των ανθολογούμενων κειμένων της ξένης λογοτεχνίας έμεινε περίπου στα ίδια επίπεδα. (ανάπτυξη του θέματος)*

Μία φορά εντοπίζεται η λατινική φράση *grosso modo* (με την έννοια *περίπου*), η οποία μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η ομιλήτρια -ως φιλόλογος- διαθέτει εύρος γλωσσικών γνώσεων.

(63) *[...] μπορεί να περιλαμβάνει κείμενα με επίκεντρο τον ρομαντισμό και τα προ-ρομαντικά ή μετα-ρομαντικά του φαινόμενα και να φτάνει grosso modo έως και τη γενιά τού '20. (ανάπτυξη του θέματος)*

Τα επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση εντοπίζονται κατεξοχήν στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και η χρήση τους είναι συνυφασμένη με την παρουσίαση εύρους θεωρητικών πληροφοριών σε αυτήν. Συγκεκριμένα, το επίρρημα *περίπου*, όταν συνοδεύει συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία ή άλλες λέξεις/φράσεις που εκφράζουν ποσότητα, επιλέγεται από τους ομιλητές, προκειμένου να εκφράσουν σκόπιμη ασάφεια κατά την παρουσίαση πληροφοριών, χρήση η οποία δεν εντοπίστηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου. Επιλέγοντας το επίρρημα αυτό, προσδίδουν στο εκφώνημα έναν τόνο σκόπιμης ασάφειας είτε γιατί δεν γνωρίζουν με ακρίβεια την πληροφορία είτε γιατί δεν θέλουν/δεν θεωρούν σκόπιμο να τη διατυπώσουν με κατηγορηματικότητα και να δεσμευθούν απέναντι σε αυτήν.

(64) Από το '76 και μετά, όταν ολοκληρώθηκε η σειρά η πρώτη, ως το '83, περίπου, είναι τα εγχειρίδια που πιάνουν το κομμένο νήμα που οδηγούσε στη μεταρρύθμιση του '64. (ανάπτυξη του θέματος)

(65) Ήταν μια σκέψη δική μου, που κουβέντιαζα πριν κάνα δυο χρόνια, περίπου, με τον Νίκο τον Τριανταφυλλόπουλο. (ανάπτυξη του θέματος- πρόταση)

Σε άλλα εκφωνήματα, το επίρρημα περίπου, όταν συνοδεύει συγκεκριμένα αριθμητικά στοιχεία, αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών να εκφράσουν έναν «αποδεκτό βαθμό ανακρίβειας, για να προσδιορίσουν την ακρίβεια με την οποία παρουσιάζεται η πληροφορία». (Hyland 1998a: 140).

(66) Τα βιβλία που ετοιμάσαμε εμείς τελείωσαν μέσα σε 4 χρόνια, περίπου, από το '78 έως το '81-'82. (ανάπτυξη του θέματος)

Το επίρρημα σχεδόν, στο συγκεκριμένο δείγμα των προφορικών ανακοινώσεων, επιτελεί μία πρόσθετη λειτουργία, η οποία απουσιάζει από το δείγμα αυτών του ιατρικού συνεδρίου. Συγκεκριμένα, σε ομιλίες που χαρακτηρίζονται από έναν τόνο εκφραστικής/λογοτεχνικής υπερβολής, εντοπίζεται δίπλα σε λέξεις που συμβάλλουν στη διαμόρφωση του τόνου αυτού. Με τη συγκεκριμένη γλωσσική χρήση, οι ομιλητές προωθούν -φαινομενικά- την πρόθεσή τους να εκφραστούν με τη μέγιστη ακρίβεια, ωστόσο αναδεικνύουν, τελικά, τη βαρύτητα των λέξεων τις οποίες το επίρρημα αυτό προσδιορίζει.

(67) Ο ποιητικός βióτοπος του πλατωνικού Ίωνα [...] εκφράζει μία σχέση αρμονική, σχεδόν φυσική, του ποιητή με τον περιβάλλοντα κόσμο. (ανάπτυξη του θέματος)

(68) Πρόκειται για μια εκδοχή σχεδόν μαγική, για έναν ποιητικό μύθο, που η σύλληψή του ταιριάζει σε έναν ποιητή φιλόσοφο [...] (ανάπτυξη του θέματος)

3.3.2.2. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented hedges)

Στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων, οι μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented hedges) και εκφράζουν τις επιφυλάξεις των ομιλητών αναφορικά με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων τους καταλαμβάνουν αριθμητικά την πρώτη θέση,

καθώς εντοπίζονται 241 φορές στο σύνολο των 450 μετριαστικών μηχανισμών που εντοπίστηκαν στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών (δηλαδή σε ποσοστό 53,55%).

Σε αυτό το ευρύτερο σύνολο, σαφή αριθμητική υπεροχή παρουσιάζουν τα ρήματα που εκφράζουν επιστημική κρίση αναφορικά με το περιεχόμενο του εκφώνηματος (epistemic judgement verbs), πιο συγκεκριμένα τα νοητικά ρήματα, (verbs of thinking), τα οποία εντοπίζονται 82 φορές (δηλαδή σε ποσοστό 34,02%). Δεν παρουσιάζουν μόνο αριθμητική υπεροχή αλλά και γλωσσική ποικιλία (π.χ. *νομίζω, θεωρώ, αντιλαμβάνομαι (ότι), εικάζω, εκτιμώ (ότι), προβληματίζομαι (για)*).

Από την ανάλυση των δεδομένων, προέκυψε ότι τα ρήματα αυτά εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, σε ομιλίες που έχουν θεωρητικό χαρακτήρα, στις οποίες οι ομιλητές εκφράζουν εύρος προσωπικών εκτιμήσεων-απόψεων. Στο εκφώνημα που ακολουθεί, είναι εμφανής η πρόθεση της ομιλήτριας να μετριάσει -με τη χρήση του ρηματικού τύπου *νομίζω (ότι)*- τη βεβαιότητά της αναφορικά με την αμιγώς προσωπική εκτίμησή της, ότι «το ερώτημα «πλανάται».

(69) [...] *ας κάνουμε ρητό το ερώτημα που πλανάται. Απολαμβάνουμε, νομίζω ότι πλανάται- απολαμβάνουμε καλύτερα το λογοτέχνημα, όταν ξέρουμε που οφείλεται η απόλαυση;* (ερωτήματα προς προβληματισμό)

Ειδικότερα, τα συγκεκριμένα ρήματα εντοπίζονται κατ' εξοχήν στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, στην οποία συγκεντρώνονται οι θεωρητικοί συλλογισμοί των ομιλητών και η έκφραση προσωπικών εκτιμήσεων-απόψεων. Η χρήση τους ως μετριαστικών μηχανισμών που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα υπηρετεί την πρόθεση των ομιλητών να αναδείξουν την υποκειμενικότητα της τοποθέτησής τους, στο πλαίσιο της γενικότερης πρόθεσής τους να εκφραστούν με τη δέουσα επιστημονική ακρίβεια. Συγκεκριμένα, οι προσωπικές εκτιμήσεις-απόψεις τους απορρέουν, κατά βάση, από τις θεωρητικές αναζητήσεις τους αναφορικά με θέματα της Λογοτεχνίας. Οι αναζητήσεις τους αυτές μπορεί να σχετίζονται και με το λογοτεχνικό έργο που αναλύουν, οπότε, σε αυτή την περίπτωση, εκφράζουν τις προσδοκίες που διαμορφώνουν με βάση τις ενδείξεις του κειμένου.

(70) *Μπορούμε, όμως, να εικάσουμε ότι τα στοιχεία τραγικότητας που προσδιορίζουν το ήθος του ήρωα, όπως η μοίρα, το χρέος, η ευθύνη.* (ανάπτυξη του θέματος)

Εξίσου συχνά, οι προσωπικές εκτιμήσεις-απόψεις των ομιλητών αναφέρονται σε ένα -θεωρητικής φύσεως- λογοτεχνικό ζήτημα.

(71)[...] γιατί θεωρώ πολύ πολύ δύσκολο το να διδαχθούν [...] (ανάπτυξη του θέματος)

Σε ομιλίες με εφαρμοσμένο χαρακτήρα, η χρήση των νοητικών ρημάτων συνοδεύει και αναδεικνύει την υποκειμενικότητα από τις οποίες χαρακτηρίζονται πολλές από τις αποφάσεις που καλείται να λάβει ο φιλόλογος-εκπαιδευτικός.

(72) [...] ότι δεν μπορούμε να επιλέξουμε κείμενο που υποψιαζόμαστε ότι δεν αρέσει στους μαθητές και στις μαθήτριές μας, κείμενο που εκτιμούμε ότι είναι δύσκολο για το συγκεκριμένο τμήμα στο οποίο διδάσκουμε ή που ίσως δεν μπορεί να λειτουργήσει [...] (ανάπτυξη του θέματος)

Όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, ως μετριαστικοί μηχανισμοί που εκφράζουν την εκτίμηση των ομιλητών αναφορικά με την αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου λειτουργούν και τα επιρρήματα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας (probability adverbs). Εντοπίζονται σε 52 χρήσεις, δηλαδή σε ποσοστό 21,57%. Χαρακτηριστικά υψηλή είναι η συχνότητα χρήσης του επιρρήματος *ίσως*, το οποίο εντοπίζεται 31 φορές σε σύνολο 52 χρήσεων των επιρρημάτων της συγκεκριμένης κατηγορίας. Ακολουθούν, κατά σειρά συχνότητας, τα επιρρήματα *μάλλον*, *ενδεχομένως*, *πιθανόν*, τα οποία δεν επιλέγονται συχνά από τους ομιλητές και, τέλος, το επίρρημα *πιθανότατα*, που εντοπίζεται μόνο μία φορά στο δείγμα των συγκεκριμένων ομιλιών.

(73) *Μας ενδιαφέρει, για παράδειγμα, η ηθική, το ήθος του αναγνώστη, ίσως ο χαρακτήρας του κ.λπ.*» (ανάπτυξη του θέματος)

Πιο αναλυτικά, όπως διαπιστώθηκε για τα νοητικά ρήματα, τα συγκεκριμένα επιρρήματα εντοπίζονται πιο συχνά σε ομιλίες με θεωρητικό προσανατολισμό και, συγκεκριμένα, στην κεντρική και εκτεταμένη οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος. Η συχνή χρήση τους στη συγκεκριμένη οργανωτική θέση είναι συνυφασμένη με τη διατύπωση προσωπικών κρίσεων-εκτιμήσεων των ομιλητών, οι οποίες δεν απορρέουν από αντικειμενικά, εύκολα αποδείξιμα στοιχεία. Με τη χρήση μετριαστικών μηχανισμών που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα, οι ομιλητές προωθούν την πρόθεσή τους να αναδείξουν την υποκειμενικότητα της τοποθέτησής τους, στο πλαίσιο του γενικότερου στόχου τους να εκφραστούν με τη δέουσα επιστημονική ακρίβεια.

Οι προσωπικές κρίσεις-εκτιμήσεις των ομιλητών είναι συνυφασμένες με τις θεωρητικές αναζητήσεις τους γύρω από θέματα της Λογοτεχνίας και συνίστανται στη

διατύπωση υποθέσεων που αναφέρονται στο παρελθόν, οπότε αποκλείεται εξ ορισμού η έκφραση βεβαιότητας

(74) [...] *έλεγε, χωρίς να ξέρει μάλλον τον Ελύτη, ότι η λογοτεχνία είναι το μονοπάτι όπου το πόδι νιώθει την πέτρα.* (γενίκευση του θέματος)

ή/ και στη διατύπωση προσωπικών εκτιμήσεων αναφορικά με ένα λογοτεχνικό έργο/μια λογοτεχνική δημιουργία.

(75) *Ίσως, αγαπητοί συνάδελφοι, μία αυθαίρετη παραλλαγή του ωραίου εκείνου δημοτικού τραγουδιού θα μπορούσε να δώσει απάντηση στο υποθετικό ερώτημα [...]*³⁶ (γενίκευση του θέματος)

Η προσωπική τοποθέτηση των ομιλητών αναφορικά με θεωρητικές πληροφορίες μπορεί να πάρει και τη μορφή απάντησης σε ένα ερώτημα το οποίο οι ίδιοι θέτουν. Στο ακόλουθο παράδειγμα, η ομιλήτρια, δίνοντας απάντηση σε υποθετικό ερώτημα, εκφράζει δύο εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις («ναι» / «όχι»). Η χαρακτηριστική αβεβαιότητά της καθιστά απαραίτητη τη χρήση τού μετριαστικού μηχανισμού («ίσως»). Παράλληλα, διαφαίνεται ότι η έκφραση της αβεβαιότητας σχετίζεται και με ένα θέμα που δεν θεωρεί σημαντικό, γι' αυτό το αντιπαρέχεται.

(76) *Ας κάνουμε ρητό το ερώτημα που πλανάται. [...] Η απάντηση, από μένα τουλάχιστον, δεν μπορεί να είναι ρητή. Ίσως ναι, ίσως όχι. Το θέμα είναι ότι δεν μπορούμε πια να γυρίσουμε πίσω.* (ερωτήματα προς προβληματισμό)

Σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την περιγραφή ενός προβλήματος που σχετίζεται με τη Λογοτεχνία, με τη χρήση επιρρημάτων που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα οι ομιλητές συνοδεύουν τις υποκειμενικές κρίσεις τους αναφορικά με τη θέση της Λογοτεχνίας στη σχολική πραγματικότητα. Πίσω από τη διατύπωση των ισχυρισμών τους με μειωμένη βεβαιότητα, διαφαίνεται η πρόθεσή τους -μετριάζοντας μία δυσάρεστη παρατήρηση ή μία δυσοίωνα πρόβλεψη- να μην δημιουργήσουν στους ακροατές τους την αίσθηση ότι κινδυνολογούν.

(77) *Η πραγματικότητα, όμως, όσον αφορά τη διδασκαλία της λογοτεχνίας και τα αποτελέσματα που αυτή έχει ίσως δεν είναι ανάλογη με τα προσδοκώμενα.* (ανάπτυξη του θέματος)

³⁶ Το επίρρημα *ίσως* και ο ρηματικός τύπος *θα μπορούσε*, παρ' ότι ανήκουν σε διαφορετικές γραμματικές κατηγορίες, ωστόσο επιτελούν την ίδια λειτουργία και, ως μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στην έκφραση του βαθμού βεβαιότητας των ομιλητών (reliability-oriented hedges), τονίζουν ιδιαίτερα την προσπάθεια του ομιλητή να διατυπώσει τον ισχυρισμό του με τη δέουσα επιφυλακτικότητα.

(78) [...] *ζητούν προστασία και κινδυνεύουν να τη βρουν στο τελευταίο ίσως εναπομείναν καταφύγιο, δηλαδή στο σχολείο.* (ανάπτυξη του θέματος)

Παρεμφερής μπορεί να θεωρηθεί η πρόθεσή τους να αποφύγουν το ενδεχόμενο να θίξουν τους αποδέκτες του λόγου τους-συναδέλφους τους, οι οποίοι είναι πιθανόν να θεωρούνται συνυπεύθυνοι για τη διαμόρφωση της δυσάρεστης πραγματικότητας. Στο ακόλουθο παράδειγμα, ο ομιλητής, περιγράφοντας τη δυσάρεστη πραγματικότητα που έχει εντοπίσει στον χώρο της εκπαίδευσης, αναφέρεται σε συναδέλφους του με τη χρήση του επιθέτου «εμμανείς». Με τη χρήση του μετριαστικού επιρρήματος *ενδεχομένως*, περιορίζει την ισχύ της έντονα σημασιολογικά φορτισμένης λέξης «εμμανείς» και, συνακόλουθα, μετριάζει την αρνητική εντύπωση που θα μπορούσε να προκαλέσει στους συναδέλφους του που παρακολουθούν την ομιλία του.

(79) [...] *κάποιοι εμμανείς, ενδεχομένως, με τη νέα τεχνολογία, την έχουν αναγάγει σε θεότητα, κάπου στη μέση βρίσκομαι εγώ.* (γενίκευση του θέματος)

Στον ίδιο τύπο ομιλιών, τα επιρρήματα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας επιλέγονται και στην οργανωτική ενότητα στην οποία διατυπώνονται προτάσεις για τη βελτίωση της (δυσάρεστης) κατάστασης που έχει διαμορφωθεί αναφορικά με τη θέση της Λογοτεχνίας στην πραγματικότητα. Με τη χρήση αυτή, οι ομιλητές διατυπώνουν τις προτάσεις τους με μειωμένη κατηγορηματικότητα, πολύ δε περισσότερο, όταν αυτές αντίκεινται στην ισχύουσα κατάσταση.

(80) [...] *και ίσως, όπως ακούστηκε νομίζω από τον κ. Ακρίβο, θα μπορούσε σε κάποιες τάξεις να αντικατασταθεί, να αντικατασταθούν τα αποσπάσματα με περισσότερο λογοτεχνικά έργα.*³⁷ (πρόταση-σύσταση)

Χαρακτηριστική είναι η επιλογή των ομιλητών να αναφερθούν με μειωμένη κατηγορηματικότητα όχι μόνο στις προτάσεις που καταθέτουν για τη βελτίωση της ισχύουσας κατάστασης αλλά και στα θετικά αποτελέσματα που προσδοκούν ότι θα έχει η εφαρμογή τους. Η μειωμένη κατηγορηματικότητα σχετίζεται με την πρόθεσή τους να εκφραστούν με επιστημονική ευγένεια, όπως διαφαίνεται μέσα από παραδείγματα στα οποία η αναφορά των ομιλητών στα θετικά αποτελέσματα που

³⁷ Στο παράδειγμα αυτό, είναι χαρακτηριστική η χρήση δύο μετριαστικών μηχανισμών -*ίσως* και *θα μπορούσε*- που επιτελούν την ίδια λειτουργία: βοηθούν την ομιλήτρια να διατυπώσει με μειωμένη κατηγορηματικότητα τις προτάσεις της, οι οποίες αντίκεινται στην ισχύουσα εκπαιδευτική πρακτική. Η παράλληλη αναφορά της σε έναν άλλο ομιλητή του συνεδρίου θα μπορούσε να υποδηλώνει την πρόθεσή της να υποστηρίξει περαιτέρω την ορθότητα των προτάσεων που καταθέτει.

προσδοκούν ότι θα έχει η εφαρμογή των προτάσεών τους συνοδεύεται με τη μετριασμένη αναφορά τους στην ισχύουσα (δυσάρεστη/προβληματική) κατάσταση.

(81) *Για παράδειγμα, μια πιο οικονομική και ίσως πιο λειτουργική οργάνωση της ύλης σε θεματικούς άξονες [...] που αναμορφώνει αυτή που ισχύει σήμερα και που είναι κάπως πληθωριστική [...]*³⁸ (ανάπτυξη του θέματος)

Σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση των αποτελεσμάτων μιας έρευνας, τα εν λόγω επιρρήματα εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ερμηνείας τους, όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου που παρουσιάζουν την ίδια οργάνωση. Ωστόσο, στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων, εντοπίζονται και στην οργανωτική ενότητα των συμπερασμάτων (K7B1), δεδομένου ότι σε αυτές η ερμηνεία-σχολιασμός των αποτελεσμάτων επιχειρείται και σε αυτή την καταληκτική ενότητα. Η χρήση των εν λόγω επιρρημάτων σε αυτές τις οργανωτικές θέσεις σχετίζεται με την (εγγενή) υποκειμενικότητα που ενυπάρχει στη θεωρητική ερμηνεία των αποτελεσμάτων.

(82) *Ο λόγος ίσως που δεν εντυπωσίασε ιδιαίτερα είναι [...]* (ερμηνεία-σχολιασμός των αποτελεσμάτων)

(83) *Είναι χρήσιμη η καταλληλότερη διεύθετηση του χώρου, πιθανότατα γιατί οι μαθητές έχουν την τάση να απευθύνονται στον εκπαιδευτικό.* (συμπεράσματα)

Όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, στο σύνολο των μετριαστικών στοιχείων που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών εντοπίστηκαν και επίθετα που εκφράζουν πιθανότητα (probability adjectives). Ωστόσο, παρουσιάζουν μόλις 8 χρήσεις στο σύνολο των 241 μετριαστικών στοιχείων αυτής της πραγματολογικής κατηγορίας. Όπως διαπιστώθηκε στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο ιατρικό συνέδριο, χαρακτηριστική είναι η χρήση του επιθέτου *πιθανός*, *-ή*, *-ό* στην οργανωτική ενότητα της ερμηνείας των αποτελεσμάτων. Όπως διαπιστώθηκε για τα αντίστοιχα επιρρήματα (π.χ. *πιθανώς*), το επίθετο σε αυτή την οργανωτική θέση εκφράζει τις επιφυλάξεις των ομιλητών κατά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, δεδομένου ότι αυτή απορρέει από θεωρητικούς

³⁸ Η ομιλήτρια επιλέγει μετριαστικά στοιχεία (*ίσως*, *κάπως*) όχι μόνο για να μετριάσει τα θετικά αποτελέσματα που προσδοκά ότι θα λάβει από την εφαρμογή της πρότασής της («*ίσως* πιο λειτουργική οργάνωση της ύλης») και να εκφραστεί με τη δέουσα μετριοφροσύνη αλλά και για να μετριάσει την αρνητική παρατήρησή της αναφορικά με την ισχύουσα πραγματικότητα («*κάπως* πληθωριστική») και, συνεπώς, να εκφραστεί με τη δέουσα ακαδημαϊκή λεπτότητα και ευγένεια. Έτσι, οδηγείται, τελικά, στη διατύπωση των προτάσεών της με σεβασμό στους κανόνες της ακαδημαϊκής ευγένειας.

συλλογισμούς, οι οποίοι χαρακτηρίζονται αναπόφευκτα από κάποιο βαθμό υποκειμενικότητας.

(84) *Μία άλλη πιθανή εξήγηση είναι ότι αρκετά παιδιά είχαν έλθει με χαμηλό λεξιλογικό εξοπλισμό. (ερμηνεία-σχολιασμός των αποτελεσμάτων)*

Το συγκεκριμένο επίθετο εντοπίζεται και στις ομιλίες στις οποίες κατατίθενται προτάσεις για την ανανέωση του τρόπου διδασκαλίας της Λογοτεχνίας. Η χρήση του συνδέεται με την παρουσίαση των προτάσεων αυτών με μειωμένη κατηγορηματικότητα, όπως διαπιστώθηκε κατά την εξέταση των αντίστοιχων επιρρημάτων.

(85) *Επιχειρώντας να περιγράψω συνοπτικά τα πιθανά βήματα που θα μπορούσε να ακολουθήσει μια διδασκαλία [...]»³⁹ (ανάπτυξη του θέματος)*

Η συγκεκριμένη κατηγορία επιθέτων δεν περιορίζεται στο επίθετο *πιθανός*, -ή, -ό, όπως παρατηρήθηκε στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, αλλά περιλαμβάνει ένα ευρύτερο φάσμα γλωσσικών πραγματώσεων. Δεύτερο ως προς τη σειρά εμφάνισης είναι το επίθετο *δυνατός*, -ή, -ό και μοναδική χρήση παρουσιάζουν τα επίθετα *ενδεικτικός*, -ή, -ό, *αμφίβολος*, -η, -ο καθώς και η αναφορική αντωνυμία *ο όποιος* σε πληθυντικό αριθμό (*οι όποιες*). Η χρήση αυτών των γλωσσικών στοιχείων δεν είναι συνυφασμένη με συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα, αλλά διαχέεται σε διαφορετικά οργανωτικά μέρη των ομιλιών και εκφράζει, εν γένει, μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών, συνυφασμένη με τον θεωρητικό προσανατολισμό των ομιλιών.

Ως μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στην έκφραση του βαθμού βεβαιότητας των ομιλητών λειτουργούν και ουσιαστικά με επιστημική σημασία, τα οποία, ωστόσο, παρουσιάζουν πολύ χαμηλή συχνότητα χρήσης. Εντοπίζονται 16 φορές στο σύνολο των 241 μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στην έκφραση του βαθμού βεβαιότητας των ομιλητών (δηλαδή σε ποσοστό 6,6%). Σε αυτό το σύνολο, συχνότερα (8 φορές) εντοπίζονται τα ουσιαστικά που δείχνουν πως ό,τι διατυπώνεται εδράζεται σε υποκειμενική άποψη (*tentative cognition nouns*), τα οποία απουσιάζουν από το δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου. Συγκεκριμένα, σε αυτή την εξασθενημένη -αριθμητικά και

³⁹ Χαρακτηριστική είναι η επιλογή δύο μετριαστικών στοιχείων -*πιθανά* (βήματα) και *θα μπορούσε*- προκειμένου ο ομιλητής να καταθέσει τις προτάσεις του με μειωμένη κατηγορηματικότητα, δεδομένου ότι αυτές προκύπτουν από συλλογισμούς του και δεν αποτελούν ένα οριστικό γεγονός.

λειτουργικά- κατηγορία, εντοπίζονται τα ουσιαστικά *ερμηνεία, υπόθεση, προβληματισμός, άποψη, σκεπτικό*.

Επιλέγονται στις ομιλίες στις οποίες παρουσιάζεται ένα πρόβλημα αναφορικά με τη Λογοτεχνία στον εκπαιδευτικό χώρο και εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος. Δεδομένου ότι σε αυτήν οι ομιλητές εκφράζουν αλήθειες δυσάρεστες, με τη χρήση των ουσιαστικών αυτών παρουσιάζουν μία σκληρή αλήθεια ως προσωπική υπόθεση/άποψή τους και όχι ως αδιαμφισβήτητο γεγονός.

(86) *Εξάλλου, το γεγονός ότι τα βιβλία αυτά εκπονήθηκαν με μεγάλη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε. επιτρέπει τέτοιες υποθέσεις [...] Ανθολόγος των κειμένων της α' και της β' τάξης απαντά στον παραπάνω προβληματισμό με το επιχείρημα ότι πρόκειται για βιβλία [...] (ανάπτυξη του θέματος)*

Όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες που δόθηκαν στο ιατρικό συνέδριο, η συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία μετριαστικών μηχανισμών δεν υλοποιείται γλωσσικά μόνο με λεξικά μέσα. Στα γραμματικά μέσα συγκαταλέγονται το τροπικό ρήμα *μπορεί* με την κατ' εξοχήν επιστημική σημασία (= *ενδέχεται να*) καθώς και ο δείκτης *θα* με παρελθοντικούς χρόνους του ίδιου ρήματος (: *θα μπορούσε*).

Με την κατ' εξοχήν επιστημική σημασία, το τροπικό ρήμα *μπορεί* εντοπίστηκε 8 φορές στο δείγμα των προφορικών ανακοινώσεων που παρουσιάστηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων. Συγκεκριμένα, αξιοποιείται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και εκφράζει μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών, σύμφυτη με τη διατύπωση θεωρητικών συλλογισμών, οι οποίοι εκφράζονται, κατά βάση, στην εν λόγω οργανωτική ενότητα. Ειδικότερα, αυτοί οι ρηματικοί τύποι επιλέγονται, όταν οι ομιλητές καταθέτουν σκέψεις γύρω από ένα λογοτεχνικό έργο και/ή γύρω από ένα ερώτημα του οποίου η απάντηση δεν στηρίζεται σε αποδείξιμα στοιχεία. Οι συγκεκριμένοι ρηματικοί τύποι, δηλαδή, παρουσιάζουν την ίδια χρήση με αυτή των επιρρημάτων που εκφράζουν πιθανότητα. Στο ακόλουθο παράδειγμα, είναι χαρακτηριστική η χρήση δύο μετριαστικών γλωσσικών μηχανισμών («*ίσως*», «*μπορεί*»), οι οποίοι συνοδεύουν δύο διαμετρικά αντίθετες απαντήσεις στο διατυπωμένο ερώτημα. Έτσι, αποδίδουν το μέγεθος της αβεβαιότητας της ομιλήτριας, η οποία, κατά την προσπάθειά της να αναλύσει τις υποκείμενες σκέψεις του λογοτέχνη, δεν έχει τα απαραίτητα αντικειμενικά στοιχεία, που θα της επέτρεπαν να εκφραστεί με βεβαιότητα.

(87) Γεννάται το ερώτημα, βέβαια, ο Παπαδιαμάντης είχε αυτά τα πράγματα στο μυαλό του, όταν έγραφε; Ίσως ναι. Αυτός διάβαζε τους προβληματισμούς των Ευρωπαίων και Αμερικανών λογοτεχνών της εποχής του. Μπορεί, όμως, και όχι. (ανάπτυξη του θέματος)

Οι ίδιοι ρηματικοί τύποι επιλέγονται και από ομιλητές, προκειμένου να εκφράσουν με μειωμένη βεβαιότητα ένα δυσάρεστο ενδεχόμενο, το οποίο σχετίζεται με την παρατήρηση της σχολικής-εκπαιδευτικής πραγματικότητας. Έτσι, τηρούν τις δέουσες επιφυλάξεις, για να αποφύγουν την κατηγορία ότι “κινδυνολογούν” ή ότι θίγουν έμμεσα κάποιους από τους συναδέλφους τους.

(88) *Ας αναλογιστούμε, όμως, τις συνέπειες που μπορεί να έχει μία τέτοια αντίληψη.* (ανάπτυξη του θέματος)

Τέλος, σε ομιλία η οποία οργανώνεται γύρω από την παρουσίαση αποτελεσμάτων μιας έρευνας, οι συγκεκριμένοι ρηματικοί τύποι επελέγησαν από τον ομιλητή στην οργανωτική ενότητα στην οποία αξιολογεί την εργασία του. Με τη χρήση τους στη συγκεκριμένη οργανωτική θέση, διατυπώνει με μειωμένη βεβαιότητα μία αρνητική πτυχή/παράμετρο της εργασίας του παρουσιάζοντάς τη ως ενδεχόμενο - και όχι ως κάτι βέβαιο- και, συνεπώς, μειώνοντας τη βαρύτητά της.

(89) *Κάποιες, βέβαια, πλευρές του κειμένου μπορεί να μείνουν, τελικά, ασχολίαστες.* (αξιολόγηση της εργασίας)

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η επιστημική έννοια του ρήματος για την αναφορά σε ένα δυσάρεστο ενδεχόμενο κατά την αξιολόγηση της εργασίας αξιοποιείται μόνο στο συνέδριο των φιλολόγων, δεδομένου ότι, στο ιατρικό συνέδριο, σε ομιλίες που παρουσιάζουν την ίδια οργάνωση, οι ομιλητές εκφράζουν μόνο θετική στάση για το μέλλον της ιατρικής έρευνας.

Όπως επισημάνθηκε στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, στους μετριαστικούς μηχανισμούς που είναι προσανατολισμένοι στην έκφραση του βαθμού βεβαιότητας των ομιλητών προσμετρήθηκε ο δείκτης *θα με παρατατικό*, όταν εκφράζει πιθανή δυνατότητα, στο πλαίσιο των επιστημικών τροπικών σημασιών που μπορεί να εκφράζει ο δείκτης *θα με παρελθοντικούς* τύπους του ρήματος (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2005: 484). Με τη σημασία της «*πιθανής δυνατότητας*», εντοπίζονται 39 φορές (δηλαδή σε ποσοστό 16,18%) οι ρηματικοί τύποι *θα μπορούσε/ θα μπορούσαν* -όπως στο ιατρικό συνέδριο- αλλά και μεγαλύτερο εύρος ρηματικών τύπων (π.χ. «*θα χαρακτήριζαν*», «*θα συμφωνούσαμε*»).

Πιο αναλυτικά, με τους ρηματικούς τύπους *θα μπορούσε/ θα μπορούσαν*, οι ομιλητές εκφράζουν πιθανή δυνατότητα σε αρχικές οργανωτικές ενότητες (π.χ. «γενίκευση του θέματος», «θετική δικαιολόγηση»). Όταν σε αυτές αναφέρονται στην αξία που θα έχει η εφαρμογή της εργασίας τους στον επιστημονικό χώρο που υπηρετούν, η έκφραση με μειωμένη βεβαιότητα αποδίδει την πρόθεσή τους να εκφραστούν με τη δέουσα μετριοφροσύνη, όπως διαπιστώθηκε, αντίστοιχα, στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου.

(90) *Θα επικεντρωθώ σε ορισμένα ουσιώδη ή ποιοτικά γνωρίσματα του νέου αναλυτικού προγράμματος, που θα μπορούσαν να συμβάλουν εποικοδομητικά στην επανεξέταση [...] (θετική δικαιολόγηση)*

Η χρήση των συγκεκριμένων ρηματικών τύπων για την έκφραση μειωμένης βεβαιότητας εντοπίζεται και στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος. Ειδικότερα, σε ομιλίες στις οποίες αναπτύσσεται θεωρητικά ένα θέμα, η χρήση τους είναι συνυφασμένη με τη διατύπωση θεωρητικών συλλογισμών, οι οποίοι απορρέουν από προσωπικές εκτιμήσεις των ομιλητών και όχι από αντικειμενικά στοιχεία, όπως είναι, για παράδειγμα, οι εκτιμήσεις που διατυπώνουν κατά την ερμηνεία ενός λογοτεχνικού έργου.

(91) [...] *σε βαθμό που οι προσαγές τους θα μπορούσαν να έχουν αποδέκτη τον ίδιο τον ποιητή αλλά και κάθε συνάνθρωπο. (ανάπτυξη του θέματος)*

Σε ομιλίες οι οποίες οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση μιας προβληματικής κατάστασης και την κατάθεση σχετικών προτάσεων, οι ρηματικοί τύποι «*θα μπορούσε/ θα μπορούσαν*» συνοδεύουν τη διατύπωση ανατρεπτικών προτάσεων-λύσεων για την ανανέωση της διδασκαλίας. Η χρήση τους συμβάλλει στη διατύπωση των προτάσεων αυτών με μειωμένη κατηγορηματικότητα, όπως διαπιστώθηκε και για τα επιρρήματα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας. Άλλωστε, η συχνά ρηζικέλευθη φύση αυτών των προτάσεων-λύσεων επιτάσσει τη διατύπωσή τους με τρόπο, ώστε να ακούγονται ως υποθετική δυνατότητα, πολύ περισσότερο, μάλιστα, όταν υπονοείται σύγκριση προς την (αρνητική-προβληματική) κατάσταση που αντικειμενικά ισχύει.

(92) *Θα μπορούσε, λοιπόν, να ξεκινήσει από την τελευταία ενότητα [...]» (ανάπτυξη του θέματος)*

(93) *Τα ίδια κείμενα θα μπορούσαν να υπαχθούν, οργανικότερα⁴⁰, μάλιστα, σε άλλους θεματικούς κύκλους.*» (ανάπτυξη του θέματος)

3.3.2.3. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented hedges)

Οι μετριαστικοί μηχανισμοί με τους οποίους οι ομιλητές αποστασιοποιούνται από τους ισχυρισμούς τους και αποφεύγουν να εκφράσουν την προσωπική ευθύνη τους αναφορικά με την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου (writer-oriented hedges) εντοπίζονται σε 33 γλωσσικές χρήσεις στο σύνολο των 450 μετριαστικών στοιχείων στις ομιλίες αυτού του συνεδρίου (δηλαδή σε ποσοστό 7,33 %) και υλοποιούνται με ποικίλες γλωσσικές δομές, οι οποίες συναρτώνται και με τον τρόπο οργάνωσης των ομιλιών.

Όπως διαπιστώθηκε στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, οι συγκεκριμένοι γλωσσικοί μηχανισμοί δομούνται, κατά κύριο λόγο, γύρω από ρήματα που εκφράζουν επιστημικές κρίσεις αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs). Πιο συγκεκριμένα, σε μεσοπαθητικές ρηματικές δομές εντοπίζονται το ρήμα *θεωρώ* -κατά κύριο λόγο- (π.χ. *θεωρείται/θεωρήθηκε, θεωρούνται/θεωρήθηκαν*), το ρήμα *κρίνω* (*κρίθηκε*) και ο ρηματικός τύπος *προτείνεται*. (Το ποιητικό αίτιο συνήθως αποσιωπάται.) Η χρήση τους συναρτάται και με τον τρόπο οργάνωσης των ομιλιών.

Συγκεκριμένα, σε ομιλίες στις οποίες επιχειρείται η θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος, οι μεσοπαθητικές ρηματικές δομές εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και σχετίζονται με τη διατύπωση θεωρητικών πληροφοριών. Με τη χρήση τους, οι ομιλητές εκφράζουν γλωσσικά την αποστασιοποίησή τους από μία άποψη με την οποία -όπως διαφαίνεται- δεν συντάσσονται. Στο ακόλουθο εκφώνημα, η επιλογή του ρηματικού τύπου *θεωρούνται* (με τον οποίο εκφράζεται η αποστασιοποίηση του ομιλητή από το περιεχόμενο του εκφωνήματός του) συμπληρώνεται με τη χρήση της προθετικής φράσης «*χωρίς καμία αναφορά στις γλωσσικές επιλογές τους*». Η αποδοκιμαστική χροιά που ενυπάρχει στην προθετική φράση ενισχύει την άποψη ότι εκφράζεται συγκεκριμένα η αντίθεση του ομιλητή προς το περιεχόμενο του εκφωνήματός του, η οποία και του υπαγορεύει την αποστασιοποίησή του από αυτό.

⁴⁰ Ο συγκριτικός βαθμός «*οργανικότερα*» χρησιμοποιείται συγκριτικά προς αυτό που ισχύει στην αντικειμενική πραγματικότητα.

(94) Για παράδειγμα, σας λέω ότι ο Σολωμός ή ο Παλαμάς θεωρούνται οι μεγαλύτεροι ποιητές χωρίς καμία αναφορά στις γλωσσικές επιλογές τους.» (ανάπτυξη του θέματος)

Η επιλογή μεσοπαθητικών ρηματικών δομών του ρ. *θεωρώ* από τους ομιλητές για να αποστασιοποιηθούν από το περιεχόμενο των εκφωνημάτων τους και να εκφράσουν έμμεσα την αντίθεσή τους σε αυτό εντοπίζεται και σε εκφωνήματα στα οποία διατυπώνουν μία άποψη γύρω από ένα λογοτεχνικό ζήτημα για το οποίο έχουν διατυπωθεί ποικίλες αντικρουόμενες απόψεις.

(95) Τα δημοτικά τραγούδια στο εγχειρίδιο του Δισχερίδη θεωρούνται κορμός της λογοτεχνίας [...]»⁴¹ (ανάπτυξη του θέματος)

Μεσοπαθητικές ρηματικές δομές με συνακόλουθη αποσιώπηση του δράστη (και με πυρήνα τα ρήματα *θεωρώ/κρίνω*) συνοδεύουν και ισχυρισμούς που παρουσιάζουν “υψηλό ρίσκο”, όπως είναι όσοι δείχνουν τη συμβολή του επιστήμονα στην επιστημονική γνώση (Hyland 1998a: 170). Η χρήση αυτή εντοπίζεται σε ομιλίες στις οποίες οι ομιλητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματα μιας έρευνας γύρω από τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας και, ειδικότερα, όταν εφάρμοσαν στην έρευνά τους μία μέθοδο που αντίκειται στις συνηθισμένες επιλογές και πρακτικές.

Στις ομιλίες αυτές, μεσοπαθητικές ρηματικές δομές (στη θέση αντίστοιχων ρηματικών τύπων α’ πληθυντικού γραμματικού προσώπου) εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές παρουσιάζουν τη μέθοδο που εφάρμοσαν καθώς και στην οργανωτική ενότητα στην οποία παρουσιάζουν τα κριτήρια στα οποία στηρίχθηκαν για την επιλογή του υλικού τους. Όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, δεδομένου ότι οι ισχυρισμοί αυτοί φέρουν “υψηλό ρίσκο”, η γλωσσική διατύπωση που συμβάλλει στην αυτοπροστασία του ομιλητή είναι απαραίτητη (Hyland 1998a: 170). Έτσι, η επιλογή των συγκεκριμένων παθητικών δομών υπηρετεί την πρόθεση των ομιλητών να τοποθετηθούν αναφορικά με τη μέθοδό τους με την κατάλληλη αποστασιοποίηση, για να αυτο-προστατευθούν σε περίπτωση που οι ισχυρισμοί τους αποδειχθούν εσφαλμένοι.

(96) Η συνένωση στοιχείων από διαφορετικές θεωρίες ως τεχνική κολλάζ κρίθηκε προσφορότερη, προκειμένου να ενθαρρυνθεί [...] (μέθοδος/ διαδικασία)

⁴¹ Στην ίδια οργανωτική ενότητα, η ομιλήτρια έχει παρουσιάσει ποικίλες θεωρητικές τοποθετήσεις γύρω από τα δημοτικά τραγούδια.

(97) Έτσι, λοιπόν, κρίθηκε ορθό να υπάρξει ένα τέτοιο κείμενο [...] (κριτήρια)

Η ίδια λειτουργία των μεσοπαθητικών ρηματικών δομών (συγκεκριμένα του μεσοπαθητικού ρηματικού τύπου *προτείνεται*) αξιοποιείται και στις ομιλίες στις οποίες οι ομιλητές καταθέτουν προτάσεις για τη βελτίωση της θέσης της Λογοτεχνίας στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα. Οι ισχυρισμοί αυτοί μπορούν να θεωρηθούν “υψηλού ρίσκου”, καθώς οι προτάσεις αυτές, αντίκεινται σε μια εδραιωμένη κατάσταση, όπως, για παράδειγμα, ένα παγιωμένο στη χρήση σχολικό εγχειρίδιο. Έτσι, η πρόθεση των ομιλητών να αυτο-προστατευθούν κατά τη διατύπωση ισχυρισμών υψηλού ρίσκου εκφράζεται μέσα από τον απρόσωπο χαρακτήρα του λόγου τους. Δεδομένου ότι οι ομιλίες αυτές οργανώνονται γύρω από την κατάθεση προτάσεων για τη βελτίωση της θέσης της Λογοτεχνίας, αυτή η χρήση των μετριαστικών μηχανισμών εντοπίζεται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος. Άλλωστε, κατά την κατάθεση ανατρεπτικών προτάσεων, οι ομιλητές οδηγούνται συχνά σε παράλληλη χρήση διαφορετικών μετριαστικών μηχανισμών, προκειμένου να εκφραστούν με τη δέουσα αποστασιοποίηση, επιφυλακτικότητα αλλά και να αφήσουν τον κατάλληλο “χώρο” στον αποδέκτη.

(98) Ως μεταβατική πρόταση, που θα...είχε ενδιαφέρον και για την υφιστάμενη κατάσταση, προτείνεται να ανασυνταχθεί ένα σώμα θεωρητικών δοκιμίων από τα ήδη υπάρχοντα [...] (ανάπτυξη του θέματος)

Οι ενεργητικές ρηματικές δομές δομούνται γύρω από ένα ρήμα που εκφράζει επιστημικές κρίσεις αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs), κυρίως γύρω από το ρήμα *θεωρώ* (όπως διαπιστώθηκε στο συνέδριο της ιατρικής). Ωστόσο, στο συνέδριο των φιλολόγων, το υποκείμενο του ρήματος δεν είναι πάντα μη έμψυχο ουσιαστικό, όπως σε αυτές τις δομές (“constructions of abstract rhetors”, παρ. 1.3.).

Ειδικότερα, το υποκείμενο των ρημάτων στις συγκεκριμένες ενεργητικές δομές ποικίλλει και εκφράζει την πηγή στην οποία αποδίδονται κάθε φορά οι ισχυρισμοί. Πιο συγκεκριμένα, υποκείμενο των ρημάτων στις συγκεκριμένες γλωσσικές δομές τίθεται ένα ουσιαστικό (κοινό ή κύριο όνομα) από τον χώρο της Λογοτεχνίας ή από τον σχολικό/εκπαιδευτικό χώρο (π.χ. *οι μαθητές, οι εκπαιδευτικοί*). Με τη χρήση του, επιτυγχάνεται αποστασιοποίηση, γιατί οι ομιλητές αποδίδουν την πηγή ή τα θεμέλια του ισχυρισμού κάπου αλλού (Hyland 1996a: 444, 1998a: 174).

Συγκεκριμένα, όταν οι ενεργητικές ρηματικές δομές εντοπίζονται σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από τη θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος, η χρήση τους είναι συνυφασμένη με την επισκόπηση της συναφούς με το θέμα επιστημονικής βιβλιογραφίας, οπότε το υποκείμενο παραπέμπει σε κάποια πηγή από τον χώρο της Λογοτεχνίας (όπως, για παράδειγμα, σε κάποιον θεωρητικό της Λογοτεχνίας). Η συγκεκριμένη χρήση εντοπίζεται, όταν το υπό εξέταση λογοτεχνικό ζήτημα προκαλεί προβληματισμό στους επιστήμονες

(99) *Ο Lubog θεωρούσε ότι για την ποιότητα και το βάθος της αφήγησης είναι αναγκαία η παρουσία ενός αφηγητή. [...] Θεωρεί ο Genette τη διήγηση αντικειμενική και τον λόγο υποκειμενικό [...]*⁴² (ανάπτυξη του θέματος)

καθώς και όταν ο ισχυρισμός του ομιλητή θα μπορούσε να θεωρηθεί υπερβολικός.

(100) *Τώρα, η σχέση της Ρητορικής με την ποίηση. Ο Όμηρος ξέρουμε ότι τη θεωρεί θεϊκό χάρισμα. (γενίκευση του θέματος)*

(101) *Ο Πλάτων θεωρεί την ποίηση «ένθεον δύναμιν», θεϊκή μανία, δηλαδή, που σαγηνεύει το πλήθος. (γενίκευση του θέματος)*

Σε ομιλίες στις οποίες κατατίθενται προβληματισμοί αναφορικά με τη θέση της Λογοτεχνίας στη σύγχρονη σχολική και -ευρύτερη- εκπαιδευτική πραγματικότητα, οι συγκεκριμένες γλωσσικές δομές υπηρετούν την πρόθεση του ομιλητή να αποστασιοποιηθεί από τους ισχυρισμούς του με το να αποδώσει την πηγή τους σε ουσιαστικά με συλλογική αναφορά, που σχετίζονται με τον χώρο του σχολείου ή την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα. Έτσι, εκφράζει έμμεσα τους δικούς του προβληματισμούς, οι οποίοι, πολλές φορές, αφορούν σε μία δυσάρεστη πτυχή της σύγχρονης εκπαιδευτικής πραγματικότητας.

(102) *Όμως, ο εκπαιδευτικός της- πράξης, διδάσκοντας τα νέα βιβλία, προβληματίζεται για το κατά πόσο το αισθητικό κριτήριο ανθολόγησης [...]* (ανάπτυξη του θέματος)

3.3.2.4 Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges)

Στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων, οι μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges) εκφράζονται με

⁴² Στο περιεχόμενο των παραπάνω εκφωνημάτων χρησιμοποιείται επανειλημμένως από τον ομιλητή η λέξη «προβληματισμοί».

γλωσσικές δομές στις οποίες η προσωπική αντωνυμία α' (ενικού/ πληθυντικού) προσώπου συνοδεύει επιστημικά ρήματα που εκφράζουν κρίση του ομιλητή αναφορικά με τις πληροφορίες (epistemic judgement verbs). Όπως διατυπώθηκε κατά την ανάλυση των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, με τη χρήση των συγκεκριμένων γλωσσικών δομών, οι ισχυρισμοί καθίστανται πιο ήπιοι (Hyland 1996a: 448), καθώς οι ομιλητές υπονοούν ότι δεν διαθέτουν καθολικότητα, αλλά απορρέουν μόνο από προσωπική τους ερμηνεία (Hyland 1996b: 258). Μετριάζοντας την καθολική φύση των ισχυρισμών τους, εισάγουν ισχυρισμούς που θα μπορούσαν να προκαλέσουν αντιδράσεις/αντιρρήσεις στους αποδέκτες-συναδέλφους τους.

Οι συγκεκριμένοι μετριαστικοί μηχανισμοί σε όλες τις ομιλίες εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και είναι συνυφασμένοι με τη διατύπωση θεωρητικών απόψεων/προσωπικών ισχυρισμών. Πρόκειται για θεωρητικές απόψεις/ισχυρισμούς που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο διαφωνίας με τους αποδέκτες είτε γιατί διαφοροποιούνται από την αντίστοιχη εδραιωμένη άποψη είτε γιατί θα μπορούσαν να εκληφθούν ως “απειλή” από αυτούς. Οι ισχυρισμοί οι οποίοι παρουσιάζονται πιο ήπιοι και με μειωμένη καθολικότητα ποικίλλουν σε συνάρτηση με τον τρόπο οργάνωσης και το θέμα των ομιλιών.

Ειδικότερα, σε ομιλίες στις οποίες επιχειρείται η θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος, τέτοιοι ισχυρισμοί είναι όσοι αντίκεινται σε μία εδραιωμένη άποψη/παγιωμένη ερμηνεία.

(103) *Εγώ θεωρώ ότι δεν πρόκειται για στεφάνι από σέλινο, όπως προτείνει ερμηνεία στο βιβλίο του καθηγητή.*⁴³

Σε ομιλίες οι οποίες οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση ενός προβλήματος και τη διατύπωση σχετικών λύσεων, οι μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη εντοπίζονται, όταν οι ομιλητές αναφέρονται σε μία δυσάρεστη πτυχή της σχολικής πραγματικότητας, για την οποία είναι πιθανόν

⁴³ Δεν είναι πάντα εύκολο να δηλωθεί με κατηγορηματικό τρόπο το είδος του μετριαστικού μηχανισμού, οπότε διαφωτιστική είναι η συν-εξέταση του περικειμένου. Στο εκφώνημα αυτό, το επιστημικό ρήμα «θεωρώ» θα μπορούσε να εμπίπτει στην κατηγορία των μετριαστικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου και εκφράζουν επιφυλάξεις των ομιλητών (reliability-oriented hedges). Ωστόσο, το γεγονός ότι εντοπίζεται σε περικείμενο στο οποίο ο ομιλητής εκφράζει μία άποψη η οποία αντίκειται στην εδραιωμένη, σε συνδυασμό με την προβολή της προσωπικής αντωνυμίας «εγώ», αποτελούν ενδείξεις ότι επιλέγεται ως μετριαστικός μηχανισμός με τον οποίο υπονοείται ότι η άποψη που εκφράζεται δεν διαθέτει καθολική ισχύ, αλλά απορρέει περισσότερο από προσωπική ερμηνεία (reader-oriented hedge). Άλλωστε, τέτοιες γλωσσικές δομές αποτελούν συνήθεις επιλογές σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι χρήστες της γλώσσας καλούνται να εκφράσουν μία (επιστημονική) διαφωνία και να αποφύγουν μία σύγκρουση (Hyland 1996a: 447, 1998a: 179-180).

να ευθύνονται και οι αποδέκτες. Επισημαίνοντας ότι οι ισχυρισμοί τους είναι προϊόν προσωπικής τους ερμηνείας, οι ομιλητές δίνουν τη δυνατότητα στους αποδέκτες-ακροατές να επιλέξουν την πιο πειστική (Hyland 1998a: 182). Έτσι, καθώς τους εντάσσουν στη συλλογιστική διαδικασία, τους αντιμετωπίζουν ως ικανούς να οδηγηθούν στα ίδια λογικά συμπεράσματα (Hyland 1996a: 449) και, κατ' επέκταση, να αποδεχθούν το περιεχόμενο του εκφωνήματος, χωρίς, όμως, οι ίδιοι να το διατυπώνουν κατηγορηματικά και, συνακόλουθα, χωρίς να το επιβάλλουν. Το περιεχόμενο του εκφωνήματος, μάλιστα, μπορεί να αφορά δυσάρεστα τους ακροατές.

(104) *Νομίζω πως αποδεικνύεται κυρίως η απροθυμία και η αμηχανία να εγκαταλείψουν ένα παραδοσιακό γνωστικό αντικείμενο [...]*⁴⁴ (ανάπτυξη του θέματος)

Η ίδια λειτουργία επιτελείται, όταν οι συγκεκριμένοι μετριαστικοί μηχανισμοί συνοδεύουν ισχυρισμούς του ομιλητή που συνίστανται στη διατύπωση προτάσεων-λύσεων για τη βελτίωση της υφιστάμενης (προβληματικής) κατάστασης. Όταν οι προτάσεις που κατατίθενται κινούνται προς την ανατροπή μιας εδραιωμένης κατάστασης -πολύ περισσότερο δε, όταν δεν προκύπτουν από συλλογική εργασία, αλλά είναι αποτέλεσμα υποκειμενικής τοποθέτησης των ομιλητών, η χρήση μετριαστικών μηχανισμών που προσανατολίζονται προς τους αποδέκτες προωθεί την πρόθεση των ομιλητών, δείχνοντας ότι καταθέτουν μία προσωπική άποψή τους χωρίς καθολικότητα, να αφήσουν στους αποδέκτες τους το περιθώριο να διαμορφώσουν τη δική τους (Hyland 1998a: 182). Παράλληλα, η συγκεκριμένη χρήση των μετριαστικών μηχανισμών μπορεί να αποδοθεί στην πρόθεση των ομιλητών να διατυπώσουν τα εκφωνήματά τους έτσι, ώστε να πληρούν τους όρους αποδεκτότητας και -συνακόλουθα- να περιορίσουν το ενδεχόμενο πιθανής διαφωνίας εκ μέρους των αποδεκτών.

(105) *Από την Κρητική λογοτεχνία επιλέγω την «Ερωφίλη» του Χορτάτζη, σε σχέση με τον «Ερωτόκριτο» του Κορνάρου. Το θεωρώ πολύ-πολύ δύσκολο.* (ανάπτυξη του θέματος)

(106) *Εγώ το αντιλαμβάνομαι κάτι σαν μια ανάλυση κειμένου [...]*⁴⁵ (πρόταση-λύση στο πρόβλημα)

⁴⁴ Ο ομιλητής αναφέρεται σε μία δυσάρεστη πραγματικότητα αναφορικά με τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας στο σχολείο για τη διαμόρφωση της οποίας μπορεί να ευθύνονται σε κάποιο βαθμό και κάποιοι από τους αποδέκτες.

⁴⁵ Στο εκφώνημα αυτό, με την εμφατική προβολή της προσωπικής αντωνυμίας α' προσώπου («εγώ») και την παρακείμενη χρήση της έκφρασης «κάτι σαν», που περιορίζει τον βαθμό στον οποίο η παρακείμενη φράση («ανάλυση κειμένου») θεωρείται ακριβής, ο ομιλητής αναδεικνύει τον υποκειμενικό και τον "θολό" χαρακτήρα της πρότασής του, που αφήνει στον αποδέκτη περιθώριο επέμβασης.

Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι προς τον αποδέκτη εκφράζονται γλωσσικά και με τη μορφή ευθειών ερωτηματικών προτάσεων. Σε αυτή την περίπτωση, εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές διατυπώνουν προτάσεις-συστάσεις (ή ερωτήματα προς προβληματισμό), προκειμένου να υποβάλουν στους αποδέκτες τους την ιδέα να εξετάσουν την αναδιαμόρφωση μιας εδραιωμένης κατάστασης. Η χρήση των εν λόγω μετριαστικών μηχανισμών στη συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα θα πρέπει να αποδοθεί στην πρόθεση των ομιλητών να διατυπώσουν τις προτάσεις-συστάσεις τους με ακαδημαϊκή ευγένεια και αφήνοντας τον κατάλληλο “χώρο” στους αποδέκτες να τις σκεφτούν. Άλλωστε, με τη χρήση ευθειών ερωτηματικών προτάσεων, οι ομιλητές απευθύνονται στους αποδέκτες τους ως σε ισότιμους επιστήμονες, που εμπλέκονται σε κοινές ερευνητικές-επιστημονικές αναζητήσεις (Hyland 1996a: 448, 1998a: 183).

(107) *Μήπως πρέπει να αρχίσει ο διάλογος στη φιλολογική μας κοινότητα;*
(συστάσεις)

Παρατηρήθηκε, μάλιστα, ότι η ρηξικέλευθη φύση μιας πρότασης -η οποία συνοδεύεται, συνήθως, από το ενδεχόμενο να υπονοηθεί κάποια “απειλή” για άλλα μέλη της επιστημονικής κοινότητας- υπαγορεύει στους ομιλητές την παράλληλη

(108) *Αν, λοιπόν, συμφωνούμε ότι [...] μήπως θα έπρεπε να αρχίσουμε να σκεφτόμαστε [...];*⁴⁶ (συστάσεις)

3.4. Συμπεράσματα

Από την ανάλυση των δεδομένων που προηγήθηκε, προέκυψε ότι στο δείγμα των ομιλιών που δόθηκαν στο συνέδριο της ιατρικής και στο συνέδριο των φιλολόγων επιτελούνται όλες οι λειτουργίες των μετριαστικών μηχανισμών και υλοποιούνται με εύρος γλωσσικών μηχανισμών.

Στο δείγμα των ομιλιών και των δύο συνεδρίων, πρώτοι ως προς τη συχνότητα χρήσης είναι οι μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στην

⁴⁶ Στο εκφώνημα αυτό, είναι χαρακτηριστική η παράλληλη αξιοποίηση μετριαστικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στην έκφραση μειωμένης βεβαιότητας του ομιλητή («μήπως», «θα έπρεπε») και μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι προς τον αποδέκτη, δηλαδή η υποθετική πρόταση «αν συμφωνούμε ότι»), η οποία συνυφάνεται με τη χρήση ευθείας ερωτηματικής πρότασης. Άλλωστε, και η χρήση του α' πληθυντικού γραμματικού προσώπου σχετίζεται με την πρόθεση του ομιλητή να εμπλέξει τον αποδέκτη στο περιεχόμενο του εκφωνήματος, δηλαδή στην πρόταση-σύσταση που διατυπώνεται. Η επιλογή της ευθείας ερώτησης και η παράλληλη χρήση του εκφωνήματος στην οργανωτική ενότητα των «προτάσεων-συστάσεων» υπαγορεύουν την ένταξη όλου του εκφωνήματος στην κατηγορία των μετριαστικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη.

αξιοπιστία (του προτασιακού περιεχομένου) και εκφράζουν τη μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών (reliability-oriented hedges). Εντοπίζονται σε ποσοστό 47,96% στο δείγμα ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου και σε ποσοστό 53,55% σε αυτό από το συνέδριο των φιλολόγων (Παράρτημα II, πίν. 2). Η αριθμητική υπεροχή τους στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι σε αυτές εκφράζεται εύρος θεωρητικών συλλογισμών, οι οποίοι, καθώς δεν εδράζονται σε αντικειμενικά, αποδείξιμα στοιχεία, καθιστούν απαραίτητη την έκφραση επιφυλάξεων.

Στο ευρύτερο σύνολο των μετριαστικών μηχανισμών που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών, πρώτα κατά σειρά συχνότητας στα δύο συνέδρια είναι τα επιστημικά ρήματα. Ακολουθούν -κατά σειρά μειωμένης συχνότητας- τα επιρρήματα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας (probability adverbs), τα αντίστοιχα επίθετα (probability adjectives), το τροπικό ρήμα *μπορεί* (σε ενεστώτα, με την επιστημική σημασία, ή σε παρατατικό, συνοδευόμενο με τον δείκτη *θα*) και, σε πολύ χαμηλή συχνότητα, τα επιστημικά ουσιαστικά.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατηγορία των επιστημικών ρημάτων, στην οποία εντοπίζεται διαφοροποίηση μεταξύ των προφορικών ανακοινώσεων των δύο συνεδρίων. Συγκεκριμένα, σαφής είναι η αριθμητική υπεροχή τους στο συνέδριο των φιλολόγων (σε ποσοστό 34,02% έναντι 27,45% στο ιατρικό συνέδριο). Η διαπίστωση αυτή σχετίζεται με το γεγονός ότι στις θεωρητικές επιστήμες οι επιστήμονες είναι πιο πιθανό να προβάλλουν το γεγονός ότι οι ισχυρισμοί που διατυπώνουν έχουν υψηλό βαθμό υποκειμενικότητας (subjectivity) συγκριτικά με τους επιστήμονες που υπηρετούν τις θετικές επιστήμες (Hyland 1998b: 366). Στο συνέδριο των φιλολόγων, σαφή αριθμητική υπεροχή παρουσιάζουν τα νοητικά ρήματα (verbs of thinking), κατ' εξοχήν το ρήμα *θεωρώ*, με τα οποία εκφράζονται οι θεωρητικοί συλλογισμοί των ομιλητών. Στο συνέδριο της ιατρικής επιστήμης, από την ευρύτερη κατηγορία των επιστημικών ρημάτων, συχνότερα χρησιμοποιούνται τα επιστημικά αποδεικτικά ρήματα (epistemic evidential verbs) και, πιο συγκεκριμένα, ο ρηματικός τύπος (*δεν φαίνεται να*), ο οποίος εκφράζει μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών. Αντίθετα, η κατηγορία των νοητικών ρημάτων παρουσιάζει περιορισμένη συχνότητα χρήσης, μικρότερη γλωσσική ποικιλία (περιορίζεται στη χρήση του νοητικού ρήματος *θεωρώ*) και πιο περιορισμένο εύρος λειτουργιών.

Χαρακτηριστική είναι η διαφορά που εντοπίζεται και ως προς την κατηγορία των επιστημικών ουσιαστικών που προτιμώνται σε κάθε επιστημονική κοινότητα.

Στο ιατρικό συνέδριο, σαφής είναι η αριθμητική υπεροχή των ουσιαστικών που δείχνουν ότι η διατύπωση είναι πιθανόν να ισχύει (π.χ. *πιθανότητα*) και αποδίδει την πεποίθηση των ομιλητών ότι η ιατρική επιστήμη δεν συνάδει με απόλυτες διατυπώσεις. Στο συνέδριο των φιλολόγων υπερέχουν αριθμητικά τα ουσιαστικά που δείχνουν πως ό,τι διατυπώνεται εδράζεται σε υποκειμενική άποψη (π.χ. *προβληματισμός*). Η χρήση τους αποδίδεται στο γεγονός ότι στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων εκφράζονται θεωρητικές σκέψεις και συλλογισμοί.

Περαιτέρω, η χρήση και η λειτουργία των μετριαστικών μηχανισμών που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών διαφοροποιούνται με βάση τον τρόπο οργάνωσης της ομιλίας. Πιο αναλυτικά, στις ομιλίες που οργανώνονται γύρω από τη θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος, οι εν λόγω μετριαστικοί μηχανισμοί συγκεντρώνονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και υπηρετούν τον στόχο των ομιλητών να καταστήσουν εμφανή την ενδεχόμενη φύση των ισχυρισμών λόγω των περιορισμένων που υφίστανται στη γνώση (Hyland 1996a: 442). Η συχνή χρήση νοητικών ρημάτων, επιρρημάτων που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα και επιθέτων που εκφράζουν πιθανότητα συνδέεται με την πρόθεση των ομιλητών να μετριάσουν τη βεβαιότητά τους, όταν διατυπώνουν εύρος θεωρητικών συλλογισμών-προσωπικές εκτιμήσεις, που προκύπτουν από τις θεωρητικές αναζητήσεις τους αναφορικά με θέματα της Λογοτεχνίας. Συγκεκριμένα, οι θεωρητικές εκτιμήσεις τους αναφέρονται στην ερμηνεία (μιας πτυχής) του λογοτεχνικού έργου που αναλύουν, στην τοποθέτησή τους γύρω από ένα λογοτεχνικό ζήτημα θεωρητικής φύσεως -η οποία μπορεί να συνίσταται και στην απάντηση σε ένα θεωρητικό ερώτημα για το οποίο δεν διατίθενται αποδείξιμα στοιχεία-, στη διατύπωση υποθέσεων αναφορικά με το παρελθόν, στον θεωρητικό προβληματισμό αναφορικά με ένα μελλοντικό ενδεχόμενο και, τέλος, στη διαχείριση όγκου θεωρητικών πληροφοριών.

Σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την περιγραφή ενός προβλήματος (που αναφέρεται στη θέση της Λογοτεχνίας στη σύγχρονη πραγματικότητα) και την πρόταση συναφών λύσεων, οι συγκεκριμένοι μετριαστικοί μηχανισμοί -και ειδικότερα τα επιρρήματα που εκφράζουν πιθανότητα- εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και μετριάζουν τη βεβαιότητα των ομιλητών αναφορικά με μία αρνητική παρατήρησή τους. Με τον μετριασμό της βεβαιότητάς τους, υλοποιούν την πρόθεσή τους να μην δώσουν την εντύπωση ότι κινδυνολογούν αλλά και να μη θίξουν τους συναδέλφους τους-ακροατές του λόγου τους, οι οποίοι

είναι πιθανό να ευθύνονται σε κάποιο βαθμό για τη διαμόρφωση αυτής της δυσάρεστης κατάστασης. Στις ομιλίες που παρουσιάζουν αυτή την οργάνωση (πρόβλημα-λύση), η χρήση των επιρρημάτων που εκφράζουν πιθανότητα είναι χαρακτηριστική και όταν οι ομιλητές αναφέρονται στα θετικά αποτελέσματα που προσδοκούν ότι θα έχουν από την εφαρμογή των προτάσεών τους. Η έλλειψη πλήρους βεβαιότητας προκύπτει λόγω της θεωρητικής φύσης του θέματός τους και του γεγονότος ότι οι προτάσεις τους δεν έχουν εφαρμοστεί στην πράξη. Αντίστοιχα, στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, η αναφορά των ομιλητών στα αποτελέσματα που θα προκύψουν από την εφαρμογή της μεθόδου τους συνοδεύεται συχνά με επιρρήματα αόριστου βαθμού («κάπως»), με τα οποία αφήνουν να διαφανεί η απουσία απολυτότητας στην επιστήμη και, κυρίως, η πρόθεσή τους να εκφραστούν με τη δέουσα μετριοφροσύνη/επιστημονική ωριμότητα.

Σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τη διεξαγωγή μιας (διδασκτικής) έρευνας -όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου που παρουσιάζουν τον ίδιο τρόπο οργάνωσης-, μετριαστικοί μηχανισμοί που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών (κυρίως επιρρήματα που εκφράζουν πιθανότητα) εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ερμηνείας-του σχολιασμού των αποτελεσμάτων. Σε αυτή την οργανωτική θέση, η χρήση τους αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών να εκφράσουν τις επιφυλάξεις τους, όταν η ερμηνεία των αποτελεσμάτων τους συνδέεται με υψηλό βαθμό υποκειμενικότητας, καθώς απορρέει από τις προσωπικές/υποκειμενικές κρίσεις-εκτιμήσεις τους και όχι από αντικειμενικά, εύκολα αποδείξιμα στοιχεία, όπως είναι τα εμπειρικά δεδομένα.

Στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, οι μετριαστικοί μηχανισμοί που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, στην οργανωτική ενότητα της ερμηνείας-του σχολιασμού των αποτελεσμάτων. Όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων που παρουσιάζουν την ίδια οργάνωση (παρουσίαση έρευνας-αποτελεσμάτων), οι ίδιοι μετριαστικοί μηχανισμοί σε αυτή την οργανωτική θέση εκφράζουν τις αιτιολογημένες επιφυλάξεις των ομιλητών κατά τη διατύπωση των προσωπικών εκτιμήσεων-κρίσεων τους αναφορικά με αποτελέσματα που οι ίδιοι κρίνουν επισφαλής. Στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, ως επισφαλής παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που δεν έχουν προκύψει από μετρήσεις ή από εμπειρικά δεδομένα ή αυτά που έχουν προκύψει από περιορισμένο αριθμό μελετών. Το ρήμα *θεωρώ* εντοπίζεται και στην οργανωτική ενότητα στην

οποία αναπτύσσεται η μεθοδολογία/ τεχνική. Η χρήση του σε αυτή την οργανωτική θέση, παρότι είναι λιγότερο συχνή, ωστόσο είναι χαρακτηριστική. Συνδέεται με τη συγκεκριμένη επιστημονική κοινότητα και με αυτήν αναδεικνύεται η υποκειμενική φύση μιας παραδοχής που αποτέλεσε το σημείο εκκίνησης της έρευνας των ομιλητών (και της επιστημονικής ομάδας τους). Τέλος, μετριαστικά στοιχεία που ανήκουν στη συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα στην οποία διατυπώνονται προτάσεις-συστάσεις. Η χρήση τους σε αυτή την οργανωτική θέση μπορεί να αποδοθεί στην πρόθεση των ομιλητών να διατυπώσουν τα εκφωνήματά τους με βάση τους κανόνες της ακαδημαϊκής ευγένειας, προκειμένου να μετριάσουν την εντύπωση επιβολής που θα μπορούσε να δημιουργηθεί στους αποδέκτες του λόγου τους με τη χρήση ενός κατευθυντικού εκφωνήματος.

Δεύτεροι ως προς τη συχνότητα χρήσης είναι οι μετριαστικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (των φαινομένων που περιγράφονται) (attribute-oriented hedges), οι οποίοι εντοπίζονται σε ποσοστό 45,14% στο δείγμα των ομιλιών από το συνέδριο της ιατρικής επιστήμης και σε ποσοστό 36,44% σε αυτό από το συνέδριο των φιλολόγων. Η αριθμητική υπεροχή τους στο πρώτο δείγμα ομιλιών θα πρέπει να αποδοθεί στο γεγονός ότι σε αυτές εκφράζονται πολλές αριθμητικές πληροφορίες, οι οποίες θα πρέπει να αποδοθούν με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια.

Η συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία μετριαστικών μηχανισμών υλοποιείται γλωσσικά -και στα δύο συνέδρια- με τους ίδιους γλωσσικούς μηχανισμούς: με επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση, με επιρρήματα που δείχνουν αοριστία ως προς τον βαθμό καθώς και με επιρρήματα που δείχνουν αοριστία ως προς τη συχνότητα.

Ωστόσο, μεταξύ των δειγμάτων των δύο συνεδρίων, παρατηρούνται διαφορές ως προς τη συχνότητα με την οποία εντοπίζονται αυτοί οι γλωσσικοί μηχανισμοί, ως προς την οργανωτική θέση στην οποία επιλέγονται καθώς και ως προς τις προθέσεις των ομιλητών που υλοποιούν. Συγκεκριμένα, στο δείγμα των προφορικών ανακοινώσεων του ιατρικού συνεδρίου, σε υψηλότερο ποσοστό (31,9%) εντοπίζονται τα επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση, ενώ στο δείγμα των ομιλιών του συνεδρίου των φιλολόγων παρουσιάζουν χαμηλή συχνότητα χρήσης (8,53%). Η αριθμητική υπεροχή τους στο πρώτο δείγμα ομιλιών θα πρέπει να αποδοθεί στην πρόθεση των ομιλητών να παρουσιάσουν με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια συγκεκριμένες αριθμητικές πληροφορίες. Γι' αυτό, εντοπίζονται,

κατά κύριο λόγο, στις οργανωτικές ενότητες στις οποίες οι ομιλητές παρουσιάζουν συγκεκριμένα αριθμητικά δεδομένα (: παρουσίαση των αποτελεσμάτων, παρουσίαση της μεθοδολογίας/της πορείας, όταν παρουσιάζονται και συγκεκριμένα αριθμητικά δεδομένα). Στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων, τα επιρρήματα αυτά είναι περιορισμένα -τόσο αριθμητικά όσο και εκφραστικά-, δεν συνοδεύουν μόνο αριθμητικά δεδομένα και επιλέγονται, κυρίως, για τη διατύπωση πληροφοριών με ασάφεια/αοριστία και λιγότερο για την ακριβή παρουσίαση αριθμητικών δεδομένων. Εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και η χρήση τους συνδέεται με την παράθεση πολλών (θεωρητικών) πληροφοριών σε αυτήν. Ειδικότερα, η πληθώρα των θεωρητικών πληροφοριών οδηγεί τους ομιλητές στην έκφραση σκόπιμης αοριστίας αναφορικά με την πληροφορία που διατυπώνουν είτε γιατί δεν είναι βέβαιοι είτε γιατί θεωρούν ότι δεν θα πρέπει να δεσμευθούν αναφορικά με αυτήν. Επίσης, στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, τα συγκεκριμένα επιρρήματα δεν συνοδεύουν μόνο αριθμητικά δεδομένα, αλλά και άλλες λέξεις/φράσεις με ποικίλες σημασίες. Χαρακτηριστική είναι η χρήση του επιρρήματος *σχεδόν* δίπλα σε λέξεις που έχουν αυξημένο θετικό σημασιολογικό φορτίο (π.χ. *μαγική*). Μέσω της εκφραστικής ακρίβειας (π.χ. εκδοχή *σχεδόν μαγική*), οι ομιλητές προβάλλουν τη σημασία της παρακείμενης λέξης και προσδίδουν στον λόγο τόνο εκφραστικής υπερβολής (π.χ. εκδοχή *σχεδόν μαγική*). Έτσι, η συγκεκριμένη γλωσσική επιλογή υπηρετεί και αναδεικνύει το συναισθηματικό ύφος από τις οποίες χαρακτηρίζεται ένας αριθμός ομιλιών του συνεδρίου των φιλολόγων.

Τα επιρρήματα που δείχνουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree) παρουσιάζουν εξίσου υψηλή συχνότητα χρήσης στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής (εντοπίζονται σε ποσοστό 33,3%), όπως και στο αντίστοιχο δείγμα ομιλιών από το Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων. Ειδικότερα, στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο της Ιατρικής, εντοπίζονται στις οργανωτικές ενότητες στις οποίες οι ομιλητές παρουσιάζουν τη μέθοδό τους (K5B3) καθώς και σε αυτήν στην οποία αξιολογούν την εργασία τους (K7B2). Πίσω από την ακρίβεια των λόγων/των ισχυρισμών που επιτυγχάνεται με τη χρήση τους, διαφαίνεται η πρόθεση των ομιλητών να μετριάσουν την επαινετική αναφορά τους στη μέθοδό τους (π.χ. στα θετικά αποτελέσματα που προσδοκούν ότι θα λάβουν από την εφαρμογή της) αλλά και μία αρνητική παρατήρηση αναφορικά με αυτήν. Έτσι, εκδηλώνουν στοιχεία επιστημονικού ήθους (μετριοφροσύνη, αντικειμενικότητα) και επιστημονική ωριμότητα. Στις ομιλίες που δόθηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων, δεν

παρουσιάζουν εκφραστική ποικιλία ούτε μεγάλο εύρος λειτουργιών. Χαρακτηριστική είναι η επαναλαμβανόμενη παρουσία του επιρρήματος *κυρίως* στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, όπου φαίνεται να σχετίζεται με το γεγονός ότι σε αυτήν παρουσιάζεται όγκος και εύρος θεωρητικών πληροφοριών. Με τη χρήση του, οι ομιλητές περιορίζουν το εύρος του περιεχομένου του εκφωνήματός τους, δείχνουν ότι εστιάζουν στην πιο σημαντική πληροφορία χωρίς, ωστόσο, να αποκλείουν την ύπαρξη άλλων στοιχείων. Έτσι, το συγκεκριμένο επίρρημα αποτελεί ένα γλωσσικό μέσο που τους βοηθά να διαχειριστούν αποτελεσματικά εύρος θεωρητικών πληροφοριών.

Τέλος, τα επιρρήματα που δείχνουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (π.χ. *συνήθως*) παρουσιάζουν τη χαμηλότερη συχνότητα χρήσης και στα δύο δείγματα των ομιλιών. Οι ομιλητές, περιορίζοντας την έκταση στην οποία ισχύει το περιεχόμενο των εκφωνημάτων τους, το διατυπώνουν με ακρίβεια και προσοχή. Στις ομιλίες του συνεδρίου της ιατρικής, η χρήση αυτών των επιρρημάτων εντοπίζεται σε αρχικές οργανωτικές ενότητες (π.χ. *σκιαγράφηση της κατάστασης στον επιστημονικό χώρο*) και υπηρετεί την πρόθεση των ομιλητών να σκιαγραφήσουν με ακρίβεια την ισχύουσα κατάσταση στον επιστημονικό χώρο τους. Στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων, η χρήση αυτών των επιρρημάτων (π.χ. *συχνά*) εντοπίζεται στην κεντρική οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και συνοδεύει ισχυρισμούς που αναφέρονται στη δυσμενή θέση της Λογοτεχνίας στη σύγχρονη σχολική και ευρύτερη εκπαιδευτική πραγματικότητα. Πίσω από τον περιορισμό της έκτασης αυτών των ισχυρισμών και τη συνακόλουθη διατύπωσή τους με προσοχή και σύνεση, διαφαίνεται η πρόθεση των ομιλητών να μην προσβάλουν κάποιους από τους αποδέκτες του λόγου τους, τους οποίους μπορεί να αφορά, σε κάποιο βαθμό, το περιεχόμενο των εκφωνημάτων.

Τρίτοι κατά σειρά συχνότητας στις ομιλίες και των δύο συνεδρίων είναι οι μετριαστικοί μηχανισμοί με τους οποίους μετριάζεται η δέσμευση του επιστήμονα αναφορικά με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων του (*writer-oriented hedges*). Η παρουσία τους είναι πιο δυναμική στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, καθώς παρουσιάζουν περισσότερες γλωσσικές πραγματώσεις και επιτελούν περισσότερες λειτουργίες με βάση τον τύπο της ομιλίας (Παράρτημα I, πίν. 6).

Συχνότερα επιλέγονται μεσοπαθητικοί ρηματικοί τύποι νοητικών ρημάτων, κυρίως του ρήματος *θεωρώ*. Σε ομιλίες στις οποίες επιχειρείται η θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος, οι συγκεκριμένοι ρηματικοί τύποι εντοπίζονται στην

οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και συνδέονται με τη συγκέντρωση θεωρητικών πληροφοριών σε αυτήν. Ειδικότερα, υπηρετούν την πρόθεση των ομιλητών να αποστασιοποιηθούν από ισχυρισμούς που θεωρούνται από τους ίδιους ότι έχουν “υψηλό βαθμό ρίσκου”, όπως από μία άποψη με την οποία -όπως αφήνουν να διαφανεί- δεν συμφωνούν ή από μία άποψη αναφορικά με ένα λογοτεχνικό ζήτημα το οποίο έχει εγείρει αντικρουόμενες επιστημονικές τοποθετήσεις.

Μεσοπαθητικοί ρηματικοί τύποι, αντί των αντίστοιχων ρηματικών τύπων α’ πληθυντικού γραμματικού προσώπου (π.χ. *θεωρήθηκε* αντί: *θεωρήσαμε*, *κρίθηκε* αντί: *κρίναμε*), εντοπίζονται σε ομιλίες οι οποίες οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τη διεξαγωγή μιας έρευνας. Στις ομιλίες που παρουσιάζουν αυτή την οργάνωση, οι συγκεκριμένοι ρηματικοί τύποι εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε καθώς και σε αυτή των κριτηρίων και συνοδεύουν ισχυρισμούς που θεωρούνται ισχυρισμοί “υψηλού ρίσκου”. Μέσα από τη χρήση γλωσσικών τύπων που προωθούν τον απρόσωπο χαρακτήρα της ομιλίας, φαίνεται να υπηρετείται η πρόθεση των ομιλητών, με το να μην εκφράζουν γλωσσικά την (άμεση) εμπλοκή στους ισχυρισμούς τους, να αυτοπροστατευθούν σε περίπτωση που οι ισχυρισμοί τους αποδειχθούν εσφαλμένοι. Η ίδια λειτουργία φαίνεται να υπηρετείται με τη χρήση του μεσοπαθητικού ρηματικού τύπου *προτείνεται* σε ομιλίες στις οποίες περιγράφεται ένα πρόβλημα και προτείνονται λύσεις για την αντιμετώπισή του. Οι ομιλητές, επιλέγοντας τον ρηματικό τύπο *προτείνεται* αντί αντίστοιχων ρηματικών τύπων α’ πληθυντικού προσώπου, δεν εκφράζουν την άμεση εμπλοκή στους ισχυρισμούς τους, προκειμένου να αυτοπροστατευθούν σε περίπτωση που οι ισχυρισμοί τους δεν έχουν την επιθυμητή αποδοχή από τους ακροατές, πολύ περισσότερο δε, όταν οι προτάσεις τους στοχεύουν στη βελτίωση/στην ανατροπή μιας εδραιωμένης κατάστασης.

Λιγότερο συχνά, εντοπίζονται ενεργητικές ρηματικές δομές σε ομιλίες στις οποίες επιχειρείται θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος. Με τη χρήση τους, οι ομιλητές αποστασιοποιούνται από μία άποψη η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί υπερβολική από τους αποδέκτες, αποδίδοντάς τη σε κάποιο άλλο πρόσωπο από τον χώρο της Λογοτεχνίας, όπως, για παράδειγμα, σε κάποιο θεωρητικό της Λογοτεχνίας. Σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση ενός προβλήματος αναφορικά με τη θέση της Λογοτεχνίας στη σύγχρονη πραγματικότητα, με τη χρήση των συγκεκριμένων γλωσσικών μηχανισμών, οι ομιλητές αποδίδουν σε κάποιο πρόσωπο από τον εκπαιδευτικό χώρο μία δική τους άποψη -συνήθως μία δυσάρεστη

αλήθεια- αναφορικά με τη θέση της Λογοτεχνίας στη σύγχρονη πραγματικότητα. Έτσι, αποστασιοποιούνται από αυτήν και εκφράζουν έμμεσα τους δικούς τους προβληματισμούς.

Στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, η χρήση των ίδιων μετριαστικών μηχανισμών είναι πιο περιορισμένη τόσο αριθμητικά (Παράρτημα II, πίν. 2) όσο και γλωσσικά (Παράρτημα I, πίν. 5). Όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων, αυτή η πραγματολογική κατηγορία πραγματώνεται γλωσσικά με μεσοπαθητικούς ρηματικούς τύπους του ρ. *θεωρώ* καθώς και με ενεργητικές ρηματικές δομές με υποκείμενο το ουσιαστικό *μελέτες*. Αυτές οι γλωσσικές επιλογές συνοδεύουν, κατά κύριο λόγο ισχυρισμούς που κρίνονται από τους ίδιους επισφαλείς. Τέτοιοι ισχυρισμοί εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στην οργανωτική ενότητα στην οποία παρουσιάζονται αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανασκόπηση της σχετικής με το θέμα επιστημονικής βιβλιογραφίας και σχετίζονται με επιστημονικά ζητήματα που έχουν προκαλέσει αμηχανία στην επιστημονική κοινότητα, όπως είναι αυτά για τα οποία έχουν διατυπωθεί αντικρουόμενες απόψεις ή/και αυτά για τα οποία η ερευνητική δραστηριότητα είναι περιορισμένη. Οι ίδιοι ρηματικοί τύποι εντοπίζονται και στην οργανωτική ενότητα της αξιολόγησης της μεθόδου/της εργασίας. Ισχυρισμοί οι οποίοι σχετίζονται με τη θετική αξιολόγηση της μεθόδου θα μπορούσαν να θεωρηθούν και αυτοί ως ισχυρισμοί με “υψηλό βαθμό ρίσκου”, δεδομένου ότι, μέσω αυτών, οι ομιλητές αναφέρονται στη συμβολή τους στον επιστημονικό χώρο που υπηρετούν με την υιοθέτηση μιας μεθόδου, η οποία, επιπροσθέτως, αντίκειται σε μία μέθοδο ήδη καθιερωμένη. Έτσι, η χρήση των συγκεκριμένων μετριαστικών μηχανισμών υπηρετεί την πρόθεση των ομιλητών, με τη γλωσσική αποστασιοποίηση από τους ισχυρισμούς τους, να αυτοπροστατευθούν, σε περίπτωση που αυτοί διαψευστούν.

Οι μετριαστικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges) παρουσιάζουν χαμηλή συχνότητα χρήσης και στα δύο συνέδρια. Δομούνται γύρω από προσωπικές αντωνυμίες α' γραμματικού προσώπου, οι οποίες συνήθως συνοδεύουν ρήματα που εκφράζουν κρίση του ομιλητή (epistemic judgement verbs). Με τη χρήση των συγκεκριμένων μηχανισμών, οι ομιλητές δείχνουν ότι οι ισχυρισμοί που διατυπώνουν απορρέουν από προσωπική τους ερμηνεία και, συνακόλουθα, μετριάζουν τη γενική φύση τους. Καθιστώντας πιο ήπιους τους ισχυρισμούς τους, τους θέτουν στην κρίση των αποδεκτών τους, προκειμένου να οδηγηθούν οι ίδιοι στην πιο πειστική ερμηνεία. Έτσι,

αντιμετωπίζοντάς τους ως ισότιμους γνώστες, που μπορούν να οδηγηθούν στα ίδια λογικά συμπεράσματα, καθιστούν πιο πιθανή την αποδοχή των ισχυρισμών από τους αποδέκτες τους και μειώνουν το ενδεχόμενο πιθανής διαφωνίας εκ μέρους τους. Με αυτόν τον τρόπο, εισάγουν ισχυρισμούς που θα μπορούσαν να προκαλέσουν αντιδράσεις/αντιρρήσεις στους ακροατές-συναδέλφους. Άλλωστε, η εκπεφρασμένη προσωπική αναφορά κατά τη διατύπωση ενός ισχυρισμού αποτελεί συνήθη επιλογή σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι χρήστες της γλώσσας καλούνται να εκφράσουν μία (επιστημονική) διαφωνία και να αποφύγουν μία σύγκρουση (Hyland 1996a: 447, 1998a: 179-180).

Στο δείγμα των ομιλιών και των δύο συνεδρίων οι συγκεκριμένοι μηχανισμοί εντοπίζονται σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ομιλητές καλούνται να διαχειριστούν / να προλάβουν μία διαφωνία που θα μπορούσε να προκύψει. Πιο αναλυτικά, στο συνέδριο των φιλολόγων, οι συγκεκριμένοι μετριαστικοί μηχανισμοί εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, όταν οι ομιλητές διατυπώνουν ισχυρισμούς που θα μπορούσαν να προκαλέσουν διαφωνία / αντίθεση /έντονη κριτική στους αποδέκτες. Τέτοιοι ισχυρισμοί είναι όσοι αφορούν στη διατύπωση μιας άποψης που αντίκειται σε μία εδραιωμένη λογοτεχνική ερμηνεία ή στην κατάθεση μιας (ανατρεπτικής) πρότασης που ανατρέπει τη διαμορφωμένη (σχολική-εκπαιδευτική) πραγματικότητα. Στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, οι μετριαστικοί μηχανισμοί που απευθύνονται στον αποδέκτη εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων, όταν οι ομιλητές παρουσιάζουν αποτελέσματα τα οποία αντίκεινται σε αποτελέσματα εδραιωμένα ή όταν αναφέρονται σε ένα επιστημονικό ζήτημα το οποίο έχει προκαλέσει αμηχανία στην επιστημονική κοινότητα χωρίς, ωστόσο, να έχουν προκύψει ασφαλή συμπεράσματα από την ερευνητική δραστηριότητα. Έτσι, και στα δύο συνέδρια οι συγκεκριμένοι μετριαστικοί μηχανισμοί επιλέγονται από τους ομιλητές, όταν το περιεχόμενο των εκφωνημάτων αντιτίθεται σε ένα εδραιωμένο στοιχείο (εδραιωμένη λογοτεχνική ερμηνεία/παγιωμένη πραγματικότητα στο συνέδριο των φιλολόγων//εδραιωμένα αποτελέσματα/εδραιωμένη μέθοδο στο ιατρικό συνέδριο) ή, γενικότερα, όταν εκφράζει μία πραγματικότητα δυσάρεστη για τους ακροατές

Οι μετριαστικοί μηχανισμοί που απευθύνονται στον αποδέκτη πραγματώνονται γλωσσικά και με τη μορφή ευθειών ερωτηματικών προτάσεων, όταν οι ομιλητές καταθέτουν προτάσεις/ διατυπώνουν συστάσεις προκαλώντας την ενεργό συμμετοχή

των ακροατών, κυρίως στο δείγμα των ομιλιών που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΕΜΦΑΤΙΚΑ / ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στο κεφάλαιο 4 παρουσιάζονται τα εμφατικά/ενισχυτικά γλωσσικά στοιχεία (emphatics). Στην ενότητα 4.1. σκιαγραφείται το γενικότερο ερευνητικό ενδιαφέρον για αυτά, με ιδιαίτερη έμφαση στις ερευνητικές προτάσεις/ταξινομίες για την κατηγοριοποίησή τους (Hyland 1998b, Peacock 2006). Στην ενότητα 4.2 παρουσιάζεται αναλυτικά το μοντέλο που διαμορφώθηκε στην παρούσα διδακτορική διατριβή βάσει του αντίστοιχου του Hyland (1998a) για τα μετριαστικά στοιχεία. Αναδεικνύεται η πρωτοτυπία του μοντέλου που διαμορφώθηκε και η χρησιμότητά του για την ολοκληρωμένη εξέταση των εμφατικών στοιχείων όχι μόνο ως προς τις λειτουργίες και τις γλωσσικές πραγματώσεις τους αλλά και κατ' αντιστοιχία προς τα μετριαστικά στοιχεία (Κεφάλαιο 3). Στην ενότητα 4.3. παρουσιάζεται η ποσοτική και η ποιοτική ανάλυση των δεδομένων με παράλληλες διεπιστημονικές συγκρίσεις.

4.1.Ερευνητικό ενδιαφέρον

Τα εμφατικά γλωσσικά στοιχεία έχουν εγείρει το ενδιαφέρον της γλωσσολογικής ερευνητικής κοινότητας, δεδομένου ότι αποτελούν σημαντικά ρητορικά μέσα για τους χρήστες της γλώσσας, προκειμένου να προωθήσουν αποτελεσματικά την αποδοχή των ισχυρισμών τους από τους αποδέκτες τους (Κουτσαντώνη 2004: 313, 314, 322).

4.1.1. Στοιχεία ορισμού

Στον γλωσσολογικό ερευνητικό χώρο, εντοπίζονται ποικίλοι μεταγλωσσικοί όροι, *εμφατικά/εμφατικοί δείκτες/εμφατικοί γλωσσικοί μηχανισμοί* (emphatics, π.χ. Vande Kopple 1985, Hyland 1999, Κουτσαντώνη 2004), *ενισχυτικά/ενισχυτικοί γλωσσικοί μηχανισμοί* (boosters, π.χ. Holmes 1984, Hyland 2000, Hyland 2005a, Hyland 2005b, Peacock 2006), *δείκτες βεβαιότητας* (certainty markers, π.χ. Crismore κ.ά. 1993, Koutsantoni 2004, 2007) με κοινό περιεχόμενο. Πιο συγκεκριμένα, παρά την ποικιλία τους, όλοι αναφέρονται σε γλωσσικά στοιχεία (λέξεις/φράσεις) τα οποία προβάλλουν τη βεβαιότητα (certainty) ή -αλλιώς- την πεποίθηση (conviction) των ομιλητών/των χρηστών της γλώσσας αναφορικά με τις πληροφορίες που παρουσιάζουν και, συνακόλουθα, τη δέσμευσή τους (commitment) ως προς τους ισχυρισμούς τους (π.χ. Crismore κ.ά. 1993, Hyland 1999a, 2000, 2005a, 2005b, Koutsantoni 2004, 2007). Σε κάποιες θεωρητικές προσεγγίσεις, προστίθεται ότι τα εν λόγω γλωσσικά στοιχεία

υπογραμμίζουν το περιεχόμενο του εκφωνήματος, τονίζουν τη δύναμή του (Hyland 1999: 104), το ισχυροποιούν (Hyland 2005b: 53). Εκτός των παραπάνω, έχει επισημανθεί και ότι εκφράζουν «αποδεκτή αλήθεια» (Peacock 2006).

Οι απόψεις των γλωσσολόγων, ήδη από τις πρώιμες γλωσσολογικές μελέτες, συγκλίνουν στην πεποίθηση ότι τα εμφατικά στοιχεία έχουν έναν (περισσότερο ή λιγότερο εκπεφρασμένο) διαπροσωπικό ρόλο, δεδομένου ότι δίνουν τη δυνατότητα στους συγγραφείς να υπογραμμίσουν αυτό που πιστεύουν κατευθύνοντας, παράλληλα, τους αποδέκτες τους προς την αποδοχή της αληθειακής αξίας του προτασιακού περιεχομένου (π.χ. Vande Kopple 1985, Crismore & Farnsworth 1990: 124, Crismore κ.ά. 1993). Με τη χρήση τους, οι επιστήμονες δίνουν έμφαση στις πεποιθήσεις τους αλλά και σε αυτά τα οποία οι ίδιοι επιδιώκουν να πιστέψουν και οι αποδέκτες τους (Κουτσαντώνη 2004: 314). Με άλλα λόγια, επαυξάνουν την πειθώ και προωθούν την αποδοχή των ισχυρισμών από τους αποδέκτες.

Η λειτουργία των εμφατικών/ενισχυτικών γλωσσικών στοιχείων ως μηχανισμών πειθούς αναδείχθηκε ιδιαίτερα στον επιστημονικό λόγο, ειδικότερα στο είδος τού ερευνητικού άρθρου. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι η χρήση τους υπηρετεί την πρόθεση των γραφόντων να πείσουν τους αποδέκτες τους για την αξιοπιστία των ισχυρισμών (Peacock 2006: 64) ή/και των επιτευγμάτων τους (Hyland 1996a: 435). Επιπροσθέτως, η χρήση των συγκεκριμένων γλωσσικών στοιχείων υπηρετεί την πρόθεση των επιστημόνων να πείσουν τους αποδέκτες τους ότι οι ισχυρισμοί που διατυπώνουν είναι αιτιολογημένοι, ότι οι παρατηρήσεις τους έχουν δυναμική βεβαιωμένων γεγονότων και, συνεκδοχικά, να τους οδηγήσουν στην αποδοχή των πληροφοριών/των ισχυρισμών (π.χ. Hyland 1996a: 435-436, 1997: 21).

Σε νεότερες μελέτες (π.χ. Hyland 2000, 2005a, 2005b) η διαπροσωπική διάσταση των εμφατικών γλωσσικών στοιχείων προβλήθηκε με έμφαση στο πλαίσιο της διερεύνησης των γλωσσικών μηχανισμών με τους οποίους επιτυγχάνεται υψηλός βαθμός διεπίδρασης του επιστήμονα με τους αποδέκτες του (interactional resources). Στο πλαίσιο αυτό, τα εμφατικά γλωσσικά στοιχεία αναδείχθηκαν ως μηχανισμοί οι οποίοι υπογραμμίζουν τη βεβαιότητα του επιστήμονα, ενώ, παράλληλα, εκφράζουν τη συμμετοχή του (involvement) στο θέμα και καλλιεργούν την αίσθηση ότι ανήκει με τους αποδέκτες του στην ίδια ομάδα με κοινές παραδοχές (π.χ. Hyland 2000: 87, 2005a: 179).

4.1.2. Ταξινομίες των εμφατικών γλωσσικών στοιχείων

Στη σχετική βιβλιογραφία (π.χ. Hyland 1998b: 356, 1999: 104, 2005a: 179, 2005b: 52), δεν εντοπίζονται λεπτομερείς ταξινομίες για την κατηγοριοποίηση των εμφατικών στοιχείων. Σε αυτή τη γενική κατηγορία εντάσσονται επιρρήματα και επίθετα που εκφράζουν βεβαιότητα, όπως *σαφώς* (clearly), *προφανώς* (obviously), *βέβαια/βεβαίως* (of course), *αναμφίβολα* (definitely), *πάντα* (always), *προφανής* (obvious), συνάψεις τού *ότι* που εκφράζουν βεβαιότητα και λειτουργούν ως ισχυρά αποδεικτικά, όπως *το γεγονός ότι* (Κουτσουνιού-Μίχου & Μικρός 2004-2005: 72), *δείχνω (ότι)* (demonstrate (that)), ενώ, σε κάποιες εργασίες, συμπεριλαμβάνεται το μελλοντικό *θα*, δηλαδή ο δείκτης *θα* με οριστική μέλλοντα (Κουτσαντώνη 2004: 319-320, Koutsantoni 2007: 142).

Ως ιδιαίτερη κατηγορία εμφατικών στοιχείων αναφέρονται (Κουτσαντώνη 2004, Koutsantoni 2007) οι *δείκτες κοινών γνώσεων* (common knowledge markers), δηλαδή επίθετα και γενικευμένα παραθέματα (π.χ. *γνωστός, κοινός, συνηθισμένος, ως γνωστόν, είναι διεθνώς/ευρέως αποδεκτό ότι*), τα οποία δεν ανατρέχουν έμμεσα σε κοινές γνώσεις, αλλά τις υπογραμμίζουν άμεσα. Οι δείκτες αυτοί υπογραμμίζουν τη δέσμευση των γραφόντων αναφορικά με το περιεχόμενο του εκφωνήματός τους και ενισχύουν τη δύναμή του παρουσιάζοντας την άποψή τους ως μία άποψη που δεν είναι μόνο δική τους, αλλά διαχέεται στην ευρύτερη επιστημονική κοινότητα ή είναι αποδεκτή και από τους συναδέλφους τους (Κουτσαντώνη 2004: 321-322, Koutsantoni 2007: 146-147).

Σε μία μοναδική επιστημονική τοποθέτηση (Κουτσαντώνη 2004), στην ευρύτερη κατηγορία των εμφατικών δεικτών εντάσσονται και οι δείκτες στάσης, δηλαδή αξιολογικά επίθετα, τροπικά, ποσοτικά και ενισχυτικά (intensifying) επιρρήματα, το τροπικό ρήμα *πρέπει* με την έννοια της υποχρέωσης, άλλες εκφράσεις που δηλώνουν υποχρέωση και αναγκαιότητα, στρατηγικές εκφράσεις αρνητικής αξιολόγησης προηγούμενων μελετών που αποκτούν νόημα μέσα από το λόγο. Η άποψη αυτή εδράζεται στο ότι όλοι αυτοί οι δείκτες δίνουν έμφαση στις πεποιθήσεις των συγγραφέων και σε αυτά τα οποία οι ίδιοι επιθυμούν να πιστέψουν και οι αποδέκτες τους (Κουτσαντώνη 2004: 314-315). Ωστόσο, οι δείκτες στάσης, με την ποικιλία των αξιολογικών σημασιών που εκφράζουν (π.χ. αξιολόγηση στον άξονα καλό-κακό), διερευνώνται ως αυτόνομη κατηγορία διαδραστικών μηχανισμών

(interactional resources) στην παρούσα διατριβή, όπως στη συναφή με το θέμα βιβλιογραφία.

4.1.3. Προτάσεις για την κατηγοριοποίηση των εμφατικών στοιχείων με πραγματολογικά κριτήρια

Αναφορικά με την κατηγοριοποίηση των εμφατικών στοιχείων με πραγματολογικά κριτήρια, με την αναζήτηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας διαπιστώθηκε ότι λίγες είναι οι συναφείς ερευνητικές προσπάθειες. Από την αναζήτηση της γλωσσολογικής βιβλιογραφίας, διαπιστώθηκε ότι λίγες είναι οι ερευνητικές προσπάθειες να κατηγοριοποιηθούν τα εμφατικά στοιχεία με πραγματολογικά κριτήρια, όπως είναι αυτή του Hyland (1998b) και του Peacock (2006). Πιο αναλυτικά, ο Peacock, ακολουθώντας άλλους γλωσσολόγους (π.χ. Swales 1990, Hunston 1993, Skelton 1997, Hyland 1998b) που περιέγραψαν τις λειτουργίες των εμφατικών στοιχείων, τις ομαδοποίησε σε δύο ευρείες κατηγορίες (2006: 65-66).

Κατηγοριοποιώντας τα εμφατικά στοιχεία με πραγματολογικά κριτήρια, στην πρώτη κατηγορία εντάσσει αυτά τα οποία εκφράζουν *αποδεικτική/υπονοούμενη αλήθεια* (evidential/implicit truth), δηλαδή αλήθεια που προκύπτει ως αποτέλεσμα της έρευνας και όχι της μεσολάβησης της ανθρώπινης κρίσης. Η λειτουργία αυτή επιτελείται χαρακτηριστικά με ρήματα τα οποία έχουν την έννοια *δείχνω* και *βρίσκω* (Skelton 1997: 128-130). Για παράδειγμα, με τη χρήση του ρήματος *δείχνω ότι* (π.χ. *το μοντέλο έδειξε ότι... / δείξαμε ότι...*), υπονοείται ότι η βεβαιότητα προκύπτει από την πειστική φύση των ίδιων των δεδομένων περισσότερο παρά από ανθρώπινες ικανότητες (Hunston 1995: 136). Κατά τον Swales (1990), τα συγκεκριμένα ρήματα τονίζουν τη δέσμευση του γράφοντος αναφορικά με το περιεχόμενο ενός εκφωνήματος και λειτουργούν ως ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία, δεδομένου ότι προβάλλουν ισχυρισμούς που αποδεικνύονται από τα ίδια τα δεδομένα και, γι' αυτό, μπορούν να θεωρηθούν απολύτως βεβαιωμένοι (1990: 151).

Στη δεύτερη κατηγορία τού θεωρητικού μοντέλου του, ο Peacock (2006) εντάσσει τα εμφατικά στοιχεία τα οποία θεωρεί ότι εκφράζουν *αποδεκτή αλήθεια* (accepted truth). Με τη χρήση τους, υποβαθμίζεται η εμπλοκή του επιστήμονα στη διατύπωση του ισχυρισμού, καθώς υπονοείται ότι ο ισχυρισμός που διατυπώνεται είναι ήδη αποδεκτός στην επιστημονική κοινότητα. Ο ίδιος -στηριζόμενος στις παρατηρήσεις τού Hyland (1998b: 371)- θεωρεί ότι αυτή τη λειτουργία επιτελούν ρηματικοί τύποι σε χρόνο μέλλοντα (αγγλ. will) αλλά και τα επιρρήματα *προφανώς*

(obviously), *φυσικά / βέβαια/ βεβαίως* (of course), *σαφώς/καθαρά* (clearly). Κατά τον Peacock (2006), ελαφρώς διαφορετικός είναι ο όρος *solidarity boosters* (Vassileva 2001: 97), δηλαδή εμφατικά στοιχεία που εκφράζουν συναδελφικότητα/ αλληλεγγύη, όπως το επίρρημα *πράγματι* (indeed). Με τη χρήση επιρρημάτων που εκφράζουν αποδεκτή αλήθεια ή συναδελφικότητα/αλληλεγγύη, υπονοείται ότι οι αποδέκτες δεν χρειάζονται περαιτέρω ερμηνείες, επειδή ήδη, ως μέλη της ίδιας επιστημονικής κοινότητας, διαθέτουν την απαιτούμενη γνώση/κατανόηση (Peacock 2006: 65).

Το θεωρητικό μοντέλο του Peacock (2006) αποτελεί μία ερευνητική προσπάθεια για την κατηγοριοποίηση των εμφατικών γλωσσικών στοιχείων με βάση την πραγματολογική λειτουργία τους, ωστόσο διαπιστώνονται σε αυτό παραλείψεις. Συγκεκριμένα, δεν γίνεται ειδική αναφορά στην έκφραση βεβαιότητας που δεν προκύπτει από ερευνητικά δεδομένα (evidential/implicit truth) ούτε από αλήθεια ήδη αποδεκτή στη συγκεκριμένη επιστήμη (accepted truth), αλλά από εδραιωμένη άποψη του ομιλητή (π.χ. *πιστεύω ότι*). Επίσης, για την κατηγοριοποίηση των εμφατικών στοιχείων δεν προβλέπεται στο θεωρητικό μοντέλο του η παράμετρος της γραμματικά εκπεφρασμένης εμπλοκής ή της αποστασιοποίησης του γράφοντος, όπως αναδεικνύεται με τη χρήση ενεργητικών ή παθητικών ρηματικών δομών, αντίστοιχα. Η χρήση των ίδιων ρημάτων σε διαφορετικές γραμματικές δομές δεν σχολιάζεται ως μία πρόσθετη γλωσσική επιλογή για την προβολή ή, αντίστοιχα, τη μείωση της προσωπικής εμπλοκής, δηλαδή για τη δήλωση του διαφορετικού βαθμού εμπλοκής του γράφοντος. Η παράμετρος αυτή θα ήταν διαφωτιστική και αναγκαία, προκειμένου να διαχωριστούν περιπτώσεις κατά τις οποίες η πηγή βεβαιότητας είναι ίδια (όπως, για παράδειγμα, αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν από τη διεξαγωγή μιας έρευνας), αλλά διαφοροποιείται η γραμματική έκφραση/η γραμματική δομή και, συνακόλουθα, η έκφραση εμπλοκής/δέσμευσης του ομιλητή (π.χ. *(με αυτά τα αποτελέσματα) δείξαμε ότι / (αυτά τα αποτελέσματα) δείχνουν ότι*). Έτσι, στη συζήτηση του θεωρητικού μοντέλου του, ο Peacock θεωρεί ότι ρήματα που εκφράζουν *αποδεικτική/υπονοούμενη αλήθεια* ως εμφατικοί μηχανισμοί (π.χ. ρ. *δείχνω, βρίσκω*) μειώνουν πάντα την προσωπική εμπλοκή του γράφοντος στα αποτελέσματά του και συνδέονται με έκφραση αντικειμενικότητας, καθώς δείχνουν ότι οι ισχυρισμοί του αποδίδονται στην πειστική φύση των ίδιων των δεδομένων και όχι στις δικές του ικανότητες (Peacock 2006: 73). Τέλος, στο εν λόγω θεωρητικό μοντέλο, δεν είναι σαφές κατά πόσο τα επιρρήματα που εκφράζουν συναδελφικότητα/αλληλεγγύη (*solidarity boosters*, Vassileva 2001) διαφοροποιούνται από αυτά τα οποία εκφράζουν

μία αποδεκτή αλήθεια (accepted truth). Όπως διατυπώνεται, τόσο τα επιρρήματα που εκφράζουν αποδεκτή αλήθεια όσο και αυτά που εκφράζουν συναδελφικότητα/ αλληλεγγύη, υπονοούν ότι οι αποδέκτες δεν χρειάζονται περαιτέρω ερμηνείες, επειδή ήδη, ως μέλη της ίδιας επιστημονικής κοινότητας, διαθέτουν την απαιτούμενη γνώση/ κατανόηση (Peacock 2006: 65).

Ο Hyland (1998b: 363-372) διερεύνησε τη χρήση των εμφατικών στοιχείων σε ένα σώμα κειμένων από διαφορετικές επιστήμες και, πιο συγκεκριμένα, πώς, μέσα από αυτήν, αποκαλύπτεται ο ρόλος του πομπού και του αποδέκτη στη δόμηση/στη διατύπωση της (επιστημονικής) γνώσης. Έτσι, διατύπωσε διεπιστημονικές παρατηρήσεις με βάση τέσσερις άξονες/παραμέτρους: την παρουσία του γράφοντος (του επιστήμονα) στο κείμενο, την εκπεφρασμένη υποκειμενικότητα, το διαπροσωπικό χαρακτήρα ενός εκφωνήματος (interpersonal engagement) και την έκφραση δέσμευσης του γράφοντος (του επιστήμονα) (Hyland 1998b: 363).

Πιο αναλυτικά, η πρώτη κατηγορία εμφατικών στοιχείων είναι αυτά με τα οποία «η παρουσία του γράφοντος ελαχιστοποιείται» και η επιστημονική ιδιότητα του αποκρύπτεται «πίσω από ένα παραπέτασμα γλωσσολογικής αντικειμενικότητας» (Hyland 1998b: 364-366). Πρόκειται για απρόσωπες και για παθητικές ρηματικές δομές (π.χ. *είναι εμφανές ότι / αποδείχθηκε ότι*) καθώς και για δομές στις οποίες το περιεχόμενο του εκφωνήματος αποδίδεται σε ένα μη έμψυχο υποκείμενο και, πιο συγκεκριμένα, σε μία «οντότητα» από τον χώρο της έρευνας (π.χ. *τα αποτελέσματα δείχνουν ότι*). Με τη χρήση τους, ο επιστήμονας αποφεύγει να εκφράσει είτε την προσωπική εμπλοκή του κατά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων είτε την προσωπική δέσμευσή του αναφορικά με αυτά και η “ευθύνη” για το περιεχόμενο του εκφωνήματος αποδίδεται σε μία ερευνητική οντότητα. Τέτοιες δομές, που ισχυροποιούν τον απρόσωπο χαρακτήρα της επιστημονικής γλώσσας, εντοπίζονται κατ’ εξοχήν στις φυσικές επιστήμες.

Στον αντίποδα, βρίσκονται τα εμφατικά γλωσσικά στοιχεία με τα οποία τονίζεται η υποκειμενικότητα (subjectivity) κατά τη διατύπωση των ισχυρισμών (Hyland 1998b: 366-367). Αυτό επιτυγχάνεται, κυρίως, με τη συχνή χρήση γνωστικών ρημάτων (π.χ. *πιστεύω ότι*), που δίνουν έναν πιο έντονο τόνο προσωπικής εικασίας στην προσδιοριζόμενη δήλωση. Επιπροσθέτως, με τη χρήση των εν λόγω ρημάτων σε α’ (ενικό/ πληθυντικό) γραμματικό πρόσωπο, επαυξάνεται η εμπλοκή του γράφοντος/ του ομιλούντος στη διατύπωση των ισχυρισμών του (Hyland 1998b: 366). Η χρήση ρηματικών δομών α’ προσώπου εντοπίζεται περισσότερο στις

θεωρητικές επιστήμες, στις οποίες οι επιστήμονες επιδιώκουν την εκπεφρασμένη προσωπική τοποθέτησή τους αναφορικά με την εργασία τους, τα αποτελέσματα ή τις θέσεις τους.

Πέραν της διαπροσωπικής λειτουργίας που εξ ορισμού επιτελούν τα εμφατικά στοιχεία, κάποια από αυτά έχουν μία -πρόσθετη- ισχυρή και ξεκάθαρη διαπροσωπική πλευρά, γιατί ενισχύουν τη σχέση αυτών που συμμετέχουν σε ένα επικοινωνιακό γεγονός καθώς και τη συμμετοχή του αποδέκτη στους ισχυρισμούς του (Hyland 1998b: 367-369). Πιο συγκεκριμένα, με τη χρήση εμφατικών γλωσσικών στοιχείων, όπως των επιρρημάτων *προφανώς* (obviously), *βέβαια/βεβαίως*, *φυσικά* (of course), ο επιστήμονας δείχνει ότι οι ισχυρισμοί του συμβαδίζουν με τις προϋπάρχουσες γνώσεις στον επιστημονικό χώρο που υπηρετεί και, συνακόλουθα, ότι αυτές οι προϋπάρχουσες γνώσεις είναι κοινές ανάμεσα στον ίδιο και τους αποδέκτες του, καθώς ανήκουν στην ίδια επιστημονική κοινότητα. Έτσι, υπενθυμίζοντας στους αποδέκτες του κοινές απόψεις και γνώσεις, διαμορφώνει ένα πλαίσιο/περιβάλλον που μοιράζεται μαζί τους και απευθύνεται σε αυτούς ως ισότιμους συναδέλφους. Εντάσσοντάς τους στη συλλογιστική διαδικασία με αυτόν τον τρόπο, τους καθοδηγεί να υιοθετήσουν τις επιστημονικές αντιλήψεις της ομάδας και να εξαγάγουν τα ίδια (εύλογα) συμπεράσματα. Τελικά, μέσα από την προβολή της ύπαρξης συναδελφικότητας/αλληλεγγύης στην επιστημονική κοινότητα, το επιχείρημα του επιστήμονα ισχυροποιείται και, συνακόλουθα, προωθείται ο στόχος του να πείσει τους αποδέκτες του για την αξία των ισχυρισμών του.

Στην τέταρτη κατηγορία εμφατικών στοιχείων εντάσσονται όσα (υπο)στηρίζουν το επιχείρημα του γράφοντος (Hyland 1998b: 369-371), όπως επιτυγχάνεται με δύο τρόπους. Ο πρώτος, ο οποίος εντοπίζεται στις θεωρητικές επιστήμες, κυρίως, είναι με το να εκφράζουν την ισχυρή δέσμευση του γράφοντος (commitment) αναφορικά με το περιεχόμενο του εκφωνήματος και συνακόλουθα, την πεποίθησή του για τη λογική δύναμη (logical force) του επιχειρήματος (π.χ. *αναμφίβολα, σίγουρα, είναι εμφανές ότι*). Ο δεύτερος τρόπος με τον οποίο τα εμφατικά στοιχεία (υπο)στηρίζουν το επιχείρημα του γράφοντος είναι με το να σχολιάζουν απρόσωπα την αξιοπιστία των εκφωνημάτων. Σε αυτή την περίπτωση, τα εμφατικά στοιχεία τονίζουν τη δύναμη της σχέσης μεταξύ δεδομένων και ισχυρισμών (π.χ. *τα δεδομένα δείχνουν ότι*) ή εκφράζουν τη βεβαιότητα των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων (όπως, για παράδειγμα, με τη χρήση οριστικής μέλλοντα).

Η συγκεκριμένη ανάλυση τού Hyland (1998b) καλύπτει όλο το εύρος των λειτουργιών που επιτελούν τα εμφατικά στοιχεία αναφορικά με τον ρόλο του πομπού και του αποδέκτη στη δόμηση/ στη διατύπωση της γνώσης. Ωστόσο, οι παρατηρήσεις του διατυπώθηκαν βάσει της χρήσης των εμφατικών στοιχείων στα διαφορετικά επιστημονικά πεδία με στόχο την ανάδειξη διεπιστημονικών διαφορών, ενώ, παράλληλα, δεν επιχειρήθηκε κατηγοριοποίηση των διαφορετικών λειτουργιών τους. Έτσι, το ίδιο εμφατικό στοιχείο (π.χ. *είναι εμφανές ότι*) μπορεί να αναφέρεται ως παράδειγμα σε δύο διαφορετικές κατηγορίες, όταν επιτελεί διαφορετική λειτουργία σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία. Για παράδειγμα, εμφατικά στοιχεία τα οποία τονίζουν τη δέσμευση του γράφοντος αναφορικά με το περιεχόμενο του εκφωνήματος (4η κατηγορία), όταν είναι απρόσωπες εκφράσεις (π.χ. *είναι εμφανές ότι*), αναφέρονται ως παραδείγματα και στην κατηγορία των εμφατικών μηχανισμών με τους οποίους μειώνεται η παρουσία του επιστήμονα, οι οποίοι εντοπίζονται κατ' εξοχήν στις φυσικές επιστήμες (1η κατηγορία).

4.1.4. Εξέταση των εμφατικών στοιχείων σε συγκεκριμένα είδη κειμένων

Παρότι τα εμφατικά στοιχεία αποτελούν σημαντικά ρητορικά μέσα για τους χρήστες της γλώσσας, προκειμένου να προωθήσουν αποτελεσματικά τους επικοινωνιακούς στόχους τους, οι γλωσσολογικές έρευνες για την ανάδειξη της λειτουργίας τους σε συγκεκριμένα είδη κειμένων είναι περιορισμένες αριθμητικά συγκριτικά με τις αντίστοιχες για τα μετριαστικά στοιχεία. Οι περισσότερες από αυτές -με εξαίρεση λίγες μελέτες στις οποίες διερευνήθηκε ο ρόλος των εμφατικών στοιχείων στα κατ' εξοχήν πειστικά κείμενα (π.χ. Dafouz-Milne 2008)- επικεντρώθηκαν στον επιστημονικό λόγο και, κυρίως, στο είδος του ερευνητικού άρθρου, προκειμένου να εξαγάγουν συμπεράσματα για τη συχνότητα χρήσης των εμφατικών γλωσσικών μηχανισμών και για τις πραγματολογικές λειτουργίες τους (π.χ. Hyland 1996b, Κουτσαντώνη 2004, Peacock 2006). Σε όλες τις μελέτες που διεξήχθησαν γύρω από τις λειτουργίες των εμφατικών στοιχείων στα ερευνητικά άρθρα αναδείχθηκε ο ρόλος τους για την προβολή της αξιοπιστίας των αποτελεσμάτων. Έτσι, λειτουργούν για τους επιστήμονες ως εργαλεία πειθούς, εφόσον τους βοηθούν να πείσουν την επιστημονική κοινότητα για την αξία των ευρημάτων τους και την αξιοπιστία των ισχυρισμών τους (π.χ. Hyland 1996b: 435-436, Κουτσαντώνη 2004: 314, Peacock 2006: 61).

Ιδιαίτερα διαφωτιστικές είναι οι γλωσσολογικές μελέτες στις οποίες επιχειρούνται ποικίλες συγκρίσεις. Πιο συγκεκριμένα, κατά την εξέταση της συχνότητας χρήσης και των λειτουργιών που επιτελούν οι εμφατικοί μηχανισμοί, επιχειρήθηκαν από τους γλωσσολόγους συγκρίσεις διεπιστημονικές (π.χ. Hyland 1998b, Peacock 2006, Vázquez & Giner 2009, Khedri κ.ά. 2013, Hu & Cao 2015), διαγλωσσικές (π.χ. Kim & Lim, 2013, Takimoto 2015, Yagiz & Demir 2015), συγκρίσεις με βάση τη διαφοροποίηση και των δύο παραμέτρων, δηλαδή της επιστήμης και της γλώσσας (π.χ. Sanjaya 2016), συγκρίσεις στη χρήση των εν λόγω μηχανισμών από φυσικούς και μη φυσικούς ομιλητές της αγγλικής γλώσσας (π.χ. Vassileva 2001). Επιπλέον, δεν λείπουν οι μελέτες γύρω από την κατανομή των εμφατικών στοιχείων στα διαφορετικά οργανωτικά μέρη ενός ερευνητικού άρθρου και τη διαφοροποίηση των λειτουργιών τους σε αυτά (π.χ. Salek 2014). Ιδιαίτερα διαφωτιστική για τις λειτουργίες που επιτελούν τα εμφατικά στοιχεία είναι η συνεξέτασή τους με τις λειτουργίες που επιτελούν τα αντίστοιχα μετριαστικά στοιχεία σε ερευνητικά άρθρα διαφορετικών επιστημών (π.χ. Takimoto 2015).

Από τη συνολική διερεύνηση της βιβλιογραφίας διαπιστώθηκαν σημαντικά κενά. Πιο συγκεκριμένα, είναι περιορισμένες οι επιστημονικές μελέτες στις οποίες τα εμφατικά στοιχεία διακρίθηκαν σε κατηγορίες με βάση τη λειτουργία τους (π.χ. Hyland 1998b, Peacock 2006). Στις περισσότερες γλωσσολογικές μελέτες, τα εμφατικά στοιχεία παρουσιάζονται ενιαία, χωρίς να διακρίνονται σε μικρότερες κατηγορίες. Για παράδειγμα, γίνεται ενιαία αναφορά σε εμφατικά στοιχεία που εκφράζουν αμιγώς βεβαιότητα (π.χ. *definitely*, *αναμφίβολα*, *σαφώς*) και σε αυτά που έχουν έντονη και χαρακτηριστική διαπροσωπική λειτουργία (π.χ. *of course*) (π.χ. Hyland 1999: 104, 2005b: 52-53). Το κυριότερο κενό που εντοπίστηκε είναι η απουσία ενός μοντέλου που να συσχετίζει πραγματολογικές κατηγορίες εμφατικών στοιχείων με λεξικογραμματικά στοιχεία με τα οποία αυτές πραγματώνονται γλωσσικά, όπως επιχειρήθηκε για τα μετριαστικά στοιχεία (Hyland 1998a: 156-186).

4.2. Το θεωρητικό μοντέλο της παρούσας διδακτορικής διατριβής για την ανάλυση των εμφατικών στοιχείων

Στην παρούσα διδακτορική διατριβή, το θεωρητικό μοντέλο για την εξέταση των εμφατικών στοιχείων διαμορφώθηκε βάσει αυτού που ο Hyland (1998a: 156-186) διαμόρφωσε για την εξέταση των μετριαστικών στοιχείων (Κεφάλαιο 3). Έτσι, εξετάζονται κατ' αντιστοιχία οι δύο γλωσσικοί μηχανισμοί και με την υιοθέτηση των

ίδιων πραγματολογικών κατηγοριών. Η πρόθεση αυτή είναι συναφής και με τη σχετική επιστημονική βιβλιογραφία (π.χ. Hyland 1998b, Takimoto 2015), στην οποία έχουν επισημανθεί αντιστοιχίες στη λειτουργία των εμφατικών και των μετριαστικών στοιχείων.

Έτσι, υιοθετήθηκαν οι πραγματολογικές κατηγορίες του Hyland (1998a: 156-186), που σημαίνει ότι τα εμφατικά στοιχεία κατηγοριοποιήθηκαν σε «προσανατολισμένα στην ακρίβεια» (accuracy-oriented boosters), «προσανατολισμένα στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου» (reliability-oriented boosters), «προσανατολισμένα στον γράφοντα» (writer-oriented boosters) και «προσανατολισμένα στον αποδέκτη» (reader-oriented boosters). Επιπροσθέτως, αξιοποιήθηκαν οι παράμετροι-άξονες βάσει των οποίων ο Hyland (1998b: 364-371) συνεξέτασε τα μετριαστικά και τα εμφατικά στοιχεία: η παρουσία του γράφοντος (του επιστήμονα) στο κείμενο, η εκπεφρασμένη υποκειμενικότητα, ο διαπροσωπικός χαρακτήρας ενός εκφωνήματος και η έκφραση δέσμευσης του γράφοντος (του επιστήμονα).

Με την παράλληλη αξιοποίηση των παραπάνω θεωρητικών αναφορών, διαμορφώθηκε στην παρούσα διδακτορική διατριβή ένα νέο μοντέλο, το οποίο συμπληρώνει τα κενά που διαπιστώθηκαν στη συναφή επιστημονική βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα, ενώ έχουν επισημανθεί αντιστοιχίες στις λειτουργίες των εμφατικών και των μετριαστικών στοιχείων (π.χ. Hyland 1998b, Takimoto 2015), ωστόσο δεν έχει διαμορφωθεί για την (συν)εξέτασή τους ένα μοντέλο με το οποίο να συσχετίζονται οι λειτουργίες αυτές με λεξικογραμματικά στοιχεία, όπως επιχειρήθηκε για τα μετριαστικά στοιχεία. Το μοντέλο που διαμορφώθηκε στην παρούσα διδακτορική διατριβή εξετάζει με πληρότητα τα εμφατικά στοιχεία. Αυτό υποστηρίζεται, δεδομένου ότι καλύπτει όλο το φάσμα των λειτουργιών που επιτελούν, ενώ, παράλληλα, καθώς διερευνάται πώς καθεμία από τις λειτουργίες τους πραγματώνεται γλωσσικά με συγκεκριμένους γλωσσικούς μηχανισμούς (π.χ. ρήματα, επιρρήματα, επίθετα, ουσιαστικά), δεν επιτυγχάνεται μόνο η σφαιρική εξέταση των εμφατικών στοιχείων αλλά και η εξέτασή τους κατ' αντιστοιχία προς τα μετριαστικά στοιχεία (Κεφάλαιο 3) τόσο ως προς τις πραγματολογικές κατηγορίες όσο και ως προς τη γλωσσική πραγμάτωσή τους⁴⁷.

⁴⁷ Η κατηγοριοποίηση των εμφατικών στοιχείων στην παρούσα διδακτορική διατριβή -κατ' αντιστοιχία προς τα μετριαστικά στοιχεία- φαίνεται στον πίνακα 18.

Αναλυτικά, στην παρούσα διδακτορική διατριβή, κατ' αντιστοιχία προς τα μετριαστικά στοιχεία (πίν.12), τα εμφατικά γλωσσικά στοιχεία διακρίνονται, σε δύο ευρείες κατηγορίες, με βάση την κυρίαρχη λειτουργία τους στον λόγο· σε αυτά που είναι προσανατολισμένα στο περιεχόμενο (content-oriented boosters) και σε αυτά που είναι προσανατολισμένα στον αποδέκτη (reader-oriented boosters).

Στο σύνολο των εμφατικών στοιχείων που είναι προσανατολισμένα στο περιεχόμενο (content-oriented boosters), την πρώτη υποκατηγορία αποτελούν αυτά τα οποία εκφράζουν την πρόθεση του γράφοντος να διατυπώσει τα εκφωνήματά του με τη μέγιστη ακρίβεια (precision), δηλαδή να αποδώσει την ακριβή σχέση του περιεχομένου, ή προτασιακών στοιχείων, με την αντικειμενική αλήθεια/την πραγματικότητα (accuracy-oriented boosters). Η επίτευξη της ακρίβειας επιτυγχάνεται με δύο τρόπους, διαπίστωση που οδηγεί στη διαμόρφωση δύο υποομάδων. Στην πρώτη εντάσσονται τα εμφατικά στοιχεία τα οποία προσδιορίζουν τον βαθμό (the extent) στον οποίο ένας όρος περιγράφει με ακρίβεια το φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται (attribute-oriented boosters)⁴⁸. Στη δεύτερη εντάσσονται τα εμφατικά στοιχεία τα οποία προσδιορίζουν τη δέσμευση του επιστήμονα αναφορικά με το προτασιακό περιεχόμενο (reliability-oriented boosters).

Πιο αναλυτικά, στην πρώτη υποομάδα (attribute-oriented boosters) εντάσσονται επιρρήματα τα οποία εξαιρούν τον βαθμό της σημασίας της παρακείμενης λέξης (π.χ. *εξαιρετικά* υψηλή). Πρόκειται για ενισχυτικά επιρρήματα που ενισχύουν την αξιολόγηση που γίνεται με τα επίθετα (π.χ. *άκρως, εξαιρετικά, υπερβολικά*)⁴⁹. Έτσι, στο μοντέλο που διαμορφώθηκε στην παρούσα διδακτορική διατριβή για την εξέταση των εμφατικών στοιχείων, δημιουργήθηκε μία διακριτή υποομάδα για τα επιρρήματα τα οποία προσδιορίζουν λέξεις/φράσεις σε ένα εκφώνημα, η οποία δεν εντοπίστηκε στις αντίστοιχες ερευνητικές προσπάθειες (Hyland 1998b, Peacock 2006), παρόλο που τα επιρρήματα αυτά (π.χ. *highly, εξαιρετικά*)⁵⁰ αναφέρονται ως παραδείγματα εμφατικών γλωσσικών στοιχείων (π.χ. Hyland 2000: 99).

Στη δεύτερη υποομάδα των εμφατικών στοιχείων που είναι προσανατολισμένα στην ακρίβεια (accuracy-oriented boosters), εντάσσονται αυτά τα οποία εκφράζουν

⁴⁸ Όπως διαπιστώθηκε για τα αντίστοιχα μετριαστικά στοιχεία (attribute-oriented hedges, Hyland 1996a: 439).

⁴⁹ Τα αντίστοιχα μετριαστικά στοιχεία (attribute-oriented hedges) περιορίζουν τον βαθμό της σημασίας της παρακείμενης λέξης (π.χ. *κάπως* υψηλή) (Hyland 1996a: 439).

⁵⁰ Η Κουτσαντώνη 2004 ενέταξε τα ενισχυτικά επιρρήματα στην κατηγορία *δείκτες στάσης*, οι οποίοι, στην ταξινόμιά της, εντάσσονται σε ένα ευρύτερο σύνολο εμφατικών λέξεων και εκφράσεων (παρ. 4.1.2.).

την εκτίμηση του επιστήμονα αναφορικά με την αξιοπιστία - την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented boosters), ειδικότερα την ακριβή αποτίμηση της βεβαιότητάς του⁵¹. Αυτή η λειτουργία υλοποιείται γλωσσικά με ποικίλα λεξικά και γραμματικά μέσα. Από τα λεξικά μέσα, την εν λόγω λειτουργία πραγματώνουν κατ' εξοχήν (επιστημικά) επιρρήματα και επίθετα που εκφράζουν βεβαιότητα (π.χ. *σίγουρα*, *αναμφισβήτητα*, *αναμφισβήτητη*). Επίσης, στην ίδια κατηγορία εντάχθηκαν ρηματικοί τύποι α' ενικού και α' πληθυντικού γραμματικού προσώπου που προβάλλουν τη βεβαιότητα του επιστήμονα (π.χ. *πιστεύω ότι*, *δείξαμε ότι*⁵²) και, ταυτόχρονα, δείχνουν την εμπλοκή του κατά τη διατύπωση της δέσμευσής του. Η επιλογή αυτή υπαγορεύθηκε από τη διαπίστωση ότι αντίστοιχοι ρηματικοί τύποι α' ενικού και α' πληθυντικού γραμματικού προσώπου που εκφράζουν τις επιφυλάξεις του επιστήμονα (π.χ. *υποθέτουμε ότι*) στο μοντέλο του Hyland (1998a: 167) εντάσσονται στην αντίστοιχη κατηγορία των μετριαστικών μηχανισμών (reliability-oriented hedges). Από τα γραμματικά μέσα, την εν λόγω λειτουργία πραγματώνει γλωσσικά ο δείκτης *θα* με ρηματικούς τύπους σε οριστική μέλλοντα, όταν εκφράζουν βεβαιότητα και, ως εκ τούτου, λειτουργούν ως δείκτες επιστημικής τροπικότητας, καθώς και οι ρηματικοί τύποι *μπορεί/μπορούν*, όταν έχουν την έννοια της ικανότητας (παραφράζεται ως: *έχει τη δυνατότητα να*) και την έννοια της πραγματικής πιθανότητας (παραφράζεται: *είναι πολύ πιθανό*) (Κουτσαντώνη 2003: 709).

Με βάση το μοντέλο για τους μετριαστικούς μηχανισμούς (πίν. 12), τη δεύτερη υποκατηγορία των εμφατικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στο περιεχόμενο των εκφωνημάτων (content-oriented boosters) αποτελούν όσοι είναι «προσανατολισμένοι στον γράφοντα» (writer-oriented boosters). Με τη χρήση τους περιορίζεται η παρουσία του γράφοντος στο κείμενο και η δέσμευσή του απέναντι

⁵¹ Οι αντίστοιχοι μετριαστικοί μηχανισμοί (reliability-oriented hedges) εκφράζουν τις επιφυλάξεις του αναφορικά με το προτασιακό περιεχόμενο (Hyland 1996a: 439).

⁵² Τα ρήματα που έχουν την έννοια *δείχνω (ότι)*, τα οποία στο μοντέλο του Peacock (2006) θεωρούνται μία ομοιογενής κατηγορία εμφατικών μηχανισμών ανεξαρτήτως γλωσσικής δομής, στην παρούσα διδακτορική διατριβή εξετάστηκαν με κριτήριο την έκφραση της προσωπικής εμπλοκής του επιστήμονα ή την αποστασιοποίησή του και την απόκρυψη της επιστημονικής ταυτότητάς του πίσω από γλωσσικές δομές αντικειμενικότητας (*δείξαμε ότι / τα αποτελέσματα δείχνουν ότι*). Για να ενταχθούν, δηλαδή, στην κατάλληλη πραγματολογική κατηγορία εμφατικών μηχανισμών συνεξετάστηκε η γλωσσική δομή στην οποία εντοπίζονται. Έτσι, αναδείχθηκε η διαφοροποίηση ρηματικών δομών στις οποίες εκφράζεται η δέσμευση του επιστήμονα κατά τη διατύπωση της βεβαιότητάς του (reliability-oriented boosters) από αυτές στις οποίες υποδηλώνεται η αποστασιοποίησή του (writer-oriented boosters). Η απόφαση αυτή υπαγορεύθηκε, προκειμένου να επιτευχθεί αντιστοιχία προς το μοντέλο του Hyland (1998a) για τους μετριαστικούς μηχανισμούς (: reliability oriented hedges / writer-oriented hedges).

στους ισχυρισμούς του, όπως έχει διατυπωθεί για τους αντίστοιχους μετριαστικούς μηχανισμούς (writer-oriented hedges). Οι συγκεκριμένοι εμφατικοί μηχανισμοί, όπως οι αντίστοιχοι μετριαστικοί (Hyland 1998a: 170), εντοπίζονται σε δομές στις οποίες ο ρόλος του ομιλητή σε θέση δράστη δεν είναι γλωσσικά εκπεφρασμένος. Τέτοιες είναι κατ' εξοχήν οι παθητικές δομές/απρόσωπες συντάξεις (π.χ. *αποδείχθηκε ότι...*, *είναι εμφανές ότι*), καθώς και οι δομές στις οποίες η κατάσταση που περιγράφεται παρουσιάζεται ως ανεξάρτητη από την ανθρώπινη ενέργεια και αποδίδεται σε μη έμψυχο υποκείμενο. Σε ρόλο υποκειμένου τίθεται ένα ουσιαστικό που συνδέεται σημασιολογικά με τον χώρο της επιστήμης/της έρευνας (π.χ. *τα αποτελέσματα/οι μελέτες/οι έρευνες δείχνουν ότι*). Τέλος, όπως έχει διατυπωθεί για τους αντίστοιχους μετριαστικούς μηχανισμούς, μία στρατηγική, προκειμένου ο γράφων να αποφύγει τη δέσμευσή του απέναντι σε έναν ισχυρισμό είναι να «αποδώσει την πηγή του ισχυρισμού κάπου αλλού», όπως συμβαίνει, όταν αναφέρεται σε γνώσεις από τη συναφή βιβλιογραφία (Hyland 1998a: 170, 174). Με βάση αυτή τη διατύπωση, στην εν λόγω πραγματολογική κατηγορία εντάχθηκαν όλες οι εμφατικές δομές στις οποίες το ρήμα εκφράζει ισχυρή πεποίθηση (π.χ. *επισημαίνω*) και, παράλληλα, η πηγή του ισχυρισμού αποδίδεται κάπου αλλού, όχι μόνο σε μη έμψυχο αλλά και σε έμψυχο υποκείμενο (όπως, για παράδειγμα, σε κάποιον θεωρητικό από τον χώρο της Λογοτεχνίας)⁵³.

Τη δεύτερη κατηγορία αποτελούν τα εμφατικά στοιχεία τα οποία είναι προσανατολισμένα στον αποδέκτη (reader-oriented boosters)⁵⁴. Ο παραλληλισμός τους με τα αντίστοιχα μετριαστικά στοιχεία (reader-oriented hedges) επισημάνθηκε από τον ίδιο τον Hyland (1998b: 367-368) και συνίσταται στο ότι έχουν μία πρόσθετη (εκπεφρασμένη) και πιο ισχυρή από τα άλλα γλωσσικά στοιχεία διαπροσωπική λειτουργία (Hyland 1998b: 367). Με τη χρήση τόσο των μετριαστικών όσο και των

⁵³ Ενώ η κύρια λειτουργία των αντίστοιχων μετριαστικών μηχανισμών είναι, με τον περιορισμό του βαθμού δέσμευσης του γράφοντος αναφορικά με τους ισχυρισμούς του, να προστατευθεί ο ίδιος από τις αρνητικές συνέπειες μιας ενδεχομένως εσφαλμένης κρίσης ή μιας πιθανής αντίθεσης προς τους ισχυρισμούς του (Hyland 1998a: 170), οι εμφατικοί μηχανισμοί που εντάσσονται στην εν λόγω πραγματολογική κατηγορία επιτελούν ένα εύρος λειτουργιών (βλ. παρ. 4.3.2.3.).

⁵⁴ Ουσιαστικά, σε κάθε χρήση εμφατικού στοιχείου αναγνωρίζεται ο αποφασιστικός ρόλος των αποδεκτών στην επικύρωση των ισχυρισμών, δεδομένου ότι σε κάθε χρήση ενυπάρχει μία “πρόβλεψη” από την πλευρά του επιστήμονα να διατυπώσει τα επιχειρήματά του εμφατικά, τονίζοντας τη σιγουριά και τη δέσμευσή του, προκειμένου να επιτύχει την αποδοχή των δηλώσεών του από τους αποδέκτες του (Κουτσαντώνη 2004: 314).

Οι ίδιοι δείκτες έχουν χαρακτηριστεί και ως *επικλήσεις σε κοινή γνώση* (appeals to shared knowledge) (Hyland 2005a: 184) ή *αναφορές σε κοινή γνώση* (reference to shared knowledge) (Hyland 2005b: 54) και έχουν ενταχθεί στην ευρύτερη ομάδα των δεικτών που απευθύνονται ξεκάθαρα στους αποδέκτες (engagement markers), δηλαδή στην ομάδα δεικτών που παρουσιάζουν ισχυρή διαπροσωπική λειτουργία.

εμφατικών στοιχείων που εντάσσονται στη συγκεκριμένη κατηγορία, οι γράφοντες απευθύνονται στους αποδέκτες τους ως σε ισότιμους επιστήμονες και προ(σ)καλούν την εμπλοκή τους στους ισχυρισμούς (Hyland 1996a: 439, 446, Hyland 1998b: 367). Έτσι, λαμβάνουν υπ' όψιν τις προσδοκίες τους ως μελών της ίδιας επιστημονικής κοινότητας και ανταποκρίνονται στην ανάγκη τους να συμμετάσχουν στη διαπραγμάτευση των ισχυρισμών.

Πιο συγκεκριμένα, όπως επισημαίνει ο Hyland (1998b: 367-369), η ισχυρή διαπροσωπική λειτουργία των εμφατικών στοιχείων που είναι προσανατολισμένα στον αποδέκτη συνίσταται στο ότι δείχνουν -ή και προωθούν για ρητορικούς σκοπούς- κοινή (επιστημονική) θεώρηση/κοινές (επιστημονικές) αντιλήψεις του πομπού με τους αποδέκτες του, που απορρέει από το γεγονός ότι είναι μέλη της ίδιας κοινότητας. Με τη χρήση τους, ο επιστήμονας αντιμετωπίζει τους αποδέκτες του ως ισότιμους συναδέλφους και διαμορφώνει ένα πλαίσιο, το οποίο μοιράζεται μαζί τους. Εμπλέκοντάς τους με αυτόν τον τρόπο και μέσα από την προβολή της ύπαρξης συναδελφικότητας/αλληλεγγύης στην επιστημονική κοινότητα, τους καθοδηγεί, τελικά, να υιοθετήσουν τις επιστημονικές αντιλήψεις της ομάδας και να εξαγάγουν τα ίδια (εύλογα) συμπεράσματα. Έτσι, τα επιχειρήματα ισχυροποιούνται μέσα σε ένα πιο ισχυρό διαπροσωπικό πλαίσιο.

Στην κατηγορία των εμφατικών στοιχείων που παρουσιάζουν ισχυρή διαπροσωπική λειτουργία εντάσσονται (Hyland 1998b) κατ' εξοχήν τα επιρρήματα *φυσικά*, *βέβαια/ βεβαίως* (*of course*), *προφανώς* (*obviously*), εφόσον συχνά δείχνουν την πεποίθηση του γράφοντος ότι το περιεχόμενο του εκφωνήματός του εκφράζει μία προϋπάρχουσα γνώση στο επιστημονικό του πεδίο, κοινή ανάμεσα σε αυτόν και τους αποδέκτες του, με την οποία συμβαδίζουν οι ισχυρισμοί του (Hyland 1998b: 368). Ο πομπός, συμπεριλαμβάνοντας τους αποδέκτες του στο επιχείρημά του, επισημαίνει ότι διαθέτουν τις αντιλήψεις της ομάδας και, ταυτόχρονα, τους κατευθύνει έμμεσα στο να οδηγηθούν στα ίδια (εύλογα) συμπεράσματα.

Στην ίδια κατηγορία εμφατικών μηχανισμών ο Hyland (1998b), όπως αναδεικνύεται από τα παραδείγματα που παραθέτει, εντάσσει επίθετα με τη σημασία *φανερός* (*obvious*) και *γνωστός* (*well-known*). Έτσι, στο μοντέλο που διαμορφώθηκε στην παρούσα διδακτορική διατριβή, στην εν λόγω κατηγορία εντάχθηκαν και επίθετα που έχουν χαρακτηριστεί ως *επίθετα βεβαιότητας* (π.χ. *φανερός*, *-ή*, *-ό*, Κουτσαντώνη 2004: 320, Koutsantoni 2007: 142, 143), δεδομένου ότι, με τη χρήση τους, η άποψη του επιστήμονα παρουσιάζεται ως αυτονόητη με βάση κοινές γνώσεις

του με τους αποδέκτες του, με αποτέλεσμα να καθίσταται δύσκολη η διαφωνία εκ μέρους τους.

Τέλος, στην ίδια κατηγορία εντάχθηκαν εμφατικοί δείκτες που υπογραμμίζουν άμεσα κοινές γνώσεις σε όλη την επιστημονική κοινότητα, οι οποίοι έχουν χαρακτηριστεί *δείκτες κοινών γνώσεων* (Κουτσαντώνη 2004, Koutsantoni 2007). Μπορεί να είναι αξιολογικά επίθετα (π.χ. *γνωστός, κοινός, συνηθισμένος*) και γενικευμένα παραθέματα (π.χ. *ως γνωστόν, είναι ευρέως αποδεκτό ότι*), τα οποία επιλέγονται από τους επιστήμονες, για να αναφερθούν σε αλήθειες που θεωρούνται δεδομένες και αυταπόδεικτες στην επιστημονική κοινότητα. Τονίζοντας το γεγονός ότι στηρίζονται σε γνώσεις με τις οποίες κάθε μέλος της επιστημονικής κοινότητας είναι (ή πρέπει να είναι) εξοικειωμένο, ισχυροποιούν τους ισχυρισμούς τους και, συνακόλουθα, υπογραμμίζουν τη δέσμευσή τους αναφορικά με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων τους (Koutsantoni 2007: 146-147). Παράλληλα, καθώς απευθύνονται στους αποδέκτες ως ισότιμα μέλη της επιστημονικής κοινότητας, τους καθιστούν ικανούς να κάνουν τους ίδιους συλλογισμούς και να οδηγηθούν στα ίδια συμπεράσματα (Κουτσαντώνη 2004: 323), με αποτέλεσμα να τους καθοδηγούν έμμεσα στην αποδοχή των πληροφοριών.

Συνοπτικά, βάσει της λειτουργίας που επιτελούν και κατ' αντιστοιχία προς την κατηγοριοποίηση των μετριαστικών στοιχείων (Κεφάλαιο 3) τα εμφατικά στοιχεία κατηγοριοποιήθηκαν με τον ακόλουθο τρόπο:

A. Εμφατικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (ενν. των φαινομένων που περιγράφονται) (**attribute-oriented boosters**): Ο κύριος ρόλος τους είναι να προσδιορίζουν τον βαθμό (the extent) στον οποίο ένας όρος περιγράφει με ακρίβεια το φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται.

B. Εμφατικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (του προτασιακού περιεχομένου) (**reliability-oriented boosters**): Ο κύριος ρόλος τους είναι να εκφράζουν με ακρίβεια την εκτίμηση του επιστήμονα αναφορικά με την αξιοπιστία-την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου.

Γ. Εμφατικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον γράφοντα (**writer-oriented boosters**): Με τη χρήση τους, ο επιστήμονας αποφεύγει να εκφράσει την προσωπική ευθύνη του αναφορικά με την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου.

Δ. Εμφατικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (**reader-oriented boosters**): Με τη χρήση τους, ο επιστήμονας προ(σ)καλεί την εμπλοκή του αποδέκτη στους ισχυρισμούς.

Συγκεφαλαιωτικά, οι κατηγορίες αυτές παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί (πίν. 18), κατ' αντιστοιχία προς τις κατηγορίες που υιοθετήθηκαν από το μοντέλο του Hyland (1996a, 1998a) για τη μελέτη των λειτουργιών των μετριαστικών στοιχείων (κεφάλαιο 3, πίν. 12).

Πίνακας 18. Οι εμφατικοί μηχανισμοί κατ' αντιστοιχία προς τους μετριαστικούς μηχανισμούς

Πραγματολογική κατηγορία	Μετριαστικοί μηχανισμοί	Εμφατικοί μηχανισμοί
Προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (ενν. των φαινομένων που περιγράφονται)	Προσδιορίζουν τον βαθμό στον οποίο ένας όρος περιγράφει με ακρίβεια το φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται <i>περιορίζοντας</i> τον βαθμό της σημασίας της παρακείμενης λέξης (π.χ. <i>κάπως</i> υψηλή).	Προσδιορίζουν τον βαθμό στον οποίο ένας όρος περιγράφει με ακρίβεια το φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται <i>εξαιρώντας</i> τον βαθμό της σημασίας της παρακείμενης λέξης (π.χ. <i>εξαιρετικά</i> υψηλή).
Προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (του προτασιακού περιεχομένου)	Εκφράζουν με ακρίβεια την εκτίμηση του επιστήμονα αναφορικά με την αξιοπιστία-την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου και, πιο συγκεκριμένα, τις <i>επιφυλάξεις</i> του.	Εκφράζουν με ακρίβεια την εκτίμηση του επιστήμονα αναφορικά με την αξιοπιστία-την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου και, πιο συγκεκριμένα, τη <i>βεβαιότητά</i> του.
Προσανατολισμένοι στον γράφοντα	Ο επιστήμονας αποφεύγει να εκφράσει την προσωπική ευθύνη του αναφορικά με την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου (π.χ. <i>θεωρείται ότι...</i> , <i>η κυρίαρχη έρευνα θεωρεί ότι...</i>).	Ο επιστήμονας αποφεύγει να εκφράσει την προσωπική ευθύνη του αναφορικά με την εγκυρότητα του προτασιακού περιεχομένου (π.χ. <i>αποδείχθηκε ότι, είναι εμφανές ότι, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι...</i>).
Προσανατολισμένοι στον αποδέκτη	Ο επιστήμονας απευθύνεται στους αποδέκτες ως σε ισότιμους επιστήμονες και προ(σ)καλεί την εμπλοκή τους στους ισχυρισμούς.	Ο επιστήμονας απευθύνεται στους αποδέκτες ως σε ισότιμους επιστήμονες δείχνοντας ότι έχουν κοινή (επιστημονική) θεώρηση, κοινές (επιστημονικές) αντιλήψεις.

4.3. Ανάλυση των δεδομένων

Οι εμφατικοί μηχανισμοί που εντοπίστηκαν στις προφορικές ανακοινώσεις του συνεδρίου της Ιατρικής και του συνεδρίου των Φιλολόγων παρουσιάζονται με βάση τις τέσσερις κύριες πραγματολογικές κατηγορίες που διαμορφώθηκαν στην παρούσα διδακτορική διατριβή (παρ. 4.2.). Περαιτέρω, καθεμία από αυτές εμπλουτίζεται με τα

συγκεκριμένα λεξικά και γραμματικά μέσα με τα οποία πραγματώνεται γλωσσικά. Στην παρούσα διδακτορική διατριβή, αυτές οι πραγματολογικές κατηγορίες με τους αντίστοιχους γλωσσικούς μηχανισμούς συσχετίζονται με τη λειτουργία που επιτελούν ανά οργανωτική ενότητα (κίνηση) τόσο στις προφορικές ανακοινώσεις του συνεδρίου της Ιατρικής όσο και σε αυτές που παρουσιάστηκαν στο πανελλήνιο συνέδριο των φιλολόγων και διεξάγονται διεπιστημονικές συγκρίσεις.

4.3.1. Οι εμφατικοί μηχανισμοί στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής

4.3.1.1. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται (attribute-oriented boosters)

Στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται (attribute-oriented boosters) και -συνακόλουθα- προσδιορίζουν τον βαθμό (the extent) στον οποίο ένας όρος περιγράφει με ακρίβεια το φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται παρουσιάζουν πολύ περιορισμένη συχνότητα χρήσης. Εντοπίζονται σε 9 εκφωνήματα στο σύνολο των 308 εμφατικών μηχανισμών που εντοπίστηκαν στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών (δηλαδή σε ποσοστό 2,45%).

Όπως διατυπώθηκε στην παράγραφο 4.2., αυτή η πραγματολογική κατηγορία πραγματών

εται γλωσσικά μόνο με επιρρήματα τα οποία επιτείνουν τη σημασία της παρακείμενης λέξης και, πιο συγκεκριμένα, του παρακείμενου επιθέτου. Στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, η χρήση τους περιορίζεται στο επίρρημα *απίστευτα*, όταν έχει εμφατική σημασία (Μπαμπινιώτης 2002: 232), δηλαδή όταν λειτουργεί ως επιτατικό της σημασίας επιθέτου (Τριανταφυλλίδης 2001: 163), και στο επίρρημα *ιδιαίτερα*, όταν έχει τη σημασία *πολύ, εξαιρετικά* (Τριανταφυλλίδης 2001: 605). Τα εν λόγω επιρρήματα συνοδεύουν αξιολογικά επίθετα τα οποία αναφέρονται στα πλεονεκτήματα/ στην αξία της μεθόδου που εφαρμόστηκε και επιτείνουν τη σημασία τους. Εντοπίζονται μόνο στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές παρουσιάζουν τη μέθοδο που εφάρμοσαν και υπηρετούν τον στόχο τους, μέσω της επίτασης των αξιολογικών επιθέτων, να προβάλουν τα πλεονεκτήματα / την αξία της.

(1) *Ο χρόνος είναι ιδιαίτερα σημαντικός.* (μεθοδολογία)

(2) [...] το τελικό αποτέλεσμα με ιδιαίτερα αιμοστατική ραφή.
(μεθοδολογία)

4.3.1.2. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented hedges)

Οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου και εκφράζουν τη βεβαιότητα των ομιλητών αναφορικά με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων τους (reliability-oriented hedges) παρουσιάζουν το υψηλότερο ποσοστό χρήσης, δεδομένου ότι εντοπίζονται 142 φορές στο σύνολο των 308 εμφατικών μηχανισμών που εντοπίστηκαν στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών (δηλαδή σε ποσοστό 46,10%).

Αυτή η πραγματολογική κατηγορία πραγματώνεται γλωσσικά με λεξικά αλλά και γραμματικά μέσα. Στα λεξικά μέσα συγκαταλέγονται ρηματικοί τύποι α' ενικού και α' πληθυντικού γραμματικού προσώπου που προβάλλουν τη βεβαιότητα του επιστήμονα (π.χ. πιστεύω ότι, δείξαμε ότι), επιρρήματα που εκφράζουν βεβαιότητα (π.χ. σίγουρα, αναμφισβήτητα)⁵⁵, επίθετα που εκφράζουν βεβαιότητα (π.χ. αναμφισβήτητη) και, σε ένα πολύ χαμηλό ποσοστό, ουσιαστικά (π.χ. (το) γεγονός (ότι)). Στα γραμματικά μέσα συγκαταλέγεται ο δείκτης *θα* με ρηματικούς τύπους σε οριστική μέλλοντα, όταν εκφράζουν βεβαιότητα και, ως εκ τούτου, λειτουργούν ως δείκτες επιστημικής τροπικότητας⁵⁶. Στην ίδια πραγματολογική κατηγορία συγκαταλέγονται και οι τροπικοί ρηματικοί τύποι *μπορεί/μπορούν*, όταν έχουν την έννοια της ικανότητας (παραφράζεται ως: *έχει τη δυνατότητα να*) και την έννοια της πραγματικής πιθανότητας (παραφράζεται: *είναι πολύ πιθανό*), με βάση τη διαπίστωση

⁵⁵ Σε αυτή την πραγματολογική κατηγορία εντάχθηκαν και τα επιρρήματα *βέβαια/βεβαίως*, όταν δηλώνουν ότι «κάτι γίνεται με βεβαιότητα, σίγουρα» και, ως εκ τούτου, θεωρούνται συνώνυμα με τα επιρρήματα *αναμφίβολα, ασφαλώς* (Μπαμπινιώτης 2002: 355, Τριανταφυλλίδης 2001: 267). Στην απόφαση ότι εκφράζουν τη συγκεκριμένη σημασία συντέλεσε, κατά βάση, η εξέταση του περικειμένου. Πιο συγκεκριμένα, θεωρήθηκε ότι εκφράζουν την εν λόγω σημασία στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων, στην οποία εντοπίζεται αυξημένη χρήση των εμφατικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου. Συνήθως, συνοδεύονται από τον σύνδεσμο «και», όπως έχει επισημανθεί και στα Λεξικά της Κοινής Νεοελληνικής (Μπαμπινιώτης 2002, Τριανταφυλλίδης 2001).

⁵⁶ Ωστόσο, δεν είναι εύκολο να διακρίνει κανείς σε κάθε εκφώνημα αν αυτοί οι ρηματικοί τύποι έχουν χρονική ή τροπική σημασία ή συνδυάζουν και τις δύο» (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2005: 484). Έτσι, αποκλείστηκαν οι ρηματικοί τύποι που έχουν εμφανώς χρονική σημασία αλλά και αυτοί που δηλώνουν απλή πρόθεση του ομιλητή, *αν*, για παράδειγμα, *υπάρχει στα συμφραζόμενα κάποιος δείκτης που να δείχνει σαφώς ότι πρόκειται για πρόθεση και όχι για κάτι που ο ομιλητής θεωρεί βέβαιο* (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2005: 491). Στη συνέχεια, προσμετρήθηκαν ως εμφατικοί μηχανισμοί στη συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία, μόνο όταν υποστηρίζεται από τα συμφραζόμενα αλλά και από την οργανωτική ενότητα στην οποία εντοπίζονται ότι εκφράζουν βεβαιότητα για ένα μελλοντικό γεγονός. Επίσης, η πιθανή χρήση και άλλων εμφατικών ή μετριαστικών γλωσσικών στοιχείων συνεπικουρεί υπέρ της ανάδειξης της τροπικής σημασίας της εν λόγω γραμματικής δομής.

ότι, όταν οι συγκεκριμένοι ρηματικοί τύποι εκφράζουν αυτές τις έννοιες, η αξιολόγηση των ευρημάτων γίνεται πιο εμφατικά και με αυξημένο βαθμό σιγουριάς και δέσμευσης (Κουτσαντώνη 2003: 709).

Στο σύνολο των εμφατικών στοιχείων που είναι προσανατολισμένα στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου, πρώτοι κατά σειρά συχνότητας (σε ποσοστό 49%) είναι οι ρηματικοί τύποι *α' ενικού* και *α' πληθυντικού* γραμματικού προσώπου με τους οποίους εκφράζεται (υψηλού βαθμού) βεβαιότητα του ομιλητή με παράλληλη εκπεφρασμένη εμπλοκή του. Συγκεκριμένα, εντοπίστηκαν οι ρηματικοί τύποι *βλέπουμε (ότι)*⁵⁷/ *είδαμε ότι* καθώς και, λιγότερο συχνά, οι ρηματικοί τύποι *βρήκαμε ότι/έχουμε βρει ότι/δείξαμε ότι/διαπιστώσαμε (ότι)*⁵⁸.

Οι συγκεκριμένοι ρηματικοί τύποι παρουσιάζουν αυξημένη συχνότητα χρήσης στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων (κατά την παρουσίασή τους, κυρίως, αλλά και κατά τον σχολιασμό τους), δεδομένου ότι σε αυτήν εντοπίζονται σε ποσοστό 68,9%, δηλαδή 42 φορές στο σύνολο των 61 ρηματικών τύπων που υλοποιούν γλωσσικά την εν λόγω πραγματολογική κατηγορία. Το υψηλό ποσοστό των εν λόγω ρηματικών τύπων στη συγκεκριμένη οργανωτική θέση αποδίδει τη βεβαιότητα των ομιλητών που προέκυψε από αποτελέσματα τα οποία θεωρούν μη αμφιλεγόμενα. Πρόκειται για αποτελέσματα μετρήσιμα, τα οποία εξήχθησαν από τη διεξαγωγή μιας έρευνας/την εφαρμογή μιας μεθόδου (σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από τη διεξαγωγή μιας έρευνας/την εφαρμογή μιας μεθόδου) ή για αποτελέσματα-δεδομένα τα οποία προέκυψαν από τη μελέτη της σχετικής με το θέμα επιστημονικής βιβλιογραφίας (σε ομιλίες στις οποίες επιχειρείται η θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος).

(3) *Τώρα, για τα αμνιακά κύτταρα είδαμε ότι υπάρχει μια ομοιογένεια σχετικά με το ποσοστό της απόπτωσης.* (παρουσίαση των αποτελεσμάτων)

Η βεβαιότητα που προκύπτει από μετρήσιμα-μη αμφιλεγόμενα αποτελέσματα διατυπώνεται και ως καταληκτικό συμπέρασμα στην οργανωτική ενότητα των

⁵⁷ Ο ρηματικός τύπος *βλέπουμε ότι* (κυρίως η οριστική αορίστου *είδαμε ότι*) συμπεριελήφθη στους εμφατικούς μηχανισμούς μόνο όταν επικρατεί στα συγκεκριμένα συμφραζόμενα η μεταφορική σημασία «διαπιστώνω, «αντιλαμβάνομαι» (Μπαμπινιώτης 2002: 371). Όταν είναι εμφανές ότι ο ρηματικός τύπος *βλέπουμε ότι* αναφέρεται σε δεδομένα που προβάλλονται σε διαφάνεια συνοδευτική της ομιλίας, με τη σημασία «αντιλαμβάνομαι (κάποιον/κάτι) μέσω της όρασης» (Μπαμπινιώτης 2002: 371), δεν συμπεριελήφθη στους εμφατικούς μηχανισμούς.

⁵⁸ Παράλληλα με τους ρηματικούς τύπους που συμπληρώνονται με τον δείκτη *ότι*, εντοπίζονται και ρηματικοί τύποι που δέχονται ως συμπλήρωμα ένα ουσιαστικό (π.χ. «*διαπιστώσαμε* μια στατιστικά σημαντική *αύξηση*.»)

συμπερασμάτων, στην οποία εντοπίζονται οι ρηματικοί τύποι *πιστεύω / πιστεύουμε ότι*. Ωστόσο, η συγκεκριμένη χρήση είναι εξασθενημένη και περιορίζεται σε ποσοστό μόλις 6,6%.

(4) *Πιστεύουμε, όμως, ότι η είσοδος τους στον εξωεβρυσικό χώρο τους αφαιρεί αυτές τις ιδιότητες.* (συμπεράσματα)

Στο σύνολο των εμφατικών δεικτών που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου και εκφράζουν τη βεβαιότητα των ομιλητών, δεύτερα κατά σειρά συχνότητας είναι τα επιρρήματα που εκφράζουν βεβαιότητα (εντοπίζονται σε ποσοστό 44,8%). Στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, εντοπίστηκαν τα επιρρήματα / οι επιρρηματικές φράσεις *σαφώς, με σαφήνεια, εμφανώς, πάντα / πάντοτε / μονίμως, σίγουρα, οπωσδήποτε, σε κάθε περίπτωση, πράγματι, όντως, μόνο*⁵⁹, *τελείως, ακριβώς*⁶⁰, *βέβαια/ βεβαίως*⁶¹.

Τα επιρρήματα και οι επιρρηματικές φράσεις με τα οποία υλοποιείται γλωσσικά η συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία συγκεντρώνονται κατά κύριο λόγο (σε ποσοστό 50%) στην ευρύτερη οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων (: παρουσίαση/σχολιασμός των αποτελεσμάτων). Η αυξημένη συγκέντρωσή τους σε αυτή την οργανωτική θέση αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών να προβάλουν αποτελέσματα που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση. Τέτοια είναι τα απεικονιστικά αποτελέσματα

(5) *Βρέθηκε με σαφήνεια έντονα περιγεγραμμένη περιοχή.* (αποτελέσματα)

καθώς και αυτά τα οποία προέκυψαν από την παρατήρηση εργαστηριακών δεδομένων ή από την παρατήρηση της αντικειμενικής πραγματικότητας που διαμορφώθηκε από την εφαρμογή της συγκεκριμένης ιατρικής μεθόδου.

(6) *Σίγουρα, το ολικό κόστος της υστερεκτομίας είναι μικρότερο.* (σχολιασμός αποτελεσμάτων)

(7) *Εγώ τουλάχιστον πιστεύω ότι είναι σαφώς μεγαλύτερος [...]* (σχολιασμός αποτελεσμάτων)

⁵⁹ Το επίρρημα *μόνο* θεωρήθηκε εμφατικός δείκτης και εντάχθηκε σε αυτή την κατηγορία με την έννοια ότι υπογραμμίζει τη δύναμη του εκφωνήματος -όπως έχει διατυπωθεί για τα εμφατικά στοιχεία (Hyland 1999: 104)- και, κατ' επέκταση, εκφράζει τη βεβαιότητα του επιστήμονα.

⁶⁰ Το επίρρημα *ακριβώς* θεωρήθηκε εμφατικό στοιχείο και εντάχθηκε στη συγκεκριμένη κατηγορία, με βάση τη σημασία «όχι κατά προσέγγιση» (Τριανταφυλλίδης 2001: 55, π.χ. Σ' αυτό *ακριβώς* το σημείο).

⁶¹ Το επίρρημα *βέβαια / βεβαίως* εντάχθηκε σε αυτή την πραγματολογική κατηγορία, όταν δηλώνει ότι «κάτι γίνεται με βεβαιότητα, σίγουρα» και, ως εκ τούτου, είναι συνώνυμο με τα επιρρήματα *αναμφίβολα, ασφαλώς* (Μπαμπινιώτης 2002: 355, Τριανταφυλλίδης 2001: 267). Στην απόφαση αυτή, σημαντική ήταν η εξέταση του περικειμένου -όπως η ύπαρξη και άλλων εμφατικών δεικτών- καθώς και η οργανωτική ενότητα στην οποία εντοπίζεται.

Δεδομένου ότι οι ομιλητές προβάλλουν αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν από την εφαρμογή μιας ιατρικής μεθόδου που οι ίδιοι επέλεξαν, πίσω από την έκφραση βεβαιότητας ενυπάρχει η πρόθεσή τους να προβάλουν την αξία της πολύ περισσότερο, μάλιστα, όταν αυτή είναι πρωτοποριακή. Έτσι, εκφράζοντας με βεβαιότητα τις παρατηρήσεις τους τονίζουν τη σημασία ή/και την πρωτοτυπία της δουλειάς τους (Hyland 2000: 98, 101). Ενδέχεται, μάλιστα, να υπονοούν (ή και να εκφράζουν ρητά) την αντίθεση ανάμεσα σε αυτήν και άλλες μεθόδους που ακολουθούνταν μέχρι τότε και, συνακόλουθα, την αντίθεση ανάμεσα στην άγνοια του παρελθόντος και τη βεβαιότητα του παρόντος (Hyland 2000: 123), στην οποία συνέβαλαν και οι ίδιοι με την επιστημονική εργασία τους. Δεδομένου ότι η έρευνα είναι καρπός δίκης τους προσπάθειας -που διεξήγαγαν από κοινού με την επιστημονική ομάδα τους-, οι ομιλητές προβάλλουν τη σημαντική συμβολή τους στον επιστημονικό χώρο που υπηρετούν.

Η ίδια πρόθεση ενυπάρχει και στη χρήση των εν λόγω επιρρημάτων στις καταληκτικές οργανωτικές ενότητες των συμπερασμάτων και της αξιολόγησης της μεθόδου, σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την εφαρμογή μιας ιατρικής μεθόδου. Παρότι η χρήση τους σε αυτές τις οργανωτικές θέσεις είναι εξασθενημένη (εντοπίζονται σε ποσοστό 10,7%), ωστόσο αποδίδουν εμφανώς την πρόθεση των ομιλητών να προβάλουν την αξία της μεθόδου που εφάρμοσαν.

(8) *Σαν χειρουργική μέθοδος είναι σίγουρα πιο ασφαλής.* (συμπεράσματα)

Στο ευρύτερο πλαίσιο της χρήσης επιρρημάτων στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων, τα επιρρήματα *πράγματι* και *όντως* είναι συνυφασμένα με την οργανωτική ενότητα του σχολιασμού τους. Η χρήση των επιρρημάτων αυτών στη συγκεκριμένη οργανωτική θέση αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών να επιβεβαιώσουν τον συσχετισμό των επιστημονικών υποθέσεών τους με τα δεδομένα από την επιστημονική βιβλιογραφία.

(9) *Και γιατί μας ενδιαφέρει; Έχει φανεί, πράγματι, η συσχέτιση των SLA-x, να το πω γενικότερα, των SLA αντιγόνων με την εμφύτευση; Δείχνω εδώ τις κλασικές, πλέον, εικόνες που δεικνύουν [...] (σχολιασμός των αποτελεσμάτων)*

Στην οργανωτική ενότητα της μεθοδολογίας, τα επιρρήματα που εκφράζουν βεβαιότητα παρουσιάζουν πιο χαμηλό ποσοστό χρήσης (17,9%), αλλά χαρακτηριστική επαναληψιμότητα ως προς τη λειτουργία που επιτελούν.

Συγκεκριμένα, σε αυτή την οργανωτική θέση, εκφράζεται βεβαιότητα των ομιλητών που προέκυψε από το σύνολο των επιστημονικών εμπειριών τους και, συνακόλουθα, αναδεικνύεται η επιστημονική πείρα τους. Έτσι, η χρήση αυτή μπορεί να σχετιστεί με τον γενικότερο στόχο τους να εξασφαλίσουν την εμπιστοσύνη των ακροατών τους.

(10) Προτιμούμε τη λαπαροσκοπική λαβίδα, διότι είναι σαφώς πιο εύκολο να τη χειριστείς. (πορεία)

(11) [...] για να τονίσω ότι ο παραλεμφαδενικός καθαρισμός -που είναι και ο πιο δύσκολος ξεκινά πάντα από κάτω προς τα πάνω. (μεθοδολογία)

Τα επίθετα και τα ουσιαστικά που υλοποιούν γλωσσικά την εν λόγω πραγματολογική κατηγορία παρουσιάζουν πολύ χαμηλή συχνότητα χρήσης και περιορισμένες λειτουργίες. Συγκεκριμένα, στην κατηγορία των επιθέτων εντοπίζεται μόνο το επίθετο *σίγουρος*, -η, -ο, όταν ο ομιλητής εκφράζει βεβαιότητα που προκύπτει από την παρατήρηση της πραγματικότητας. Τα ουσιαστικά παρουσιάζουν πολύ χαμηλή χρήση στο συγκεκριμένο σώμα ομιλιών. Μία μοναδική χρήση παρουσιάζει καθένα από τα ουσιαστικά *έρρημα*, *αμφιβολία* (στη φράση *δεν υπάρχει αμφιβολία ότι*) και 4 γλωσσικές χρήσεις το ουσιαστικό (*το*) *γεγονός (ότι)*. Η χρήση όλων των ουσιαστικών κατανέμεται σε δύο οργανωτικές ενότητες· σε αυτήν της γενίκευσης του θέματος, όταν εκφράζουν βεβαιότητα που προκύπτει από την παρατήρηση της αντικειμενικής πραγματικότητας

(12) Είναι γεγονός ότι η επιστήμη είναι πολλές φορές η προσπάθεια [...] (γενίκευση του θέματος - ένταξη σε ευρύτερο πλαίσιο)

καθώς και στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων, όταν εκφράζουν βεβαιότητα από αποτελέσματα που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση, όπως είναι τα απεικονιστικά αποτελέσματα.

(13) Χαρακτηριστικό έρρημα ήταν η απεικόνιση [...] (αποτελέσματα)

Η πραγματολογική κατηγορία των εμφατικών δεικτών που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου πραγματώνεται γλωσσικά και με γραμματικά μέσα, πιο συγκεκριμένα με τον δείκτη *θα* συνοδευόμενο με ρηματικούς τύπους σε οριστική μέλλοντα, όταν λειτουργούν ως δείκτες επιστημικής τροπικότητας.

Παρότι η συγκεκριμένη γραμματική δομή παρουσιάζει χαμηλό ποσοστό χρήσης (εντοπίζεται σε 10 γλωσσικές χρήσεις στο σύνολο των 142 εμφατικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου),

ωστόσο επαναλαμβάνεται σταθερά σε καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (συμπεράσματα, αξιολόγηση της μεθόδου, αισιόδοξες προοπτικές). Σε αυτές τις οργανωτικές θέσεις, εκφράζει βεβαιότητα των ομιλητών αναφορικά με τα αναμενόμενα αποτελέσματα (Hyland 1998b: 370) τα οποία θα έχει στο ιατρικό μέλλον η ευρύτερη εφαρμογή της μεθόδου που οι ίδιοι υποστηρίζουν και προωθούν. Η βεβαιότητα αυτή διατυπώνεται στις καταληκτικές οργανωτικές ενότητες ως επιστέγασμα της ανάπτυξης που έχει προηγηθεί, η οποία συνίσταται στην παρουσίαση των εργαστηριακών δεδομένων που ελήφθησαν με την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου. Ταυτόχρονα, όπως διαπιστώνεται στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών, η βεβαιότητα αυτή διατυπώνεται μετριασμένη, όπως διαφαίνεται από την αναφορά στις προϋποθέσεις, που εκφράζονται σε δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις,

(14) *Η ανάπτυξη των εμβρύων στην εργαστηριακή καλλιέργεια, ωστόσο, αν γίνει εφικτό έτσι όπως υποστηρίζεται, θα αυξήσουν τα κριτήρια επιλογής [...], θα αυξήσουν τα ποσοστά εμφύτευσης και θα μειώσουν, έτσι, και την ανάγκη [...]*» (αξιολόγηση της μεθόδου)

(15) *Αν εμείς έχουμε τη δυνατότητα να το αναλύσουμε, θα φτάσουμε σε αυτό που αρχικά ανέφερα φυσιολογία. (αξιολόγηση της μεθόδου)*

ή από τη χρήση άλλων γλωσσικών στοιχείων που λειτουργούν μετριαστικά. Στο παράδειγμα που ακολουθεί, διαφαίνεται ότι η χρήση γλωσσικών στοιχείων με μετριαστική λειτουργία (*υπολογίζεται ότι, μέχρι τώρα δεδομένα*) υπηρετεί την πρόθεση του ομιλητή να μετριάσει τη βεβαιότητά του, που εκφράζεται με την οριστική μέλλοντα «*θα είμαστε*».

(16) *Υπολογίζεται ότι με τα μέχρι τώρα δεδομένα ότι θα είμαστε σε θέση σε λίγα χρόνια [...] ότι θα έχουμε τη δυνατότητα να γνωρίζουμε [...]* (αισιόδοξες προοπτικές)

Τέλος, στα γραμματικά μέσα με τα οποία εκφράζεται η βεβαιότητα των ομιλητών συγκατελέγησαν και οι τροπικοί ρηματικοί τύποι *μπορεί/ μπορούν*, όταν έχουν την έννοια της ικανότητας/της πραγματικής πιθανότητας (Κουτσαντώνη 2003: 709). Η συγκεκριμένη γλωσσική επιλογή δεν παρουσιάζει υψηλή συχνότητα χρήσης (εντοπίζεται σε ποσοστό μόλις 6,3%), αλλά επιτελεί χαρακτηριστική λειτουργία. Πιο συγκεκριμένα, επανεμφανίζεται σταθερά σε καταληκτικές οργανωτικές ενότητες, δηλαδή κατά τη διατύπωση των συμπερασμάτων, κατά την αξιολόγηση της μεθόδου και, μία φορά, κατά τη διατύπωση συστάσεων. Σε αυτές τις οργανωτικές θέσεις, η εν

λόγω γλωσσική χρήση εκφράζει την έννοια της ικανότητας και της πραγματικής πιθανότητας επιτελώντας λειτουργίες που έχουν επισημανθεί στη συναφή βιβλιογραφία (Κουτσαντώνη 2003: 709). Συγκεκριμένα, με την αξιοποίηση της έννοιας της ικανότητας, οι ομιλητές προβάλλουν -ως καταληκτικό συμπέρασμα- τα πλεονεκτήματα της μεθόδου που εφάρμοσαν ή/και του ιατρικού εργαλείου που χρησιμοποίησαν.

(17) *Συμπερασματικά, η υπερηχογραφική απεικόνιση ενός μορφώματος [...] μπορεί να (= έχει την ικανότητα να) υποστηρίξει την προεγχειρητική διάγνωση του καρκινώματος της ανθρώπινης ωοθήκης. (συμπεράσματα)*

Με την αξιοποίηση της έννοιας της πραγματικής πιθανότητας, τονίζουν τη βεβαιότητά τους αναφορικά με τα ευρήματά τους.

(18) *Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι βιολογικοί δείκτες του μεταβολικού αποτυπώματος του εμβρύου μπορεί να (=είναι πολύ πιθανό να) αποτελέσουν έναν χρήσιμο τρόπο [...] (συμπεράσματα)*

Και στις δύο περιπτώσεις, αποδίδεται η βεβαιότητα των ομιλητών αναφορικά με τις προοπτικές/τις δυνατότητες που δίνει η μέθοδός τους και, μάλιστα, εν είδει καταληκτικής διαπίστωσης.

4.3.1.3. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented boosters)

Από την επεξεργασία των δεδομένων του ιατρικού συνεδρίου, διαπιστώθηκε ότι οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι περιορίζουν τη δέσμευση του γράφοντος απέναντι στους ισχυρισμούς του (writer-oriented boosters) εντοπίζονται 73 φορές στο σύνολο των 308 χρήσεων των εμφατικών μηχανισμών (δηλαδή σε ποσοστό 23,70 %). Η λειτουργία αυτή πραγματώνεται γλωσσικά με δομές στις οποίες ο ρόλος του γράφοντος σε θέση δράστη δεν είναι γλωσσικά εκπεφρασμένος, όπως είναι οι παθητικές ρηματικές δομές [π.χ. *βρέθηκε ότι, έχει βρεθεί ότι*] καθώς και οι ρηματικές δομές στις οποίες η κατάσταση που περιγράφεται παρουσιάζεται ως ανεξάρτητη από την ανθρώπινη ενέργεια και αποδίδεται σε μη έμψυχο υποκείμενο [π.χ. *(τα αποτελέσματα) δείχνουν ότι / (τα αποτελέσματα) έδειξαν ότι*)].

Είναι χαρακτηριστικό ότι, στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο της ιατρικής, οι δομές αυτές συγκροτούνται γύρω από τρία, κυρίως, ρήματα [*δείχνω*⁶² (43,8%),

⁶² Εντοπίζεται και ο γλωσσικός τύπος *δεικνύω*, ο οποίος είναι πιο πολύ συνυφασμένος με την ιατρική επιστήμη. Για την απόφαση να περιληφθεί το ρ. *δείχνω/δεικνύω* στους εμφατικούς μηχανισμούς συνεξετάστηκε το γλωσσικό περιβάλλον. Έτσι, δεν συμπεριελήφθη στους εμφατικούς μηχανισμούς,

βρίσκω (26%), φαίνεται (ότι) (24,6%)], τα οποία συγκεντρώνονται κατά κύριο λόγο (σε ποσοστό 61,7%) στην ευρύτερη οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων.

Πιο αναλυτικά, το ρ. *δείχνω* (απλό και, λιγότερο συχνά, σύνθετο) εντοπίζεται συχνά σε ενεργητικές γλωσσικές δομές στις οποίες ως υποκείμενο τίθεται κάποιο ουσιαστικό από τον χώρο της ιατρικής επιστήμης (π.χ. *τα κύτταρα*)

(19) *Και τα κύτταρα του εξωεμβρυϊκού χώρου και τα αμνιακά έδειξαν μια ισχυρή μεμβρανική έκφραση της πρωτεΐνης.* (αποτελέσματα)

ή κάποια αναφορική αντωνυμία στη θέση του.

(20) *Προχωράμε στον υποδοχέα της ινσουλίνης, ο οποίος δεν δείχνει κάποια έκφραση.* (αποτελέσματα)

Με τη χρήση τέτοιων γλωσσικών δομών, οι οποίες επιλέγονται συχνά στις φυσικές επιστήμες, οι ομιλητές δεν εκφράζουν την επιστημονική ιδιότητά τους κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων και αποδίδουν την ευθύνη για το περιεχόμενο του εκφωνήματος στα ίδια τα ερευνητικά δεδομένα (Hyland 1998b: 364-365). Η επιλογή των εν λόγω γλωσσικών δομών μπορεί να αποδοθεί στην πρόθεση των ομιλητών να παρουσιάσουν τα αποτελέσματά τους με βεβαιότητα, η οποία, όμως, πηγάζει από την πειστική φύση των ίδιων των δεδομένων (Hunston 1995: 136). Παράλληλα, επιδιώκουν να αυτοπροστατευθούν, όταν κρίνουν ότι οι ισχυρισμοί τους έχουν “υψηλό ρίσκο”, όπως όταν δείχνουν τη συμβολή τους στην επιστημονική γνώση⁶³.

Το ρήμα *δείχνω* εντοπίζεται και σε ενεργητικές γλωσσικές δομές με υποκείμενο το ουσιαστικό *μελέτες* ή σε παθητικές ρηματικές δομές, στις οποίες το ουσιαστικό *μελέτες* βρίσκεται σε θέση ποιητικού αιτίου (ή άλλου εμπρόθετου προσδιορισμού). Οι δομές αυτές εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, όταν οι ομιλητές σχολιάζουν τα αποτελέσματά τους με αναφορές στη βιβλιογραφία. Η βεβαιότητα που εκφράζουν με τις συγκεκριμένες γλωσσικές δομές υπηρετεί την πρόθεσή τους να υποστηρίξουν τα αποτελέσματά τους μέσω της επικύρωσής τους με άλλες επιστημονικές μελέτες, δηλαδή με πληροφορίες εδραιωμένες στην επιστημονική ιατρική κοινότητα.

(21) *Όλες οι μελέτες δείχνουν ότι...*⁶⁴ (σχολιασμός των αποτελεσμάτων με αναφορά στη βιβλιογραφία)

όταν εκφράζει, απλώς, μία αντικειμενική αλήθεια (π.χ. ο πίνακας *δείχνει...*) χωρίς να υπονοείται η έκφραση ισχυρής πεποίθησης του ομιλητή.

⁶³ Η λειτουργία αυτή παραπέμπει στους αντίστοιχους μετριαστικούς μηχανισμούς (writer-oriented hedges, Hyland 1998a: 170).

⁶⁴ Στο εκφώνημα αυτό η έκφραση βεβαιότητας που εκφράζεται μέσω της συγκεκριμένης γλωσσικής δομής ενισχύεται περαιτέρω με το εμφατικό στοιχείο «όλες».

(22) [...] και μία πρόσφατη μελέτη, η οποία δεικνύει ότι στο 66% τα έμβρυα 3ης ημέρας [...] (σχολιασμός των αποτελεσμάτων με αναφορά στη βιβλιογραφία)

Συναφής είναι η λειτουργία της συγκεκριμένης γλωσσικής δομής στην οργανωτική ενότητα των κριτηρίων. Σε αυτή την οργανωτική θέση, οι ομιλητές, αυξάνοντας την αποδεικτικότητα των ισχυρισμών τους με τη χρήση της συγκεκριμένης γλωσσικής δομής, αναδεικνύουν την εγκυρότητα των κριτηρίων με τα οποία επέλεξαν το ερευνητικό υλικό τους και, συνακόλουθα, την αξιοπιστία τους ως επιστημόνων.

(23) [...] και με πιλοτικές μελέτες έχει δειχθεί ότι τουλάχιστον 20 έμβρυα απαιτούνται [...] (κριτήρια)

Όταν οι εν λόγω γλωσσικές δομές εντοπίζονται στην εισαγωγική οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος (σε χαμηλό ποσοστό, 15,06%), η λειτουργία τους διαφοροποιείται. Η ισχυρή δέσμευση με την οποία οι ομιλητές εισάγουν ερευνητικά δεδομένα από άλλες μελέτες φαίνεται να σχετίζεται με την πρόθεσή τους να εκφράσουν έμμεσα το ερευνητικό ενδιαφέρον που έχει εκδηλωθεί για το θέμα που θα αναπτύξουν και να υποβάλουν αυτή την πεποίθηση στο ακροατήριό τους. Έτσι, οι εν λόγω γλωσσικές δομές στη συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα λειτουργούν υποστηρικτικά προς την επιλογή των ομιλητών να αναπτύξουν το συγκεκριμένο ερευνητικό θέμα. Παράλληλα, προβάλλοντας με ισχυρή πεποίθηση τα ευρήματα άλλων μελετών, αναδεικνύουν τη στέρεη γνώση τους για το θέμα που θα αναπτύξουν και τη συνακόλουθη επιστημονική κατάρτισή τους.

(24)[...] εντούτοις όλες οι μελέτες από το 1982 και μετά έχουν δείξει ότι όντως η μέγιστη πρωτογενής χειρουργική επέμβαση βελτιώνει την εκδήλωση των ασθενών. (γενίκευση του θέματος, ανασκόπηση της βιβλιογραφίας)

Το ρήμα *βρίσκω* εντοπίζεται, κατά βάση, σε παθητικές ρηματικές δομές. Στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων, στην οποία, κατά κύριο λόγο, εντοπίζεται, φαίνεται να εναλλάσσεται με τον ρηματικό τύπο *βρήκαμε ότι*. Εκφράζει την πρόθεση των ομιλητών να διατυπώσουν τα αποτελέσματά τους με βεβαιότητα και με παράλληλη απόκρυψη της (επιστημονικής) ταυτότητάς τους, επιλογή που συνάδει με τον απρόσωπο χαρακτήρα του επιστημονικού λόγου (Hyland 1998b: 364).

(25) Σε ένα μεγάλο ποσοστό βρέθηκε ότι ήταν αρνητικό. (αριθμητικά αποτελέσματα)

Με την ίδια πρόθεση συνδέεται και η χρήση του ρηματικού τύπου *φαίνεται ότι*, ο οποίος συνηθίζεται περισσότερο, όταν τα αποτελέσματα προκύπτουν από τη χρήση ερωτηματολογίου.

(26) *Δείχνεται, φαίνεται ότι σε ένα ποσοστό 40% γνωρίζουν [...]*
(αριθμητικά αποτελέσματα)

4.3.1.4. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters)

Οι εμφατικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters) έχουν δυναμική παρουσία στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου. Εντοπίζονται 84 φορές στο σύνολο των 308 εμφατικών μηχανισμών που εντοπίστηκαν στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών (δηλαδή σε ποσοστό 27, 27%).

Με βάση την ξενόγλωσση συναφή βιβλιογραφία (π.χ. Hyland 1998b: 368), στη συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία εντάχθηκαν τα επιρρήματα *βέβαια/βεβαίως, φυσικά, προφανώς* (αγγλ. of course, obviously).

Το επίρρημα *βέβαια/βεβαίως* παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλή συχνότητα χρήσης, δεδομένου ότι εντοπίζεται 45 φορές στο σύνολο των 84 εμφατικών μηχανισμών που πραγματώνουν γλωσσικά την εν λόγω πραγματολογική κατηγορία (δηλαδή σε ποσοστό 53,6%). Εντάχθηκε σε αυτή την πραγματολογική κατηγορία με κριτήριο τη σημασία του στο πλαίσιο συγκεκριμένου περικειμένου, δηλαδή όταν υπονοείται η κοινή (επιστημονική) θεώρηση ανάμεσα στον ομιλητή και τους αποδέκτες του, όπως έχει επισημανθεί για τους εμφατικούς μηχανισμούς που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (Hyland 1998b: 368). Πιο συγκεκριμένα, όταν διαφαίνεται από το περικείμενο ότι χρησιμοποιείται με τη σημασία «όπως είναι φυσικό, αναμενόμενο» (Μπαμπινιώτης 2002: 355), θεωρήθηκε ότι ανακαλείται στους ακροατές η υφιστάμενη κοινή επιστημονική θεώρηση με τους ομιλητές τους για συγκεκριμένους σκοπούς.⁶⁵

Με τη συγκεκριμένη σημασία, το εν λόγω επίρρημα επιλέγεται από τους ομιλητές στην οργανωτική ενότητα της αξιολόγησης της εργασίας, όταν επιθυμούν να παρουσιάσουν ως αναμενόμενη/ φυσική μια αδυναμία της μεθόδου που ακολούθησαν. Θεωρήθηκε ότι, με την επιλογή του επιρρήματος, προωθούν τον στόχο τους να

⁶⁵ Δεν προσμετρήθηκε η χρήση του επιρρήματος *βέβαια/βεβαίως* σε εκφωνήματα στα οποία είναι εμφανές ότι δεν εκφράζει κάποια σημασία, αλλά είναι περισσότερο «κενό νοήματος». (π.χ. *Το υλικό μας, βέβαια, περιλαμβάνει 4 εγκύους. Είναι χαμηλός αριθμός, αλλά είναι μελέτη υπό εξέλιξη.*)

υπονοήσουν ότι ανήκουν με τους ακροατές τους στην ίδια επιστημονική κοινότητα, και, ως εκ τούτου, όχι μόνο έχουν κοινές επιστημονικές αντιλήψεις αλλά και θα οδηγηθούν στους ίδιους (εύλογους) συλλογισμούς. Αυτό σημαίνει ότι οι ακροατές, ως μέλη της ίδιας επιστημονικής ομάδας, θα αποδεχθούν πιο εύκολα την αδυναμία που επισημαίνεται από τους ομιλητές ως αναμενόμενη/φυσική.

(27) *Βέβαια, δεν έχουμε μόνο προτερήματα, έχουμε και αντενδείξεις στη συγκεκριμένη μέθοδο.* (αξιολόγηση της μεθόδου)

(28) [...] και, *βέβαια, ο πόνος στις γυναίκες, όταν πρόκειται για μια απόφραξη των σαλπίγγων και μια επώδυνη διάταση μπορεί να προκαλέσει έναν πόνο* [...] (αξιολόγηση της μεθόδου)

Με την ίδια σημασία, το επίρρημα συνοδεύει χαρακτηριστικά το δεοντικό *πρέπει*, οπότε ως φυσικό/αναμενόμενο προβάλλεται αυτό που πρέπει να γίνει. Οι ομιλητές, φέρνοντας στο προσκήνιο το γεγονός ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα με τους ακροατές τους, τους κατευθύνουν στους ίδιους (εύλογους) συλλογισμούς και, ως εκ τούτου, στην αποδοχή του ισχυρισμού που προβάλλεται με το δεοντικό *πρέπει*. Έτσι, μέσα από τη δημιουργία αίσθησης της ομάδας, η δεοντικότητα γίνεται πιο εύκολα αποδεκτή και, ταυτόχρονα, μειώνεται η εντύπωση επιβολής που θα μπορούσε να είχε προκαλέσει στους ακροατές. Η συγκεκριμένη χρήση δεν περιορίζεται στην οργανωτική κίνηση των συστάσεων, αλλά εντοπίζεται σε διαφορετικά οργανωτικά μέρη των ομιλιών, όταν οι ομιλητές διατυπώνουν μία σύσταση.

(29) *Η διάγνωση πρέπει να είναι γρήγορη, βεβαίως, ευαίσθητη, εννοείται, και ακριβής* [...] ⁶⁶ (μέθοδος/ διαδικασία)

Με την ίδια σημασία («όπως είναι φυσικό/ αναμενόμενο»), το επίρρημα *βέβαια/βεβαίως* επιλέγεται από τους ομιλητές και στην οργανωτική ενότητα της μεθοδολογίας, προκειμένου να παρουσιάσουν στους ακροατές τους τη μεθοδολογία/ διαδικασία που ακολούθησαν ως φυσική και αναμενόμενη βάσει της κοινής επιστημονικής πείρας τους. Παράλληλα, κατευθύνοντας τους ακροατές τους να ανακαλέσουν τις γνώσεις τους (που έχουν αποκτήσει κυρίως από την επιστημονική πείρα τους), τους οδηγούν στο να αντιληφθούν τη σημασία της (ενδεδειγμένης) μεθοδολογίας/διαδικασίας και να την εκτιμήσουν. Έτσι, μέσα από τη δημιουργία αίσθησης μιας ομάδας με κοινές επιστημονικές εμπειρίες, οι ομιλητές υποβάλλουν στους ακροατές τους την αξιοπιστία τους.

⁶⁶ Στο εκφώνημα αυτό, η σημασία του επιρρηματος «βεβαίως» καθίσταται πιο εμφανής και λόγω της ύπαρξης του ρηματικού τύπου «εννοείται» στο συγκεκριμένο περικείμενο.

(30) [...] και, βέβαια, έγινε η υπερηχογραφική έγχυση φυσιολογικού ορού 10-60ml, αφού είχε γίνει μια αντισηψία του κόλπου και, βέβαια, ακολούθησε μια καταγραφή των ευρημάτων. (μεθοδολογία/ τεχνική)

Τέλος, η χρήση τού εν λόγω επιρρήματος ως μηχανισμού που είναι προσανατολισμένος στους αποδέκτες εντοπίζεται και σε εκφωνήματα στα οποία παρουσιάζονται αμιγώς επιστημονικές γνώσεις, κοινές ανάμεσα στους ομιλητές και τους ακροατές τους. Το επίρρημα *βέβαια*, δηλαδή, χρησιμοποιείται, για να καταδείξει πως κάτι είναι γνωστό ή κοινός τόπος μεταξύ των συμμετεχόντων (Ευσταθιάδη 2015: 19). Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι σε αυτές τις περιπτώσεις έχει τη σημασία «όπως γνωρίζουμε»⁶⁷.

Στην ανίχνευση αυτής της σημασίας συνηγορεί σημαντικά η χρήση τού εν λόγω επιρρήματος κατά κύριο λόγο στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος, δεδομένου ότι σε αυτήν οι ομιλητές σκιαγραφούν την κατάσταση στον επιστημονικό χώρο τους και, ως εκ τούτου, υπενθυμίζουν στους ακροατές τους γνώσεις κοινές και εδραιωμένες στην επιστημονική κοινότητα. Έτσι, επιλέγοντας το εν λόγω επίρρημα σε αυτή την οργανωτική ενότητα, επισημαίνουν ότι οι ισχυρισμοί τους συμβαδίζουν με εδραιωμένες γνώσεις και, αντιμετωπίζοντας τους ακροατές τους ως ισότιμα μέλη της ίδιας επιστημονικής κοινότητας, τους βοηθούν να τις ανακαλέσουν.

(31) Το *σπάνια*, βέβαια, σημαίνει ότι είναι όπως λέει και η λέξη [...] (προβλήματα στον επιστημονικό χώρο).

Η υποομάδα των δεικτών κοινών γνώσεων⁶⁸ πραγματώνεται γλωσσικά με τους ρηματικούς τύπους *ξέρουμε/γνωρίζουμε ότι*, καθώς και με το επίθετο *γνωστός*, *-ή*, *-ό*, κατά κύριο λόγο στην απρόσωπη έκφραση *είναι γνωστό ότι*.

(32) Είναι γνωστό ότι πρόκειται για έναν μηχανισμό [...] (γενίκευση του θέματος)

(33) Είναι γνωστό ότι η [...] αναπτύσσεται την 4η εβδομάδα. (γενίκευση του θέματος)

Εντοπίζονται σε 27 γλωσσικές χρήσεις εκ των οποίων οι 10 συγκεντρώνονται στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος. Οι ομιλητές υπενθυμίζουν στους ακροατές τους πληροφορίες ήδη γνωστές, προκειμένου να συσχετίσουν με αυτές τις νέες πληροφορίες που θα παρουσιαστούν κατά την ανάπτυξη του θέματος

⁶⁷ Ωστόσο, η σημασία αυτή δεν έχει καταγραφεί στα Λεξικά της Κοινής Νεοελληνικής.

⁶⁸ Στη διατριβή, οι «δείκτες κοινών γνώσεων» εντάχθηκαν στην εν λόγω πραγματολογική κατηγορία (παρ. 4.2.).

και να οδηγηθούν στην ευκολότερη κατανόησή τους. Έτσι, με τη χρήση δεικτών κοινών γνώσεων, προωθείται ο γενικότερος στόχος της κίνησης αυτής, να εισαχθούν οι ακροατές στην ανάπτυξη του θέματος. Παράλληλα, καθώς οι ομιλητές απευθύνονται στους ακροατές τους ως μέλη ισότιμα της επιστημονικής ομάδας, αναδεικνύεται η επιστημονική συναδελφικότητα.

Οι ρηματικοί τύποι *ξέρουμε ότι/γνωρίζουμε ότι* εντοπίζονται συστηματικά στην οργανωτική ενότητα του σχολιασμού των αποτελεσμάτων, όταν οι ομιλητές εισάγουν ένα νέο δεδομένο-αποτέλεσμα που προέκυψε από την έρευνά τους. Έτσι, συσχετίζοντας τα νέα δεδομένα/τα αποτελέσματά τους με πληροφορίες ήδη γνωστές, εδραιωμένες στην επιστημονική κοινότητα, και υπενθυμίζοντας στους ακροατές τους προϋπάρχουσες γνώσεις, τους βοηθούν να κατανοήσουν απρόσκοπτα/ορθότερα τα αποτελέσματα. Παράλληλα, συσχετίζοντάς τα με πληροφορίες εδραιωμένες στην επιστημονική κοινότητα, αναδεικνύουν την εγκυρότητά τους.

(34) *Ερχόμενοι να σχολιάσουμε τα αποτελέσματά μας, γνωρίζουμε ότι έχουμε δύο διαφορετικές [...]* (σχολιασμός των αποτελεσμάτων)

Τέλος, οι εν λόγω ρηματικοί τύποι εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα των κριτηρίων. Οι ομιλητές, υπενθυμίζοντας στους ακροατές τους γνώσεις εδραιωμένες στην επιστημονική κοινότητα, τους βοηθούν να συσχετίσουν την επιλογή των κριτηρίων με αυτές. Με αυτόν τον συσχετισμό, το ακροατήριο αναγνωρίζει την εγκυρότητα των κριτηρίων και, συνακόλουθα, την αξιοπιστία των ομιλητών/της επιστημονικής ομάδας τους, μέσα από την παράλληλη αίσθηση επιστημονικής συναδελφικότητας.

(35) *Τώρα, γιατί επιλέξαμε αυτό τον αριθμό των εμβρύων; Γνωρίζουμε ότι το μέγεθος του εμβρύου του επίμωος είναι υποδεκαπλάσιο [...]* (κριτήρια)

Λέξεις/φράσεις που εκφράζουν αίτιο, οι οποίες εντοπίζονται δίπλα στους συγκεκριμένους εμφατικούς μηχανισμούς, αναδεικνύουν την πρόθεση των ομιλητών να επισημάνουν ότι η διαμόρφωση των κριτηρίων βάσει εδραιωμένων γνώσεων ήταν απολύτως συνειδητή επιλογή τους. Στο εκφώνημα που ακολουθεί, η αιτιολογημένη-συνειδητή υιοθέτηση των συγκεκριμένων κριτηρίων αναδεικνύεται από τη χρήση της αιτιολογικής μετοχής (*«γνωρίζοντας»*) αλλά και της εμπρόθετης φράσης που δηλώνει αίτιο (*«για τον λόγο ότι»*).

(36) *Επιλέξαμε τον αριθμό αυτό για τον λόγο ότι το μέγεθος του επίμωος είναι υποδεκαπλάσιο αυτού του ανθρώπου και γνωρίζοντας από ποιοτικές μελέτες ότι [...]* (κριτήρια)

4.3.2. Οι εμφατικοί μηχανισμοί στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων

4.3.2.1. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (attribute-oriented boosters)

Όπως διαπιστώθηκε στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, στην πραγματολογική κατηγορία των εμφατικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά των φαινομένων που περιγράφονται (attribute-oriented boosters) εντάσσονται επιρρήματα που επιτείνουν τη σημασία του παρακείμενου επιθέτου. Στο εν λόγω συνέδριο, εντοπίστηκαν τα επιρρήματα *εξαιρετικά, ιδιαίτερα, παντελώς, πράγματι/πραγματικά*⁶⁹, τα οποία, ωστόσο, όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, παρουσιάζουν περιορισμένη συχνότητα χρήσης. Εντοπίζονται σε 9 εκφωνήματα στο σύνολο των 300 εμφατικών μηχανισμών που εντοπίστηκαν στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών (δηλαδή σε ποσοστό 3%).

Πιο αναλυτικά, χαρακτηριστική είναι η επαναληψιμότητα του επιρρήματος *πραγματικά* δίπλα σε ποιοτικά επίθετα που λειτουργούν ως δείκτες θετικής αξιολόγησης και χαρακτηρίζουν έναν λογοτέχνη, ένα λογοτεχνικό έργο ή και τη Λογοτεχνία εν γένει. Η χρήση αυτή εντοπίστηκε στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και, ειδικότερα, σε ομιλίες στις οποίες είναι κυρίαρχος ο συναισθηματικός τόνος. Με τη χρήση του επιρρήματος *πραγματικά* για την επίταση της σημασίας των επιθέτων, οι ομιλητές υπογραμμίζουν την ήδη θετική αξιολόγηση, επιλογή που συμβάλλει στην ανάδειξη του συναισθηματικού-ενθουσιαστικού τόνου των ομιλιών.

(37) *Ένα πραγματικά πολύ ωραίο ποίημα, πολύ ωραίο ποίημα.*⁷⁰
(ανάπτυξη του θέματος)

Όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την εφαρμογή μιας διδακτικής μεθοδολογίας, το επίρρημα *ιδιαίτερα* (με τη σημασία *πολύ, εξαιρετικά*) εντοπίζεται κατ' επανάληψη δίπλα σε αξιολογικά επίθετα ως επιτατικό της σημασίας τους. Η συγκεκριμένη χρήση

⁶⁹ Στη συναφή βιβλιογραφία έχει επισημανθεί η δυσκολία να αναγνωριστεί εάν το συγκεκριμένο επίρρημα εκφράζει βεβαιότητα του ομιλητή αναφορικά με το περιεχόμενο του εκφωνήματος ή εάν χρησιμοποιείται για να προβάλλει με έμφαση ένα συγκεκριμένο στοιχείο του εκφωνήματος (Crismore κ.ά. 1993: 52). Σε αυτή την κατηγορία εντάχθηκε μόνο όταν είναι σαφές ότι λειτουργεί ως επιτατικό επίρρημα, όπως συμβαίνει, όταν συνοδεύει ένα ποιοτικό επίθετο επιτείνοντας τη σημασία του (Μπαμπινιώτης 2002: 659)

⁷⁰ Η θετική στάση του ομιλητή αναφορικά με το εν λόγω ποίημα εκφράζεται με την (εμφατική) επανάληψη «πολύ ωραίο ποίημα», η οποία υπογραμμίζεται περαιτέρω με το εμφατικό επίρρημα «πραγματικά». Έτσι, η θετική στάση του αγγίζει τα όρια του ενθουσιασμού και συνάδει με τον γενικότερο συναισθηματικό τόνο της ομιλίας.

εντοπίζεται στην οργανωτική ενότητα των κριτηρίων και υπηρετεί την πρόθεση των ομιλητών, με την επίταση της σημασίας του παρακείμενου επιθέτου, να αναδείξουν εμφατικά την αξία των συγκεκριμένων κριτηρίων και, συνακόλουθα, την αξία της ίδιας της μεθοδολογίας/του διδακτικού υλικού.

(38) Θεωρήθηκε ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα η πρόσληψη μιας άλλης διαλέκτου από μαθητές [...] (κριτήρια)

4.3.2.2. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented boosters)

Όπως διαπιστώθηκε στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου και εκφράζουν τη βεβαιότητα των ομιλητών αναφορικά με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων τους (reliability-oriented boosters) παρουσιάζουν το υψηλότερο ποσοστό χρήσης (57,66%), δεδομένου ότι εντοπίζονται σε 173 εκφωνήματα στο σύνολο των 300 εμφατικών μηχανισμών που εντοπίστηκαν στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών.

Όπως στις ομιλίες που δόθηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, αυτή η πραγματολογική κατηγορία πραγματώνεται γλωσσικά με λεξικά αλλά και γραμματικά μέσα. Στα λεξικά μέσα συγκαταλέγονται ρηματικοί τύποι α'ενικού και α' πληθυντικού γραμματικού προσώπου που προβάλλουν τη βεβαιότητα του επιστήμονα (π.χ. *διαπιστώνω ότι*), επιρρήματα που εκφράζουν βεβαιότητα (π.χ. *σίγουρα, αναμφισβήτητα*), επίθετα που εκφράζουν βεβαιότητα (π.χ. *αναμφισβήτητη*) και, σε ένα πολύ χαμηλό ποσοστό, ουσιαστικά (π.χ. (το) *γεγονός (ότι)*). Στα γραμματικά μέσα συγκαταλέγεται ο δείκτης *θα* με ρηματικούς τύπους σε οριστική μέλλοντα, όταν λειτουργούν ως δείκτες επιστημικής τροπικότητας. Στην ίδια πραγματολογική κατηγορία εντάσσονται οι τροπικοί ρηματικοί τύποι *μπορεί/μπορούν*, όταν έχουν την έννοια της ικανότητας/της πραγματικής πιθανότητας, όπως διαπιστώθηκε και κατά την ανάλυση των δεδομένων που ελήφθησαν από το ιατρικό συνέδριο (παρ. 4.3.1.2).

Στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, στο σύνολο των εμφατικών στοιχείων που είναι προσανατολισμένα στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου, πρώτα κατά σειρά συχνότητας είναι τα επιρρήματα που εκφράζουν βεβαιότητα. Εντοπίζονται σε 111 γλωσσικές χρήσεις στο σύνολο των 173 χρήσεων των εν λόγω εμφατικών μηχανισμών (δηλαδή σε ποσοστό 64,1%) και η αριθμητική υπεροχή τους συνοδεύεται με ποικιλία γλωσσικών πραγματώσεων. Πιο συγκεκριμένα,

εντοπίζονται τα επιρρήματα/οι επιρρηματικές φράσεις: με σαφήνεια, εμφανώς, φανερά, ξεκάθαρα, πάντα/πάντοτε, μονίμως, ποτέ, σίγουρα, οπωσδήποτε, αναμφισβήτητα, ασφαλώς, προπαντός, σε κάθε περίπτωση, πράγματι/πραγματικά, όντως, τω όντι, μόνο, τελείως, παντελώς, ακριβώς, (και) μάλιστα, βέβαια/βεβαίως⁷¹.

Τα επιρρήματα τα οποία εντάσσονται σε αυτή την πραγματολογική κατηγορία συγκεντρώνονται κατ' εξοχήν στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος (σε ποσοστό 54,5%) και αναδεικνύουν την αξιόπιστη επιστημονική ιδιότητα των ομιλητών μέσα από την έκφραση βεβαιότητας. Πιο αναλυτικά, η βεβαιότητα των ομιλητών προκύπτει από τη διεισδυτική εξέταση ενός λογοτεχνικού έργου

(39) [...] δηλώνει φανερά και άμεσα ότι θα μας πει ο ίδιος την ιστορία του. (ανάπτυξη του θέματος)

(40) Κι όμως, η καρδιά του κειμένου δεν βρίσκεται στην αφήγηση του περιστατικού, αλλά στη δεύτερη παράγραφο, όπου αναφέρεται με σαφήνεια ότι τα μάτια αυτού του Μαρκοβάλντο [...] (ανάπτυξη του θέματος)

καθώς και από την εμπεδωμένη γνώση των λογοτεχνικών θεωρητικών ζητημάτων.

(41) [...] με κριτήριο την παρουσία του, είναι φανερός, αφηγείται οτιδήποτε, οπωσδήποτε σε α' πρόσωπο [...] (ανάπτυξη του θέματος)

(42) Η θεματική της Λογοτεχνίας παντού και πάντα αναφέρεται στην αγάπη, στον έρωτα [...] (ανάπτυξη του θέματος)

(43) Είναι σαφώς περισσότερα τα λογοτεχνικά γένη. (ανάπτυξη του θέματος)

Σε αυτό το ευρύτερο σύνολο των επιρρημάτων που λειτουργούν ως εμφατικοί μηχανισμοί, τα επιρρήματα *πράγματι, όντως, τω όντι*, ειδικότερα, επιλέγονται από τους ομιλητές, προκειμένου να επισημάνουν ότι οι υποθέσεις/οι θεωρητικοί συλλογισμοί τους επιβεβαιώθηκαν μέσα από την πραγματικότητα

(44) Αποφάσισα να παρακάμψω τους φόβους μου και πράγματι δεν υπήρξε καμία αρνητική αντίδραση από το οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών. (υλικό-λόγοι επιλογής του υλικού)

ή ότι οι θεωρητικοί στόχοι τους επετεύχθησαν.

⁷¹ Όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, σε αυτή την πραγματολογική κατηγορία εντάχθηκε και το επίρρημα *βέβαια/ βεβαίως*, όταν δηλώνει ότι «κάτι γίνεται με βεβαιότητα, σίγουρα» και, ως εκ τούτου, είναι συνώνυμο με τα επιρρήματα *αναμφίβολα, ασφαλώς* (Μπαμπινιώτης 2002: 355, Τριανταφυλλίδης 2001: 267). Στην απόφαση αυτή, σημαντική ήταν η εξέταση του περικειμένου, όπως, για παράδειγμα, η ύπαρξη και άλλων εμφατικών δεικτών. (π.χ. «Είναι, βέβαια, γεγονός ότι η πολιτεία δεν έχει λόγο να ανησχεί.»).

(45) [...] απλώς περιορίζομαι στο να πω ότι διδάχτηκαν όντως⁷² από πολλούς συναδέλφους διάφορα λογοτεχνικά έργα. (ανάπτυξη του θέματος)

Αντίστοιχα, στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, με τη χρήση αυτών των επιρρημάτων, συσχετίζονται οι επιστημονικές υποθέσεις του ομιλητή με τα δεδομένα από την επιστημονική βιβλιογραφία.

Αυξημένο ενδιαφέρον παρουσιάζει το επίρρημα *μόνο* λόγω της υψηλής συχνότητας χρήσης του (εντοπίζεται 37 φορές στο σύνολο των 111 επιρρημάτων που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία (δηλαδή σε ποσοστό 33,3%) καθώς και λόγω της υψηλής επαναληψιμότητάς του δίπλα σε αξιολογικούς δείκτες που εκφράζουν την έννοια *σύντομο*. Η συγκεκριμένη γλωσσική επιλογή εντοπίζεται σε αρχικές οργανωτικές ενότητες (π.χ. *γενίκευση του θέματος*) και σε καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (π.χ. *ανακεφαλαίωση*). Και στις δύο κειμενικές θέσεις, η χρήση της συνδέεται με τους επιβεβλημένους χρονικούς περιορισμούς (οι οποίοι είτε αναφέρονται ρητά είτε υπονοούνται) και αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών να υπογραμμίσουν το περιεχόμενο του εκφωνήματος, που αφορά στην (περιορισμένη) έκταση στην οποία θα αναπτύξουν το θέμα. Σε αρχικές οργανωτικές ενότητες προωθούν την πρόθεσή τους να διαμορφώσουν συγκεκριμένες προσδοκίες στους ακροατές αναφορικά με την έκταση στην οποία θα αναπτύξουν το θέμα και σε καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (στο πλαίσιο της ανακεφαλαίωσης) να “απολογηθούν” για ενδεχόμενες παραλείψεις κατά την ανάπτυξη του θέματος.

(46) Θα αναφερθώ μόνο συνοπτικά σε αυτό που θέτει ο Χ. Μπλουμ. (γενίκευση του θέματος)

(47) Φίλες και φίλοι, είδαμε επιγραμματικά και μόνο επιγραμματικά τι είναι Λογοτεχνία. (ανακεφαλαίωση)

Δεύτεροι κατά σειρά συχνότητας είναι οι ρηματικοί τύποι με τους οποίους εκφράζεται (υψηλού βαθμού) βεβαιότητα με παράλληλη εκπεφρασμένη εμπλοκή του ομιλητή. Αυτές οι ρηματικές χρήσεις στο συνέδριο των φιλολόγων είναι πιο περιορισμένες συγκριτικά με το ιατρικό συνέδριο (31 έναντι 61 χρήσεων, αντίστοιχα). Στο σύνολο των 31 γλωσσικών χρήσεων, μόνο 11 είναι τα ρήματα με επιστημική λεξική σημασία, ενώ 20 φορές εντοπίζονται οι τροπικοί ρηματικοί τύποι *μπορεί/μπορούν να* με την εμφατική έννοια της ικανότητας / της πραγματικής πιθανότητας. Τα ρήματα με λεξική σημασία αναφέρονται σε εξαγωγή συμπερασμάτων βάσει

⁷² ενν. σε σχέση με τους θεωρητικούς στόχους της

νοητικών διεργασιών (π.χ. *καταλήγουμε ότι, διαπιστώνουμε ότι*) ή παραπέμπουν σαφώς σε γνωστικές ενέργειες (π.χ. *πιστεύω ότι*).

Η περιορισμένη χρήση τους αντισταθμίζεται με την επαναλαμβανόμενη εμφάνισή τους στην οργανωτική ενότητα των συμπερασμάτων για τη βέβαιη διατύπωση ενός συμπεράσματος ύστερα από συλλογιστική διαδικασία

(48) *Με βάση, λοιπόν, τα παραπάνω ερωτήματα και τη μελέτη όλων των ανάλογων ανθολογιών με τις οποίες διδάσκεται το μάθημα [...], διαπιστώνουμε ότι [...]*» (συμπεράσματα)

(49) *Συμπερασματικά, καταλήγουμε ότι ο Βάρναλης [...]* (συμπεράσματα)

και, λιγότερο, στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, ως επιστέγασμα των συλλογισμών που αναπτύσσονται.

Το ρήμα *πιστεύω ότι* δεν συνδέεται με την οργανωτική ενότητα των συμπερασμάτων, όπως στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, αλλά διασπείρεται σε όλη την έκταση των ομιλιών, προκειμένου οι ομιλητές να εκφράσουν μετριασμένη βεβαιότητα (Πολίτης 1999: 283, Κουτσουλέλου-Μίχου 2009γ: 143).

(50) *Εξάλλου, με την επιλογή αυτού του βιβλίου πιστεύω ότι είναι καιρός να ενταχθούν στη σχολική πραγματικότητα [...]*⁷³ (κριτήρια)

Όπως διαπιστώθηκε και στο συνέδριο της ιατρικής, τα επίθετα που εντάσσονται στη συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαμηλή συχνότητα χρήσης και περιορισμένη ποικιλία στις λειτουργίες που επιτελούν (Παράρτημα I, πίν. 12).

Τα ουσιαστικά χρησιμοποιούνται ευρύτερα από τα επίθετα, ωστόσο το ποσοστό χρήσης τους είναι μικρό. Συγκεκριμένα, εντοπίζονται 14 φορές στο σύνολο των 173 εμφατικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (δηλαδή σε ποσοστό 8,1%). Το ουσιαστικό *γεγονός* παρουσιάζει συχνότερη χρήση (10 φορές), όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, και εντοπίζεται σε ποικίλες εκφράσεις: *είναι γεγονός ότι, το γεγονός ότι, για το γεγονός ότι, παρά το γεγονός ότι*. Λιγότερο συχνά εντοπίζεται το ουσιαστικό *διαπίστωση* (2 φορές), ενώ μοναδική εμφάνιση παρουσιάζουν τα ουσιαστικά *αμφιβολία* (στη φράση *δεν αφήνει αμφιβολία πως*), *(το) θέμα* (στη φράση *το θέμα είναι ότι*).

⁷³ Η ομιλήτρια δηλώνει ότι τα κριτήρια διαμορφώθηκαν βάσει υποκειμενικής άποψης, η οποία, ωστόσο, χαρακτηρίζεται από μετριασμένη βεβαιότητα.

Όλα τα ουσιαστικά συγκεντρώνονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και εκφράζουν βεβαιότητα των ομιλητών, η οποία προκύπτει, κατά κύριο λόγο, από τη διεισδυτική παρατήρηση της αντικειμενικής πραγματικότητας.

(51) *Είναι, βέβαια, γεγονός ότι η πολιτεία δεν έχει λόγο να ανησυχεί [...]*⁷⁴
(ανάπτυξη του θέματος)

(52) *Το 1ο ερώτημα απορρέει από τη διαπίστωση ότι ο αριθμός των κειμένων που ανθολογούνται [...]* (ανάπτυξη του θέματος)

Όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, η πραγματολογική κατηγορία των εμφατικών δεικτών που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου πραγματώνεται γλωσσικά και με γραμματικά μέσα, πιο συγκεκριμένα με τον δείκτη *θα* συνοδευόμενο με ρηματικούς τύπους σε οριστική μέλλοντα, όταν εκφράζουν βεβαιότητα. Παρότι η συγκεκριμένη γραμματική δομή παρουσιάζει χαμηλό ποσοστό χρήσης (εντοπίζεται σε 6 εκφωνήματα στο σύνολο των 173 εμφατικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου), ωστόσο διαπιστώνεται ότι επιτελεί σταθερά την ίδια λειτουργία. Πιο συγκεκριμένα, σε ομιλίες στις οποίες οι ομιλητές διατυπώνουν προτάσεις για τη βελτίωση μιας προβληματικής κατάστασης που έχουν διαπιστώσει στον εκπαιδευτικό χώρο, η εν λόγω γραμματική δομή εντοπίζεται σταθερά στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και συνοδεύει δείκτες θετικής αξιολόγησης. Με τους δείκτες αυτούς, αξιολογούνται τα αποτελέσματα που αναμένεται να προκύψουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, εάν εφαρμοστούν αυτές οι προτάσεις. Έτσι, η επιλογή της συγκεκριμένης γραμματικής δομής υπηρετεί την πρόθεση των ομιλητών να αναδείξουν στην κύρια οργανωτική ενότητα τη βεβαιότητά τους αναφορικά με τα θετικά αποτελέσματα που θα προκύψουν με την εφαρμογή των διδακτικών προτάσεων που καταθέτουν και, συνακόλουθα, να προβάλουν την αξία τους.

(53) *Θα έχουμε θετικά αποτελέσματα. [...] Οι μαθητές θα οδηγηθούν με τρόπο πιο ομαλό και αβίαστο [...] Θα αποκτήσουν, έτσι, μια γενική και σφαιρικότερη άποψη. Και τρίτο και βασικότερο, θα εξοικειωθούν σταδιακά με τη γλώσσα των κειμένων* (ανάπτυξη του θέματος)

Τέλος, όπως επισημάνθηκε κατά την ανάλυση των δεδομένων από το συνέδριο της ιατρικής, στα γραμματικά μέσα με τα οποία εκφράζεται η βεβαιότητα του επιστήμονα συγκαταλέγησαν και οι τροπικοί ρηματικοί τύποι *μπορεί/ μπορούν*, όταν

⁷⁴ Η βεβαιότητα του ομιλητή υπογραμμίζεται με το επίρρημα *βέβαια*.

έχουν την εμφατική έννοια της ικανότητας/ της πραγματικής πιθανότητας (Κουτσαντώνη 2009). Η χρήση των συγκεκριμένων ρηματικών τύπων παρουσιάζει ενδιαφέρον όχι μόνο λόγω της συχνής χρήσης τους (εντοπίζονται 20 φορές στο σύνολο των 31 γλωσσικών χρήσεων που παρουσιάζουν τα ρήματα ως εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου) αλλά και λόγω της συστηματικής επιλογής τους σε ομιλίες οι οποίες οργανώνονται γύρω από την πρόταση λύσεων για τη βελτίωση της θέσης της Λογοτεχνίας στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, όταν χρησιμοποιούνται με την έννοια της ικανότητας, οι ομιλητές υπογραμμίζουν την αξία της εκπαιδευτικής μεθόδου/του διδακτικού εργαλείου που προτείνουν για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας και εκφράζουν με έμφαση τις δυνατότητες που ανοίγονται για την ανανέωση της διδακτικής πρακτικής, εάν εφαρμοστούν οι προτάσεις τους.

(54) [...] και μπορεί να δώσει⁷⁵ την αφορμή για τη μελέτη του συνόλου του έργου. (ανάπτυξη του θέματος)

Όταν οι ομιλητές χρησιμοποιούν τους εν λόγω ρηματικούς τύπους με την έννοια της πραγματικής πιθανότητας (=είναι πολύ πιθανό να), προβάλλουν τη βεβαιότητά τους αναφορικά με τα ευρήματα και τα πλεονεκτήματά τους (Κουτσαντώνη 2003: 709).

(55) Οι μνήμες αυτές σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο μπορούν να ανιχνευθούν στα κείμενα [...]»⁷⁶ (ανάπτυξη του θέματος)

(56) [...] και από εδώ μπορούν να βγουν πολλές παρατηρήσεις. (ανάπτυξη του θέματος)

Με την επιλογή των συγκεκριμένων γραμματικών δομών, προωθείται η πρόθεση των ομιλητών να διατυπώσουν με έμφαση την αξία των ισχυρισμών τους και, συνακόλουθα, να προβάλουν τις προοπτικές που ανοίγονται στον χώρο της εκπαίδευσης με την υιοθέτηση των προτάσεων που καταθέτουν για την ανανέωση της διδακτικής της Λογοτεχνίας. Δεδομένου ότι η ανανέωση της διδακτικής της Λογοτεχνίας αποτελεί το κύριο θέμα της ομιλίας τους, οι εν λόγω γλωσσικές επιλογές εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος και αναδεικνύονται σε σημαντικά ρητορικά μέσα για τους ομιλητές, προκειμένου να

⁷⁵ ενν. το έργο της Μ. Λυμπεράκη, το οποίο προτείνει ο ομιλητής να εισαχθεί ως ανάγνωσμα στο μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

⁷⁶ Η ομιλήτρια υποστηρίζει κατά την ανάπτυξη του θέματος ότι ο εκπαιδευτικός που διδάσκει Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας θα πρέπει να αναζητά σε αυτά την έννοια του χρόνου και, μέσω αυτής, να καλλιεργεί στους μαθητές του το ενδιαφέρον για τη συγκρότηση μνήμης (ατομικής και συλλογικής).

πείσουν την επιστημονική κοινότητα για την αξιοπιστία των ισχυρισμών τους (Κουτσαντώνη 2003: 701) και, συνακόλουθα, να υποβάλουν την επιστημονική αξιοπιστία τους.

4.3.2.3. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented hedges)

Από την επεξεργασία των ομιλιών που δόθηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων, διαπιστώθηκε ότι οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι περιορίζουν τη δέσμευση του γράφοντος απέναντι στους ισχυρισμούς του (writer-oriented booters) παρουσιάζουν χαμηλή συχνότητα χρήσης. Εντοπίζονται 27 φορές στο σύνολο των 300 χρήσεων των εμφατικών μηχανισμών στο δείγμα των ομιλιών του συγκεκριμένου συνεδρίου (δηλαδή σε ποσοστό 9 %).

Αυτή η πραγματολογική κατηγορία πραγματώνεται γλωσσικά με παθητικές ρηματικές δομές (*αποδεικνύεται ότι, φαίνεται ότι*) και, κυρίως, με ενεργητικές γλωσσικές δομές στις οποίες το ρήμα (reporting verb) ποικίλλει, αλλά εκφράζει σταθερά τη δέσμευση των ομιλητών αναφορικά με την πληροφορία που εισάγουν (*έδειξε ότι, επιμένει πως, διαπιστώνει ότι, επισημαίνει ότι, έχουν αποδείξει ότι*)⁷⁷. Το υποκείμενο των δομών αυτών ποικίλλει και είναι κάποια οντότητα από τον χώρο της Λογοτεχνίας (π.χ. κάποιος θεωρητικός της Λογοτεχνίας) ή από τον εκπαιδευτικό χώρο (π.χ. ο εκπαιδευτικός)⁷⁸. Έτσι, η εν λόγω κατηγορία εμφατικών μηχανισμών παρουσιάζει γλωσσικό εύρος, το οποίο, όμως, δεν συνοδεύεται από υψηλή επαναληψιμότητα στη χρήση και στη λειτουργία τους.

Οι εμφατικοί μηχανισμοί που εμπίπτουν στη συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία συγκεντρώνονται, κυρίως, στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές οδηγούνται σε γενίκευση του θέματος και σε αυτή στην οποία το αναπτύσσουν, με διαφοροποιημένη, ωστόσο, λειτουργία σε καθεμία από αυτές.

Συγκεκριμένα, κατά τη γενίκευση του θέματος, εντοπίζονται ενεργητικές γλωσσικές δομές των οποίων το υποκείμενο είναι κάποια οντότητα από τον χώρο της Λογοτεχνίας (όπως, για παράδειγμα, κάποιος θεωρητικός της Λογοτεχνίας). Με τα ρήματα αυτών των γλωσσικών δομών, οι ομιλητές διατυπώνουν με έμφαση και ισχυρή πεποίθηση την πληροφορία που εισάγουν. Πίσω από την ισχυρή πεποίθηση

⁷⁷ Η επιλογή του ρήματος εκφράζει τη στάση του επιστήμονα αναφορικά με την πληροφορία και δείχνει διαφορετικούς βαθμούς/ δέσμευσης (Hyland 1998a: 124).

⁷⁸ Σε αυτή την πραγματολογική κατηγορία εντάχθηκαν όλοι οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι «αποδίδουν την πηγή του ισχυρισμού κάπου αλλού» (παρ. 4.2.).

που εκδηλώνουν με την επιλογή των συγκεκριμένων ρημάτων και την παράλληλη απόδοση των ισχυρισμών σε κάποια αξιόπιστη πηγή από τον χώρο της Λογοτεχνίας, διαφαίνεται η πρόθεσή τους να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των ακροατών τους για το θέμα που θα αναπτύξουν. Η πρόθεση αυτή εντάσσεται στο γενικότερο στόχο τους που ενυπάρχει στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος, να εισαγάγουν τους ακροατές τους στο θέμα. Παράλληλα, εκφράζοντας υψηλό βαθμό δέσμευσης αναφορικά με τους ισχυρισμούς τους, εκδηλώνουν τη συνακόλουθη εμπεδωμένη γνώση τους αναφορικά με το θέμα που αναπτύσσουν.

(57) *Θεωρητικοί όπως ο Jakobson αποφάνθηκαν ότι οι σπουδές της Λογοτεχνίας [...]* (γενίκευση του θέματος)

(58) *Ο Τοντόροφ σε πρόσφατό πόνημά του με τίτλο «Η Λογοτεχνία σε κίνδυνο» επισημαίνει ότι ο μεν αναγνώστης [...]* (γενίκευση του θέματος)

(59) *Ένας άλλος σύγχρονος κριτικός, ο W.Iser, επισημαίνει ότι ελέγχει εν μέρει τις ανταποκρίσεις του αναγνώστη [...]* (γενίκευση του θέματος)

Στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, το υποκείμενο των εν λόγω ενεργητικών γλωσσικών δομών είναι ουσιαστικό που δηλώνει οντότητα από τον σχολικό και τον ευρύτερο εκπαιδευτικό χώρο. Με το ρήμα αυτών των γλωσσικών δομών, οι ομιλητές διατυπώνουν με έμφαση και ισχυρή πεποίθηση την πληροφορία/άποψη που εισάγουν, πίσω από την οποία διαφαίνεται η δική τους τοποθέτηση/ βεβαιότητα. Αποδίδοντάς τη σε άλλη πηγή (π.χ. σε εκπαιδευτικούς), εκφράζουν αυτή την τοποθέτηση/βεβαιότητα έμμεσα και με την επιθυμητή από τους ίδιους αποστασιοποίηση. Αυτή η γλωσσική επιλογή μπορεί να αποδοθεί στην πρόθεσή τους να αυτοπροστατευθούν, όταν θεωρούν ότι οι ισχυρισμοί τους έχουν υψηλό βαθμό ρίσκου⁷⁹. Στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, τέτοιοι ισχυρισμοί σχετίζονται με τη διατύπωση μιας αλήθειας δυσάρεστης, η οποία σχετίζεται με τη σχολική/εκπαιδευτική πραγματικότητα. Γι' αυτό, οι συγκεκριμένες γλωσσικές δομές εντοπίζονται σε ομιλίες στις οποίες οι ομιλητές αναλύουν προβληματικές καταστάσεις που έχουν εντοπίσει στον σχολικό/εκπαιδευτικό χώρο.

(60) *Στην πράξη, ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει ότι η προσέγγιση των σχετικών ερωτήσεων στα κείμενα αποπροσανατολίζει [...]*» (ανάπτυξη του θέματος)

(61) *Κατ' αρχήν, ο αναγνώστης, στις λίγες πια σελίδες των νέων βιβλίων, εντοπίζει πολλά κείμενα παιδικής λογοτεχνίας [...]. Στη συνέχεια,*

⁷⁹ Αυτή η λειτουργία παραπέμπει στους αντίστοιχους μετριαστικούς μηχανισμούς, δεδομένου ότι είναι κοινή η πρόθεση του επιστήμονα να “αυτο-προστατευθεί”, όταν κρίνει ότι οι ισχυρισμοί του είναι “ριψοκίνδυνοι” (writer-oriented hedges, Hyland 1998a: 170).

διαπιστώνει ότι έχουν εξοβελιστεί ορισμένοι συγγραφείς. (ανάπτυξη του θέματος)

Στην υποκατηγορία των ομιλιών που οργανώνονται γύρω από τη διεξαγωγή μιας έρευνας, εντοπίστηκαν εμφατικά στοιχεία αντίστοιχα με αυτά των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου που παρουσιάζουν την ίδια δομή. Πιο συγκεκριμένα, ο ρηματικός τύπος φαίνεται ότι εντοπίζεται στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων, όπως και στις ομιλίες που δόθηκαν στο ιατρικό συνέδριο. Με αυτή τη γλωσσική επιλογή, οι ομιλητές εκφράζουν βεβαιότητα που προκύπτει από μετρήσιμα αποτελέσματα (όπως είναι αυτά που προέκυψαν από τη χρήση ερωτηματολογίου) και, συνακόλουθα, τα αναδεικνύουν. Παράλληλα, τέτοιες απρόσωπες δομές συνάδουν με τον απρόσωπο χαρακτήρα του επιστημονικού λόγου.

(62) *Ως προς το βιβλίο της Κλωντ Μοσέ, από το ερωτηματολόγιο φαίνεται ότι από τους 22 μαθητές στους 12 άρεσε από πολύ έως αρκετά.* (σχολιασμός των αποτελεσμάτων)

Ενεργητικές γλωσσικές δομές, αποτελούμενες από το ρήμα δείχνω -απλό ή σύνθετο- και υποκείμενο μη έμψυχο υποκείμενο (μελέτες/έρευνες), όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα των κριτηρίων. Οι ομιλητές, εκφράζοντας βεβαιότητα, αναδεικνύουν την εγκυρότητα των κριτηρίων στα οποία στηρίχθηκαν για την επιλογή του συγκεκριμένου διδακτικού υλικού και, συνακόλουθα, υποβάλλουν στους ακροατές την αξιοπιστία τους ως επιστημόνων.

(63) [...] *διότι πάρα πολλές έρευνες έχουν αποδείξει ότι οι μαθητές θεωρούν [...]* (κριτήρια)

4.3.2.4. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters)

Οι εμφατικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters) έχουν δυναμική παρουσία στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων, όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου. Εντοπίζονται 91 φορές στο σύνολο των 300 εμφατικών μηχανισμών που εντοπίστηκαν στο συγκεκριμένο δείγμα ομιλιών (δηλαδή σε ποσοστό 30,33%).

Η λειτουργία αυτή υλοποιείται γλωσσικά με το επίρρημα *βέβαια/βεβαίως*⁸⁰, το οποίο παρουσιάζει την υψηλότερη συχνότητα χρήσης (εντοπίζεται 36 φορές στο σύνολο των 91 χρήσεων των εμφατικών μηχανισμών που πραγματώνουν γλωσσικά την εν λόγω πραγματολογική κατηγορία, δηλαδή σε ποσοστό 39,6%), καθώς και με τα επιρρήματα *φυσικά, προφανώς*.

Στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, με αυτή τη σημασία εντοπίζεται συστηματικά δίπλα σε αξιολογικούς δείκτες οι οποίοι εκφράζουν την έννοια *σύντομο* και χαρακτηρίζουν την (περιορισμένη) ανάπτυξη του θέματος. Γι' αυτό, η συγκεκριμένη χρήση του επιρρήματος σχετίζεται με την ύπαρξη χρονικών περιορισμών στο συνέδριο, η οποία αναφέρεται ρητά ή και υπονοείται.

(64) [...] *παρουσιάζονται στη συνέχεια με ευσύνοπτο τρόπο, εξαιρετικά πικνά, βέβαια.* (“στήνει” ένα κειμενικό πλαίσιο - σε ποια έκταση θα καλύψει το θέμα)

Με αυτή τη σημασία, το επίρρημα *βέβαια/βεβαίως* εναλλάσσονται ελεύθερα με το επίρρημα *προφανώς*.

(65) [...] *και με την παρούσα εισήγηση ακροθιγώς, προφανώς, θα στραφώ σε κάποιες ομάδες από αυτά.* (“στήνει” ένα κειμενικό πλαίσιο – επιμερίζει το θέμα σε ερωτήματα)

Με την επιλογή των συγκεκριμένων επιρρημάτων, οι ομιλητές παρουσιάζουν στους ακροατές τους την περιορισμένη ανάπτυξη του θέματος ως αναμενόμενη/φυσική. Καθώς απευθύνονται σε αυτούς ως ισότιμα μέλη της ίδιας επιστημονικής κοινότητας, που μοιράζονται την ίδια (επιστημονική) θεώρηση, προσδοκούν ότι, βάσει των κοινών αντιλήψεων και εμπειριών -ως μέλη της ίδιας ομάδας-, θα αναγνωρίσουν τους λόγους της περιορισμένης έκτασης κατά την ανάπτυξη του θέματος. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η συγκεκριμένη χρήση των επιρρημάτων εντοπίζεται σε αρχικές οργανωτικές ενότητες (“στήσιμο”/οριοθέτηση του κειμενικού πλαισίου) και σε καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (ανακεφαλαίωση των βασικών πληροφοριών, αξιολόγηση της εργασίας). Έτσι, υπηρετεί τον στόχο των ομιλητών να προλάβουν πιθανές παρεμβάσεις των ακροατών αναφορικά με πιθανές παραλείψεις στην ανάπτυξη του θέματος θέτοντας εξ αρχής εκ

⁸⁰ Όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, το επίρρημα *βέβαια/βεβαίως* εντάχθηκε στη συγκεκριμένη πραγματολογική κατηγορία, όταν διαφαίνεται από το περιεχόμενο ότι έχει τη σημασία «όπως είναι φυσικό, αναμενόμενο» (Μπαμπινιώτης 2002: 355), καθώς θεωρήθηκε ότι, σε αυτή την περίπτωση, υπονοείται το γεγονός ότι ο ομιλητής και οι ακροατές του αποτελούν μία (επιστημονική) κοινότητα με κοινή θεώρηση.

τα όρια της ανάπτυξης του θέματος (στις αρχικές οργανωτικές ενότητες) ή “απολογούμενοι” για τις οποιεσδήποτε παραλείψεις (στις καταληκτικές οργανωτικές ενότητες).

(66) *Τρίτον, ποιες ήταν οι βασικές αξιολογικές κρίσεις, δηλαδή πώς αξιολογήθηκε, ακροθιγώς, βεβαίως, μέσα στα εγχειρίδια η λογοτεχνική παραγωγή. (“στήνει” ένα κειμενικό πλαίσιο – επιμερίζει το θέμα σε ερωτήματα)*

Στις ομιλίες που χαρακτηρίζονται από συναισθηματικό ύφος - ενθουσιαστικό τόνο, το επίρρημα *βέβαια/βεβαίως* συνοδεύει δείκτες θετικής αξιολόγησης, με τους οποίους οι ομιλητές εκφράζουν τη θετική αξιολόγησή τους για οντότητες της Λογοτεχνίας (όπως, για παράδειγμα, λογοτεχνικές δημιουργίες) και για τη Λογοτεχνία, εν γένει⁸¹. Παρουσιάζοντας τη θετική αξιολόγησή τους ως φυσική και αναμενόμενη, την υπογραμμίζουν. Αυτή η χρήση εντοπίζεται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, φαίνεται να επηρεάζεται από το γενικότερο συναισθηματικό ύφος - ενθουσιαστικό τόνο της ομιλίας και, παράλληλα, να τον αναδεικνύει.

(67) [...] *και θα μπορούσε να ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία με το τελευταίο, κορυφαίο, βέβαια, δημοτικό τραγούδι, την παραλλαγή του Γιοφρυιού της Άρτας.*⁸² (ανάπτυξη του θέματος)

Όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, το εν λόγω επίρρημα με την ίδια σημασία συνοδεύει το δεοντικό «πρέπει», οπότε ως φυσικό/αναμενόμενο προβάλλεται αυτό που πρέπει να γίνει. Οι ομιλητές, φέρνοντας στο προσκήνιο το γεγονός ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα με τους ακροατές τους, τους κατευθύνουν στους ίδιους (εύλογους) συλλογισμούς και στην αποδοχή του ισχυρισμού που προβάλλεται με το κατευθυντικό «πρέπει». Έτσι, μέσα από τη δημιουργία αίσθησης ομάδας με τους αποδέκτες, το «δέον γενέσθαι» γίνεται πιο εύκολα αποδεκτό και, ταυτόχρονα, μειώνεται ενδεχόμενη εντύπωση επιβολής που θα προκαλούσε η δεοντικότητα. Η συγκεκριμένη χρήση δεν περιορίζεται στην οργανωτική κίνηση των συστάσεων, αλλά εντοπίζεται σε διαφορετικά οργανωτικά μέρη των ομιλιών, όταν οι ομιλητές διατυπώνουν μία σύσταση.

(68) *Όλα αυτά, βέβαια, οφείλει να επισημαίνει και να αναδεικνύει [...]* (ανάπτυξη του θέματος)

⁸¹ Σε αυτήν την περίπτωση, όπως καταδείχθηκε από συγκεκριμένα παραδείγματα, εναλλάσσεται ελεύθερα με το επίρρημα φυσικά.

⁸² Η αξιολόγηση του δημοτικού τραγουδιού ως «κορυφαίου» από τον ομιλητή υπογραμμίζεται με το επίρρημα *βέβαια* και, συνεπώς, αναδεικνύεται πιο ισχυρή.

Όπως διαπιστώθηκε στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, το επίρρημα *βέβαια/βεβαίως* επιλέγεται από τους ομιλητές και όταν προτίθενται να δείξουν ότι η πληροφορία που εισάγουν είναι γνωστή τόσο στους ίδιους όσο και στους ακροατές τους. Αυτή η χρήση του επιρρήματος, όπως στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, εντοπίζεται στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος, στην οποία οι ομιλητές σκιαγραφούν την κατάσταση στον επιστημονικό χώρο τους αλλά και την αντικειμενική (εκπαιδευτική) πραγματικότητα. Έτσι, καθιστούν σαφές ότι οι ισχυρισμοί τους συμβαδίζουν με τις εδραιωμένες γνώσεις στο επιστημονικό πεδίο που υπηρετούν.

(69) *Κατ' εξοχήν χώρος μελέτης, βεβαίως, της ρητορικής είναι τα ρητορικά κείμενα, αλλά όχι μόνο. [...] Τώρα, η σχέση της ρητορικής με την ποίηση. Φυσικά και έχει επισημανθεί από την αρχαιότητα.* (γενίκευση του θέματος)

Στην ίδια πραγματολογική κατηγορία, όπως στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, έχει επισημανθεί και η ύπαρξη «δεικτών κοινών γνώσεων», που υπογραμμίζουν άμεσα γνώσεις κοινές σε όλη την επιστημονική κοινότητα (Κουτσαντώνη 2004, Koustantoni 2007). Στο συνέδριο των φιλολόγων, οι δείκτες αυτοί παρουσιάζουν μεγαλύτερη ποικιλία στις γλωσσικές πραγματώσεις τους συγκριτικά με το συνέδριο της ιατρικής. Πιο συγκεκριμένα, ως δείκτες κοινών γνώσεων λειτουργούν οι ρηματικές δομές *ξέρουμε ότι/ γνωρίζουμε ότι, όπως γνωρίζουμε/ όπως ξέρουμε, ας θυμηθούμε / να θυμηθούμε / θυμόμαστε ότι/ πως*. Επίσης, εντοπίζεται το επίθετο *γνωστός, -ή, -ό*, κατά κύριο λόγο στις απρόσωπες εκφράσεις *είναι γνωστό ότι/πως* (και στο πλαίσιο των αναφορικών προτάσεων *όπως είναι γνωστό, ως (είναι) γνωστό*).

(70) *Από τους πρώτους -ως γνωστόν- που επεσήμανε τη διάκριση ανάμεσα στην ιστορία και την ποίηση είναι ο Αριστοτέλης, στο «Περί ηθικής».* (γενίκευση του θέματος)

(71) *Είναι γνωστό πως σήμερα τρεις από τις 6 τάξεις του Λυκείου [...]* (γενίκευση του θέματος)

Επίσης, λειτουργεί και ως επιθετικός προσδιορισμός ουσιαστικών.

(72) *«Το γνωστό έργο που το έχουμε και στα Ελληνικά, «περί Λογοτεχνίας».* (γενίκευση του θέματος)

Στους δείκτες κοινών γνώσεων εντάχθηκε και το επίθετο *κοινός, -ή, -ό*, στις φράσεις: *«κοινή διαπίστωση», «κοινό μυστικό»*.

Οι δείκτες κοινών γνώσεων παρουσιάζουν 31 γλωσσικές χρήσεις στο δείγμα των ομιλιών που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων εκ των οποίων οι 16 συγκεντρώνονται στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος (δηλαδή σε ποσοστό 51,6%). Με τη χρήση τους, οι ομιλητές υπενθυμίζουν στους αποδέκτες του λόγου τους πληροφορίες ήδη γνωστές και, απευθυνόμενοι σε αυτούς ως μέλη ισότιμα μιας επιστημονικής ομάδας, μοιράζονται μαζί τους γνώσεις εδραιωμένες στην επιστημονική κοινότητά τους. Αυτές οι γνώσεις που παρουσιάζονται φαίνεται να έχουν περισσότερο έναν μεταβατικό ρόλο για την εισαγωγή νέων πληροφοριών στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος. Παρεμφερής είναι η λειτουργία των δεικτών κοινών γνώσεων στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, προκειμένου οι εδραιωμένες γνώσεις (στις οποίες γίνεται αναφορά με τους εν λόγω δείκτες) να αποτελέσουν τη “γέφυρα” για την εισαγωγή των νέων πληροφοριών.

(73) Βέβαια, από τις αρχές του γένους γνωρίζουμε ότι γίνονταν στην αρχαιότητα στεφάνια από σέλινο. (ανάπτυξη του θέματος)

Σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από τη διεξαγωγή μιας έρευνας, ρηματικές δομές που λειτουργούν ως δείκτες κοινών γνώσεων εντοπίζονται και στην οργανωτική ενότητα των κριτηρίων, με λειτουργία κοινή με αυτή που διαπιστώθηκε στις αντίστοιχες ομιλίες του συνεδρίου της ιατρικής επιστήμης. Οι ομιλητές, υπενθυμίζοντας στους ακροατές τους γνώσεις εδραιωμένες στην επιστημονική κοινότητα, τους οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η επιλογή του υλικού έγινε βάσει σωστών κριτηρίων.

(74) Το κοινωνικό φαινόμενο της σύγχρονης μετανάστευσης απασχολεί, όπως ξέρουμε, το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας. (κριτήρια)

4.4. Συμπεράσματα

Με την εφαρμογή του μοντέλου που διαμορφώθηκε στην παρούσα διδακτορική διατριβή για τη μελέτη των λειτουργιών που επιτελούν τα εμφατικά γλωσσικά στοιχεία (παρ. 4.2), αποδείχθηκε ότι οι εμφατικοί γλωσσικοί μηχανισμοί επιτελούν πραγματολογικές λειτουργίες αντίστοιχες με αυτές των μετριαστικών μηχανισμών, οι οποίες, παράλληλα, πραγματώνονται με ποικιλία γλωσσικών μέσων (Παράρτημα Ι, πίν. 9-16).

Στις ομιλίες που δόθηκαν και στα δύο συνέδρια, υψηλότερο ποσοστό χρήσης παρουσιάζουν οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στην εκτίμηση του γράφοντος αναφορικά με την αξιοπιστία του προτασιακού

περιεχομένου και εκφράζουν βεβαιότητα (reliability-oriented boosters) (Παράρτημα II, πίν. 3). Οι ομιλητές και των δύο συνεδρίων εκφράζουν -κυρίως με ρήματα και επιρρήματα- βεβαιότητα που απορρέει από συγκεκριμένους παράγοντες.

Στις ομιλίες που δόθηκαν στο ιατρικό συνέδριο, τα εμφατικά στοιχεία που επιτελούν τη συγκεκριμένη πραγματολογική λειτουργία εντοπίζονται πιο συχνά στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων (παρουσίαση / σχολιασμό / σύγκριση με τα αποτελέσματα των άλλων μεθόδων), η οποία διαθέτει υψηλή λειτουργική σημασία στις ομιλίες του συγκεκριμένου συνεδρίου. Αξίζει να αναφερθεί ότι, από το σύνολο των 142 εμφατικών μηχανισμών που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου, οι 81 εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων (δηλαδή σε ποσοστό 57,04%). Είναι χαρακτηριστικό ότι, στη συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα, οι εμφατικοί γλωσσικοί μηχανισμοί υπερέχουν αριθμητικά έναντι των μετριαστικών, παρότι η αριθμητική υπεροχή των τελευταίων παρατηρήθηκε σε όλες τις οργανωτικές ενότητες των ομιλιών που δόθηκαν στο συνέδριο της ιατρικής. Δυναμική είναι η χρήση των ρημάτων, πιο συγκεκριμένα ρημάτων εξάρτησης του *ότι* που αναφέρονται σε ερευνητικές-πειραματικές ενέργειες και λειτουργούν ως ισχυρότατα αποδεικτικά (Κουτσουλέλου 2009γ: 142). Εντοπίζονται κυρίως ρηματικοί τύποι του ρήματος *βλέπω* και του ρήματος *βρίσκω* (π.χ. *είδαμε ότι, βρήκαμε ότι, έχουμε βρει ότι*), με τους οποίους αναδεικνύεται η εγκυρότητα των αποτελεσμάτων. Άλλωστε, αναφέρονται σε αποτελέσματα σαφή, μη αμφιλεγόμενα, εύκολα αποδείξιμα, που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση, καθώς έχουν προκύψει από οποιασδήποτε μορφής έρευνα και παρατήρηση (π.χ. παρατήρηση εργαστηριακών δεδομένων, παρατήρηση απεικονίσεων/απεικονιστικών αποτελεσμάτων, στατιστικές αναλύσεις από τη χρήση ερωτηματολογίου, αντικειμενικές παρατηρήσεις από την εφαρμογή μιας ιατρικής μεθόδου).

Οι ομιλητές, εκφράζοντας υψηλό βαθμό βεβαιότητας και ισχυρή πεποίθηση γύρω από τα αποτελέσματα της έρευνάς τους, αναδεικνύουν την αδιαπραγμάτευτη αξία τους και, έμμεσα, της μεθόδου με την εφαρμογή της οποίας τα εξασφάλισαν. Έτσι, δεδομένου ότι η έρευνα είναι καρπός δικής τους προσπάθειας -που διεξήγαγαν από κοινού με την επιστημονική ομάδα τους- προβάλλουν τη συμβολή τους στον επιστημονικό χώρο που υπηρετούν και, μέσω αυτής, την ισχυρή επιστημονική ιδιότητά τους. Συχνά, μάλιστα, υπονοούν (ή και εκφράζουν ρητά) την αντίθεση ανάμεσα στην άγνοια του παρελθόντος και τη βεβαιότητα του παρόντος, στην οποία συνέβαλαν και οι ίδιοι με την επιστημονική εργασία τους.

Στις καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (των συμπερασμάτων και της αξιολόγησης της εργασίας/της προσπάθειας), η χρήση εμφατικών μηχανισμών που εκφράζουν βεβαιότητα (κυρίως επιρρημάτων) προωθεί την πρόθεση των ομιλητών να διατυπώσουν ή/και να επαναλάβουν τα πιο βέβαια συμπεράσματά τους (Hyland 1998b: 23), τα οποία -ως επί το πλείστον- είναι αυτά που προέκυψαν από τη διεξαγωγή μιας έρευνας/την εφαρμογή μιας μεθόδου. Διατυπώνοντας με έμφαση τα βέβαια συμπεράσματά τους στο καταληκτικό μέρος της ομιλίας τους, δεσμεύονται ως προς την ισχύ τους και -έμμεσα- διαβεβαιώνουν τους αποδέκτες τους για την αξία της έρευνάς τους (Hyland 2000: 99) και της μεθόδου που εφάρμοσαν. Η αξιοποίηση της εν λόγω λειτουργίας των εμφατικών στοιχείων στις καταληκτικές οργανωτικές ενότητες έχει ιδιαίτερο λειτουργικό βάρος, καθώς η βεβαιότητα των ομιλητών για την αξία της έρευνας-της μεθόδου τους διατυπώνεται εν είδει -τελικού και οριστικού- συμπεράσματος. Στις καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (συμπεράσματα, αισιόδοξες προοπτικές), είναι χαρακτηριστική η επιλογή γραμματικών μέσων (του δείκτη *θα* συνοδευόμενου με ρηματικούς τύπους σε οριστική μέλλοντα καθώς και των τροπικών ρηματικών τύπων *μπορεί/μπορούν να* με την εμφατική έννοια της ικανότητας/της πραγματικής πιθανότητας), προκειμένου οι ομιλητές να εκφράσουν τη βεβαιότητά τους αναφορικά με τις προοπτικές/τις δυνατότητες που απορρέουν από την εφαρμογή της ιατρικής μεθόδου την οποία οι ίδιοι εφάρμοσαν και προτείνουν. Με τη χρήση αυτών των γραμματικών μέσων αντί λεξικά εκπεφρασμένων εμφατικών μηχανισμών, οι ομιλητές εκφράζουν με πιο έμμεσο τρόπο τη βεβαιότητά τους για τις προοπτικές που ανοίγονται από την εφαρμογή των πορισμάτων της εργασίας τους.

Στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, μεγάλος αριθμός εμφατικών στοιχείων προσανατολισμένων στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου εντοπίζεται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος. Κατά κύριο λόγο, είναι επιρρήματα τα οποία εκφράζουν ισχυρή βεβαιότητα (π.χ. *οπωσδήποτε*). Η υψηλή συχνότητα εμφάνισής τους στη συγκεκριμένη οργανωτική θέση μπορεί να συνδεθεί με τον στόχο των ομιλητών, μέσα από την έκφραση βεβαιότητας και ισχυρής πεποίθησης, να προβάλουν την αξιόπιστη επιστημονική ιδιότητά τους στην κύρια οργανωτική ενότητα των ομιλιών. Η έκφραση βεβαιότητας απορρέει πρωτίστως από τη διεισδυτική παρατήρηση και ανάλυση λογοτεχνικών κειμένων. Για τους ομιλητές στο συνέδριο των φιλολόγων, το λογοτεχνικό κείμενο παρέχει σαφή κλειδιά ερμηνείας. Έτσι, όταν η προσεκτική μελέτη του είναι προϊόν εμπειδωμένης γνώσης των λογοτεχνικών ζητημάτων και στέρεης επιστημονικής

κατάρτισης, δεν αφήνει -για τον καλά καταρτισμένο ομιλητή- περιθώρια αμφιβολιών και επιτρέπει την έκφραση βεβαιότητας, όπως, γενικότερα, η σαφής γνώση των θεωρητικών λογοτεχνικών θεμάτων. Η έκφραση βεβαιότητας και ισχυρής πεποίθησης, δηλαδή, των ομιλητών προκύπτει από την ισχυρή επιστημονική κατάρτισή τους και, ταυτόχρονα, την αναδεικνύει. Στην ανάδειξη της αξιόπιστης επιστημονικής ιδιότητας των ομιλητών συντελεί και η προβολή του γεγονότος ότι οι θεωρητικοί συλλογισμοί και οι θεωρητικοί στόχοι τους επαληθεύθηκαν από την πραγματικότητα (με τη χρήση των επιρρημάτων *πραγματικά, πράγματι, όντως*). Ο ίδιος στόχος των ομιλητών, να αναδειχθεί η αξιόπιστη επιστημονική ιδιότητά τους, υπηρετείται και μέσω της έκφρασης βεβαιότητας για τα θετικά αποτελέσματα που αναμένουν ότι θα προκύψουν από τις πρωτότυπες προτάσεις που καταθέτουν για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σε αυτή την περίπτωση, η βεβαιότητά τους εκφράζεται πιο έμμεσα, με γραμματικά εμφατικά μέσα (τον δείκτη *θα* με ρηματικούς τύπους σε οριστική μέλλοντα και τους τροπικούς ρηματικούς τύπους *μπορεί/μπορούν να*), τα οποία επιλέγονται από τους ομιλητές ως σημαντικά ρητορικά μέσα που λειτουργούν προς επίρρωση της αξιοπιστίας των ισχυρισμών τους (Κουτσαντώνη 2003: 701). Η ίδια χρήση αυτών των γραμματικών δομών εντοπίστηκε και στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο της ιατρικής. Ωστόσο, η βεβαιότητα των ομιλητών για τα θετικά αποτελέσματα που θα προκύψουν από την υιοθέτηση της ιατρικής μεθόδου τους προβάλλεται στα συμπεράσματα εν είδει καταληκτικής διατύπωσης, όπως προκύπτει μετά την ισχυρή αποδεικτικότητα των ισχυρισμών. Στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, οι ίδιες γλωσσικές δομές για την έκφραση αντίστοιχης βεβαιότητας εντοπίζονται μόνο στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, στο πλαίσιο των συλλογισμών που διατυπώνονται.

Μέσα από τη σύγκριση των ρημάτων που emίπτουν σε αυτή την πραγματολογική κατηγορία, διαπιστώνεται ότι στο συνέδριο των φιλολόγων οι ρηματικοί τύποι, που είναι περιορισμένοι αριθμητικά, ανήκουν σε ρήματα τα οποία αναφέρονται σε εξαγωγή συμπερασμάτων βάσει νοητικών διεργασιών και γνωστικών ενεργειών (π.χ. *πιστεύω ότι*), γι' αυτό επιλέγονται, κατά κύριο λόγο, στην οργανωτική ενότητα των συμπερασμάτων ως επιστέγασμα της συλλογιστικής πορείας που έχει προηγηθεί. Αντίθετα, στις ομιλίες που δόθηκαν στο ιατρικό συνέδριο τα λεξικά ρήματα, που έχουν την πιο έντονη παρουσία στο σύνολο των εμφατικών μηχανισμών, ανήκουν στην κατηγορία των ερευνητικών-πειραματικών ενεργειών, λειτουργούν ως ισχυρά αποδεικτικά και εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, στην οργανωτική ενότητα

των αποτελεσμάτων, δεδομένου ότι έχει μεγάλο λειτουργικό βάρος αναφορικά με την προβολή της αξίας που παρουσιάζει η συγκεκριμένη ιατρική έρευνα.

Δεύτεροι ως προς τη συχνότητα εμφάνισης είναι οι εμφατικοί μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters). Και στα δύο συνέδρια, αυτή η λειτουργία γλωσσικά υλοποιείται -κατά κύριο λόγο- με τα επιρρήματα *βέβαια/βεβαίως*, με τα οποία οι ομιλητές αναφέρονται έμμεσα στο γεγονός ότι έχουν κοινή (επιστημονική) θεώρηση με τους ακροατές τους. Η χρήση των επιρρημάτων αυτών αξιοποιείται από τους ομιλητές και των δύο συνεδρίων, προκειμένου να κατευθύνουν τους ακροατές τους, μέσα από την αίσθηση ότι ανήκουν στην ίδια (επιστημονική) κοινότητα, να αποδεχθούν ισχυρισμούς, οι οποίοι ενδεχομένως δεν θα ήταν εύκολο να γίνουν αποδεκτοί.

Συγκεκριμένα, η ύπαρξη κοινής επιστημονικής θεώρησης αξιοποιείται συστηματικά από τους ομιλητές, όταν αναφέρονται σε ελλείψεις-αδυναμίες της εργασίας τους. Με τη χρήση των συγκεκριμένων επιρρημάτων, δηλαδή, οι ομιλητές κατευθύνουν τους ακροατές τους, ως μέλη της ίδιας επιστημονικής κοινότητας με την ίδια (επιστημονική) θεώρηση, να αποδεχθούν ως φυσικές και αναμενόμενες τις αδυναμίες που παρουσιάζει η εργασία. Οι αδυναμίες στις οποίες αναφέρονται οι ομιλητές είναι μειονεκτήματα της μεθόδου που εφάρμοσαν (στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου) ή αναπόφευκτες παραλείψεις κατά την ανάπτυξη του θέματος λόγω των επιβεβλημένων χρονικών περιορισμών (στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων). Ειδικότερα, στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, η χρήση των εν λόγω επιρρημάτων δίπλα σε αξιολογικούς δείκτες που προβάλλουν την έννοια *σύντομο* είναι σταθερή και αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών -συνυπολογίζοντας την ευρύτητα που παρουσιάζει το θέμα που αναπτύσσουν- να προβάλλουν ως αναμενόμενο το γεγονός ότι περιορίστηκαν στις απαραίτητες πληροφορίες λόγω των επιβεβλημένων χρονικών περιορισμών στο περιβάλλον του συνεδρίου. Οι ακροατές, εφόσον ανήκουν στην ίδια επιστημονική κοινότητα, θα αναγνωρίσουν τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι ομιλητές κατά την ανάπτυξη του θέματος -την οποία θα μπορούσαν να κρίνουν περιορισμένη συγκριτικά με την ευρύτητα που παρουσιάζει το θέμα- και θα την αποδεχθούν και οι ίδιοι ως φυσική. Γι' αυτό, η συγκεκριμένη χρήση των επιρρημάτων -στις ομιλίες και των δύο συνεδρίων- εντοπίζεται σε καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (π.χ. αξιολόγηση της εργασίας), στις οποίες οι ομιλητές οδηγούνται σε καταληκτικές επισημάνσεις εν είδει τελικού απολογισμού της εργασίας τους. Έτσι, “παραδέχονται” υπαρκτές ελλείψεις-αδυναμίες της

επιστημονικής προσπάθειάς τους εξασφαλίζοντας, παράλληλα, την αποδοχή των ακροατών τους και προλαμβάνοντας πιθανές παρεμβάσεις-προσθήκες τους.

Η ίδια χρήση των συγκεκριμένων επιρρημάτων εντοπίζεται και κατά τη διατύπωση συστάσεων. Οι ομιλητές, μέσα από τη δημιουργία αίσθησης κοινής ομάδας με τους ακροατές τους, και υποβάλλοντας σε αυτούς την πεποίθηση ότι έχουν κοινή θεώρηση/αντίληψη της επιστημονικής πραγματικότητας, τους κατευθύνουν στο να αποδεχθούν τις συστάσεις ως αναμενόμενες και χωρίς να προκληθεί σε αυτούς οποιαδήποτε εντύπωση άσκησης επιβολής λόγω της δεοντικής σημασίας.

Στο συνέδριο της ιατρικής, τα επιρρήματα αυτά παρουσιάζουν μία πρόσθετη λειτουργία· εντοπίζονται συστηματικά στην οργανωτική ενότητα της μεθοδολογίας, όταν οι ομιλητές παρουσιάζουν ως απολύτως αναμενόμενο το γεγονός ότι ακολούθησαν την ενδεδειγμένη τακτική κατά την εφαρμογή της μεθόδου τους. Προβάλλουν, δηλαδή, ως αναμενόμενη και φυσική τη συμμόρφωσή τους προς αυτή την προϋπάρχουσα (επιστημονική) γνώση και, καθώς αυτή η γνώση είναι κοινή ανάμεσα στους ίδιους και τους ακροατές τους, τους κατευθύνουν να αναγνωρίσουν τη σημασία της συμμόρφωσης προς αυτή. Έτσι, οι ομιλητές υπογραμμίζουν τη σημασία της δουλειάς τους με πιο έμμεσους τρόπους· όχι με το να υπογραμμίζουν τη δέσμευσή τους αναφορικά με το προτασιακό περιεχόμενο, αλλά με το να κατευθύνουν τους ακροατές τους σε εύλογα συμπεράσματα για την επιστημονική αξιοπιστία τους μέσω της ανάκλησης κοινών επιστημονικών εμπειριών.

Τα ίδια επιρρήματα χρησιμοποιούνται από τους ομιλητές και για την ανάκληση αμιγώς επιστημονικών γνώσεων, κοινών ανάμεσα στους ομιλητές και τους ακροατές τους. Η χρήση αυτή εντοπίζεται στις ομιλίες και των δύο συνεδρίων και είναι χαρακτηριστική στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος. Έτσι, οι ομιλητές δείχνουν ότι οι ισχυρισμοί τους συμβαδίζουν με την προϋπάρχουσα γνώση στο επιστημονικό πεδίο τους.

Σε αυτή την ευρύτερη κατηγορία των εμφατικών μηχανισμών, δυναμική είναι στις ομιλίες και των δύο συνεδρίων η παρουσία εμφατικών δεικτών που αναφέρονται άμεσα σε προϋπάρχουσες γνώσεις («*δείκτες κοινών γνώσεων*»). Η χρήση τους είναι χαρακτηριστική στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος και συνδέεται με την πρόθεση των ομιλητών να κατευθύνουν τους αποδέκτες τους στον συσχετισμό των νέων πληροφοριών με πληροφορίες ήδη γνωστές. Παράλληλα, δεδομένου ότι συχνοί είναι οι ρηματικοί τύποι α' πληθυντικού εγκλειστικού προσώπου (π.χ. *ξέρουμε ότι*), οι επιστήμονες υπογραμμίζουν το γεγονός ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα με τους

αποδέκτες τους (Κουτσαντώνη 2004: 321-322). Η δημιουργία κλίματος συναδελφικότητας και αλληλεγγύης στις πρώτες οργανωτικές ενότητες του λόγου δημιουργεί θετικές προσδοκίες στους αποδέκτες, καθώς, με την έναρξη του λόγου, θεωρούνται ισότιμα μέλη της επιστημονικής κοινότητας. Η διαφορά ανάμεσα στις ομιλίες των δύο συνεδρίων έγκειται στο γεγονός ότι, στο ιατρικό συνέδριο, οι ομιλητές, παρουσιάζοντας γνωστές πληροφορίες, παρέχουν στους ακροατές τους γνώσεις απαραίτητες για την κατανόηση του κύριου όγκου των πληροφοριών που παρουσιάζονται στην ομιλία. Με τον ίδιο στόχο συνδέεται η παρουσία των ίδιων δεικτών και στην οργανωτική ενότητα του σχολιασμού των αποτελεσμάτων. Στο δείγμα των ομιλιών που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, οι ίδιοι δείκτες δίνουν τη δυνατότητα στον ομιλητή να χρησιμοποιήσει τις γνωστές πληροφορίες ως στοιχεία προϋδεασμού για τους αποδέκτες, για να εισαγάγει ομαλά τις νέες πληροφορίες.

Τρίτοι ως προς τη συχνότητα εμφάνισης είναι οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι εκφράζουν βεβαιότητα του επιστήμονα περιορίζοντας, παράλληλα, τη δέσμευσή του απέναντι στους ισχυρισμούς του (*writer-oriented boosters*). Παρουσιάζουν σαφή αριθμητική υπεροχή στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου συγκριτικά με αυτές που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων (23,70% και 9%, αντίστοιχα) (Παράρτημα II, πίν. 3). Στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, η συγκεκριμένη πραγματολογική λειτουργία πραγματώνεται γλωσσικά με δομές που συγκροτούνται, κατά κύριο λόγο, με βάση τα ρήματα *δείχνω* και *βρίσκω* και εντοπίζονται κυρίως στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων (κατά την παρουσίαση ή/και τον σχολιασμό τους). Η χρήση τους στη συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα συνδέεται με την πρόθεση των ομιλητών να αναδείξουν τα αποτελέσματά τους και τη δική τους συμβολή στην επιστημονική γνώση, αλλά με πιο έμμεσους τρόπους και με βεβαιότητα που πηγάζει από τα ίδια τα δεδομένα, τα οποία μπορεί να είναι ευρήματα της δικής τους μελέτης ή ευρήματα άλλων επιστημονικών μελετών.

Όταν οι ομιλητές αναφέρονται σε δεδομένα που αποτελούν ευρήματα της δικής τους μελέτης (π.χ. *τα αποτελέσματα έδειξαν ότι*), οι γλωσσικές δομές εντοπίζονται κατ' εξοχήν στην οργανωτική ενότητα της παρουσίασης των αποτελεσμάτων. Σε αυτήν την οργανωτική θέση, οι ομιλητές αναδεικνύουν τα αποτελέσματά τους με δομές που προσιδιάζουν στον απρόσωπο και τον αντικειμενικό χαρακτήρα του

επιστημονικού λόγου, όπως συνηθίζεται στις φυσικές επιστήμες (π.χ. *τα αποτελέσματα έδειξαν ότι/βρέθηκε ότι*)⁸³.

Όταν τα δεδομένα είναι ευρήματα άλλων επιστημονικών ερευνών, η χρήση των γλωσσικών δομών με τα ρήματα *δείχνω* και *βρίσκω* εντοπίζεται κατ' εξοχήν στην οργανωτική ενότητα του σχολιασμού των αποτελεσμάτων. Σε αυτή την οργανωτική θέση, υπηρετεί την πρόθεση των ομιλητών να αναδείξουν την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων τους επικυρώνοντάς τα με τον συσχετισμό τους με άλλες επιστημονικές μελέτες. Παρεμφερή λειτουργία επιτελούν οι ίδιες γλωσσικές δομές στην οργανωτική ενότητα των κριτηρίων, στην οποία αποδίδουν την πρόθεση των ομιλητών να αναδείξουν την αξιοπιστία των κριτηρίων στα οποία στηρίχθηκαν για τη διεξαγωγή της έρευνάς τους επικυρώνοντάς τα μέσω ερευνητικών δεδομένων. Τέλος, οι συγκεκριμένες γλωσσικές δομές εντοπίστηκαν και στην εισαγωγική οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος. Σε αυτή την οργανωτική θέση, υπηρετούν την πρόθεση των ομιλητών, παρουσιάζοντας με ισχυρή πεποίθηση ερευνητικά δεδομένα από άλλες μελέτες, να εκφράσουν έμμεσα τη δική τους πεποίθηση για το ερευνητικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει το θέμα που πρόκειται να αναπτύξουν και να την υποβάλουν στο ακροατήριό τους. Παράλληλα, εκφράζοντας υψηλό βαθμό δέσμευσης αναφορικά με τους ισχυρισμούς τους, εκδηλώνουν τη συνακόλουθη στέρεη γνώση τους αναφορικά με το θέμα που αναπτύσσουν και την επιστημονική κατάρτισή τους.

Στο συνέδριο των φιλολόγων, η ίδια πραγματολογική κατηγορία των emphatic mechanisms υλοποιείται με γλωσσικές δομές που παρουσιάζουν μεγάλο εύρος, αλλά χαμηλή επαναληψιμότητα. Συνηθέστερα εντοπίζονται ενεργητικές γλωσσικές δομές, οι οποίες, όπως και στο συνέδριο της ιατρικής, αποτελούνται από ένα ρήμα το οποίο εκφράζει την ισχυρή δέσμευση του ομιλητή αναφορικά με την πληροφορία που εισάγει. Ως υποκείμενο των ρημάτων τίθεται κάποιο πρόσωπο από το χώρο της Λογοτεχνίας ή τον εκπαιδευτικό/σχολικό χώρο, ενώ στο συνέδριο της ιατρικής ως υποκείμενο επιλέγονται τα ουσιαστικά *μελέτες/έρευνες* (δεδομένου ότι επιχειρείται γενικευμένη αναφορά σε επιστημονικές μελέτες). Στο συνέδριο των φιλολόγων, τα ρήματα που επιλέγονται αναφέρονται κατά βάση σε λεκτικές ενέργειες (π.χ. *επισημαίνει ότι, αποφάνθηκαν ότι*), ενώ στο συνέδριο της ιατρικής οι δομές αυτές

⁸³ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων, οι emphatic mechanisms με ή χωρίς την εκπεφρασμένη εμπλοκή των ομιλητών (π.χ. *έχουμε βρει ότι/έχει βρεθεί ότι*) εναλλάσσεται ελεύθερα σε κάποιες ομιλίες.

συγκροτούνται με βάση ρηματικό τύπο που δηλώνει πειραματικές/ερευνητικές ενέργειες (π.χ. *δείχνουν/έδειξε*).

Στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρήση των εν λόγω γλωσσικών δομών στην εισαγωγική οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος. Όπως διαπιστώθηκε και στο συνέδριο της ιατρικής, οι ομιλητές εκφράζουν με ισχυρή πεποίθηση μία άποψη που αποδίδεται σε άλλη πηγή από τον χώρο της Λογοτεχνίας, όπως, αντίστοιχα, στο συνέδριο της ιατρικής διατυπώνουν με υψηλού βαθμού βεβαιότητα ευρήματα που αποδίδονται σε άλλες επιστημονικές μελέτες. Στο συνέδριο των φιλολόγων, η ισχυρή πεποίθηση με την οποία οι ομιλητές εισάγουν την άποψη προσώπων από τον χώρο της Λογοτεχνίας λειτουργεί ως στοιχείο προϋδασμού των ακροατών για το ενδιαφέρον που παρουσιάζει το θέμα, ενώ στο συνέδριο της ιατρικής η ισχυρή πεποίθηση με την οποία οι ομιλητές παρουσιάζουν ευρήματα άλλων μελετών λειτουργεί υποστηρικτικά προς την επιλογή τους να αναπτύξουν το συγκεκριμένο ερευνητικό θέμα. Και στα δύο δείγματα, ωστόσο, υπηρετείται ο γενικότερος στόχος των ομιλητών να εγείρουν το ενδιαφέρον των ακροατών τους για το θέμα της ομιλίας με την αξιοποίηση της επιστημονικής κατάρτισής τους.

Επιπροσθέτως, στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, η χρήση των συγκεκριμένων γλωσσικών δομών στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών να “αυτο-προστατευθούν”, όταν διατυπώνουν μία δυσάρεστη αλήθεια αναφορικά με μία αρνητική πτυχή της σύγχρονης σχολικής/εκπαιδευτικής πραγματικότητας.

Την πιο χαμηλή συχνότητα χρήσης παρουσιάζουν οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (των φαινομένων) που περιγράφονται (*attribute-oriented boosters*) (Παράρτημα II, πίν. 3), οι οποίοι επιτείνουν τη σημασία της παρακείμενης λέξης. Στις ομιλίες που δόθηκαν και στα δύο συνέδρια, οι εν λόγω εμφατικοί μηχανισμοί επιτείνουν τη σημασία δεικτών που εκφράζουν θετική αξιολόγηση και, πιο συγκεκριμένα, τη σημασία αξιολογικών επιθέτων. Αυτά τα αξιολογικά επίθετα χαρακτηρίζουν θετικά τη μέθοδο που εφαρμόστηκε (στο συνέδριο της ιατρικής) ή τα κριτήρια βάσει των οποίων έγινε η επιλογή της διδακτικής μεθοδολογίας/του διδακτικού υλικού (στο συνέδριο των φιλολόγων). Επιπροσθέτως, στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, είναι χαρακτηριστική η χρήση του επιρρήματος *πραγματικά* ως επιτατικού αξιολογικών επιθέτων με θετική σημασία, μέσα από την οποία διαφαίνεται ο στόχος

των ομιλητών όχι μόνο να υπογραμμίσουν τη σημασία των παρακείμενων επιθέτων αλλά και να ενισχύσουν τον συναισθηματικό τόνο της ομιλίας τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζονται οι δείκτες στάσης/διάθεσης (attitude markers) ως γλωσσικοί μηχανισμοί που εκφράζουν εύρος διαθέσεων/στάσεων των ομιλητών αναφορικά με το προτασιακό περιεχόμενο και/ή τους αποδέκτες τους, στο πλαίσιο του θεωρητικού προτύπου για τους γλωσσικούς μηχανισμούς με τους οποίους επιτυγχάνεται η εκπεφρασμένη αλληλεπίδραση (interactional metadiscourse, π.χ. Hyland 2005a, 2005b). Αρχικά (5.1.2.), παρουσιάζονται οι ταξινομίες που έχουν προταθεί για τους συγκεκριμένους δείκτες, με ιδιαίτερη έμφαση στο μεθοδολογικό πρότυπο της Dueñas (2010), δεδομένου ότι υιοθετήθηκε για την κατηγοριοποίηση και την ανάλυση των δεικτών αυτών στην παρούσα διδακτορική διατριβή. Στη συνέχεια (5.2.), παρουσιάζεται το θεωρητικό πρότυπο που διαμορφώθηκε στη διατριβή και η ανάλυση των δεδομένων (5.3.), από την οποία αναδεικνύεται το εύρος των συγκεκριμένων δεικτών και η διαφοροποίηση των λειτουργιών τους τόσο στις επιμέρους οργανωτικές ενότητες των ομιλιών όσο και μεταξύ των δύο δειγμάτων ομιλιών από τις δύο διαφορετικές επιστήμες.

5.1. Ερευνητικό ενδιαφέρον

Τα τελευταία χρόνια (κυρίως μετά το 2000), οι δείκτες στάσης/διάθεσης (attitude markers) έχουν αναζητηθεί και διερευνηθεί στον ακαδημαϊκό λόγο ως γλωσσικοί μηχανισμοί με τους οποίους προωθείται η αλληλεπίδραση (interaction) του επιστήμονα με τους αποδέκτες του.

5.1.1. Στοιχεία ορισμού

Με τον όρο αυτό χαρακτηρίζονται τα γλωσσικά στοιχεία τα οποία εκφράζουν εύρος διαθέσεων/στάσεων (attitudes) του γράφοντος αναφορικά με το προτασιακό περιεχόμενο (Vande Kopple 1985, Crismore & Farnsworth 1990: 124) και/ή τους αποδέκτες του (Crismore κ.ά. 1993: 53).

Η εξέταση των γλωσσικών μέσων που εκφράζουν εύρος (συναισθηματικών) διαθέσεων και λειτουργούν ως δείκτες διάθεσης έχει επιχειρηθεί στο πλαίσιο ποικίλων γλωσσολογικών προσεγγίσεων, οι οποίες είναι γνωστές ως *αξιολόγηση* (evaluation, Hunston 1993, 1994, Hunston & Thompson 2000), *στάση* (stance, Biber & Finegan 1989, Biber κ.ά. 1999, Hyland 1999), *αποτίμηση* (appraisal, White 2003, Martin & White 2005).

Στο πλαίσιο του θεωρητικού προτύπου για τους γλωσσικούς μηχανισμούς με τους οποίους επιτυγχάνεται η εκπεφρασμένη αλληλεπίδραση του γράφοντος με τους αποδέκτες του (interactional metadiscourse, π.χ. Hyland 2005a, Hyland 2005b), οι δείκτες διάθεσης ορίζονται ως γλωσσικά μέσα τα οποία δείχνουν τη συναισθηματική (affective) -όχι την επιστημική- τοποθέτηση του γράφοντος αναφορικά με το περιεχόμενο των εκφωνημάτων και εκφράζουν ένα ευρύ φάσμα προσωπικών διαθέσεων, όπως έκπληξη (surprise), σημασία/σπουδαιότητα (importance), συμφωνία (agreement), διαφωνία, υποχρέωση/δέσμευση (obligation), απογοήτευση (frustration) (Hyland 2005a: 180, Hyland 2005b: 53).

Τυπικά, οι δείκτες αυτοί θεωρούνται ότι είναι προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented, Hyland 1999: 104), με αυξημένο, ωστόσο, διαπροσωπικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι ο πομπός δεν εκφράζει απλώς σχολιασμό/τοποθέτηση αναφορικά με το προτασιακό περιεχόμενο, αλλά, παράλληλα, καθοδηγεί τους αποδέκτες του προς την αποδοχή των ισχυρισμών του (Hyland 2000: 125, 2005a: 180, 2005b: 150). Με βάση τη θεώρησή του ότι μοιράζονται κοινές διαθέσεις, αξίες, κοινή οπτική γωνία (Hunston 1993: 191), τους ωθεί έμμεσα σε αυτονόητη συμφωνία, αφού θα τους είναι δύσκολο να απορρίψουν τις κρίσεις που διατυπώνονται (Hyland 2005a: 180).

5.1.2. Ταξινομίες των δεικτών διάθεσης

Στα γλωσσολογικά θεωρητικά πρότυπα στα οποία διερευνώνται οι εκπεφρασμένοι γλωσσικοί μηχανισμοί με τους οποίους προωθείται η αλληλεπίδραση του επιστήμονα με τους αποδέκτες του (interactional metadiscourse, π.χ. Vande Kopple 1985, Crismore κ.ά. 1993, Hyland 2005b), δεν παρουσιάζονται λεπτομερείς ταξινομίες για τους δείκτες διάθεσης. Εν γένει, στην εν λόγω μεταγλωσσική κατηγορία εντάσσονται ρήματα που εκφράζουν διάθεση (attitude verbs, π.χ. *προτιμώ*, *ελπίζω*, *συμφωνώ*, *διαφωνώ*), τροπικά ρήματα που εκφράζουν δεοντική τροπικότητα (όπως το ρ. *πρέπει*), προτασιακά επιρρήματα που εκφράζουν διάθεση (sentence adverbs, π.χ. *δυστυχώς*, *ευτυχώς*) καθώς και μεγάλη ποικιλία (αξιολογικών) επιθέτων (π.χ. *κατάλληλος*, *-η*, *-ο*, *λογικός*, *-ή*, *-ό*, *αξιοσημείωτος*, *-η*, *-ο*, Crismore κ.ά. 1993: 53, Hyland 1999: 104, Hyland 2005a: 180, Hyland 2005b: 53).

Ωστόσο, κατά τη διερεύνηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας, εντοπίστηκαν και λεπτομερείς ταξινομίες των δεικτών διάθεσης/στάσης (με βάση συντακτικά, σημασιολογικά και πραγματολογικά κριτήρια). Αναλυτικά, μία ερευνητική

προσπάθεια (Κουτσαντώνη 2004, Koutsantoni 2004, 2007) είναι η ομαδοποίησή τους με συντακτικά και πραγματολογικά κριτήρια και η ανάλυση των πραγματολογικών λειτουργιών τους με βάση τη θεωρία αποτίμησης (appraisal) (Martin 2000, White 2003). Στην εν λόγω ταξινόμια, οι δείκτες διάθεσης ομαδοποιήθηκαν σε τέσσερις κατηγορίες: αξιολογικά επίθετα (evaluative adjectives, π.χ. *ενδιαφέρων, σημαντικός*), τροπικά, ποσοτικά, ενισχυτικά (intensifying) επιρρήματα (π.χ. *εξαιρετικά*)⁸⁴, επιρρήματα που εκφράζουν στάση ως προς τη διάθεση (attitudinal stance adverbs, π.χ. *δυστυχώς*), λέξεις-φράσεις που εκφράζουν υποχρέωση και αναγκαιότητα (π.χ. *το τροπικό πρέπει* με την έννοια της υποχρέωσης και εκφράσεις που δηλώνουν αναγκαιότητα) και, τέλος, στρατηγικές εκφράσεις αρνητικής αξιολόγησης άλλων ερευνών. Ωστόσο, στην εν λόγω ερευνητική προσπάθεια δεν περιλαμβάνονται τα ουσιαστικά ως γλωσσικά στοιχεία που εκφράζουν στάση (π.χ. *σημασία, έλλειψη, περιορισμός*), όπως έχει αναδειχθεί στη συναφή βιβλιογραφία (π.χ. Charles 2003, Dueñas 2010, Sorayyaei & Azirah 2019).

Ενδιαφέρουσα είναι η κατηγοριοποίηση των δεικτών διάθεσης και με βάση τις έννοιες (values) που εκφράζουν (Dueñas (2010)). Συγκεκριμένα, η Dueñas (2010), απλοποιώντας την ταξινόμια των Swales και Burke (2003), ομαδοποίησε τους δείκτες διάθεσης, με βάση τις έννοιες που εκφράζουν, σε τρεις κατηγορίες. Στην πρώτη εντάσσονται γλωσσικά στοιχεία τα οποία εκφράζουν κρίση-εκτίμηση του ομιλητή (assessment). Πιο συγκεκριμένα, με τη χρήση των εν λόγω δεικτών, υπογραμμίζονται συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά-ιδιότητες των οντοτήτων που αξιολογούνται, όπως η καινοτομία/η πρωτοτυπία, η εγκυρότητα, η συνέπεια, η χρησιμότητά τους (Dueñas 2010: 65)⁸⁵. Η συγκεκριμένη κατηγορία αντιπροσωπεύεται, κυρίως, από αξιολογικά επίθετα (π.χ. *καλός, καλύτερος, αποτελεσματικός*) και, λιγότερο συχνά, από επιρρήματα-επιρρηματικά στοιχεία (π.χ. *ωφέλιμα, χρήσιμα*) που εκφράζουν αξιολογικές κρίσεις (evaluative adverbs, Koutsantoni 20007: 137). Στην ίδια κατηγορία εντάσσονται και ουσιαστικά που δηλώνουν στάση/αξιολογικές έννοιες (π.χ. *έλλειψη, περιορισμός*). Η δεύτερη κατηγορία του θεωρητικού προτύπου της Dueñas (2010) αντιπροσωπεύεται από γλωσσικά στοιχεία τα οποία εκφράζουν σημασία/σπουδαιότητα (significance). Κατά κύριο λόγο, είναι επίθετα (π.χ.

⁸⁴ Τα ενισχυτικά επιρρήματα, στην παρούσα διδακτορική διατριβή, δεν θεωρήθηκαν δείκτες στάσης. Δεδομένου ότι ενισχύουν την αξιολόγηση που γίνεται με τα επίθετα (Κουτσαντώνη 2004: 316), εντάχθηκαν στην κατηγορία των εμφατικών στοιχείων που επιτείνουν τη σημασία της παρακείμενης λέξης (attribute-oriented boosters) (Κεφάλαιο 3).

⁸⁵ Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται και όσα γλωσσικά στοιχεία εκφράζουν περιορισμούς - κενά, τα οποία σε άλλες ταξινομίες (Sorayyaei & Azirah 2019) αποτελούν ξεχωριστή κατηγορία.

σημαντικός) και, λιγότερο συχνά, ουσιαστικά (π.χ. *σημασία*). Στην τρίτη κατηγορία εντάσσονται γλωσσικά στοιχεία τα οποία εκφράζουν προσωπικές κρίσεις που αναφέρονται στην περιοχή του συναισθήματος (emotional judgements). Πιο συγκεκριμένα, όπως διαπιστώνεται από τα παραδείγματα, εκφράζουν αμιγώς συναισθήματα (π.χ. *ευτυχώς / δυστυχώς*) ή κρίσεις που εμπίπτουν στη σημασιολογική περιοχή των προσδοκιών (π.χ. *παραδόξως*). Τα γλωσσικά στοιχεία που εντάσσονται στην εν λόγω κατηγορία ανήκουν στη γραμματική κατηγορία των επιρρημάτων⁸⁶ και των επιθέτων.

Αξίζει να αναφερθεί η κατηγοριοποίηση των δεικτών διάθεσης και με βάση το στοιχείο στο οποίο αποδίδονται, η οποία εφαρμόστηκε στο είδος του ερευνητικού άρθρου (Thetela 1997). Συγκεκριμένα, με βάση το στοιχείο⁸⁷ που αξιολογείται κάθε φορά, προτάθηκε η ενδιαφέρουσα διάκριση σε *αξιολόγηση που είναι προσανατολισμένη στην έρευνα* (research-oriented evaluation) και σε *αξιολόγηση που είναι προσανατολισμένη στο θέμα* (topic-oriented evaluation). Η *αξιολόγηση που είναι προσανατολισμένη στην έρευνα* αναφέρεται σε ερευνητικές οντότητες (research entities), σε στοιχεία που σχετίζονται άμεσα με το ερευνητικό άρθρο και τον σκοπό του (Thetela 1997: 104), δηλαδή με την ίδια την έρευνα (π.χ. αποτελέσματα, μεθόδους, ερευνητική διαδικασία). Η *αξιολόγηση που είναι προσανατολισμένη στο θέμα* (topic-oriented evaluation) αναφέρεται σε στοιχεία που σχετίζονται με την περιοχή (area) η οποία περιγράφεται και διερευνάται στο ερευνητικό άρθρο παρά στην ίδια την έρευνα ή το αποτέλεσμα της ερευνητικής αναζήτησης. Στην πρώτη περίπτωση, δηλαδή, ο γράφων σχολιάζει την έρευνα, ενώ στη δεύτερη τον κόσμο (Thetela 1997: 104-105).

5.1.3. Εξέταση των δεικτών διάθεσης σε συγκεκριμένα είδη κειμένων

Οι δείκτες στάσης/διάθεσης, όπως ορίστηκαν από τον Hyland (π.χ. 2005b), έχουν συγκεντρώσει το ενδιαφέρον των γλωσσολόγων που μελέτησαν τα χαρακτηριστικά ειδών του επιστημονικού-ακαδημαϊκού λόγου. Οι περισσότερες γλωσσολογικές μελέτες έχουν επικεντρωθεί σε γραπτά ακαδημαϊκά είδη και, πιο συγκεκριμένα, στο είδος του ερευνητικού άρθρου, στο οποίο διερευνήθηκαν η συχνότητα, η χρήση και οι πραγματολογικές λειτουργίες των δεικτών διάθεσης (π.χ. Hyland 1998c, 1999, 2000,

⁸⁶ Τα επιρρήματα αυτής της κατηγορίας αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτών που έχουν χαρακτηριστεί *επιρρήματα που εκφράζουν στάση ως προς τη διάθεση* (attitudinal stance adverbs, Conrad-Biber 2000: 60).

⁸⁷ Ο ακριβής όρος είναι: «αξιολογούμενη οντότητα» (evaluated entity, Thetela 1997: 103).

2005b, Koutsantoni 2004). Από διεπιστημονικές συγκρίσεις (π.χ. Hyland 1998c, 1999, 2000, 2005b), διαπιστώθηκε ότι η χρήση των δεικτών διάθεσης στον ακαδημαϊκό λόγο καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τον επιστημονικό κλάδο. Συγκεκριμένα, από συγκριτικές παρατηρήσεις στις θεωρητικές και στις θετικές επιστήμες, προέκυψε ότι οι δείκτες διάθεσης χρησιμοποιούνται πιο συχνά στα ερευνητικά άρθρα των θεωρητικών επιστημών. Η διαφορά αυτή αποδίδεται στις διαφορετικές αξίες και αντιλήψεις μεταξύ θεωρητικών και θετικών επιστημών, οι οποίες, συνεπώς, επηρεάζουν τη χρήση των διαπροσωπικών γλωσσικών στοιχείων, όπως των εν λόγω γλωσσικών δεικτών (Dueñas 2010: 51).

Στο πλαίσιο της διερεύνησης των δεικτών διάθεσης/στάσης στο εν λόγω κειμενικό είδος, το ενδιαφέρον έχει στραφεί και σε συγκεκριμένα αξιολογικά στοιχεία, κυρίως στα αξιολογικά επίθετα (evaluative adjectives), με την παράλληλη διεξαγωγή συγκρίσεων μεταξύ του ερευνητικού άρθρου και προφορικών ακαδημαϊκών ειδών λόγου (π.χ. Swales & Burke 2003).

Μικρότερο είναι το ερευνητικό ενδιαφέρον για τα προφορικά είδη κειμένων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει εκδηλωθεί για το είδος της διάλεξης (lecture) στο οποίο έχουν διερευνηθεί -ενδεικτικά- οι λεξικογραμματικές δομές με τις οποίες οι ομιλητές εστιάζουν την προσοχή των ακροατών στις σημαντικές πληροφορίες (Camiciottoli 2004, Deroey & Taverniers 2012). Στο είδος της ακαδημαϊκής παρουσίασης φοιτητών (students' presentation), ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι συγκριτικές παρατηρήσεις μεταξύ των δεικτών διάθεσης και των δεικτών οι οποίοι απευθύνονται στο ακροατήριο με γλωσσικά εκπεφρασμένο τρόπο (engagement markers) (Mameghani 2017).

Από τη διερεύνηση της επιστημονικής βιβλιογραφίας, διαπιστώθηκε ότι δεν έχουν διεξαχθεί εργασίες οι οποίες να συσχετίζουν τη χρήση των δεικτών διάθεσης με τις λειτουργίες τους σε συγκεκριμένες οργανωτικές ενότητες προφορικών ακαδημαϊκών ειδών λόγου, όπως είναι η προφορική ανακοίνωση σε συνέδριο.

5.2. Το θεωρητικό μοντέλο της παρούσας διδακτορικής διατριβής για την εξέταση των δεικτών διάθεσης

Οι δείκτες διάθεσης είναι ο τρίτος μηχανισμός που εξετάζεται στο πλαίσιο της διερεύνησης αυτών με τους οποίους επιτυγχάνεται η εκπεφρασμένη αλληλεπίδραση του γράφοντος με τους αποδέκτες του (interactional metadiscourse). Στην παρούσα

διατριβή, αναζητήθηκαν τα γλωσσικά λεξικά στοιχεία που δείχνουν διάθεση με εκπεφρασμένο γλωσσικά τρόπο (explicit attitude markers/explicit attitudinal lexis),

Αφετηρία για την αναζήτηση και τον εντοπισμό των γλωσσικών στοιχείων που λειτουργούν ως δείκτες διάθεσης αποτέλεσε το θεωρητικό πρότυπο του Hyland (Hyland 1999: 104, 2000:113, 2005a: 180, 2005b: 53). Στη συνέχεια, εφαρμόστηκε το μεθοδολογικό πρότυπο της Dueñas (2010), στο οποίο οι δείκτες διάθεσης κατηγοριοποιούνται με βάση τις έννοιες που εκφράζουν καθώς και τις οντότητες (entities) στις οποίες αυτές αποδίδονται (*διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα*, research-oriented attitude ή *διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα* topic-oriented attitude), κατά το πρότυπο της Thetela (1997). Η υιοθέτηση του συγκεκριμένου προτύπου κρίνεται κατάλληλη για την εξέταση των δεικτών διάθεσης, καθώς, με την εφαρμογή του, δίνεται η δυνατότητα να εντοπιστούν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους -τόσο ως προς τις έννοιες που αυτοί εκφράζουν όσο και ως προς τα στοιχεία στα οποία αυτές αναφέρονται. Περαιτέρω, δίνεται η δυνατότητα να αναδειχθούν οι συγκεκριμένες παράμετροι βάσει των οποίων διαφοροποιούνται στα δύο δείγματα των ομιλιών σε συνάρτηση με τις επιμέρους οργανωτικές ενότητές τους.

Οι κατηγορίες των εννοιών που προτείνονται στο συγκεκριμένο μεθοδολογικό πρότυπο θεωρούνται εύληπτες και, παράλληλα, αντιπροσωπευτικές, ώστε να καλύπτουν όλο το εύρος των εννοιών που εντοπίστηκαν στο δείγμα των ομιλιών της παρούσας διδακτορικής διατριβής. Επιπροσθέτως, η διάκριση που υιοθετείται στο ίδιο πρότυπο σε *διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα* και *διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα* έχει θεωρηθεί απολύτως εύστοχη για τις εφαρμοσμένες επιστήμες (Dueñas 2010: 57), καθώς σε αυτές είναι ευδιάκριτη η διάκριση ανάμεσα σε στοιχεία που σχετίζονται με την έρευνα (αποτελέσματα, μέθοδοι, ερευνητική διαδικασία, παρελθούσα και μελλοντική συναφή έρευνα) και στοιχεία που σχετίζονται με την ερευνητική περιοχή στην οποία ανήκει η συγκεκριμένη έρευνα (παρ. 5.1.2). Έτσι, στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, στις οποίες παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας έρευνας που διεξήχθη είτε σε πειραματικό επίπεδο με την εφαρμογή μιας ιατρικής μεθόδου είτε σε θεωρητικό επίπεδο με τη μελέτη της επιστημονικής βιβλιογραφίας, η διάκριση αυτή κρίνεται απολύτως πρόσφορη.

Με την εφαρμογή του μεθοδολογικού προτύπου της Dueñas στην παρούσα διδακτορική διατριβή, οι δείκτες διάθεσης διακρίθηκαν σε τρεις κατηγορίες. Στην πρώτη εντάχθηκαν όσα γλωσσικά στοιχεία εκφράζουν κρίση-εκτίμηση (assessment) και προβάλλουν θετικές ή αρνητικές έννοιες. Σε αυτή την κατηγορία, δηλαδή,

εξετάζονται δείκτες διάθεσης που τοποθετούν τις αξιολογήσεις τους στην κλίμακα καλό-κακό (value) (Hunston 1993: 196, Hunston & Thompson 2000: 22-26).

Στη δεύτερη κατηγορία, εντάχθηκαν δείκτες διάθεσης οι οποίοι εκφράζουν την έννοια *σημαντικό*. Κατά κύριο λόγο, την έννοια αυτή εκφράζουν το επίθετο *σημαντικός* και το ουσιαστικό *σημασία*. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι, στην παρούσα διδακτορική διατριβή, το επίθετο *σημαντικός* θεωρήθηκε ότι λειτουργεί ως δείκτης διάθεσης μόνο όταν αναφέρονται σε οντότητες του κειμένου/του κόσμου (π.χ. *σημαντικό ιατρικό εργαλείο*).

(1) *Αλλά, βέβαια, εκεί η χειρουργική δυνατότητα και τα εργαλεία που χρησιμοποιούσε ήταν σημαντικά.*

Όταν χαρακτηρίζει ως σημαντικά συγκεκριμένα σημεία/εκφωνήματα του κειμένου (π.χ. *ένα σημαντικό σημείο*), εξετάστηκε ως στοιχείο ξεχωριστής, διακριτής κατηγορίας, η οποία έχει αναφερθεί στη συναφή βιβλιογραφία ως «δείκτες που εστιάζουν την προσοχή του ακροατηρίου στο σημαντικό» (audience-oriented relevance markers, Camiciottoli 2004, Deroey & Taverniers 2012). Η απόφαση αυτή στηρίχθηκε στο γεγονός ότι η αξιολόγηση με βάση την παράμετρο του σημαντικού δεν αφορά μόνο σε οντότητες που ο ίδιος ο ομιλητής αναφέρει στον λόγο του. Μπορεί, δηλαδή, να αξιολογούνται ως σημαντικά συγκεκριμένα εκφωνήματα-σημεία του λόγου του, που έχουν προηγηθεί ή που παρουσιάζονται στη συνέχεια -είτε λεκτικά είτε/και οπτικά (Hunston 1993: 198, Hunston & Thompson 2000: 24).

Στην τρίτη κατηγορία δεικτών διάθεσης στην παρούσα διδακτορική διατριβή, εντάσσονται γλωσσικά στοιχεία τα οποία εκφράζουν συναίσθημα/κρίσεις που άπτονται της περιοχής τού συναισθήματος (emotional judgements, π.χ. *ευτυχώς / δυστυχώς*).

Παράλληλα, με βάση το ίδιο μεθοδολογικό πρότυπο της Dueñas, διερευνήθηκε σε ποιες οντότητες αποδίδονται οι έννοιες που οι δείκτες διάθεσης εκφράζουν. Με βάση αυτή την παράμετρο, κατηγοριοποιήθηκαν σε αυτούς που εκφράζουν *διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα* και σε αυτούς που εκφράζουν *διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα*. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η διάκριση αυτή, η οποία έχει εφαρμοστεί στις εφαρμοσμένες επιστήμες, στην παρούσα διδακτορική διατριβή επιχειρήθηκε να εφαρμοστεί και στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, παρότι στις περισσότερες από αυτές οι ομιλητές δεν παρουσιάζουν τα αποτελέσματα μιας έρευνας, αλλά εκφράζουν σκέψεις γύρω από κάποιο θεωρητικό ζήτημα της Λογοτεχνίας. Η απόφαση αυτή υπαγορεύθηκε από την

ανάγκη να διεξαχθούν διεπιστημονικές συγκρίσεις και να επιτευχθεί αντιστοιχία με τους άλλους γλωσσικούς μηχανισμούς (μετριαστικούς, εμφατικούς) με τους οποίους επιτυγχάνεται η εκπεφρασμένη αλληλεπίδραση του γράφοντος με τους αποδέκτες του (interactional metadiscourse).

Συγκεκριμένα, στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων στις οποίες κατατίθενται σκέψεις με θεωρητικό υπόβαθρο χωρίς να έχει διεξαχθεί κάποια έρευνα, δείκτες διάθεσης που εκφράζουν *στάση/διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα* (research-oriented attitude) θεωρήθηκαν όσοι σχετίζονται άμεσα με το αντικείμενο διερεύνησης της ομιλίας. Δείκτες που εκφράζουν *στάση/διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα* (topic-oriented attitude) θεωρήθηκαν όσοι αναφέρονται σε στοιχεία που σχετίζονται με την ευρύτερη περιοχή στην οποία ανήκει η προφορική ανακοίνωση, αλλά δεν αποτελούν την ίδια την έρευνα ή το αποτέλεσμα της ερευνητικής αναζήτησης. Λόγω της θεματικής ευρύτητας των προφορικών ανακοινώσεων που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, οι δείκτες αυτοί αναφέρονται σε στοιχεία που σχετίζονται με την περιοχή στην οποία εντάσσεται η ανακοίνωση, δηλαδή με τον χώρο της Λογοτεχνίας (π.χ. λογοτεχνικές μορφές, λογοτεχνικές δημιουργίες) αλλά και σε πολλά στοιχεία τού κόσμου μας. Άλλωστε, όπως έχει διαπιστωθεί, οι δείκτες που εκφράζουν «στάση/διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα» μπορεί να αναφέρονται σε οποιοδήποτε στοιχείο, ενώ, επιπροσθέτως, με αυτούς εκφράζεται εύρος αξιολογικών εννοιών, γεγονός που καθιστά πολύ δύσκολη την κατηγοριοποίησή τους (Thetela 1997: 115).

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, προκειμένου να επικυρωθεί ότι τα γλωσσικά στοιχεία που επελέγησαν λειτουργούν ως δείκτες διάθεσης, σημαντική ήταν η συνεξέταση του περικειμένου. Για παράδειγμα, το επίθετο *σημαντικός* δεν περιελήφθη στην κατηγορία των εν λόγω μηχανισμών, όταν, με τη συνεξέταση του περικειμένου, ιδίως σε συνδυασμό με το επίρρημα *στατιστικά*, φαίνεται ότι χρησιμοποιείται ως ειδικός επιστημονικός όρος, με τη σημασία τού «στατιστικά σημαντικός». Ομοίως, στους δείκτες διάθεσης δεν περιελήφθη το επίρρημα *σημαντικά* σε περιβάλλοντα στα οποία χρησιμοποιείται ως ειδικός επιστημονικός όρος.

(2) Διαπιστώσαμε μια στατιστικά σημαντική αύξηση των αποπρωτικών κντάρων όσο εξελίσσεται η κύηση.

(3) Η έκβαση των αποπτωτικών κυττάρων στις παλίνδρομες εκτρώσεις είναι σημαντικά πιο μεγάλη συγκριτικά με τις υγιείς κήσεις.

Ο ρόλος του γλωσσικού περιβάλλοντος είναι διαφωτιστικός, προκειμένου να διαπιστωθεί όχι μόνο ποια γλωσσικά στοιχεία λειτουργούν ως δείκτες διάθεσης αλλά και εάν εκφράζουν θετικές ή αρνητικές έννοιες. Στο παρακάτω εκφώνημα, το επίθετο *παρηγορική* θεωρήθηκε δείκτης διάθεσης που εκφράζει αρνητική έννοια όχι μόνο λόγω της σημασίας του στη συγκεκριμένη επιστήμη αλλά και λόγω του γλωσσικού περιβάλλοντος και της κειμενικής θέσης όπου εντοπίζεται. Πιο αναλυτικά, συνοδεύεται και από άλλους, παρεμφερείς ως προς τη λειτουργία, γλωσσικούς μηχανισμούς (π.χ. *φτωχή πρόγνωση*) και, επιπλέον, εντοπίζεται σε κειμενική ενότητα στην οποία ο ομιλητής δικαιολογεί την ενασχόλησή του με το θέμα επισημαίνοντας προβλήματα στο χώρο του.

(4) Η πρόγνωση είναι γενικά φτωχή και οι περισσότεροι ασθενείς αντιμετωπίζονται με παρηγορική χημειοθεραπεία.

Ομοίως, στο παρακάτω εκφώνημα, το ότι η μετοχή *απλουστεύοντας* έχει θετική αξιολογική χροιά διαφαίνεται από τη χρήση της σε γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο επιλέγονται δείκτες διάθεσης με θετική σημασία (π.χ. *αυξημένη ακρίβεια*) και, ταυτόχρονα, στην οργανωτική ενότητα στην οποία προβάλλεται ο σκοπός της εργασίας, ο οποίος είναι, εκ των πραγμάτων, θετικός.

(5) Σκοπός της μελέτης μας ήταν να εντοπίσουμε στην ανθρώπινη ωοθήκη συγκεκριμένα περιφραστικά δεδομένα, που θα δίνουν τη δυνατότητα διάγνωσης τερατωμάτων στην ανθρώπινη ωοθήκη κατά τη διενέργεια υπερηχογραφικής εκτίμησης του έσω γεννητικού συστήματος στοχεύοντας έτσι στην αυξημένη διαγνωστική ακρίβεια, αλλά, παράλληλα, απλουστεύοντας τη μέθοδο ακόμα και στα χέρια μη έμπειρων υπερηχογραφιστών.

Στο παράδειγμα που ακολουθεί, ο ρόλος του γλωσσικού περιβάλλοντος είναι καθοριστικός για την ανάδειξη της (ιδιαίτερης) σημασίας του αξιολογικού επιθέτου *ακραίος*. Όπως αναδεικνύεται, δηλαδή, από τη χρήση του στο συγκεκριμένο γλωσσικό περιβάλλον, το επίθετο *ακραίος* έχει θετική αξιολογική σημασία και, επιπροσθέτως, προβάλλει εμφατικά και καθ' υπερβολή τη (μαγική) ικανότητα του ποιητή.

(6) Αυτή τη στιγμή εκπληρώνεται ο ακραίος στόχος του ποιητή, που είναι όχι να περιγράψει τα πράγματα, λέει ο Σεφέρης, αλλά να τα δημιουργεί ονομάζοντάς τα και ακόμα εκπληρώνει το ακραίο όριο, που φτάνει στο ακραίο όριο να πει «γεννηθήτω το φως» και να γίνει φως.

5.3. Ανάλυση των δεδομένων

Στο παρόν κεφάλαιο, θα αναζητηθούν οι γλωσσικοί δείκτες που εκφράζουν στάση/διάθεση με εκπεφρασμένο γλωσσικά τρόπο (explicit attitude markers). Θα διερευνηθούν οι πιο συχνές έννοιες (θετικές - αρνητικές) τις οποίες εκφράζουν με τις αντίστοιχες λεξικές επιλογές καθώς και οι οντότητες (entities) στις οποίες αναφέρονται οι έννοιες αυτές. Παράλληλα, θα αναδειχθούν οι λειτουργίες που οι δείκτες διάθεσης επιτελούν στις συγκεκριμένες οργανωτικές ενότητες (κινήσεις και βήματα) που έχουν εντοπιστεί στο σώμα των προφορικών ανακοινώσεων από το συνέδριο της ιατρικής και από το συνέδριο των φιλολόγων και θα διεξαχθούν διεπιστημονικές συγκρίσεις.

5.3.1. Οι δείκτες διάθεσης στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής

Από την εξέταση των δεικτών διάθεσης στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, διαπιστώθηκε ότι πιο συχνά επιλέγονται αυτοί που αποτελούν την πρώτη κατηγορία, δηλαδή εκφράζουν εκτίμηση-κρίση (assessment). Από αυτούς, πιο συχνά εντοπίζονται όσοι προβάλλουν θετικές έννοιες, όπως ποιότητα, ευκολία, αποτελεσματικότητα, αξιοπιστία, αναδεικνύοντας ποιοτικά χαρακτηριστικά των οντοτήτων στις οποίες αναφέρονται. Με τη χρήση των δεικτών αυτών, εκφράζεται, κατά κύριο λόγο, «στάση/διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα» (research-oriented attitude), δεδομένου ότι αυτές οι οντότητες/τα στοιχεία σχετίζονται με την ίδια την έρευνα των ομιλητών (π.χ. αποτελέσματα, μέθοδο, ερευνητική διαδικασία, παρ. 5.1.2.).

Συγκεκριμένα, με δείκτες διάθεσης που προβάλλουν θετικές έννοιες, οι ομιλητές χαρακτηρίζουν τη διαδικασία/τη μέθοδο που ακολούθησαν

(7) Η μέθοδος αυτή είναι χαμηλού κόστους (=οικονομική), είναι ασφαλής, αποτελεσματική, δεν χρειάζεται αναισθησία [...] (μέθοδος)

καθώς και στοιχεία που σχετίζονται με αυτήν, όπως είναι το ιατρικό εργαλείο που χρησιμοποιήσαν.

(8) Αναπτύξαμε, λοιπόν, διάφορα κριτήρια βαθμολόγησης και, με τις καλύτερες βιολογικές καλλιέργειες και την ποιοτική επιλογή, φτάσαμε στο σημείο να έχουμε [...] (μέθοδος)

(9) Προτιμούμε τη λαπαροσκοπική λαβίδα, γιατί είναι σαφώς πιο εύκολο να τη χειριστείς. (μέθοδος)

Συνοφασμένη με την επαινετική αναφορά στη μέθοδο/τεχνική είναι η επιδοκιμαστική αναφορά στην επιστημονική ομάδα από την οποία εφαρμόστηκε (π.χ. ικανότητα, ευσυνειδησία των μελών της).

(10) *Λοιπόν, εδώ τοποθετείται (ενν. από τους συνεργάτες μου) ο πράσινος δακτύλιος τον οποίο είδατε προηγουμένως. Στη συνέχεια, αφού ελεγχθεί με γρήγορες κινήσεις [...] (μέθοδος)*

Χαρακτηριστική είναι αυτή η χρήση των δεικτών διάθεσης στην οργανωτική ενότητα της μεθόδου/της τεχνικής (K5B3) καθώς και στην καταληκτική κίνηση της αξιολόγησης της προσπάθειας/της εργασίας. Έτσι, υλοποιείται η πρόθεση των ομιλητών να προβάλουν την αξία της μεθόδου/της τεχνικής που προτείνουν ή/και της πορείας που ακολούθησαν και, συνεπώς, την αξία της εργασίας που διεκπεραίωσαν - μόνοι τους ή με την επιστημονική ομάδα τους.

Λιγότερο συχνά, δείκτες διάθεσης που προβάλλουν θετικά τη μέθοδο που ακολουθήθηκε εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της θετικής δικαιολόγησης (K4B2), στην οποία συνοδεύονται με δείκτες διάθεσης που προβάλλουν το σημαντικό (2η κατηγορία, παρ. 5.2). Έτσι, αναδεικνύεται η ανάγκη να εφαρμοστεί η μέθοδος που προτείνεται προς όφελος όλης της επιστημονικής κοινότητας.

(11) *Ως εκ τούτου, είναι πολύ σημαντική μια εξέταση, η οποία είναι χαμηλού κόστους, δεν είναι επεμβατική, είναι εύκολη στην εξέταση, ανεκτή από τη γυναίκα, με υψηλή διαγνωστική ακρίβεια, η οποία θα εκτελείται βάσει συγκεκριμένων⁸⁸ κριτηρίων. (θετική δικαιολόγηση)*

Στην κατηγορία των δεικτών διάθεσης που προβάλλουν θετικές έννοιες και είναι προσανατολισμένοι στην έρευνα περιλαμβάνονται και όσοι χαρακτηρίζουν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή της επιστημονικής εργασίας. Η θετική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων εντοπίζεται σε μεγάλη κειμενική έκταση των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου. Συγκεκριμένα, εντοπίζεται στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές περιγράφουν τη μέθοδο/την τεχνική που ακολούθησαν (εν είδει παρέκβασης) και, κυρίως, σε αυτήν στην οποία παρουσιάζουν τα αποτελέσματά τους (K6B1). Έτσι, αξιολογώντας θετικά τα αποτελέσματα που έλαβαν μετά την εφαρμογή της επιστημονικής εργασίας τους, υποβάλλουν στους ακροατές τους την αξία της μεθόδου που ακολούθησαν, η οποία είναι συνοφασμένη με την αξία της επιστημονικής εργασίας τους.

⁸⁸ Η λέξη «συγκεκριμένων» θεωρήθηκε ότι έχει αξιολογική θετική σημασία, δεδομένου ότι, στο συγκεκριμένο γλωσσικό περιβάλλον, δηλώνει κάτι που έχει καθοριστεί με ακρίβεια.

Πρόκειται για αποτελέσματα που οι ομιλητές έλαβαν με την εφαρμογή της μεθόδου τους

(12) [...] και εδώ είναι η συρραφή, ο οποία νομίζω ότι είναι αρκετά ικανοποιητική και πολύ αιμοστατική παρά το μέγεθος του ινομώματος. (μέθοδος)

(13) Πλήρης ογκομείωση επετεύχθη σε ένα ποσοστό 48,7%. (αποτελέσματα)

(14) Χαρακτηριστικό εύρημα ήταν [...] (αποτελέσματα)

αλλά και για αποτελέσματα που προσδοκούσαν ότι θα έχουν μετά την εφαρμογή της μεθόδου/ τεχνικής που προβάλλεται από τους ίδιους ως αξιόπιστη. Έτσι, οι σύνδεσμοι *ώστε, για να συνοδεύουν* κατ' επανάληψη δείκτες διάθεσης που προβάλλουν ένα θετικό αποτέλεσμα το οποίο αναμένεται να προκύψει.

(15) Τα αποτελέσματά μας, για να είναι αξιόπιστα, συγκρίθηκαν [...]

(16) Χρησιμοποιήσαμε το υπολογιστικό πρόγραμμα, *ώστε να έχουμε εξομάλυνση των αποτελεσμάτων και PCR.*

Στο πλαίσιο της ανάδειξης των αποτελεσμάτων τους, με τη χρήση δεικτών διάθεσης, οι ομιλητές αντιδιαστέλλουν συχνά θετικές έννοιες με τις αντίστοιχες αρνητικές, οι οποίες παραπέμπουν στην αντιδιαστολή παρελθόντος-παρόντος. Έτσι, αναδεικνύουν την αξία της επιστημονικής εργασίας τους και, συνεπώς, τη συμβολή τους στην επιστημονική πρόοδο.

(17) *Θα μπορούσε κανείς να πει ότι όλη αυτή η διαδικασία ήταν μέχρι σήμερα δύσκολη. Ωστόσο, όμως, αυτό φαίνεται να αλλάζει, γιατί [...] είναι πια πρακτικά εφικτή.*

Δείκτες διάθεσης που προβάλλουν θετικές έννοιες και είναι προσανατολισμένοι στην έρευνα χαρακτηρίζουν θετικά και τα κριτήρια βάσει των οποίων έγινε η επιλογή του ερευνητικού υλικού. Εντοπίζονται κατ' επανάληψη στην αντίστοιχη οργανωτική ενότητα και υπηρετούν την πρόθεση των ομιλητών να μεταδώσουν στους ακροατές τους το μήνυμα ότι μέριμνά τους ήταν να εξασφαλίσουν ένα σωστό αποτέλεσμα στηριζόμενοι σε αξιόπιστα κριτήρια επιλογής του υλικού τους υποβάλλοντας, συνακόλουθα, την αξιοπιστία της επιστημονικής ομάδας τους.

(18) Τα κριτήρια που θέσαμε για να μπουν οι ασθενείς μας στη μελέτη ήταν [...] να έχουν παρουσιάσει μια πλήρη ύφεση και να έχουν ένα ελεύθερο νοσοδιάστημα πάνω από 6 μήνες, να έχουν μια καλή και πλήρη περιγραφή του ιστορικού του χειρουργείου [...] (κριτήρια)

Σε κάποια εκφωνήματα, μάλιστα, ο συσχετισμός σωστών κριτηρίων με ένα θετικό αποτέλεσμα είναι ρητά εκπεφρασμένος.

(19) Ποια είναι τα σωστά κριτήρια που θα μας εξασφαλίσουν ένα καλό αποτέλεσμα; (κριτήρια)

Ο συσχετισμός των σωστών κριτηρίων με την αξιοπιστία της επιστημονικής ομάδας υπονοείται και μέσα από τη χρήση ρηματικών τύπων α' εγκλειστικού προσώπου ή και με τη ρητή έκφραση της σημασίας εξαγωγής ενός σωστού αποτελέσματος.

(20) Σημασία έχει ένα σωστό αποτέλεσμα. (κριτήρια)

Παρεμφερής είναι η λειτουργία των ίδιων δεικτών διάθεσης στην οργανωτική ενότητα στην οποία παρουσιάζεται το υλικό (K5B4). Η χρήση τους σε αυτή είναι αριθμητικά περιορισμένη, ενώ, παράλληλα, η ανάδειξη της αξιοπιστίας της επιστημονικής ομάδας επιτυγχάνεται με έμμεσο τρόπο, δεδομένου ότι δεν εντοπίζονται ρηματικοί τύποι α' εγκλειστικού πληθυντικού προσώπου.

(21) Είχαν ιστολογική εξέταση της υποτροπής για να τις συμπεριλάβουμε στην ανάλυση και σαφώς είχαν καλή γενική κατάσταση. (υλικό)

(22) Παράλληλα, για σύγκριση των αποτελεσμάτων, έγινε η ίδια διαδικασία και σε 20 άριστα επίσης μορφολογικώς έμβρυα. (υλικό)

Τέλος, δείκτες διάθεσης που προβάλλουν θετικές έννοιες θεωρούνται ότι είναι «προσανατολισμένοι στην έρευνα», όταν επιλέγονται από τους ομιλητές, για να αναφερθούν επαινετικά σε επιστημονικές εργασίες συναφείς με το θέμα που πραγματεύονται. Όπως διαπιστώθηκε στη συναφή βιβλιογραφία (Κουτσαντώνη 2004: 316, Koutsantoni 2007: 137), με τη χρήση επιθέτων οι επιστήμονες αξιολογούν και προηγούμενες μελέτες/εργασίες, με αποτέλεσμα να προβάλλεται με έμφαση η διακειμενική τοποθέτησή τους (intertextual positioning) και ο βαθμός στον οποίο υιοθετούν ή απορρίπτουν άλλες απόψεις. Στο δείγμα των ομιλιών που δόθηκαν στο ιατρικό συνέδριο, η συγκεκριμένη χρήση των δεικτών διάθεσης εντοπίζεται στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές παρουσιάζουν αποτελέσματα από τη μελέτη της συναφούς με το θέμα βιβλιογραφίας (K6B1). Με τη θετική αξιολόγηση των συναφών μελετών, δεν εκφράζουν μόνο την επιστημονική ευρύτητά τους μέσα από τη διακειμενική τοποθέτησή τους αλλά και τον υψηλό βαθμό αποδοχής των επιστημονικών απόψεων των συναδέλφων τους.

(23) Αυτή η μελέτη είναι εξαιρετικά καλή μελέτη.

Στην οργανωτική ενότητα του σχολιασμού των αποτελεσμάτων (K6B2), η θετική αξιολόγηση των συναφών επιστημονικών μελετών εντοπίζεται, όταν οι ομιλητές συσχετίζουν τα αποτελέσματά τους με αυτές. Έτσι, προωθείται η πρόθεσή τους να υποστηρίξουν τα αποτελέσματά τους θεμελιώνοντάς τα επιστημονικά και, έμμεσα, να υποβάλουν στους ακροατές την αξία της εργασίας τους.

Δείκτες διάθεσης που εκφράζουν κρίση-εκτίμηση δεν προβάλλουν μόνο θετικές έννοιες. Κάποιοι από αυτούς (οι οποίοι είναι αριθμητικά και λειτουργικά περιορισμένοι) προβάλλουν αρνητικές έννοιες, όπως *δυσκολία*, *πρόβλημα-έλλειψη*, *αυθαιρεσία*. Οι περισσότεροι από αυτούς εκφράζουν «αξιολόγηση/διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα» (topic-oriented attitude). Αναφέρονται, δηλαδή, σε οντότητες που δεν ανήκουν στη συγκεκριμένη ερευνητική εργασία, αλλά στον κόσμο και, συγκεκριμένα, σε θέματα/ στοιχεία από τον χώρο της ιατρικής (π.χ. *ωχρινική φάση*).

Οι δείκτες διάθεσης που προβάλλουν αρνητικές έννοιες και εκφράζουν «αξιολόγηση/διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα» συγκεντρώνονται κατά βάση στην οργανωτική ενότητα στην οποία οι ομιλητές επισημαίνουν κενά στον επιστημονικό χώρο/προβλήματα στον πραγματικό κόσμο (K4B1). Δεδομένου ότι η συγκέντρωση δεικτών στάσης/διάθεσης μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση της γενικότερης στάσης/διάθεσης που εκφράζεται σε ένα κείμενο, καθώς τα πολλά παραδείγματα λειτουργούν αθροιστικά το ένα με το άλλο (Hyland 2005b: 150), η συγκέντρωση δεικτών διάθεσης που προβάλλουν τις ίδιες αρνητικές έννοιες στην ίδια κειμενική ενότητα εκφράζει τη γενικότερη διάθεση/στάση που εκφράζεται σε αυτήν και αναδεικνύει τον ρητορικό στόχο της. Στα ακόλουθα παραδείγματα, που ελήφθησαν όλα από την ίδια οργανωτική ενότητα, η αυξημένη χρήση δεικτών διάθεσης που εκφράζουν αρνητικές έννοιες διαμορφώνει ένα ρητορικό αποτέλεσμα, το οποίο συνίσταται στην ανάδειξη ενός επιστημονικού προβλήματος προς επίλυση/ ενός ερευνητικού κενού, για το οποίο απαιτείται η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας, όπως είναι η επιστημονική εργασία που παρουσιάζεται. Όπως έχει επισημανθεί στη συναφή βιβλιογραφία (Dueñas 2010: 60), η αναφορά των ομιλητών σε ελλείψεις ή κενά που έχουν επισημάνει στον χώρο στον οποίο εντάσσεται η έρευνά τους τούς επιτρέπει να παρουσιάσουν τη δική τους έρευνα ως απαραίτητη και δικαιολογημένη.

(24) *Το γεγονός ότι έχουμε λόγους να υποστηρίξουμε τις αποφάσεις μας δεν αλλάζει το συμπέρασμα ότι οι αποφάσεις αυτές είναι αυθαίρετες. (κενά/προβλήματα)*

(25) Το θέμα είναι ότι η ωχρινική φάση έχει καταντήσει πολύπλοκη. (κενά/προβλήματα)

(26) [...] να συναγάγουμε συμπεράσματα βασιζόμενοι σε ανεπαρκείς αποδείξεις. (κενά/προβλήματα)

Όταν οι δείκτες διάθεσης που προβάλλουν αρνητικές έννοιες εκφράζουν «διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα», δηλαδή αναφέρονται σε στοιχεία τα οποία σχετίζονται με την ερευνητική εργασία («ερευνητικές οντότητες»), εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της μεθόδου/τεχνικής που ακολουθήθηκε. Με τη χρήση τους, οι ομιλητές αναφέρονται σε δυσκολίες που προέκυψαν -ενδεχομένως και απρόσμενα- κατά την εφαρμογή της μεθόδου τους και τις οποίες κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν. Έτσι, εκφράζουν την πραγματική κατάσταση με ειλικρίνεια και εντιμότητα (Hyland 2005: 80-81). Παράλληλα, εκφράζοντας τους περιορισμούς της εργασίας τους, φαίνονται αξιόπιστοι στους συναδέλφους τους (Dueñas 2010: 56).

(27) Αυτή η γυναίκα που -παρεμπιπτόντως- μεταγγίστηκε, γιατί είχε αρκετά επικίνδυνη απώλεια αίματος. (μέθοδος / τεχνική)

Στη διαπίστωση αυτή οδηγεί και ο εντοπισμός ρηματικών δομών με τις οποίες ο ομιλητής καταθέτει ως υποχρέωσή του την αναφορά του στις αρνητικές πτυχές του εγχειρήματός του και τη συνακόλουθη αντικειμενική παρουσίαση της κατάστασης.

(28) Θα πρέπει, όμως, να αναφέρουμε τη σοβαρή αυτή ενδομητρίωση, η οποία δυσκολεύει πολύ το χειρουργείο. (μέθοδος / τεχνική)

Συνήθως, με τη χρήση των εν λόγω δεικτών διάθεσης, υπονοείται η επιτυχής αντιμετώπιση των δυσκολιών και η υπέρβαση των περιορισμών, με αποτέλεσμα οι ομιλητές να υποβάλλουν στους αποδέκτες τους την αξία της επιστημονικής εργασίας τους.

(29) Οι συνθήκες ήταν πάρα πολύ δύσκολες. (μέθοδος / τεχνική)

Η τρίτη κατηγορία δεικτών, οι οποίοι εκφράζουν συναίσθημα / κρίσεις που άπτονται της περιοχής του συναισθήματος (παρ. 5.2) είναι εξαιρετικά περιορισμένη αριθμητικά, γλωσσικά και λειτουργικά. Περιορίζεται στη χρήση του επιρρήματος δυστυχώς, το οποίο εντοπίζεται μόνο στην οργανωτική ενότητα στην οποία ο ομιλητής επισημαίνει κενά στον επιστημονικό χώρο/προβλήματα στον πραγματικό κόσμο (K4B1). Με τη χρήση του, διακρίνεται η συναισθηματική συμμετοχή του ομιλητή στο πρόβλημα που καλείται να επιλύσει με την εργασία του.

(30) *Δυστυχώς, σπάνια οδηγεί στην πρώιμη διάγνωση.* (κενά στον επιστημονικό χώρο)

Συμπερασματικά, στις ομιλίες που δόθηκαν στο ιατρικό συνέδριο, σαφή υπεροχή ως προς τη χρήση και τη λειτουργία παρουσιάζουν οι δείκτες διάθεσης που εκφράζουν κρίση-εκτίμηση και προβάλλουν θετικά χαρακτηριστικά των οντοτήτων στις οποίες αναφέρονται. Επιπροσθέτως, οι δείκτες αυτοί εκφράζουν «διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα», δεδομένου ότι αναφέρονται σε οντότητες που σχετίζονται με την ίδια την εργασία, με στόχο να επισημάνουν (άμεσα ή έμμεσα) την αξία της. Όταν οι δείκτες διάθεσης προβάλλουν αρνητικές έννοιες, αναφέρονται, κυρίως, σε οντότητες που δεν σχετίζονται με την εργασία, αλλά με στοιχεία του κόσμου που μας περιβάλλει, προκειμένου οι ομιλητές να αναδείξουν ένα πρόβλημα/κενό στην αντιμετώπιση του οποίου συνέβαλαν με την εργασία τους.

5.3.2. Οι δείκτες διάθεσης στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων⁸⁹

Όπως διαπιστώθηκε στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, αριθμητικά υπερέχουν οι δείκτες διάθεσης της πρώτης κατηγορίας, δηλαδή όσοι εκφράζουν εκτίμηση-κρίση (assessment) υπογραμμίζοντας ποιοτικά χαρακτηριστικά των οντοτήτων στις οποίες αναφέρονται. Από αυτούς, πιο συχνή είναι η χρήση των δεικτών που προβάλλουν θετικές έννοιες. Στο δείγμα των προφορικών ανακοινώσεων που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, οι δείκτες αυτοί παρουσιάζουν μεγάλη γλωσσική ποικιλία, αναφέρονται σε εύρος διαφορετικών στοιχείων και εκφράζουν μεγάλο φάσμα αξιολογικών κρίσεων.

Οι περισσότεροι από τους δείκτες αυτούς εκφράζουν *διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα* (topic-oriented attitude), δηλαδή αναφέρονται σε στοιχεία που σχετίζονται με την περιοχή (area) στην οποία εντάσσεται η προφορική ανακοίνωση -δηλαδή με τον χώρο της Λογοτεχνίας-, αλλά δεν αποτελούν την ίδια την έρευνα (Thetela 1997: 104). Πιο συγκεκριμένα, στο δείγμα των προφορικών ανακοινώσεων που παρουσιάστηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων, οι

⁸⁹ Τα αξιολογικά στοιχεία που εντοπίστηκαν σε παραπομπές (citations) και τα οποία μαρτυρούν τρόπο θεώρησης άλλων φιλολόγων δεν συμπεριελήφθησαν στους δείκτες διάθεσης στην παρούσα διδακτορική διατριβή. π.χ. «Τι είναι η μαγεία; Σύμφωνα με τα λεξικά είναι η [...] ισχυρά επί της ψυχής επίδραση του κάλλους, η ηδονική και αισθητική απόλαυση.» Η απόφαση αυτή υπογορεύθηκε από τη διαπίστωση ότι σε συναφείς ερευνητικές εργασίες (π.χ. Dueñas 2010: 54, Sorayyaei & Azirah 2019: 158) τα αξιολογικά στοιχεία που περιλαμβάνονται σε παραπομπές δεν λαμβάνονται υπ' όψιν κατά την εξέταση της στάσης/αξιολόγησης που εκφράζεται στο κείμενο.

συγκεκριμένοι δείκτες αποδίδουν θετικούς χαρακτηρισμούς σε μορφές που παρήγαγαν έργο στον χώρο της Λογοτεχνίας/της ποίησης,

(31) *Λοιπόν, ο [...], ένας από τους μεγάλους θεωρητικούς που ανέφερα έλεγε ότι ο Ελύτης [...]* (γενίκευση του θέματος)

σε λογοτεχνικές δημιουργίες, οι οποίες, όμως, δεν αποτελούν αντικείμενο εξέτασης της συγκεκριμένης ομιλίας

(32) *[...] μια αυθαίρετη παραλλαγή του ωραίου εκείνου δημοτικού τραγουδιού που ορίζει τι είναι η αγάπη [...]* (γενίκευση του θέματος)

(33) *Σας θυμίζω το περίφημο επίγραμμα.* (γενίκευση του θέματος)

καθώς και, γενικότερα, σε πνευματικά έργα που σχετίζονται με τον χώρο της Λογοτεχνίας.

(34) *[...] ο οποίος μάς έχει δώσει αυτό το πολύ συστηματικό εγχειρίδιο, «Περί Ρητορικής»* (γενίκευση του θέματος)

Έτσι, μια μορφή/μία οντότητα από τον χώρο της Λογοτεχνίας συχνά προσδιορίζεται θετικά με ανάλογους δείκτες. Με αυτή τη χρήση, οι συγκεκριμένοι δείκτες εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος και φαίνεται να υλοποιούν την πρόθεση των ομιλητών να εκφράσουν τη θετική στάση τους για τον λογοτεχνικό χώρο που υπηρετούν και, κατ' επέκταση, να καλλιεργήσουν αντίστοιχη θετική στάση στους αποδέκτες του λόγου.

Λιγότερο συχνά, δείκτες διάθεσης που εκφράζουν θετικές έννοιες εντοπίζονται στην ίδια οργανωτική ενότητα (:γενίκευση του θέματος), όταν οι ομιλητές αναφέρονται σε θετικές ιδιότητες άλλων επιστημόνων. Αυτές οι θετικές ιδιότητες χαρακτηρίζουν συναδέλφους τους με τους οποίους υλοποίησαν το συγκεκριμένο εγχείρημα

(35) *Τον συντονισμό του εγχειρήματος από πλευράς Υπουργείου Παιδείας είχε με αξιέπαινη αποτελεσματικότητα η αποσπασμένη εκπαιδευτικός, κ. Βασιλική Σελιώτη.* (γενίκευση του θέματος)

ή άλλους ομιλητές, που πήραν τον λόγο στο συγκεκριμένο συνέδριο.

(36) *Τα εξετάζουμε λίγο διαφορετικά απ' ό,τι η αφηγηματολογία, ας πούμε, που ακούστηκαν πολύ ωραίες παρατηρήσεις από πλευράς της Ρητορικής.* (γενίκευση του θέματος)

Έτσι, με τη συγκεκριμένη χρήση των δεικτών διάθεσης, οι ομιλητές εκδηλώνουν συναδελφικό και επιστημονικό ήθος και εκφράζονται με τη δέουσα ακαδημαϊκή ευγένεια.

Στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, η θεματική ευρύτητα των προφορικών ανακοινώσεων που παρουσιάστηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων έχει ως επακόλουθο τη χρήση δεικτών διάθεσης που αναφέρονται σε ποικίλες οντότητες του εξωτερικού κόσμου. Η πρόσθετη γλωσσική ποικιλία που παρουσιάζουν και το γεγονός ότι δεν εντοπίζονται επαναλαμβανόμενες εκφράσεις / φραστικές δομές καθιστούν ιδιαίτερα δύσκολη την κατηγοριοποίησή τους. Η χρήση τους συναρτάται, κυρίως, με τον τύπο της ομιλίας (Κεφάλαιο 2).

Ειδικότερα, σε ομιλίες με θεωρητικό προσανατολισμό, όπως, για παράδειγμα, αυτές στις οποίες κατατίθενται σκέψεις για την αξία της Λογοτεχνίας, με δείκτες διάθεσης που προβάλλουν θετικές έννοιες προσδιορίζονται θετικά τα χαρακτηριστικά της Λογοτεχνίας (ή, ειδικότερα, της ποίησης) ή/και τα αποτελέσματα που μπορεί να έχει η ενασχόληση με αυτόν τον πνευματικό χώρο, τα οποία μπορεί να εκφράζονται και με πιο έμμεσο τρόπο.

(37) [...] με τη μαγική επενέργεια της ποίησης γεμίζει την ηχώ της σχολικής αίθουσας με την αρμονία της δημιουργίας. (ανάπτυξη του θέματος)

Η εμφατική προβολή της αξίας της Λογοτεχνίας με τη χρήση των αξιολογικών μηχανισμών συχνά συνοδεύεται με την αντιδιαστολή της προς τον δύσκολο κόσμο της πραγματικότητας. Από αυτή την αντιδιαστολή, βέβαια, αναδεικνύεται ο χώρος της Λογοτεχνίας, χάρη στην πληθώρα των δεικτών που προβάλλουν θετικές έννοιες και που αποδίδονται σε αυτόν.

(38) (Η Λογοτεχνία) διαθέτει για τον άνθρωπο ένα εσωτερικό πνευματικό καταφύγιο να δίνει διεξόδους στα προβλήματα που του γεννάει η πραγματικότητα [...]. Καταφεύγουμε στη λογοτεχνία, γιατί μας οδηγεί σε ένα πραγματικό ταξίδι, ένα ταξίδι πνευματικών αναζητήσεων και ποιητικών απολαύσεων, γιατί είναι ένα μορφωτικό αγαθό.

Με τους ίδιους δείκτες προσδιορίζονται και οι εκπρόσωποι της Λογοτεχνίας/ της ποίησης. Συχνά, η έκφραση θετικής στάσης αγγίζει τα όρια εκφραστικής υπερβολής -όπως διαμορφώνεται με τη χρήση δεικτών διάθεσης με έντονα θετικό σημασιολογικό φορτίο (για παράδειγμα, επίθετα υπερθετικού βαθμού)- και συνάδει με το γενικότερο ενθουσιαστικό ύφος των ομιλιών.

(39) [...] εκφράζει μια σχέση αρμονική, σχεδόν φυσική, του ποιητή με τον περιβάλλοντα κόσμο. (ανάπτυξη του θέματος)

(40) Είναι ένα πράγμα χωρίς βάρος ο ποιητής, ιπτάμενον και ιερόν, που δεν μπορεί να δημιουργεί προτού καταληφθεί από ένθεη μανία, προτού να αποτινάξει κάθε φρόνηση [...] (ανάπτυξη του θέματος)

Γενικότερα, στις ομιλίες με θεωρητικό προσανατολισμό, δείκτες διάθεσης που προβάλλουν θετικές έννοιες επιλέγονται από τους ομιλητές, για να χαρακτηρίσουν ποικίλες οντότητες του κόσμου μας. Με αυτή τη χρήση, αναδεικνύεται η γενικότερη θετική τοποθέτηση των ομιλητών απέναντι στη ζωή και στον κόσμο μας.

(41) [ενν. το θαυματοργό φίλι] είναι το πιο καινούργιο και αμεταχείριστο πράγμα που διαθέτουμε. (ανάπτυξη του θέματος)

(42) Ο ποιητικός βίοτοπος του πλατωνικού Ιωνα, με την πλούσια ανθοφορία και τις μελίρρυτες κρήνες, εκφράζει [...] (ανάπτυξη του θέματος)

Συμπερασματικά, σε ομιλίες με θεωρητικό προσανατολισμό, η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού δεικτών διάθεσης που εκφράζουν θετικές έννοιες στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος αναδεικνύει τη θετική τοποθέτηση των ομιλητών απέναντι στη Λογοτεχνία, τη ζωή και, γενικότερα, τον κόσμο που μας περιβάλλει. Παράλληλα, υπηρετείται, προωθείται και αναδεικνύεται το ενθουσιαστικό και συναισθηματικό ύφος των ομιλιών, το οποίο, άλλωστε, προσιδιάζει στον χώρο της Λογοτεχνίας.

Σε ομιλίες στις οποίες κατατίθενται προτάσεις για τη βελτίωση μιας εδραιωμένης (δυσάρεστης/προβληματικής) κατάστασης, δείκτες διάθεσης που εκφράζουν θετικές έννοιες χαρακτηρίζουν τα προσδοκώμενα θετικά αποτελέσματα είτε έμμεσα

(43) Είναι χρήσιμο [...] κάθε θεματικός άξονας να ανελίσσεται σπειροειδώς, καθώς ο μαθητής μεταβαίνει σε επόμενο επίπεδο τάξεων, πράγμα που τον καθιστά ωριμότερο να διεισδύει σε ειδικότερες και πιο σύμφωνες με την ηλικία του πτυχές.

είτε άμεσα με την παράλληλη έκφραση απόλυτης βεβαιότητας. Και στις δύο περιπτώσεις, αναδεικνύεται η αξία των προτάσεων που κατατίθενται.

(44) Πρώτα απ' όλα, θα επιφέρει μια καλύτερη ισορροπία ανάμεσα στην παλαιότερη και τη σύγχρονη λογοτεχνία. Δεύτερον, από παιδαγωγική και μαθησιακή άποψη, οι μαθητές θα οδηγηθούν με τρόπο πιο ομαλό και αβίαστο στα κείμενα [...]

Σε αυτού του τύπου τις ομιλίες, οι ίδιοι δείκτες επιλέγονται από τους ομιλητές και για να προβάλλουν τις προϋποθέσεις που θα έπρεπε -σε ιδανικές συνθήκες- να ισχύσουν, προκειμένου να επιτευχθούν τα θετικά αποτελέσματα που οι ίδιοι επιθυμούν. Σε αυτή την περίπτωση, εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στην οργανωτική

ενότητα των συστάσεων και, συγκεκριμένα, σε κατευθυντικά εκφωνήματα, με τα οποία ο ομιλητής αναφέρεται στις ενέργειες που πρέπει να γίνουν/στις συνθήκες που πρέπει να διαμορφωθούν, προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα στο πρόβλημα που πραγματεύεται.

(45) *Ο διδάσκων λογοτεχνία πρέπει να προσπαθεί να αναπτύξει στον νέο την έκθεση και, παράλληλα, να διαμορφώσει στον μαθητή μια αναγνωστική στάση με την κατάλληλη αναγνωστική άσκηση. (συστάσεις)*

(46) *Ο διδάσκων οφείλει να αξιοποιήσει με τρόπο δημιουργικό τα στοιχεία που διαθέτει, ώστε να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν βασικούς παράγοντες του ιστορικού και λογοτεχνικού πλαισίου της εποχής [...]* (συστάσεις)

(47) *[...] τα σχολικά εγχειρίδια πρέπει να ανανεώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα με βάση καινοτόμα προγράμματα. (συστάσεις)*

Από το σύνολο των δεικτών διάθεσης που εκφράζουν εκτίμηση-κρίση και προβάλλουν θετικές έννοιες, αυτοί που εκφράζουν *διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα* (research-oriented attitude) παρουσιάζουν χαμηλή χρήση στο δείγμα των ομιλιών που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων. Άλλωστε, μόνο δύο ομιλίες οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση μιας έρευνας. Στις προφορικές ανακοινώσεις με θεωρητικό χαρακτήρα, δείκτες που εκφράζουν «διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα» θεωρήθηκαν -στην παρούσα διδακτορική διατριβή- όσοι αναφέρονται σε στοιχεία που σχετίζονται άμεσα με το αντικείμενο διερεύνησης της ομιλίας, το οποίο μπορεί να είναι ένα λογοτεχνικό έργο ή μία λογοτεχνική μορφή. Με τη χρήση αυτών των δεικτών, σχολιάζονται επαινετικά ο δημιουργός (π.χ. ποιητής)/το λογοτεχνικό έργο (π.χ. ποίημα) γύρω από τα οποία αναπτύσσεται το κεντρικό θέμα της ομιλίας

(48) *Κορυφαίες συνθέσεις είναι ο Δωδεκάλογος του Γύφτου και η Φλογέρα του Βασιλιά, που γράφονται σε μία περίοδο απογοητεύσεων και ελπίδων για μια μελλοντική αναγέννηση. (γενίκευση του θέματος)*

(49) *Ο Κάλβος γίνεται ο άλλος δάσκαλος, που, χωρίς κραυγές, κάνει την υψηλή του ποίηση μια ουσιαστική αγωγή ελευθερίας. (γενίκευση του θέματος)*

μια βασική πτυχή/η κεντρική οντότητα/κάποιο στοιχείο του λογοτεχνικού έργου που αναλύεται.

(50) *Με αφορμή ένα όμορφο στα παιδικά μάτια έθιμο, εξιδανικεύεται το σύνολο της απολεσθείσας ζωής. (γενίκευση του θέματος)*

(51) *Η μυρωδιά, δηλαδή, είναι ένα μαγικό μέσο, για να ζυπνήσει η μνήμη του και ο κόσμος του.» (ανάπτυξη του θέματος)*

Με αυτή τη χρήση, οι δείκτες διάθεσης εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος, στην οποία οι ομιλητές προδιαθέτουν θετικά τους αποδέκτες τους για το θέμα και εξασφαλίζουν εκ των προτέρων το ενδιαφέρον τους. Στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, η χρήση των συγκεκριμένων δεικτών διάθεσης προωθεί την πρόθεση των ομιλητών να προβάλουν στοιχεία που συναποτελούν το θέμα και, συνεπώς, να αναδείξουν την αξία του και να τοποθετηθούν υπέρ αυτής.

Από το σύνολο των δεικτών διάθεσης που εκφράζουν κρίση-εκτίμηση, αυτοί οι οποίοι προβάλλουν αρνητικές έννοιες, όπως *πρόβλημα, ελλείψεις-κενά*, παρουσιάζουν χαρακτηριστικά υψηλή χρήση σε ομιλίες οι οποίες οργανώνονται γύρω από κάποιο πρόβλημα -που παρατηρείται στον χώρο της διδασκαλίας της Λογοτεχνίας- και τη συνακόλουθη κατάθεση σχετικών προτάσεων. Οι δείκτες αυτοί εκφράζουν *στάση/διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα*, καθώς, μέσω αυτών, αποδίδονται αρνητικά χαρακτηριστικά σε στοιχεία της πραγματικότητας/του κόσμου μας, τα οποία σχετίζονται με το πρόβλημα που θίγεται στην ομιλία. Για παράδειγμα, αρνητικά χαρακτηριστικά αποδίδονται σε πρακτικές/προσεγγίσεις που υιοθετούνται στο σχολικό μάθημα της Λογοτεχνίας και σε διδακτικά μέσα που χρησιμοποιούνται, όπως είναι τα σχολικά εγχειρίδια.

Η χρήση των συγκεκριμένων δεικτών στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών, προβάλλοντας τα προβλήματα - τα “κενά” που έχουν διαπιστώσει στη σχολική ή στην ευρύτερη (εκπαιδευτική) πραγματικότητα, να δημιουργήσουν το κατάλληλο πλαίσιο, ώστε να προετοιμάσουν τους ακροατές τους για τη διατύπωση των προτάσεων στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, ως λύση στο πρόβλημα που σκιαγραφούν.

(52) *Οικτρές οι απαντήσεις. Λοιπόν, κάτι πρέπει να γίνει [...]*» (γενίκευση του θέματος)

Η υψηλή συγκέντρωση των εν λόγω δεικτών στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών, προβάλλοντας αρνητικές πτυχές της πραγματικότητας, να καταστήσουν σαφή την αναγκαιότητα αντιμετώπισης των προβλημάτων με την παρουσίαση συναφών λύσεων. Πιο αναλυτικά, δείκτες διάθεσης που προβάλλουν αρνητικές έννοιες εντοπίζονται, όταν οι

ομιλητές σχολιάζουν (αρνητικά) άλλες προσεγγίσεις-ερμηνείες που έχουν δοθεί στο κείμενο που ανέλυσαν,

(53) Θεωρώ ότι δεν αρμόζει στη σύνθεση αυτή μια τόσο επιφανειακή προσέγγιση και ότι αδικεί τον ποιητή.» (ανάπτυξη του θέματος)

όταν αναφέρονται σε κακές πρακτικές/ εσφαλμένες αντιλήψεις που έχουν εντοπίσει στον χώρο της Λογοτεχνίας

(54) Η αναγνώριση, λοιπόν, κάθε κειμένου ως λογοτεχνικού απηχεί επικίνδυνη αντίληψη, που υποβαθμίζει το μάθημα [...] (ανάπτυξη του θέματος)

όταν αναφέρονται σε ελλείψεις-κενά που παρατηρούνται στον ίδιο χώρο (αποτέλεσμα της έλλειψης της απαιτούμενης επιστημονικής κατάρτισης)

(55) Η έλλειψη, ωστόσο, συστηματικής και οργανωμένης επιμόρφωσης και θεωρητικής στήριξης των εκπαιδευτικών είχε ως συνέπεια και στον τομέα αυτό η ενημέρωση για ζητήματα θεωρίας της Λογοτεχνίας και αξιοποίησής της στην ερμηνευτική και διδακτική προσέγγιση των κειμένων να είναι αποσπασματική, αντιφατική και, γενικά, ατελέσφορη.» (ανάπτυξη του θέματος)

αλλά και στα μειονεκτήματα των σχολικών εγχειριδίων.

(56) Ο αναγνώστης στις λίγες πια σελίδες των νέων βιβλίων εντοπίζει πολλά κείμενα παιδικής λογοτεχνίας, κείμενα μη καταξιωμένων λογοτεχνών, όπως και κείμενα ελασσόνων δημιουργών, τα οποία είναι ομολογουμένως απλοϊκά. Στη συνέχεια, διαπιστώνει ότι έχουν εξοβελιστεί ορισμένοι συγγραφείς ή ανθολογούνται συγγραφείς με απονευρωμένα αποσπάσματα, αποσπάσματα που εκφράζουν μονοδιάστατα τους δημιουργούς τους. (ανάπτυξη του θέματος)

(57) Πρώτον, τα συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής. Σε πλείστες περιπτώσεις, η ύλη των ανθολογίων δεν είναι καθ' αυτό λογοτεχνική. Ανάμεσα στα λογοτεχνικά κείμενα παρεμβάλλεται λογοτεχνική ύλη ή άλλου τύπου κείμενα άσχετα με τη λογοτεχνία.» (ανάπτυξη του θέματος)

Συνήθως, οι δείκτες αυτοί δεν έχουν αυτόνομη ύπαρξη, αλλά συνοδεύονται με δείκτες που προβάλλουν αντίστοιχες θετικές έννοιες. Έτσι, οι ομιλητές αντιπαραθέτουν τη δική τους άποψη/ερμηνεία/πρόταση ως θετική και αισιόδοξη προοπτική στο πρόβλημα που επισημαίνουν.

Δεύτεροι κατά σειρά συχνότητας είναι οι δείκτες διάθεσης της δεύτερης κατηγορίας, δηλαδή αυτοί οι οποίοι εκφράζουν το σημαντικό (παρ. 5.2.). Θεωρήθηκε ότι εκφράζουν στάση/διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα, καθώς, μέσω της χρήσης τους, χαρακτηρίζονται ως σημαντικά κάποια στοιχεία που αποτελούν το θέμα

της ομιλίας ή που σχετίζονται άμεσα με αυτό. Πιο συγκεκριμένα, οι εν λόγω δείκτες εντοπίζονται κατά βάση στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος και υπηρετούν τον στόχο των ομιλητών να σκιαγραφήσουν το ενδιαφέρον που παρουσιάζει το θέμα προδιαθέτοντας θετικά τους αποδέκτες του λόγου τους αναφορικά με αυτό.

(58) *Ο χώρος και ο χρόνος αποτελούν τις βασικές συντεταγμένες της κοινωνικής συγκρότησης.* (γενίκευση του θέματος)

Στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, οι ίδιοι δείκτες αποδίδουν ρητά τη σημασία της Λογοτεχνίας (που αποτελεί, άλλωστε, το κεντρικό θέμα του συνεδρίου)

(59) *Στα προγράμματα σπουδών και στα σχολικά βιβλία όλων των κρατών η λογοτεχνία κατέχει κεντρική θέση.»* (ανάπτυξη του θέματος)

ή τη σημασία στοιχείων (πραγμάτων-προσώπων) γύρω από τα οποία στρέφεται το θέμα της ομιλίας.

(60) *Ο Φουκώ, λόγου χάριν, κάνει λόγο για τη συγγραφική λειτουργία ως βασικό δομικό στοιχείο ενός κειμένου.* (ανάπτυξη του θέματος)

Έτσι, η χρήση των συγκεκριμένων δεικτών υπηρετεί την πρόθεση των ομιλητών να αναδείξουν άμεσα ή έμμεσα τη σπουδαιότητα του θέματος γύρω από το οποίο στρέφεται η ομιλία.

Τρίτοι κατά σειράς συχνότητας είναι οι δείκτες που εκφράζουν συναίσθημα/ κρίσεις που άπτονται της περιοχής τού συναισθήματος (emotion/emotional judgements). Τα γλωσσικά στοιχεία που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία δεν περιορίζονται στο επίρρημα *δυστυχώς*, αλλά περιλαμβάνουν και ρηματικούς τύπους που εκφράζουν αμιγώς συναίσθημα, όπως το ρήμα *αγαπώ*. Εντοπίζονται κατά βάση στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος και συμβάλλουν στην ανάδειξη της συναισθηματικής συμμετοχής του ομιλητή στο περιεχόμενο της ομιλίας του. Πιο αναλυτικά, το επίρρημα *δυστυχώς* εντοπίζεται σε εκφωνήματα στα οποία οι ομιλητές αναφέρονται στον περιορισμένο χρόνο που έχουν στη διάθεσή τους, εξαιτίας του οποίου δεν μπορούν να αναπτύξουν το θέμα στον βαθμό που ενδεχομένως θα ήθελαν.

(61) [...] *μπορούσαν να είναι με κριτήριο την εκφορά του λόγου και δυστυχώς δεν θα τα δούμε.* (γενίκευση του θέματος)

Ρηματικοί τύποι (π.χ. ρ. *αγαπώ*) εκφράζουν θετικά συναισθήματα των ομιλητών αναφορικά με τον χώρο της Λογοτεχνίας και -συνδυαστικά με άλλες γλωσσικές

επιλογές- αναδεικνύουν τη συναισθηματική διάσταση του λόγου. Τα συναισθήματα των ομιλητών για τον χώρο της Λογοτεχνίας κατατίθενται συχνά σε αντιδιαστολή προς τον δύσκολο κόσμο της πραγματικότητας, με αποτέλεσμα να εκφράζονται περισσότερο εμφατικά.

(62) *Αλήθειες καταθέτω, αλήθειες μάλλον σκληρές, που πρέπει κάποια στιγμή να ειπωθούν. Θα πει κανείς: Εμείς δίνουμε τον καλύτερό μας εαυτό, δίνουμε την ψυχή μας μες στην τάξη γι' αυτό το μάθημα που το αγαπούμε πολύ, που είναι πρώτο στην προτίμησή μας.»* (γενίκευση του θέματος)

5.3.3. Οι δείκτες που εστιάζουν την προσοχή του ακροατηρίου στο σημαντικό

Οι λεξικογραμματικοί μηχανισμοί που δείχνουν ρητά τη σημασία σημείων του κειμένου έχουν διερευνηθεί στη συναφή βιβλιογραφία ως μία αυτόνομη κατηγορία. Ο όρος που έχει καθιερωθεί είναι *δείκτες που τονίζουν τις σημαντικές πληροφορίες με προσανατολισμό προς το ακροατήριο* (audience-oriented relevance markers, (Camiciottoli 2004, Deroey & Taverniers 2012), δεδομένου ότι οι μηχανισμοί αυτοί έχουν σαφή προσανατολισμό προς το ακροατήριο και αυξημένη διαπροσωπική λειτουργία. Με τη χρήση τους, ο ομιλητής επιθυμεί να καθοδηγήσει τους αποδέκτες του στην προσπάθειά τους να ξεχωρίσουν τις (πιο) σημαντικές πληροφορίες αλλά και να αποδώσουν σε αυτές τη δέουσα σημασία. Έτσι, καλύπτει την ανάγκη τους να καθοδηγηθούν προκειμένου να διακρίνουν τις πιο σημαντικές από τις λιγότερο σημαντικές πληροφορίες και, τελικά, να οδηγηθούν στην επιτυχή κατανόηση του περιεχομένου της ομιλίας (Camiciottoli 2004: 82, Deroey & Taverniers 2012: 222).

Στη συναφή βιβλιογραφία (Deroey & Taverniers 2012: 221-230), οι δείκτες αυτοί κατηγοριοποιήθηκαν σε δομές με βάση το κύριο στοιχείο γύρω από το οποίο οργανώνονται, δηλαδή σε δομές με πυρήνα ένα επίθετο (π.χ. *είναι σημαντικό*), ένα ουσιαστικό (π.χ. *σημασία έχει*), ένα ρήμα (π.χ. *σημειώστε ότι*)

5.3.3.1. Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής

Στις ομιλίες που δόθηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, οι *δείκτες που τονίζουν τις σημαντικές πληροφορίες με προσανατολισμό προς το ακροατήριο* συγκροτούνται γύρω από συγκεκριμένα επίθετα (*σημαντικός, ενδιαφέρων, (ο) κυριότερος*), ουσιαστικά (*το θέμα, η σημασία, το ενδιαφέρον*) και ρήματα (*σημειώνω, επισημαίνω, τονίζω, στέκομαι⁹⁰, επικεντρώνω (την προσοχή), συγκρατώ*).

⁹⁰ με σημασία: «εξακολουθώ να ασχολούμαι με κάτι» (Τριανταφυλλίδης 2001: 1247)

Αναλυτικά, στις επιθετικές δομές, οι τύποι επιθέτων (πολύ) *σημαντικό*, *ενδιαφέρον*, (το) *κυριότερο* εντοπίζονται σε απρόσωπες εκφράσεις

(63) [...] *γι' αυτό είναι πολύ σημαντικό να χρησιμοποιεί κανείς τους πολυμορφικούς δείκτες.*

σε θέση κατηγορουμένου

(64) *Βλέπουμε, λοιπόν, ότι, όταν έχει γίνει πλήρης ογκομείωση έχουμε 30 μήνες, σε αντίθεση όταν δεν έχει γίνει πλήρως η ογκομείωση 19,5 μήνες, που είναι σημαντικό.*

αλλά και επιθετικού προσδιορισμού

(65) *Πάρα πολύ σημαντική παράμετρος -συμφωνούν όλοι σε αυτό- είναι η καλή γενική κατάσταση της ασθενούς.*

Συχνά το επίθετο προτάσσεται για λόγους έμφασης.

(66) *Ενώ πολύ σημαντικό είναι ότι η προσωπική εκτίμηση του εξεταστή συμπεριλαμβάνεται στη συμπεριφορά και οι αποθηκευμένες εικόνες αναλύονται σύμφωνα με τα κριτήρια ΙΟΓΑ.»*

Οι υπό εξέταση λεξικογραμματικοί μηχανισμοί εντοπίζονται και ως παρενθετικές εκφράσεις, που εστιάζουν την προσοχή των αποδεκτών σε πληροφορίες που ακολουθούν:

(67) *Το 56% των νέων γυναικών δεν γνωρίζει τον ιό HPV, ενώ -είναι πολύ ενδιαφέρον- ένα 25% του δείγματος αναφέρει ότι ο ιός HPV προκαλεί τριχόπτωση [...]*

(68) [...] *βρέθηκε να συμβαίνουν σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό -και αυτό είναι σημαντικό- του πληθυσμού [...]*

Στις ρηματικές δομές, τα ρήματα χρησιμοποιούνται πιο συχνά σε α' πληθυντικό αλλά και σε β' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Κοινό χαρακτηριστικό των ρηματικών δομών είναι ότι εκφράζουν πιο ισχυρή διαπροσωπική λειτουργία συγκριτικά με τις άλλες δομές, καθώς τα ρήματα απευθύνονται ξεκάθαρα στους αποδέκτες και τους περιλαμβάνουν ως συμμετέχοντες στο λόγο (Deroey & Taverniers 2012: 228).

Τα ρήματα αυτά χρησιμοποιούνται συχνά στο πλαίσιο κατευθυντικών εκφωνημάτων και συνοδεύονται με ρήματα δεοντικής τροπικότητας (το ρ. *πρέπει*), τα οποία καθιστούν ξεκάθαρη την κατευθυντική δύναμη του εκφωνήματος. Με τη χρήση των παραπάνω ρημάτων σε κατευθυντικά εκφωνήματα, οι ομιλητές κατευθύνουν τους ακροατές τους σε συγκεκριμένες πράξεις γνωστικού τύπου (Hyland 2002: 217). Είναι χαρακτηριστικό πως, όταν οι ομιλητές οδηγούνται σε

γλωσσικές επιλογές με ξεκάθαρη κατευθυντική λειτουργία, φροντίζουν να μετριάσουν την άσκηση ελέγχου στους ακροατές τους αιτιολογώντας την

(69) *Εδώ πρέπει να το συγκρατήσετε αυτό, γιατί έχει πολύ μεγάλη σημασία για τη συνέχεια.*

ή επιλέγοντας το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, με το οποίο συμπεριλαμβάνουν τον εαυτό τους στην ίδια ομάδα με το ακροατήριό τους. Έτσι, δημιουργούν την αίσθηση ομαδικής προσπάθειας (Deroy & Taverniers 2012: 229) και καθοδηγούν τους αποδέκτες τους προ(σ)καλώντας τους να συμμετάσχουν παρά προβάλλοντας απαιτήσεις (Hyland 2002: 227).

Στα κατευθυντικά εκφωνήματα, το α' πληθυντικό πρόσωπο επιλέγεται από τον ομιλητή και όταν επιθυμεί να παρουσιάσει τον εαυτό του ως μέλος μιας επιστημονικής ομάδας αποφεύγοντας το α' ενικό πρόσωπο.

(70) *Πρέπει να επισημάνουμε ότι καμία προσεκβολή δεν παρουσίαζε μετρήσιμη αγγείωση [...]*»

(71) «[...] εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι σημαντική και εξέχουσα θέση έχει η εκτίμηση του υπερηχογραφήσι.»

Το α' ενικό πρόσωπο επιλέγεται πιο σπάνια και, όταν συμβαίνει αυτό, διαφαίνεται η πρόθεση του ομιλητή να μετριάσει την εντύπωση επιβολής, που ενδεχομένως θα έδινε με τη μη μετριασμένη χρήση του. Έτσι, παρατηρείται ότι ρηματικοί τύποι α' ενικού προσώπου συνοδεύονται με τα (περιοριστικά) επιρρήματα *απλώς, απλά* (αντί του ορθού *απλώς*), *μόνο, λίγο*, με τα οποία ο ομιλητής μετριάζει την εντύπωση επιβολής που ίσως προκαλούσε το εκφώνημα. Παράλληλα, όχι μόνο εστιάζει την προσοχή του ακροατηρίου του στην παράμετρο που ο ίδιος θεωρεί σημαντική, αλλά και “υπόσχεται” ότι δεν θα το κουράσει με περιττές πληροφορίες εξασφαλίζοντας, έτσι, την προσοχή του.

(72) *Είπαμε, λοιπόν, να μην τα επαναλαμβάνω αυτά, απλά να τονίσω ότι η TSH, η οποία ήταν κατά 28 φορές μεγαλύτερη [...]*»

(73) *Αυτό που θέλω να σταθώ (: προφορικότητα του λόγου) λίγο είναι ότι για τα επικρατή γονιδιακά νοσήματα είναι απαραίτητο οπωσδήποτε να ελέγχεται το φαινόμενο *ado* [...]*»

Η τάση των ομιλητών να αποφύγουν το α' ενικό πρόσωπο προσώπου διαφαίνεται και από το γεγονός πως, όταν δεν συνοδεύεται με μετριαστικούς γλωσσικούς μηχανισμούς, εντοπίζεται σε παρενθετικές εκφράσεις. Αυτό δείχνει ότι πιθανότατα αποτελεί αυθόρμητη και όχι προσχεδιασμένη επιλογή του ομιλητή, που

συνδέεται, συνακόλουθα, με το γεγονός ότι ο λόγος είναι -σε κάποιο βαθμό- απροσχεδιάστος.

(74) [...] απαιτεί -και το τονίζω- μεγάλη χειρουργική εμπειρία του χειρουργού.

(75) [...] θα μπορούσε να είναι μία πιθανή εξήγηση παρά το γεγονός -και το τονίζω- ότι μορφολογικά ήταν εξίσου άριστα όπως και τα προηγούμενα.»

Σε ό,τι αφορά στις δομές με ουσιαστικό, το ουσιαστικό θέμα χρησιμοποιείται πάντα έναρθρα. Με τη χρήση του, ο ομιλητής εστιάζει την προσοχή του αποδέκτη του στην παράμετρο που ο ίδιος θεωρεί σημαντική.

(76) [...] φάνηκε ότι η χορήγηση προγεστερόνης πριν από την ωορρηξία επιδρά αρνητικά στο ποσοστό εμφύτευσης. Το θέμα είναι πόσο αργά μπορούμε να τη χορηγήσουμε.

Τα ουσιαστικά ενδιαφέρον και σημασία χρησιμοποιούνται σε φράσεις με παρεμφερή σημασία και ως συμπληρώματα του ρηματικού τύπου έχει.

(77) Μια κουβέντα θα πω μόνο, που έχει σημασία για τα πολλά από τα σπάνια γονιδιακά θετικά και επικρατή [...]

(78) [...] και θέλω να σας το πω λιγάκι στην ομιλία -και θα έχει ενδιαφέρον- ότι πλέον χρησιμοποιείται μία μέθοδος με συνάψεις με πολυμορφικούς δείκτες [...]

Οι δείκτες που εστιάζουν την προσοχή του ακροατηρίου στο σημαντικό εντοπίζονται σε εκτεταμένες οργανωτικές ενότητες ή/και σε οργανωτικές ενότητες στις οποίες οι ομιλητές παρουσιάζουν πληροφορίες που θεωρούνται σημαντικές. Στο συνέδριο της ιατρικής επιστήμης, τα χαρακτηριστικά αυτά συγκεντρώνουν η οργανωτική ενότητα στην οποία παρουσιάζονται ή/και σχολιάζονται τα αποτελέσματα καθώς και -δευτερευόντως- αυτή στην οποία διατυπώνονται τα συμπεράσματα. Οι ομιλητές, εστιάζοντας την προσοχή των αποδεκτών τους σε σημεία που οι ίδιοι αξιολογούν ως σημαντικά, τους βοηθούν να διαχειριστούν τις πληροφορίες και, τελικά, να κατανοήσουν καλύτερα το περιεχόμενο της ομιλίας.

Επίσης, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι εν λόγω δείκτες λειτουργούν και ως δομικά στοιχεία του λόγου, όπως έχει επισημανθεί στη συναφή βιβλιογραφία (Camiciottoli 2004: 91, Deroey & Taverniers 2012: 224). Η διαπίστωση αυτή μπορεί να στηριχθεί στο γεγονός ότι συνοδεύουν συνδετικές λέξεις-φράσεις.

(79) Επιπλέον, όμως, -και κυριότερο- είναι ότι έχοντας αξιολογήσει κανείς τους δείκτες κάθε φορά στο συγκεκριμένο νόσημα δεν χρειάζεται μετά να σχεδιάζει πρωτόκολλο ειδικό για κάθε οικογένεια [...]

5.3.3.2. Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων

Στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων, οι δείκτες που εστιάζουν την προσοχή του ακροατηρίου στο σημαντικό (audience-oriented relevance markers) παρουσιάζουν ποικιλία γλωσσικών δομών. Πιο συγκεκριμένα, οργανώνονται γύρω από ουσιαστικά (*ενδιαφέρον, σημασία*),

(80) *Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει μια έρευνα που έγινε πριν από μερικά χρόνια στις Ηνωμένες Πολιτείες [...]*

επίθετα (*ενδιαφέρων, -ουσα, -ον, σημαντικός, -ή, -ό*)

(81) *Ενδιαφέρον του ποιητή στοιχείο ομορφιάς των τραγικών ηρώων[...]*»

και ποικιλία ρημάτων (*π.χ. υπογραμμίζω, επισημαίνω*).

Η γλωσσική ποικιλία που παρουσιάζουν οι ρηματικές δομές συνίσταται στην επιλογή διαφορετικών γραμματικών προσώπων [*α' εγκλειστικού προσώπου (όπως σε προτρεπτική υποτακτική), α' ενικού προσώπου*] καθώς και στην εναλλαγή ενεργητικών και παθητικών ρηματικών δομών.

(82) *Ας θυμηθούμε ότι μεταξύ αυτών θα μπορούσε να βρίσκεται και ένας Ορέστης.*

(83) *Επισημαίνω μία τελευταία παράμετρο.»*

(84) *Να σημειωθεί εδώ κάτι που μας ενδιαφέρει.»*

Όπως διαπιστώθηκε και στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου, δείκτες που εστιάζουν την προσοχή των αποδεκτών στο σημαντικό χρησιμοποιούνται και σε κατευθυντικά εκφωνήματα. Στο δείγμα των ομιλιών που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, σε παθητικές ρηματικές δομές. Με την επιλογή αυτή, οι ομιλητές αποφεύγουν μια διατύπωση με την οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι ασκούν υψηλή επιβολή στους αποδέκτες τους, όπως θα συνέβαινε με την επιλογή ενεργητικών ρηματικών δομών και της συνακόλουθης χρήσης του α' πληθυντικού ή του α' εγκλειστικού ρηματικού προσώπου. Στο εκφώνημα που ακολουθεί, ο ομιλητής εναλλάσσει την παθητική με την ενεργητική ρηματική δομή στις δύο εξαρτημένες προτάσεις και, συνακόλουθα, περιορίζει τη χρήση του α' εγκλειστικού προσώπου, το οποίο χρησιμοποιείται μόνο στη δεύτερη εξαρτημένη πρόταση.

(85) *Πρέπει να σημειωθεί λοιπόν ότι στην ουσία έχουμε να κάνουμε όχι με τον ιστορικό συγγραφέα ως πολυσύνθετη ατομική υπόσταση [...]» [αντί: «Πρέπει να σημειώσετε / να σημειώσουμε ότι...»]*

5.4. Συμπεράσματα

Στα δύο δείγματα των προφορικών ανακοινώσεων, οι δείκτες διάθεσης που εκφράζουν εκτίμηση-κρίση (assessment) αναφορικά με ποιοτικά χαρακτηριστικά των οντοτήτων στις οποίες αναφέρονται παρουσιάζουν σαφή αριθμητική υπεροχή σε σχέση με τους δείκτες που εκφράζουν σημασία (significance) καθώς και σε σχέση με αυτούς που εκφράζουν κρίσεις που άπτονται του χώρου του συναισθήματος (emotion). Οι ομιλητές, και στα δύο δείγματα, δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην ανάδειξη ποιοτικών χαρακτηριστικών των οντοτήτων στις οποίες αναφέρονται παρά στη ρητή έκφραση της σημασίας τους με τους αντίστοιχους γλωσσικούς δείκτες. Ειδικότερα, σαφής είναι η αριθμητική υπεροχή δεικτών διάθεσης που εκφράζουν θετικές έννοιες συγκριτικά με αυτούς που εκφράζουν αρνητικές έννοιες. Επίσης, και στα δύο δείγματα, οι συγκεκριμένοι δείκτες πραγματώνονται γλωσσικά με όλες τις γραμματικές κατηγορίες, δηλαδή -κατά σειρά συχνότητας- με επίθετα, ουσιαστικά, επιρρήματα, ρήματα, με σαφή αριθμητική υπεροχή των επιθέτων έναντι των άλλων γραμματικών κατηγοριών, σε συμφωνία με τα αποτελέσματα άλλων ερευνητών αναφορικά με την ανάλυση των δεικτών διάθεσης στον ακαδημαϊκό λόγο (π.χ. Stotesbury 2003, Dueñas 2010, Sorayyaei & Azirah 2019). Με τη χρήση αξιολογικών επιθέτων, οι ομιλητές εκφράζουν θετικό ή αρνητικό σχόλιο για το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό δείχνοντας την ευνοϊκή ή τη δυσμενή τοποθέτησή τους απέναντι σε αυτό (Soler 2002: 155).

Σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των προφορικών ανακοινώσεων των δύο συνεδρίων παρατηρείται αναφορικά με τα στοιχεία στα οποία, μέσω των δεικτών διάθεσης, αποδίδονται οι θετικές ή οι αρνητικές έννοιες. Συγκεκριμένα, στο ιατρικό συνέδριο, με τη χρήση δεικτών που προβάλλουν θετικές έννοιες, εκφράζεται, κατά κύριο λόγο, *διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα* (research-oriented attitude), δηλαδή αποδίδονται θετικά χαρακτηριστικά σε στοιχεία που σχετίζονται άμεσα με την ίδια την ερευνητική εργασία (π.χ. μέθοδο, ιατρικά εργαλεία, αποτελέσματα). Δεδομένου ότι ο επιστημονικός χώρος τον οποίο οι ομιλητές υπηρετούν είναι πολύ απαιτητικός και ανταγωνιστικός, καλούνται να προωθήσουν και να αξιολογήσουν θετικά τη δική τους έρευνα και τα αποτελέσματά τους (π.χ. αναφορικά με την πρωτοτυπία/καινοτομία τους, τη συμβολή τους στην έρευνα), προκειμένου να

πείσουν τους αποδέκτες τους για την αξία της ερευνητικής εργασίας τους και να εδραιώσουν τη θέση τους στο επιστημονικό πεδίο που υπηρετούν.

Πιο αναλυτικά, οι θετικές έννοιες *ποιότητα*, *ευκολία*, *αποτελεσματικότητα* αποδίδονται στη μέθοδο που ακολουθήθηκε καθώς και σε στοιχεία που σχετίζονται με αυτήν, όπως είναι το ιατρικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε. Η χρήση αυτή εντοπίζεται συστηματικά στην οργανωτική ενότητα της μεθοδολογίας. Οι έννοιες *ποιότητα* και *αξιοπιστία* αποδίδονται στα αποτελέσματα που ελήφθησαν με την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου, στην οργανωτική ενότητα της παρουσίασης ή/και του σχολιασμού των αποτελεσμάτων. Έτσι, οι ομιλητές προβάλλουν την αξία της εργασίας τους είτε άμεσα (με τη θετική αξιολόγηση της μεθόδου τους) είτε έμμεσα (με τη θετική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους). Με τη χρήση δεικτών που εκφράζουν *διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα*, προβάλλεται και η αξιοπιστία της επιστημονικής ομάδας είτε άμεσα (με προβολή των θετικών γνωρισμάτων της στο πλαίσιο της παρουσίασης της μεθόδου/της τεχνικής που ακολουθήθηκε) είτε έμμεσα με τη χρήση των συγκεκριμένων δεικτών στην οργανωτική ενότητα των κριτηρίων και του υλικού. Συμπερασματικά, η έκφραση θετικής τοποθέτησης των ομιλητών μέσω της χρήσης δεικτών *διάθεσης* που εκφράζουν θετικές έννοιες συνδέεται κατά κύριο λόγο με οργανωτικές ενότητες οι οποίες είναι προσανατολισμένες στην παρουσίαση της έρευνας, με στόχο να αναδείξουν την αξία της και τη σημασία της στον επιστημονικό χώρο.

Στις προφορικές ανακοινώσεις του συνεδρίου των φιλολόγων, οι δείκτες που εκφράζουν θετικές έννοιες παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευρύτητα σημασιών και εύρος λειτουργιών. Το γεγονός ότι μπορούν να εκφράζουν αξιολόγηση για οποιοδήποτε στοιχείο και, επιπροσθέτως, εύρος αξιολογικών κρίσεων (Thetela 1997: 115) ερμηνεύει την πληθωρική χρήση τους στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων, στις οποίες παρατηρείται ευρύτητα θεμάτων.

Σε αντίθεση με τις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο της ιατρικής, στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων οι δείκτες αυτοί εκφράζουν κατ' εξοχήν *διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα* και δευτερευόντως *διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα*. Αναδεικνύουν τη γενικότερη θετική-συναισθηματική τοποθέτηση των ομιλητών αναφορικά με την ευρύτερη περιοχή (π.χ. πρόσωπα/μορφές του λογοτεχνικού χώρου, λογοτεχνικές δημιουργίες) στην οποία εντάσσεται το θέμα που αναπτύσσουν και όχι τη ρητή τοποθέτησή τους αναφορικά με τα στοιχεία του θέματος που αναπτύσσουν.

Δεδομένου ότι οι δείκτες αυτοί εκφράζουν ένα ευρύ φάσμα θετικής τοποθέτησης/θετικών εννοιών, η κατηγοριοποίησή τους είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Ωστόσο, είναι χαρακτηριστική η συγκέντρωσή τους σε δύο, κατά κύριο λόγο, οργανωτικές ενότητες: σε αυτήν της γενίκευσης και της ανάπτυξης του θέματος. Όταν εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος, λειτουργούν ως στοιχεία προΐδεασμού για τη διαμόρφωση θετικών προσδοκιών στους αποδέκτες και για την καλλιέργεια θετικής στάσης για τον λογοτεχνικό χώρο. Στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, αναδεικνύουν τη θετική τοποθέτηση των ομιλητών αναφορικά με τον ρόλο της Λογοτεχνίας και, γενικότερα, τον κόσμο που μας περιβάλλει, η οποία ενίοτε φτάνει στα όρια εκφραστικού ενθουσιασμού. Έτσι, η χρήση των δεικτών αυτών συμβάλλει στην ανάδειξη της συναισθηματικής διάστασης που χαρακτηρίζει πολλές ομιλίες.

Αναφορικά με τους δείκτες διάθεσης που εκφράζουν αρνητικές έννοιες, διαπιστώθηκε ότι, και στα δύο δείγματα των ομιλιών, είναι λιγότεροι αριθμητικά συγκριτικά με αυτούς που εκφράζουν θετικές έννοιες. Οι έννοιες που αναδεικνύονται (*πρόβλημα, ελλείψεις-κενά, αυθαιρεσία*) είναι παρεμφερείς στις προφορικές ανακοινώσεις των δύο συνεδρίων. Αναφέρονται σε οντότητες του κόσμου (*διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα*), προκειμένου να επισημανθούν κενά/προβλήματα, που οι ομιλητές αντιμετώπισαν/επέλυσαν με την εργασία τους. Η διαφορά έγκειται στο οργανωτικό σημείο στο οποίο οι συγκεκριμένοι δείκτες επιλέγονται. Στις ομιλίες της ιατρικής, οι δείκτες αυτοί εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα στην οποία αναδεικνύονται προβλήματα/κενά, προκειμένου οι ομιλητές να επισημάνουν κενά στον επιστημονικό χώρο/προβλήματα στον πραγματικό κόσμο και να αναδείξουν το πρόβλημα που αποτέλεσε το έναυσμα και τον λόγο διεξαγωγής της ερευνητικής εργασίας τους. Στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, οι ίδιοι δείκτες εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος, σε ομιλίες που οργανώνονται γύρω από την παρουσίαση ενός προβλήματος και την κατάθεση σχετικών λύσεων, προκειμένου οι ομιλητές να επισημάνουν προβλήματα/ελλείψεις-κενά αναφορικά με τη θέση της Λογοτεχνίας στη σχολική και την ευρύτερη εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Δείκτες διάθεσης που εκφράζουν αρνητικές έννοιες και δείχνουν *διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα* παρουσιάζουν πολύ χαμηλή εμφάνιση στο δείγμα των προφορικών ανακοινώσεων των δύο συνεδρίων. Εντοπίζονται μόνο στο δείγμα των ομιλιών του ιατρικού συνεδρίου, στην οργανωτική ενότητα της μεθοδολογίας/

τεχνικής που ακολουθήθηκε. Η χρήση τους φαίνεται να σχετίζεται με την πρόθεση των ομιλητών να αναφερθούν σε δυσκολίες και κινδύνους που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν κατά την εφαρμογή της μεθόδου που ακολούθησαν, προκειμένου να παρουσιάσουν την κατάσταση με ειλικρίνεια και αντικειμενικότητα.

Οι δείκτες που εκφράζουν την έννοια *σημαντικό* παρουσιάζουν πολύ χαμηλή χρήση στα δύο δείγματα των προφορικών ανακοινώσεων. Στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής, λέξεις που εκφράζουν την έννοια *σημαντικό* (π.χ. *σημαντικός, σημασία*) είναι περιορισμένες αριθμητικά και συνοδεύουν πάντα δείκτες της πρώτης κατηγορίας. Επίσης, εντοπίζονται κυρίως σε δομές με τις οποίες οι ομιλητές εστιάζουν την προσοχή του ακροατηρίου στο σημαντικό (*audience-oriented relevance markers*). Στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων, δείκτες διάθεσης που εκφράζουν την έννοια *σημαντικό* εκφράζουν «διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα», δηλαδή αναφέρονται σε στοιχεία που σχετίζονται άμεσα με το θέμα που αναπτύσσεται. Η λειτουργία αυτών των δεικτών αξιοποιείται πιο συστηματικά, στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης και της ανάπτυξης του θέματος, προκειμένου να γίνει ρητή αναφορά στην αξία του θέματος.

Η χρήση των δεικτών διάθεσης που δείχνουν αμιγώς συναίσθημα (*emotion/emotional judgements*) είναι εξαιρετικά σπάνια. Στο συνέδριο της ιατρικής επιστήμης, περιορίζεται στην έκφραση συναισθηματικής συμμετοχής των ομιλητών αναφορικά με τους κινδύνους, τις δυσκολίες και τα ατυχή περιστατικά που συναντούν στον επιστημονικό χώρο της ιατρικής. Στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων οι δείκτες αυτοί παρουσιάζουν πιο αυξημένη χρήση συγκριτικά με αυτήν που παρουσιάζουν στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου. Εκφράζουν θετικά συναισθήματα των ομιλητών αναφορικά με τη Λογοτεχνία/το μάθημα της Λογοτεχνίας και συμβάλλουν στην εδραίωση της συναισθηματικής διάστασης της ομιλίας.

Με τη χρήση των δεικτών που εστιάζουν την προσοχή του ακροατηρίου στο σημαντικό (*audience-oriented relevance markers*), οι ομιλητές εστιάζουν την προσοχή των αποδεκτών τους σε συγκεκριμένα εκφωνήματα-σημεία της ομιλίας τους, σε αυτά που οι ίδιοι αξιολογούν ως σημαντικά, προκειμένου να τους βοηθήσουν να διαχειριστούν τις πληροφορίες που παρουσιάζονται και, τελικά, να τους οδηγήσουν στην καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου της ομιλίας. Γι' αυτό, η χρήση τους είναι συνυφασμένη με εκτεταμένες οργανωτικές ενότητες και/ή με οργανωτικές

ενότητες στις οποίες παρουσιάζονται πληροφορίες που θεωρούνται σημαντικές. Στο συνέδριο της ιατρικής, οι δείκτες αυτοί εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων και -δευτερευόντως- των συμπερασμάτων, ενώ στο συνέδριο των φιλολόγων εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος. Οι συγκεκριμένες δομές παρουσιάζουν πιο δυναμική χρήση στις ομιλίες που δόθηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο των Φιλολόγων -συγκριτικά με αυτές που δόθηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ιατρικής-, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στη μέριμνα των ομιλητών να βοηθήσουν τους ακροατές τους στη διαχείριση σαφώς μεγαλύτερου όγκου -συνήθως θεωρητικών- πληροφοριών. Στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο της ιατρικής, οι συγκεκριμένοι δείκτες, εκτός από αξιολογική λειτουργία, έχουν, σε έναν βαθμό, και οργανωτική λειτουργία, δεδομένου ότι εντοπίζονται σε μεταβατικά σημεία των ομιλιών, όπως έχει επισημανθεί στη συναφή βιβλιογραφία (Camiciottoli 2004). Η παράλληλη αξιοποίηση αξιολογικών λειτουργιών και λειτουργιών που σχετίζονται με την οργάνωση του λόγου θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως μέριμνα του ομιλητή να διευκολύνει το ακροατήριό του σε περισσότερα από ένα επίπεδα (Camiciottoli 2004: 91).

Στις προφορικές ανακοινώσεις και των δύο συνεδρίων, οι εν λόγω δείκτες πραγματώνονται γλωσσικά με ποικιλία λεξικογραμματικών μηχανισμών. Όταν εντοπίζονται στο πλαίσιο κατευθυντικών εκφωνημάτων, είναι χαρακτηριστική η πρόθεση των ομιλητών να μετριάσουν την εντύπωση επιβολής (που θα προκαλούσε ενδεχομένως το κατευθυντικό εκφώνημα) και να εκφραστούν με τη δέουσα ακαδημαϊκή ευγένεια. Γι' αυτό, επιλέγονται ρηματικοί τύποι α' πληθυντικού εγκλειστικού προσώπου (στο συνέδριο της ιατρικής) ή παθητικές ρηματικές δομές αντί ρηματικών τύπων β' πληθυντικού προσώπου (στο συνέδριο των φιλολόγων).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1. Συζήτηση αποτελεσμάτων – Συμπεράσματα

Στις προφορικές ανακοινώσεις τού δείγματος της διδακτορικής διατριβής, διερευνήθηκαν συγκεκριμένοι διαπροσωπικοί γλωσσικοί μηχανισμοί (μετριστικοί δείκτες, εμφατικοί δείκτες, δείκτες διάθεσης) που έχουν αναζητηθεί σε γραπτά είδη τού επιστημονικού ακαδημαϊκού λόγου. Από την έρευνα αναδείχθηκαν ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις αναφορικά με το πώς προωθούν τόσο τον κύριο στόχο των ομιλητών, να εξασφαλίσουν την αποδοχή των (επιστημονικών) ισχυρισμών τους από το ακροατήριο (κεφάλαιο 1, παρ. 1.2.), όσο και τους επιμέρους στόχους τους, όπως αυτοί προωθούνται στις οργανωτικές ενότητες των ομιλιών (κεφάλαιο 2) και σε συνάρτηση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου είδους. Οι διαφορές που εντοπίστηκαν αναφορικά με τη χρήση και τις λειτουργίες των συγκεκριμένων γλωσσικών μηχανισμών στο σώμα των ομιλιών από τις δύο διαφορετικές επιστήμες (ιατρική και φιλολογία) -σε συνάρτηση και με τη διαφοροποίηση των στόχων των επιμέρους οργανωτικών ενότητων- συσχετίστηκαν με υποκείμενες διαφορές μεταξύ των δύο επιστημών. Ο εντοπισμός και η ανάδειξη αυτών των διαφορών καθιστά δυνατή την ένταξη αυτής της ερευνητικής προσπάθειας στο ευρύτερο πλαίσιο αυτών που εντοπίζονται στον ευρωπαϊκό γλωσσολογικό χώρο για αναζήτηση διεπιστημονικών διαφορών σε ποικίλα είδη κειμένων, προκειμένου να κατανοηθούν πληρέστερα.

Οι παρατηρήσεις σχολιάστηκαν με αναφορές στη συναφή επιστημονική βιβλιογραφία, ώστε, μέσα από συγκριτικές παρατηρήσεις, να αποκρυσταλλωθούν κάποια χαρακτηριστικά τού υπό διερεύνηση είδους, αναφορικά με τα γλωσσικά μέσα διεπίδρασης (interactional resources) που επιλέγει ο ομιλητής, προκειμένου να διαμορφώσει την παρουσίασή του με βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του ακροατηρίου του.

Όπως διαπιστώθηκε από τη διερεύνηση της βιβλιογραφίας (Κεφάλαιο 1), λείπουν γλωσσολογικές μελέτες για τη χρήση και τη λειτουργία των εν λόγω μηχανισμών στις επιστημονικές ομιλίες διαφορετικών επιστημών. Αυτό το δεδομένο συντέλεσε, ώστε οι παρατηρήσεις που εξήχθησαν από την παρούσα έρευνα να σχολιαστούν με αναφορές σε αντίστοιχες που έχουν διατυπωθεί για το ερευνητικό άρθρο. Η απόφαση αυτή υπαγορεύθηκε από το γεγονός ότι το είδος του ερευνητικού άρθρου όπως και το είδος της παρουσίασης μιας έρευνας θεωρούνται ότι ανήκουν

στην ευρύτερη οικογένεια των ειδών που αναφέρονται σε μια ερευνητική διαδικασία (research process genres, Swales 1990: 177, 178, Thompson 1997: 7). Απορρέουν, δηλαδή, από την ίδια ερευνητική κοινότητα, απευθύνονται σε έμπειρο επιστημονικά κοινό, αλλά διαφοροποιούνται ως προς τους περικειμενικούς περιορισμούς (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 49) και άλλα στοιχεία καταστασιακού περιβάλλοντος, όπως είναι ο ρόλος του αποδέκτη και το μέσο επικοινωνίας (προφορικός/γραπτός λόγος) (Swales 1990: 186). Κρίθηκε σκόπιμο, λοιπόν, όπως έχει επιχειρηθεί και σε συναφή ερευνητική εργασία (Thompson 1997), να διεξαχθούν συγκρίσεις με παρατηρήσεις που έχουν διατυπωθεί για τη χρήση και τη λειτουργία των ίδιων μηχανισμών στο είδος του επιστημονικού άρθρου, προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσο αυτά τα δύο είδη αντιπροσωπεύουν έναν διαφορετικό “τρόπο γνώσης” (“way of knowing”) στον χώρο της έρευνας (1997: 9).

Στις ομιλίες που δόθηκαν στα δύο συνέδρια, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η αυξημένη χρήση των δεικτών διάθεσης (attitude markers), οι οποίοι είναι πρώτοι ως προς τη συχνότητα εμφάνισης τόσο στο συνέδριο της ιατρικής όσο και σε αυτό των φιλολόγων (Παράρτημα II, πίν. 1). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δείκτες αυτοί δεν παρουσιάζουν αριθμητική υπεροχή σε γλωσσολογικές μελέτες στις οποίες διεξάγεται ποσοτική διεπιστημονική ανάλυση των εν λόγω γλωσσικών μηχανισμών σε αμιγώς γραπτά είδη επιστημονικού ακαδημαϊκού λόγου, όπως στο ερευνητικό άρθρο (π.χ. Abdi 2002: 142, Hyland 2005a: 187), στις εργασίες επιπέδου μεταπτυχιακού και διδακτορικού (Hyland 2005b: 55-57) και στο είδος του διδακτικού εγχειριδίου (Hyland 2005b: 161-162). Η σαφής αριθμητική υπεροχή των εν λόγω δεικτών στις προφορικές ανακοινώσεις σε συνέδριο θα μπορούσε να συσχετιστεί με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις λειτουργίες του εν λόγω είδους, όπως με το γεγονός ότι οι ακροατές θα πρέπει να επεξεργαστούν σε δεδομένους χρονικούς περιορισμούς έναν εκτενή μονόλογο με αυξημένο πληροφοριακό βάρος (Rowley-Jolivet & Carter-Thomas 2005: 65). Οι συγκεκριμένοι δείκτες, μέσω της έκφρασης της υποκειμενικής τοποθέτησης του ομιλητή, είναι πιθανό να συμβάλλουν στη δημιουργία ενός πλαισίου που να οδηγεί στην αποτελεσματική μετάδοση και, συνακόλουθα, κατανόηση της επιστημονικής πληροφορίας. Επίσης, η έκφραση θετικών εννοιών και συναισθηματικής τοποθέτησης των ομιλητών μέσω της επιλογής των συγκεκριμένων δεικτών μπορεί να συναρτηθεί με την ύπαρξη ακροατηρίου και με την πρόθεση των ομιλητών να αλληλεπιδράσουν θετικά με αυτό στον δεδομένο χρόνο (Κεφάλαιο 5).

Πιο συχνή είναι η χρήση τους στις ομιλίες από το συνέδριο των φιλολόγων, η οποία συνοδεύεται με εύρος λειτουργιών. Η υπεροχή των δεικτών διάθεσης στο συνέδριο των φιλολόγων γίνεται αισθητή περισσότερο ως πληθωρική έκφραση θετικών αξιολογήσεων για οντότητες από τον χώρο της Λογοτεχνίας αλλά και για οντότητες του κόσμου που μας περιβάλλει καθώς και ως έντονη συναισθηματική τοποθέτηση του ομιλητή. Η δυναμική επιλογή τους στις προφορικές ανακοινώσεις που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων συμφωνεί με τα δεδομένα στη συναφή βιβλιογραφία για τα γραπτά είδη ακαδημαϊκών κειμένων (π.χ. Hyland 2005b, Abdi 2002). Έχει διαπιστωθεί ότι η εκπεφρασμένη αξιολόγηση μέσω των δεικτών διάθεσης αποτελεί στρατηγική που χαρακτηρίζει ευρύτερα τις ανθρωπιστικές και τις κοινωνικές επιστήμες (Hyland 2005b: 149) και έχει συσχετιστεί με την έλλειψη αντικειμενικών αποδείξεων και εφαρμοσμένων μεθόδων σε αυτές. Με άλλα λόγια, η αριθμητική υπεροχή των δεικτών διάθεσης έχει αποδοθεί στον στόχο των επιστημόνων να αναπληρώσουν την έλλειψη πειστικότητας στον λόγο τους που προκύπτει από την περιορισμένη χρήση αντικειμενικών μεθόδων/ αποδείξεων και να εδραιώσουν την προσωπική τους αξιοπιστία (Hyland 2005b: 149, 151). Επίσης, η υψηλή χρήση τους στις συγκεκριμένες επιστήμες έχει αποδοθεί στο γεγονός ότι οι επιστήμονες αισθάνονται ελεύθεροι να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις προσωπικές αξιολογήσεις τους, ενώ οι επιστήμονες που υπηρετούν τις φυσικές επιστήμες προτιμούν να αποφύγουν την έκφραση προσωπικών αξιολογήσεων/συναισθημάτων, προκειμένου να διαφυλάξουν και να αναδείξουν την επιστημονική φύση των πληροφοριών (Abdi 2002: 143).

Και στα δύο δείγματα ομιλιών, σαφή αριθμητική υπεροχή παρουσιάζουν οι δείκτες διάθεσης που εκφράζουν εκτίμηση-κρίση αναφορικά με ποιοτικά χαρακτηριστικά των οντοτήτων στις οποίες αναφέρονται. Δείκτες διάθεσης που εκφράζουν θετικές έννοιες υπερέχουν αριθμητικά συγκριτικά με αυτούς που εκφράζουν αρνητικές. Στο ιατρικό συνέδριο εκφράζουν, κατά κύριο λόγο, διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα. Συγκεκριμένα, θετικά χαρακτηριστικά αποδίδονται σε στοιχεία που σχετίζονται άμεσα με την ίδια την επιστημονική εργασία (π.χ. μέθοδο, ιατρικά εργαλεία, αποτελέσματα) και εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, σε οργανωτικές ενότητες οι οποίες είναι προσανατολισμένες στην παρουσίαση της έρευνας. Στο συνέδριο των φιλολόγων εκφράζουν κατ' εξοχήν διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα και συγκεντρώνονται στην εισαγωγική ενότητα της γενίκευσης του θέματος, όπου συμβάλλουν στην καλλιέργεια θετικών προσδοκιών στους αποδέκτες, καθώς

και στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος, στην οποία εκφράζουν θετική τοποθέτηση των ομιλητών αναφορικά με τον ρόλο της Λογοτεχνίας και, γενικότερα, τον κόσμο που μας περιβάλλει, η οποία ενίοτε φτάνει στα όρια εκφραστικού ενθουσιασμού. Έτσι, η χρήση των δεικτών αυτών συμβάλλει και στην ανάδειξη της συναισθηματικής διάστασης, που χαρακτηρίζει πολλές ομιλίες.

Δεύτεροι κατά σειρά συχνότητας, στις ομιλίες και των δύο συνεδρίων, είναι οι μετριαστικοί μηχανισμοί (Παράρτημα II, πίν. 1). Αθροίζοντας, μάλιστα, τα ποσοστά εμφάνισης των μετριαστικών και των εμφατικών μηχανισμών στα δύο δείγματα των ομιλιών, διαπιστώνουμε ότι το συνολικό ποσοστό των μετριαστικών μηχανισμών είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο των εμφατικών (Παράρτημα II, πίν. 1). Οι παρατηρήσεις αυτές συμφωνούν με τα αποτελέσματα της επιστημονικής βιβλιογραφίας για το ερευνητικό άρθρο, στην οποία αναδείχθηκε η χαρακτηριστική αριθμητική υπεροχή των μετριαστικών μηχανισμών έναντι των εμφατικών στα ερευνητικά άρθρα όλων των επιστημών (π.χ. Hyland 1998b, Takimoto 2015). Η διαπίστωση αυτή σχετίζεται με τον χαρακτήρα του επιστημονικού λόγου. Στη συναφή βιβλιογραφία, η δυναμική παρουσία των μετριαστικών μηχανισμών σε είδη του επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου αποδόθηκε στη σημασία που έχει η διάκριση του γεγονότος από την άποψη στον ακαδημαϊκό λόγο και η ανάγκη να παρουσιαστούν οι ισχυρισμοί περισσότερο ως προσωρινές αλήθειες και λιγότερο ως κατηγορηματικές διαπιστώσεις (Hyland 1998b: 356). Ειδικότερα, στο είδος της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο, όπως και σε αυτό του ερευνητικού άρθρου, η χαρακτηριστική αριθμητική υπεροχή των μετριαστικών μηχανισμών έναντι των εμφατικών σχετίζεται και με τον ιδιαίτερο στόχο των ομιλητών που προωθείται σε αυτά τα δύο ερευνητικά είδη, δηλαδή να εδραιώσουν ή να διατηρήσουν τη θέση τους στην επιστημονική κοινότητα χωρίς, όμως, να επιβάλουν την “αυθεντία” τους στο ακροατήριο (Heino κ.ά. 2002: 128), αλλά δείχνοντας σεβασμό προς τους ακροατές τους και την επιστημονική κοινότητα στο σύνολό της (κεφάλαιο 1, παρ. 1.2.). Ιδιαίτερα, μάλιστα, θα πρέπει να τονιστεί ότι, στα δεδομένα των ομιλιών από τα δύο συνέδρια, από το σύνολο των μετριαστικών μηχανισμών υψηλότερο ποσοστό χρήσης (Παράρτημα II, πίν. 2) παρουσιάζουν αυτοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου εκφράζοντας τις επιφυλάξεις των ομιλητών (reliability-oriented hedges).

Συγκρίνοντας τη χρήση αυτών των μετριαστικών μηχανισμών στα δύο συνέδρια, διαπιστώνουμε ότι υπερέχουν αριθμητικά στις ομιλίες του συνεδρίου των

φιλολόγων συγκριτικά με τις ομιλίες από το ιατρικό συνέδριο, εφόσον σε αυτές εκφράζεται εύρος θεωρητικών συλλογισμών, οι οποίοι, καθώς δεν εδράζονται σε αντικειμενικά, αποδείξιμα στοιχεία, καθιστούν απαραίτητη την έκφραση επιφυλάξεων. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον θεωρήθηκε το αποτέλεσμα ότι οι μηχανισμοί που είναι προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου εκφράζοντας τις επιφυλάξεις των ομιλητών υπερέχουν αριθμητικά και ως εμφατικοί μηχανισμοί (Παράρτημα II, πίν. 3), όπως αυτοί ορίστηκαν στην παρούσα διδακτορική διατριβή, κατ' αντιστοιχία προς τους μετριαστικούς μηχανισμούς (Κεφάλαιο 4).

Ενδιαφέρουσα κρίθηκε η διαφοροποίηση στα γλωσσικά μέσα που επιλέγονται στα δύο συνέδρια. Στο συνέδριο των φιλολόγων, σαφή αριθμητική υπεροχή παρουσιάζουν τα νοητικά ρήματα (verbs of thinking), κατ' εξοχήν το ρήμα *θεωρώ*, με τα οποία εκφράζονται οι θεωρητικοί συλλογισμοί των ομιλητών. Στο συνέδριο της ιατρικής επιστήμης, από την ευρύτερη κατηγορία των επιστημικών ρημάτων, συχνότερα χρησιμοποιούνται τα επιστημικά αποδεικτικά ρήματα (epistemic evidential verbs) και, πιο συγκεκριμένα, ο ρηματικός τύπος *(δεν) φαίνεται (να)*. Χαρακτηριστική είναι η διαφορά που εντοπίζεται και ως προς την κατηγορία των επιστημικών ουσιαστικών που προτιμώνται σε κάθε επιστημονική κοινότητα. Στο ιατρικό συνέδριο, σαφής είναι η αριθμητική υπεροχή των ουσιαστικών που δείχνουν ότι η διατύπωση είναι πιθανόν να ισχύει (π.χ. *πιθανότητα*) και αποδίδει την πεποίθηση των ομιλητών ότι η ιατρική επιστήμη δεν συνάδει με απόλυτες διατυπώσεις. Στο συνέδριο των φιλολόγων υπερέχουν αριθμητικά τα ουσιαστικά που δείχνουν πως ό,τι διατυπώνεται εδράζεται σε υποκειμενική άποψη (π.χ. *προβληματισμός*). Περαιτέρω, η χρήση και η λειτουργία των μετριαστικών μηχανισμών που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα των ομιλητών διαφοροποιούνται με βάση τον τρόπο οργάνωσης της ομιλίας (Κεφάλαιο 3, παρ. 3.4).

Η παρουσία των μετριαστικών στοιχείων στις ομιλίες των δύο συνεδρίων είναι εξίσου υψηλή, όμως τα εμφατικά στοιχεία παρουσιάζουν χαρακτηριστικά υψηλότερη συχνότητα εμφάνισης στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου συγκριτικά με αυτές που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων. Η αριθμητική υπεροχή των εμφατικών μηχανισμών έναντι των μετριαστικών αντίκειται σε έναν αριθμό συναφών επιστημονικών μελετών για το είδος του ερευνητικού άρθρου (π.χ. Hyland 1998b, 2005b, Takimoto 2015), στις οποίες διαπιστώθηκε ότι οι εμφατικοί δείκτες, όπως και οι άλλοι διαπροσωπικοί μηχανισμοί μεταλόγου, παρουσιάζουν υψηλότερο ποσοστό χρήσης στις ανθρωπιστικές και στις κοινωνικές επιστήμες απ' ό, τι στις φυσικές

επιστήμες. Ωστόσο, αυτό το αποτέλεσμα στα δεδομένα της παρούσας διδακτορικής διατριβής μπορεί να συναρτηθεί με τη φύση του συγκεκριμένου είδους λόγου και τους στόχους των ομιλητών σε αυτό. Ειδικότερα, μπορεί να αποδοθεί στον στόχο των ομιλητών να υπογραμμίσουν την αξία των αποτελεσμάτων τους -τα οποία σε μεγάλο βαθμό αντίκεινται στα ήδη εδραιωμένα- και, συνακόλουθα, να πείσουν ένα ακροατήριο απαιτητικό/επικριτικό για την αξία των αποτελεσμάτων τους και της επιστημονικής μεθόδου που υιοθέτησαν καθώς και για τη βεβαιότητά τους, όπως προκύπτει από τη στέρεη επιστημονική κατάρτισή τους. Στο πλαίσιο αυτό, οδηγούνται στη συνειδητή επιλογή αποδεικτικών ρημάτων, τα οποία παραπέμπουν σε αποτελέσματα από συγκεκριμένα ερευνητικά-πειραματικά δεδομένα αλλά και, γενικότερα, εμφατικών μηχανισμών που εκφράζουν βεβαιότητα από συγκεκριμένα δεδομένα/ερευνητικά αποτελέσματα. Στις ομιλίες των δύο συνεδρίων, ο συνδυασμός και η εναλλαγή μετριαστικών και εμφατικών μηχανισμών για την έκφραση βέβαιων ισχυρισμών και ισχυρισμών που διατυπώνονται με επιφυλάξεις ακολουθείται ως πολύ αποτελεσματική γλωσσική τακτική για την αποδοχή των ισχυρισμών από το ακροατήριο, σε συνάρτηση και με τις ιδιαιτερότητες κάθε γλωσσικής κοινότητας.

Όπως διαπιστώθηκε και για τους μετριαστικούς μηχανισμούς, υψηλότερο ποσοστό χρήσης και στα δύο συνέδρια παρουσιάζουν οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στην εκτίμηση του γράφοντος αναφορικά με την αξιοπιστία του προτασιακού περιεχομένου (reliability-oriented boosters) και εκφράζουν βεβαιότητα. Θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι η υποκειμενική αβεβαιότητα (subjective uncertainty) (Hyland 1998a: 166) και η υποκειμενική βεβαιότητα που εκφράζουν -αντίστοιχα- μπορεί να συσχετιστεί με την υποκειμενικότητα (subjectivity) που έχει προσδιοριστεί ως κύριο χαρακτηριστικό των ανθρωπιστικών και των κοινωνικών επιστημών (Hyland 1998b: 366). Σημαντικές διαφοροποιήσεις εντοπίζονται στην επιλογή των γλωσσικών μέσων καθώς και στην παρουσία τους στις επιμέρους οργανωτικές ενότητες των ομιλιών. Στο συνέδριο της ιατρικής επιστήμης είναι χαρακτηριστική η παρουσία των εν λόγω εμφατικών δεικτών στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων, με ρήματα εξάρτησης του ότι που αναφέρονται σε ερευνητικές-πειραματικές ενέργειες. Λειτουργούν ως ισχυρότατα αποδεικτικά και αναδεικνύουν την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων. Στο συνέδριο των φιλολόγων, οι εν λόγω εμφατικοί μηχανισμοί εντοπίζονται στην οργανωτική ενότητα της ανάπτυξης του θέματος. Η υψηλή συχνότητά τους στη συγκεκριμένη οργανωτική ενότητα μπορεί να συνδεθεί με τον στόχο των ομιλητών, μέσα από την

έκφραση βεβαιότητας και ισχυρής πεποίθησης, να προβάλουν την αξιόπιστη επιστημονική ιδιότητά τους στην κύρια οργανωτική ενότητα των ομιλιών.

Δεύτεροι ως προς τη συχνότητα εμφάνισης είναι οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters) (Παράρτημα II, πίν. 3). Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να συναρτηθεί με τη φύση και τις λειτουργίες του συγκεκριμένου είδους λόγου. Συγκεκριμένα, οι ομιλητές, αξιοποιώντας γλωσσικούς μηχανισμούς που υλοποιούν τη συγκεκριμένη πραγματολογική λειτουργία (π.χ. *φυσικά, προφανώς*), ενισχύουν στους ακροατές την πεποίθηση ότι ανήκουν στην ίδια επιστημονική κοινότητα με κοινή θεώρηση/ αντίληψη της επιστημονικής πραγματικότητας και, συνακόλουθα, τους οδηγούν/κατευθύνουν στο να αποδεχθούν ως αναμενόμενους τους ισχυρισμούς που διατυπώνονται (π.χ. αξία εργασίας, συστάσεις) (Κεφάλαιο 3).

Συγκεκριμένα, η ύπαρξη κοινής επιστημονικής θεώρησης αξιοποιείται συστηματικά από τους ομιλητές, όταν αναφέρονται σε ελλείψεις-αδυναμίες της εργασίας τους. Με τη χρήση των συγκεκριμένων επιρρημάτων, δηλαδή, οι ομιλητές κατευθύνουν τους ακροατές τους, ως μέλη της ίδιας επιστημονικής κοινότητας με την ίδια (επιστημονική) θεώρηση, να αποδεχθούν ως φυσικές και αναμενόμενες τις αδυναμίες που παρουσιάζει η εργασία. Οι αδυναμίες στις οποίες αναφέρονται οι ομιλητές είναι μειονεκτήματα της μεθόδου που εφάρμοσαν (στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου) ή αναπόφευκτες παραλείψεις κατά την ανάπτυξη του θέματος λόγω των επιβεβλημένων χρονικών περιορισμών (στις ομιλίες του συνεδρίου των φιλολόγων). Ειδικότερα, στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, η χρήση των εν λόγω επιρρημάτων δίπλα σε αξιολογικούς δείκτες που προβάλλουν την έννοια *σύντομο* είναι σταθερή και αποδίδει την πρόθεση των ομιλητών -συνυπολογίζοντας την ευρύτητα που παρουσιάζει το θέμα που αναπτύσσουν- να προβάλουν ως αναμενόμενο το γεγονός ότι περιορίστηκαν στις απαραίτητες πληροφορίες λόγω των επιβεβλημένων χρονικών περιορισμών στο περιβάλλον του συνεδρίου. Γι' αυτό, η συγκεκριμένη χρήση των επιρρημάτων -στις ομιλίες και των δύο συνεδρίων- εντοπίζεται, κατά κύριο λόγο, σε καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (π.χ. αξιολόγηση της εργασίας), στις οποίες οι ομιλητές οδηγούνται σε καταληκτικές επισημάνσεις εν είδει τελικού απολογισμού της εργασίας τους. Έτσι, "παραδέχονται" υπαρκτές ελλείψεις-αδυναμίες της επιστημονικής προσπάθειάς τους εξασφαλίζοντας, παράλληλα, την αποδοχή των ακροατών τους και προλαμβάνοντας πιθανές παρεμβάσεις-προσθήκες τους.

Σε αυτή την ευρύτερη κατηγορία των εμφατικών μηχανισμών, δυναμική είναι στις ομιλίες και των δύο συνεδρίων η παρουσία εμφατικών δεικτών που αναφέρονται άμεσα σε προϋπάρχουσες γνώσεις («*δείκτες κοινών γνώσεων*»). Η χρήση τους είναι χαρακτηριστική στην οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος και συνδέεται με την πρόθεση των ομιλητών να κατευθύνουν τους αποδέκτες τους στον συσχετισμό των νέων πληροφοριών με πληροφορίες ήδη γνωστές. Παράλληλα, δεδομένου ότι συχνόί είναι οι ρηματικοί τύποι α' πληθυντικού εγκλειστικού προσώπου (π.χ. *ξέρουμε ότι*), οι επιστήμονες υπογραμμίζουν το γεγονός ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα με τους αποδέκτες τους (Κουτσαντώνη 2004: 321-322). Η δημιουργία κλίματος συναδελφικότητας και αλληλεγγύης στις πρώτες οργανωτικές ενότητες του λόγου δημιουργεί θετικές προσδοκίες στους αποδέκτες, καθώς, με την έναρξη του λόγου, θεωρούνται ισότιμα μέλη της επιστημονικής κοινότητας. Η διαφορά μεταξύ των δύο δειγμάτων ομιλιών έγκειται στο γεγονός ότι, στο ιατρικό συνέδριο, οι ομιλητές, παρουσιάζοντας γνωστές πληροφορίες, παρέχουν στους ακροατές τους γνώσεις απαραίτητες για την κατανόηση του κύριου όγκου των πληροφοριών που παρουσιάζονται στην ομιλία, ενώ στο συνέδριο των φιλολόγων οι ίδιοι δείκτες δίνουν τη δυνατότητα στον ομιλητή να χρησιμοποιήσει τις γνωστές πληροφορίες ως στοιχεία προϋποθέτου για τους αποδέκτες, για να εισαγάγει ομαλά τις νέες πληροφορίες.

Τρίτοι ως προς τη συχνότητα εμφάνισης είναι οι εμφατικοί μηχανισμοί οι οποίοι εκφράζουν βεβαιότητα του επιστήμονα περιορίζοντας, παράλληλα, τη δέσμευσή του απέναντι στους ισχυρισμούς του (*writer-oriented boosters*). Χαρακτηριστική αριθμητική υπεροχή παρουσιάζουν στις ομιλίες του ιατρικού συνεδρίου συγκριτικά με αυτές που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων (Παράρτημα II, πίν. 3). Η αριθμητική υπεροχή των εν λόγω γλωσσικών μηχανισμών στο συνέδριο της ιατρικής βρίσκεται σε συνάφεια με τη σχετική βιβλιογραφία για τα αμιγώς γραπτά είδη επιστημονικού-ακαδημαϊκού λόγου (π.χ. Takimoto 2015, Hyland 1998b, 2000, 2005b), στην οποία έχει διατυπωθεί ότι οι επιστήμονες στις φυσικές επιστήμες, καθώς είναι περισσότερο προσανατολισμένοι σε γεγονότα-δεδομένα (*fact-oriented*), επιλέγουν στρατηγικές που δίνουν στον λόγο απρόσωπο χαρακτήρα (*impersonalisation strategies*) περιορίζοντας τον ερμηνευτικό ρόλο του επιστήμονα και δημιουργώντας ένα κειμενικό περιβάλλον στο οποίο η έρευνα μοιάζει να «μιλά από μόνη της» (Hyland 1998b: 364-365). Με τη χρήση τέτοιων δομών, που επιλέγονται πιο συχνά στις φυσικές επιστήμες, ο επιστήμονας μοιράζεται την ευθύνη για τους επιστημονικούς ισχυρισμούς του με μια μεγαλύτερη επιστημονική ομάδα

προσώπων, στην οποία και ο ίδιος ανήκει. Χαρακτηριστική είναι η λειτουργία τους στην οργανωτική ενότητα των αποτελεσμάτων. Υλοποιείται η πρόθεση των ομιλητών να αναδείξουν τα αποτελέσματά τους και τη δική τους συμβολή στην επιστημονική γνώση, αλλά με πιο έμμεσους τρόπους και με βεβαιότητα που πηγάζει από τα ίδια τα δεδομένα, τα οποία μπορεί να είναι ευρήματα της δικής τους μελέτης ή ευρήματα άλλων επιστημονικών μελετών.

Στις ομιλίες που δόθηκαν στο συνέδριο των φιλολόγων, ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρήση των εν λόγω γλωσσικών δομών στην εισαγωγική οργανωτική ενότητα της γενίκευσης του θέματος. Όπως διαπιστώθηκε και στο συνέδριο της ιατρικής, οι ομιλητές εκφράζουν με ισχυρή πεποίθηση μία άποψη που αποδίδεται σε άλλη πηγή από τον χώρο της Λογοτεχνίας, όπως, αντίστοιχα, στο συνέδριο της ιατρικής διατυπώνουν με υψηλού βαθμού βεβαιότητα ευρήματα που αποδίδονται σε άλλες επιστημονικές μελέτες. Στο συνέδριο των φιλολόγων, η ισχυρή πεποίθηση με την οποία οι ομιλητές εισάγουν την άποψη προσώπων από τον χώρο της Λογοτεχνίας λειτουργεί ως στοιχείο προϊδεασμού των ακροατών για το ενδιαφέρον που παρουσιάζει το θέμα, ενώ στο συνέδριο της ιατρικής η ισχυρή πεποίθηση με την οποία οι ομιλητές παρουσιάζουν ευρήματα άλλων μελετών λειτουργεί υποστηρικτικά προς την επιλογή τους να αναπτύξουν το συγκεκριμένο ερευνητικό θέμα. Και στα δύο δείγματα, ωστόσο, υπηρετείται ο γενικότερος στόχος των ομιλητών να εγείρουν το ενδιαφέρον των ακροατών τους για το θέμα της ομιλίας με την αξιοποίηση της επιστημονικής κατάρτισής τους.

Από την εξέταση των τριών (γλωσσικών) δεικτών διαπροσωπικού μεταλόγου (μετριαστικών και εμφατικών στοιχείων, δεικτών διάθεσης) στο δείγμα ομιλιών των δύο συνεδρίων διαπιστώθηκε πως οι γλωσσικές επιλογές στις οποίες προβαίνουν οι επιστήμονες/οι ομιλητές (μοιάζουν να) υπηρετούν τις συμβάσεις του επιστημονικού/ακαδημαϊκού λόγου αλλά και, ταυτόχρονα, να επηρεάζονται από τη φύση του είδους της παρουσίας σε συνέδριο καθώς και από τους κανόνες των συγκεκριμένων επιστημονικών κοινοτήτων και το ρητορικό ύφος που τις χαρακτηρίζει.

6.2. Παραδοχές

Η ανάλυση που διεξήχθη στην παρούσα διδακτορική διατριβή μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τη διεξαγωγή άλλων ερευνών, οι οποίες να περιλαμβάνουν τη διερεύνηση πρόσθετων παραγόντων, όπως πολιτιστικών (Rowley-Jolivet & Carter-

Thomas 2005: 47) ή/και να στηρίζονται σε πιο διευρυμένο δείγμα. Επίσης, καθώς οι ανακοινώσεις του δείγματός μας προέρχονται από δύο συνέδρια που έλαβαν χώρα το 2009 και το 2013, είναι σκόπιμο να διεξαχθούν συγκρίσεις με δεδομένα από πιο πρόσφατα συνέδρια, προκειμένου να διερευνηθεί μια πιθανή διαχρονική διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων (παρ. 6.3.).

Η ποσοτική και ποιοτική μελέτη των τριών διαπροσωπικών μηχανισμών που μελετήθηκαν δεν μπορεί να καλύψει όλο το εύρος των στοιχείων που εμπίπτουν στον όρο «διαπροσωπικότητα» (interpersonality). Θεωρούμε ότι η ανάλυση αυτών των τριών διαπροσωπικών κατηγοριών (interactional categories) είναι απλώς ένας τρόπος να διερευνηθεί η πολύπλευρη φύση της διαπροσωπικότητας στο συγκεκριμένο είδος κειμένου. Άλλες οπτικές, όπως η έρευνα βάσει του μηχανισμού της αξιολόγησης (evaluation) (π.χ. Hunston & Thompson 2000), θα οδηγήσουν σε πρόσθετες πληροφορίες.

6.3. Ερευνητικές προτάσεις για το μέλλον

Σκόπιμο είναι να ληφθεί υπ' όψιν ότι στο είδος της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ομιλητών/ομιλιών. Μία από αυτές είναι ο βαθμός στον οποίο ο ομιλητής στηρίζεται σε γραπτό κείμενο και, ευρύτερα, ο βαθμός στον οποίο ενσωματώνει στον λόγο του στοιχεία γραπτού λόγου. Διαφοροποίηση παρατηρείται και στον βαθμό στον οποίο οπτικά μέσα (π.χ. διαφάνειες PPT) συνοδεύουν τον λόγο. Συνεπώς, κρίνεται σκόπιμο να ληφθούν υπ' όψιν μη λεκτικές πτυχές της επικοινωνίας καθώς και η ποικιλομορφία που χαρακτηρίζει το συγκεκριμένο είδος λόγου και να συσχετιστούν με τις γλωσσικές επιλογές των ομιλητών και, ειδικότερα, με τους συγκεκριμένους λεξικογραμματικούς διαπροσωπικούς μηχανισμούς που εντοπίστηκαν στην παρούσα διδακτορική διατριβή. Έτσι, θα διερευνηθεί αυτή η σύνθετη πραγματικότητα και οι γλωσσολόγοι θα οδηγηθούν σε ασφαλέστερα συμπεράσματα για τη φύση του εν λόγω κειμενικού είδους.

Δεδομένου ότι το είδος της παρουσίασης σε συνέδριο βρίσκεται σε “δυναμική σχέση” με αυτό του ερευνητικού άρθρου (Swales 1990: 178), ενδιαφέρουσα θα ήταν η διεξαγωγή στοχευμένων συγκρίσεων αναφορικά με τη σχηματική οργάνωσή τους καθώς και τις γλωσσικές επιλογές των ομιλητών. Γι' αυτόν τον σκοπό, κρίνεται σκόπιμο, κατά τη συγκέντρωση τού υλικού των προφορικών ανακοινώσεων, να καταγράφονται στοιχεία αναφορικά με τον ρόλο τους σε αυτό το “συνεχές” της

ανακοίνωσης μιας ερευνητικής εργασίας. Συγκεκριμένα, αν αποτελούν τη βάση για ένα ερευνητικό άρθρο που πρόκειται να δημοσιευθεί, αν στηρίζονται σε ένα άρθρο που έχει ήδη δημοσιευθεί, αν εκφωνούνται με προοπτική τη δημοσίευση στα πρακτικά του συνεδρίου (Swales 1990: 178, Thompson 1997: 14).

Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η επιλογή και η χρήση των μετριαστικών και των εμφατικών μηχανισμών επηρεάζονται, σε κάποιο βαθμό, από παράγοντες που έχουν σχέση με την προσωπικότητα του ατόμου, όπως είναι η εμπειρία και η αυτοπεποίθησή του (Hyland 1998b: 358). Με βάση αυτή τη διαπίστωση, κρίνεται σκόπιμο, κατά την εξέταση των διαπροσωπικών μηχανισμών στις προφορικές ανακοινώσεις, να συμπεριληφθεί η εξέταση παραγόντων που έχουν σχέση με ατομικά στοιχεία των ομιλητών, όπως με το φύλο, την ηλικία, τη θέση στην επιστημονική κοινότητα, προκειμένου να διατυπωθούν παρατηρήσεις και να διεξαχθούν συγκρίσεις σε συνάρτηση με τον τύπο του ομιλητή.

Έχει επισημανθεί η δυναμική φύση των ειδών (Gillaerts & van de Velde 2010: 129) και, κατά συνέπεια, η ανάγκη διεξαγωγής περισσότερων διαχρονικών μελετών, που θα αποκαλύψουν αλλαγές στις πρακτικές μετα-λόγου που εφαρμόζονται στα είδη ακαδημαϊκού λόγου (metadiscourse practices) (Hyland 2005b: 202). Δεδομένου ότι δεν έχουν γίνει έρευνες αναφορικά με την εξέλιξη του είδους της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο, σκόπιμη θα ήταν η διαχρονική εξέταση προφορικών ανακοινώσεων σε συνέδρια, όπως έχει επιχειρηθεί για άλλα είδη ακαδημαϊκού λόγου, συγκεκριμένα για το είδος της περίληψης σε ερευνητικά άρθρα (Gillaerts & van de Velde 2010: 130). Σκόπιμο κρίνεται να ερευνηθούν οι διαχρονικές αλλαγές ως προς τη συχνότητα επιλογής των ίδιων γλωσσικών μηχανισμών καθώς και ως προς τις λειτουργίες που επιτελούν στις προφορικές ανακοινώσεις διαφορετικών επιστημών. Η έρευνα αυτή θα αναδείξει τη δυναμική φύση τού εν λόγω είδους αναφορικά με τη διαπροσωπική διάστασή του. Αυτή η διαχρονική εξέταση θα οδηγούσε σε παρατηρήσεις για ενδεχόμενη διαφοροποίηση ως προς τις γλωσσικές επιλογές στις οποίες οδηγούνται οι ομιλητές (για παράδειγμα ως προς τη συχνότητα των διαπροσωπικών μηχανισμών), για να χτίσουν τη διαπροσωπική σχέση που επιθυμούν με το ακροατήριό τους και, συνακόλουθα, θα συνέβαλλε στην πιο σφαιρική μελέτη και ανάδειξη των χαρακτηριστικών που παρουσιάζει το είδος της προφορικής ανακοίνωσης σε συνέδριο.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abdi, R. 2002. Interpersonal metadiscourse: An indicator of interaction and identity. *Discourse Studies* 4 (2), 139-145.
- Abdollahzadeh, E. 2011. Poring over the findings: Interpersonal authorial engagement in applied linguistics papers. *Journal of Pragmatics* 43, 288-297.
- Akinci, S. 2016. *A Cross-disciplinary Study of Stance Markers in Research Articles Written by Students and Experts*. Iowa State University: Ames, Iowa.
- Anderson, L. & Bamford, J. 2004. *Evaluation in Oral and Written Academic Discourse*. Rome: Officina Edizioni.
- Bamford, J. 2005. Subjective or objective evaluation? Prediction in academic lectures. Στο Tognini-Bonelli, E. & Camiciotti, G. (επιμ.) *Strategies in Academic Discourse*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 17-29.
- Basturkmen, H. 2012. A genre-based investigation of discussion sections of research articles in Dentistry and disciplinary variation. *Journal of English for Academic Purposes* 11 (2), 134-144.
- Berman, R.A. 2004. Introduction: Developing discourse stance in different text types and languages. *Journal of Pragmatics* 37, 105-124.
- Bhatia, V. 1993. *Analyzing Genre: Language Use in Professional Settings*. New York: Longman.
- Biber, D. & Finegan, E. 1989. Styles of stance in English: Lexical and grammatical marking of evidentiality and affect. *Text* 9 (1), 93-124.
- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. & Finnegan, E. 1999. *Longman Grammar of Spoken and Written English*. London: Longman.
- Brett, P. 1994. A genre analysis of the results section of sociology articles. *English for Specific Purposes* 13 (1), 47-59.
- Brown, P. & Levinson, S. C. 1987. *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bunton, D. 2002. Generic moves in Ph.D. thesis Introductions. Στο J. Flowerdew (επιμ.) *Academic Discourse*. Harlow, UK: Longman, 57-75.
- Camiciottoli, B. 2004. Audience-oriented relevance markers in business studies lectures. Στο Camiciotti, G. & Tognini-Bonelli, E. (επιμ.) *Academic Discourse-New Insights into Evaluation*. Bern: Peter Lang, 81-97.
- Camiciotti, G. & Tognini-Bonelli, E. 2004. *Academic Discourse. New Insights into Evaluation*. Bern: Peter Lang.

- Candlin, C. & Hyland, K. 1999. *Writing: Texts, Processes and Practices*. London, New York: Longman.
- Cardinali, R. 2021. Authorial voice in conference presentations in English. *Academia Letters*.
- Chafe, W.L. 1986. Evidentiality in English conversation and academic writing. Στο W. L. Chafe & J. Nichols (επιμ.) *Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology*, Norwood, N.J.: Ablex, 261-272.
- Charles, M. 2003. "This mystery...": A corpus-based study of the use of nouns to construct stance in theses from two contrasting disciplines. *Journal of English for Academic Purposes* 2, 313-326.
- Coates, J. 1987. Epistemic modality and spoken discourse. *Transactions of the Philological Society* 85, 100-131.
- Conrad, S. & Biber, D. 2000. Adverbial marking of stance in speech and writing. Στο Hunston, S. & Thompson, G. (επιμ.) *Evaluation in Text: Authorial Stance and the Construction of Discourse*. Oxford: Oxford University Press, 56-73.
- Crismore, A. & Farnsworth, R. 1990. Metadiscourse in popular and professional science discourse. Στο W. Nash (επιμ.) *The Writing Scholar: Studies in Academic Discourse*. Newbury Park, CA: Sage, 118-136.
- Crismore, A., Markkanen, R. & Steffensen, M.S. 1993. Metadiscourse in persuasive writing. A study of texts written by American and Finnish University students. *Written Communication* 10 (1), 39-71.
- Dafouz-Milne, E. 2008. The pragmatic role of textual and interpersonal metadiscourse markers in the construction and attainment of persuasion: A cross-linguistic study of newspaper discourse. *Journal of Pragmatics* 40, 95-113.
- Deroey, K.L.B. & Taverniers, M. 2012. Just remember this: lexicogrammatical relevance markers in lectures. *English for Specific Purposes* 31, 221-233.
- Dubois, B.L. 1980. Genre and structure of biomedical speeches. *Forum Linguisticum* (5), 140-169.
- Dubois, B.L. 1987. Something on the Order of around Forty to Forty-Four: Imprecise Numerical Expressions in Biomedical Slide Talks. *Language in Society* 16: 527-541.
- Dudley-Evans, T. 1994. Genre analysis: An approach to text analysis for ESP. Στο M. Coulthard (επιμ.) *Advances in Written Text Analysis*. London: Routledge, 219-228.

- Dueñas, P.M. 2010. Attitude markers in business management research articles: a cross-cultural corpus-driven approach. *International Journal of Applied Linguistics* 20 (1), 50-72.
- Dueñas, P.M. 2011. An intercultural analysis of metadiscourse features in research articles written in English and in Spanish. *Journal of Pragmatics* 43, 3068-3079.
- Flowerdew, J. 2002. *Academic Discourse*. Harlow, UK: Longman.
- Fortanet-Gómez, I. 2004. Verbal stance in spoken academic discourse. Στο Camiciotti, G. & Tognini-Bonelli, E. (επιμ.) *Academic Discourse-New Insights into Evaluation*. Bern: Peter Lang, 99-119.
- Fortanet, I. 2008. Evaluative language in peer review referee reports. *Journal of English for Academic Purposes* 7 (1), 27-37.
- Gillaerts, P. & van de Velde, F. 2010. Interactional metadiscourse in research article abstracts. *Journal of English for Academic Purposes* 9 (2), 128-139.
- Giltrow, J. 2005. Modern conscience: Modalities of obligation in research genres. *Text* 25 (2), 171-199.
- Greenbaum, S. & Quirk, R. 1990. *A Student's Grammar of the English Language*. London: Longman.
- Heino, A., Tervonen, E. & Tommola, J. 2002. Metadiscourse in academic conference presentations. Στο Ventola, E., Shalom, C. & Thompson, S. (επιμ.) *The Language of Conferencing*. Frankfurt: Peter Lang, 127-146.
- Holmes, J. 1984. Modifying illocutionary force. *Journal of Pragmatics* 8, 345-365.
- Holmes, R. 1997. Genre analysis and the social sciences: An investigation of the structure of research article Discussion sections in three disciplines. *English for Specific Purposes* 16 (4), 321-337.
- Hood, S. & Forey, G. 2005. Introducing a conference paper: Getting interpersonal with your audience. *Journal of English for Academic Purposes* (4), 291-306.
- Hopkins, A. & Dudley-Evans, T. 1988. A genre-based investigation of the Discussion sections in articles and dissertations. *English for Specific Purposes* 7, 113-121.
- Hu, G. & Cao, F. 2015. Disciplinary and paradigmatic influences on interactional metadiscourse in research articles. *English for Specific Purposes* (39), 12-25.
- Hunston, S. 1993. Evaluation and ideology in scientific writing. Στο Ghadessy, M. (επιμ.) *Register Analysis: Theory and Practice*. London: Pinter, 57-73.

- Hunston, S. 1994. Evaluation and organization in a sample of written academic discourse. Στο Coulthard, M. (ed.) *Advances in Written Text Analysis*. London: Routledge, 191-218.
- Hunston, S. 1995. A corpus study of some English verbs of attribution. *Functions of Language* 2 (2), 133-158.
- Hunston, S. & Thompson, G. 2000. *Evaluation in Text: Authorial Stance and the Construction of Discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- Hyland K. 1996a: Writing without conviction? Hedging in science research articles. *Applied Linguistics* 17 (4), 433-454.
- Hyland, K. 1996b. Talking to the academy: Forms of hedging in science research articles. *Written Communication* 13 (2), 251-281.
- Hyland, K. 1998a. *Hedging in Scientific Research Articles*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Hyland, K. 1998b. Boosting, hedging and the negotiation of academic knowledge. *Text* 18 (3), 349-382.
- Hyland, K. 1998c: Persuasion and context: The pragmatics of metadiscourse. *Journal of Pragmatics* 30, 437-455.
- Hyland, K. 1999. Disciplinary discourses: writer stance in research articles. Στο Candlin, C. & Hyland, K. (επιμ.) *Writing: Texts, Processes and Practices*. London: Longman, 99-121.
- Hyland, K. 2000. *Disciplinary Discourses: Social Interactions in Academic Writing*. London: Longman.
- Hyland, K. 2002. Directives: Argument and engagement in academic writing. *Applied Linguistics* 23 (2), 215-239.
- Hyland, K. & Tse, P. 2004. Metadiscourse in academic writing: A reappraisal. *Applied Linguistics* 25 (2), 156-177.
- Hyland, K. 2005a. Stance and engagement: A model of interaction in academic discourse. *Discourse Studies* 7 (2), 173-192.
- Hyland, K. 2005b. *Metadiscourse: Exploring Interaction in Writing*. London / New York: Continuum.
- Kashiha H. 2022. On persuasive strategies: Metadiscourse practices in political speeches. *Discourse and Interaction*, 15 (1), 77-100.

- Khedri, M., Ebrahimi, S.-J. & Heng, C.S. 2013. Interactional metadiscourse markers in academic research article Result and Discussion sections. *The Southeast Asian Journal of English Language Studies* 19 (1), 65-74.
- Kim, L.C. 2010. Research article introductions in Chinese and English: A comparative genre-based study. *Journal of English for Academic Purposes* 9 (4), 267-279.
- Kim, L.C. & Lim, J. M.-H. 2013. Metadiscourse in English and Chinese research article introductions. *Discourse Studies* 15(2), 129-146.
- Koutsantoni, D. 2004. Attitude, certainty and allusions to common knowledge in scientific research articles. *Journal of English for Academic Purposes* 3, 163-182.
- Koutsantoni, D. 2007. *Developing Academic Literacies. Understanding Disciplinary Communities' Culture and Rhetoric*. Bern: Peter Lang.
- Lakoff, G. 1973. Hedges: A study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts. *Journal of Philosophical Logic* 2: 458-508.
- Livytska, I. 2019. The use of hedging in research articles on applied linguistics. *Journal of Language and Cultural Education* 7 (1), 35-53.
- Markkanen, R. & Schröder, H. 1987. Hedging and its linguistic realizations in German, English and Finnish philosophical text: A case study. Στο *Erikoiskielet ja käännösteoria. Vakki-seminaari VII. Vöyri* 31.1-1.2.1987, Vaasa: Vaasan korkeakoulu. 47-57.
- Mameghani, A.A. 2017. Realization of attitude and engagement markers in students' presentations. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature* 6 (2), 73-77.
- Martin, J.R. 2000. Beyond exchange: APPRAISAL systems in English. Στο Hunston, S. & Thompson, G. *Evaluation in Text: Authorial Stance and the Construction of Discourse*. Oxford: Oxford University Press, 142-175.
- Martin, J.R. & White P.R.R. 2005. *The Language of Evaluation: Appraisal in English*. New York: Palgrave Macmillan.
- Mina, G.K. & Biria, R. 2017. Exploring Interactive and Interactional Metadiscourse Markers in Discussion Sections of Social and Medical Science Articles. *International Journal of Research in English Education* 2 (4), 11-29.
- Myers, G. 1989. The pragmatics of politeness in scientific articles. *Applied Linguistics* 10, 1-35.
- Nwogu, K. N. 1991. Structure of science popularizations: A genre-analysis approach to the schema of popularized medical texts. *English for Specific Purposes* 10, 111-123.

- Nwogu, K.N. 1997. The medical research paper: Structure and functions. *English for Specific Purposes* 16 (2), 119-138.
- Palmer, F. R. 1986. *Mood and Modality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Peacock, M. 2006. A cross-disciplinary comparison of boosting in research articles. *Corpora* 1, 61-84.
- Posteguillo, S. 1999. The schematic structure of computer science research articles. *English for Specific Purposes* 18 (2), 139-160.
- Prince, E., Frader, J. & Bosk, C. 1982. On hedging in physician-physician discourse. Στο: J. di Prieto (επιμ.) *Linguistics and the Professions*. Hillsdale, NJ: Ablex, 83-97.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., Svartvik, J. 1972. *A Grammar of Contemporary English*. London: Longman.
- Rowley-Jolivet, E. & Carter-Thomas, Sh. 1999. The pivotal role of conference papers in the network of scientific communication. *Asp* 23-26, 2-16.
- Rowley-Jolivet, E. & Carter-Thomas, Sh. 2003. Analysing the scientific conference presentation (CP). A methodological overview of a multimodal genre” *ASp: La revue du GERAS*, 59-72.
- Rowley-Jolivet, E. & Carter-Thomas, Sh. 2005. The rhetoric of conference presentation introductions: Context, argument and interaction. *International Journal of Applied Linguistics* 15 (1), 45-71.
- Salager-Meyer, F. 1994. Hedges and textual communicative function in medical English written discourse. *English for Specific Purposes* 13 (2), 149-170.
- Salahshoor, F. & Afsari, P. 2017. An investigation of interactional metadiscourse in discussion and conclusion sections of social and natural science master theses. *The Journal of Applied Linguistics and Applied Literature: Dynamics and Advances* 5 (2), 7-14.
- Salek, M. 2014. A diagram of interactive and interactional markers in different parts of English research articles. *Journal of Language Sciences & Linguistics* 2 (3), 55-66.
- Samraj, B. 2002. Introductions in research articles: Variations across disciplines. *English for Specific Purposes* 21 (1), 1-17.
- Samraj, B. 2008. A discourse analysis of master’s theses across disciplines with a focus on introductions. *Journal of English for Academic Purposes* 7 (1), 55-67.
- Sanjaya, I.N.S. 2016. Boosting in English and Indonesian research articles: A cross-cultural and cross-disciplinary study. *Lingua Cultura* 10 (2), 105-110.

- Santos, dos M.B. 1996. The textual organization of research paper abstracts in applied linguistics. *Text* 16 (4), 481-499.
- Shaw, P. 2003. Evaluation and promotion across languages. *Journal of English for Academic Purposes* 12, 343-357.
- Skelton, J. 1997. The representation of truth in academic medical writing. *Applied Linguistics* 18 (2), 121-140.
- Soler, V. 2002. Analysing adjectives in scientific discourse: an exploratory study with educational applications for Spanish speakers at advanced university level. *English for Specific Purposes* 21, 145-165.
- Sorayyaei, A. & Azirah, H. 2019. The impact of attitude markers on enhancing evaluation in the review article genre. *Journal of Language Studies* 19 (1), 153-173.
- Stotesbury, H. 2003. Evaluation in research article abstracts in the narrative and hard sciences. *Journal of English for Academic Purposes* 2, 327-341.
- Swales, J.M. 1981. *Aspects of Article Introductions*. Birmingham, UK: Aston University, The Language Studies Unit.
- Swales, J.M. 1990. *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Swales, J.M. & Burke, A. (2003). "It's really fascinating work": Differences in evaluative adjectives across academic registers. Στο Leistyna, P. & Meyer, Ch. (επιμ.) *Corpus Analysis: Language Structure and Language Use*. Amsterdam: Rodopi, 1-18.
- Swales, J.M. 2004. *Research Genres: Exploration and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Takimoto, M. 2015. A corpus-based analysis of hedges and boosters in English academic articles. *Indonesian Journal of Applied Linguistics* 5 (1), 95-105.
- Thetela, P. 1997. Evaluated entities and parameters of value in academic research articles. *English for Specific Purposes* 16 (2), 101-118.
- Thompson, G. 2000. *Evaluation in Text: Authorial Stance and the Construction of Discourse*. Oxford: Oxford University Press, 142-175.
- Thompson, S. 1994. Frameworks and contexts: A genre-based approach to analysing lecture introductions. *English for Specific Purposes* 13 (2), 171-186.
- Thompson, S.-E. 1997. *Presenting Research: A Study of Interaction in Academic Monologue*. Unpublished PhD Thesis, University of Liverpool.
- Tognini-Bonelli, E. & Camiciotti, G. 2005. *Strategies in Academic Discourse*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

- Vande Kopple, W.J. 1985. Some exploratory discourse on metadiscourse. *College Composition and Communication* 36, 82-93.
- Varttala, T.A. 1999. Remarks on the communicative functions of hedging in popular scientific and specialist research articles on medicine. *English for Specific Purposes* 18 (2), 177-200.
- Varttala, T.A. 2001. *Hedging in scientifically oriented discourse: Exploring variation according to discipline and intended audience*. Unpublished Ph.D. dissertation, University of Tampereen Yliopisto.
- Vassileva, I. 2001. Commitment and detachment in English and Bulgarian academic writing. *English for Specific Purposes* 20 (1), 83-102.
- Vázquez, I. & Giner, D. 2009. Writing with conviction: The use of boosters in modelling persuasion in academic discourses. *Revista Alicantina de Estudios Ingleses* 22: 219-237.
- Ventola, E., Shalom, C. & Thompson, S. 2002. *The Language of Conferencing*. Bern: Peter Lang.
- Vold, E. Th. 2006a. Epistemic modality markers in research articles: A cross-linguistic and cross-disciplinary study. *International Journal of Applied Linguistics* 16, 61-87.
- Vold, E. Th. 2006b. The choice and use of epistemic modality markers in linguistics and medical research articles. Στο Hyland, K. & Bondi, M. (επιμ.) *Academic Discourse across Disciplines*. Berlin: P. Lang, 224-249.
- Webber, P. 2005. Interactive features in medical conference monologue. *English for Specific Purposes* 24 (2), 157-181.
- White, P. 2003. Beyond modality and hedging: A dialogic view of the language of intersubjective stance. *Text* 23 (2), 259-284.
- Williams, I. A. 1999. Results sections of medical research articles: Analysis of rhetorical categories for pedagogical purposes. *English for Specific Purposes* 18 (4), 347-366.
- Yagiz, O. & Demir, C. 2015. A comparative study of boosting in academic texts: A contrastive rhetoric. *International Journal of English Linguistics* 5 (4), 12-28.
- Zuck, J. & Zuck, L. 1985. "Hedging in Newswriting." Στο A.M. Cornu, J. Vanparijs & M. Delahaye (επιμ.) *Beads or Bracelet: How Do We Approach LSP*. Leuven: Oxford University Press, 172-180.
- Γούτσος, Δ. & Μπακάκου-Ορφανού, Α. 2006. Η κειμενική στάση κατά την ανάπτυξη του γραπτού λόγου. *Γλωσσολογία* 17, 127-141.

- Ευσταθιάδη, Α. (ημερομηνία ανάρτησης 30-3-2015). Δείκτες Επιστημικής Τροπικότητας στο γραπτό λόγο αλλόγλωσσων που μαθαίνουν την Νέα Ελληνική ως Ξένη Γλώσσα: Μία έρευνα βασισμένη σε σώματα κειμένων. Υποστηρικτικό υλικό για τη διδασκαλία της ελληνικής ως Β΄/Ξένης γλώσσας, <http://elearning.greek-language.gr> του επιμορφωτικού εξ αποστάσεως προγράμματος «Διαδρομές στη διδασκαλία της ελληνικής» του Κ.Ε.Γ., χρηματοδοτούμενου από το ΕΣΠΑ (ΙΚΕΕΑΡΤ-2012-040).
- Ιακώβου, Μ. 1999. *Τροπικές κατηγορίες στο ρηματικό σύστημα της νέας ελληνικής*. Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Ιακώβου, Μ. & Κουτσουλέλου-Μίχου, Σ. 2008. Μετρίαστικές στρατηγικές της δεοντικότητας σε ακαδημαϊκά και δημοσιογραφικά κείμενα: Η περίπτωση του *πρέπει*. Στο *Γλώσσης Χάριν. Τόμος αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον Καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 362-373.
- Κλαίρης Χ. & Μπαμπινιώτης Γ. (με τη συνεργασία των Μόζερ Α., Μπακάκου-Ορφανού, Α. & Σκοπετέα, Σ.) 2005. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής, Δομολειτουργική - Επικοινωνιακή*. 1η έκδοση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κουτσαντώνη, Δ. 2003. Οι έννοιες και λειτουργίες των τροπικών ρημάτων «πρέπει» και «μπορεί» σε επιστημονικά ερευνητικά άρθρα. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 23ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. (17-19 Μαΐου 2002)*, 701-711.
- Κουτσαντώνη, Δ. 2004. Η έκφραση της έμφασης σε επιστημονικά ερευνητικά άρθρα: ταξινόμια και πραγματολογικές λειτουργίες. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 24ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. (9-19 Μαΐου 2003)*, 313-324.
- Κουτσουλέλου-Μίχου Σ. 2002. *Ο Πρόλογος ως Κειμενικό Είδος*. Αθήνα: Παρουσία (αριθ. παρ. 54).
- Κουτσουλέλου-Μίχου, Σ. & Μικρός, Γ. 2004-2005. Το «γεγονός» ως ουσιαστικό-κέλυφος. Χρήση και λειτουργία σε ηλεκτρονικά σώματα κειμένων της Ελληνικής. *Γλωσσολογία* 16, 65-95.
- Κουτσουλέλου-Μίχου, Σ. 2007. Ο συμπληρωματικός δείκτης ότι και οι συνάψεις του ως μηχανισμοί αξιολόγησης. *Πρακτικά του 8ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας (Ιωάννινα, 30/8-2/9/2007)*, 897-911.
- Κουτσουλέλου-Μίχου, Σ. 2009α. Σχηματική οργάνωση και λεξιλογικές επιλογές στους προλόγους επιστημονικών βιβλίων. Στο *Όψεις του ακαδημαϊκού λόγου*. Αθήνα: Gutenberg, 29-73.

- Κουτσοπέλου-Μίχου, Σ. 2009β. Οι επίλογοι των επιστημονικών άρθρων: Διερεύνηση της ρητορικής τους δομής. Στο *Όψεις του ακαδημαϊκού λόγου*. Αθήνα: Gutenberg, 75-90.
- Κουτσοπέλου-Μίχου, Σ. 2009γ. *Όψεις του ακαδημαϊκού λόγου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κωστούλη Τ. 2000. Στρατηγικές κατανόησης ακαδημαϊκού επιστημονικού λόγου: πρώτες παρατηρήσεις. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 20^{ής} ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. (23-25 Απριλίου 1999)*, 256-267.
- Λέκκα, Β. 1997. Η λειτουργία της επανάληψης στα επιστημονικά κείμενα. *Πρακτικά του 7^{ου} Διεθνούς Γλωσσολογικού Συνεδρίου για την Ελληνική Γλώσσα*, 711-718.
- Λέκκα, Β. 2001. Τα επιστημονικά κείμενα ως μέσα επιβολής ισχύος. Στο Αγγουράκη, Γ., Αρβανίτη, Α., Γούτσος, Δ. κ.ά. (επιμ.) *Πρακτικά 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας* (Λευκωσία, Σεπτέμβριος 1999). Λευκωσία: University Studio Press, 565-572.
- Λέκκα, Β. 2004. Η λειτουργία των επιστημονικών όρων. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 24ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. (9-19 Μαΐου 2003)*, 393-404.
- Λέκκα, Β. 2005. *Η γλώσσα των επιστημονικών κειμένων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπαμπινιώτης, Γ. 2002 (δεύτερη έκδοση). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Πολίτης, Π. 1999. Δοξαστικά ρήματα και επιστημική αναγκαιότητα. Στο Αγγουράκη, Γ., Αρβανίτη, Α., Γούτσος, Δ. κ.ά. (επιμ.) *Πρακτικά 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας/Proceedings of the 4th International Conference on Greek Linguistics* (Λευκωσία, 17-19/9/1999). Λευκωσία: University Studio Press, 277-284.
- Τριανταφυλλίδης, Μ. 2001. *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη].
- Φραγκάκη, Γ. 2010. *Ο αξιολογικός ρόλος του επιθέτου και η χρήση του ως δείκτη ιδεολογίας: Μελέτη βασισμένη σε σώματα κειμένων δημοσιογραφικού λόγου*. Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΣΥΓΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΜΕΤΑΛΟΓΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΤΕΛΟΥΝ ΑΝΑ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥΣ ΠΟΥ ΤΙΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝΟΥΝ ⁹¹

Πίνακας 1. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (attribute-oriented hedges) στο δείγμα ομιλιών τού ιατρικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (ενν. των φαινομένων που περιγράφονται) (attribute-oriented hedges)	1. Επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs) 2. Επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree) 3. Επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adverbs of indefinite frequency)	Αποδίδονται οι αριθμητικές πληροφορίες με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια.	-παρουσίαση αποτελεσμάτων -μεθοδολογία/τεχνική (όταν παρουσιάζονται συγκεκριμένα αριθμητικά δεδομένα)
		Μέσα από την έκφραση ακρίβειας, οι ομιλητές μετριάζουν την επαινετική αναφορά στη μέθοδο τους αλλά και μία αρνητική παρατήρηση αναφορικά με αυτήν. Έτσι, εκδηλώνουν επιστημονικό ήθος και επιστημονική ωριμότητα.	-μεθοδολογία/τεχνική -αξιολόγηση της μεθόδου
		Οι ομιλητές, περιορίζοντας την έκταση των ισχυρισμών τους, σκιαγραφούν με ακρίβεια την ισχύουσα κατάσταση στον επιστημονικό χώρο.	-σκιαγράφηση της κατάστασης στον επιστημονικό χώρο

Πίνακας 2. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (attribute-oriented hedges) στο δείγμα ομιλιών τού φιλολογικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
--------------------------	----------------------	------------------------------	--------------------

⁹¹ Σημ. 1 Στους παρακάτω πίνακες οι γλωσσικοί μηχανισμοί δεν παρουσιάζονται κατ' αντιστοιχία προς τις παρακείμενες γλωσσικές λειτουργίες. Κάθε γλωσσική λειτουργία, δηλαδή, μπορεί να πραγματώνεται με περισσότερους από έναν γλωσσικούς μηχανισμούς.

Σημ. 2 Κάθε λειτουργία παρουσιάζεται κατ' αντιστοιχία προς την οργανωτική ενότητα στην οποία εντοπίζεται.

Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (ενν. των φαινομένων που περιγράφονται) (attribute-oriented hedges)	1. Επιρρήματα που δείχνουν ότι η πληροφορία παρουσιάζεται κατά προσέγγιση (approximative adverbs)	-Διατυπώνονται πληροφορίες με ασάφεια/ αοριστία. -Παρουσιάζονται αριθμητικά δεδομένα με (αποδεκτή) ανακρίβεια, για να δηλωθεί η ακρίβεια με την οποία διατυπώνεται η πληροφορία. -Αναδεικνύεται η σημασία της παρακείμενης λέξης (π.χ. <i>σχεδόν</i> μαγική). [Όταν συνοδεύουν λέξεις/ φράσεις με αυξημένο θετικό σημασιολογικό φορτίο.]	-ανάπτυξη του θέματος	
	2. Επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τον βαθμό (adverbs of indefinite degree)			
	3. Επιρρήματα που εκφράζουν αοριστία ως προς τη συχνότητα (adverbs of indefinite frequency)			
		Οι ομιλητές διαχειρίζονται αποτελεσματικά εύρος θεωρητικών πληροφοριών.	-ανάπτυξη του θέματος	
		Οι ομιλητές, περιορίζοντας την έκταση των ισχυρισμών τους, διατυπώνουν με προσοχή και σύνεση ισχυρισμούς οι οποίοι αναφέρονται στη δυσμενή θέση της Λογοτεχνίας.	-ανάπτυξη του θέματος	

Πίνακας 3. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (**reliability-oriented hedges**) στο δείγμα ομιλιών τού ιατρικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (reliability-oriented hedges)	-Επιστημικά ρήματα -Επιρρήματα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας (probability adverbs) -Επίθετα που εκφράζουν βαθμούς	Εκφράζουν τις επιφυλάξεις των ομιλητών κατά τη διατύπωση προσωπικών κρίσεων-εκτιμήσεων αναφορικά με αποτελέσματα που οι ίδιοι κρίνουν επισφαλή, όπως είναι αποτελέσματα τα οποία έχουν προκύψει από περιορισμένο αριθμό	-σχολιασμός-ερμηνεία των αποτελεσμάτων

	πιθανότητας (probability adjectives) -Τροπικό ρήμα <i>μπορεί</i> (σε ενεστώτα -με την επιστημική σημασία- ή σε παρατατικό, συνοδευόμενο με τον δείκτη <i>θα</i>) -Επιστημικά ουσιαστικά		
		(ρ. <i>θεωρώ</i>) Αναδεικνύεται η υποκειμενική φύση μιας παραδοχής που αποτέλεσε το σημείο εκκίνησης της έρευνας.	-μεθοδολογία/τεχνική
		Τα εκφωνήματα διατυπώνονται με βάση τους κανόνες της ακαδημαϊκής ευγένειας	-προτάσεις- -συστάσεις

Πίνακας 4. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (**reliability-oriented hedges**) στο δείγμα ομιλιών τού φιλολογικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (reliability-oriented hedges)	-Επιστημικά ρήματα -Επιρρήματα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας (probability adverbs) -Επίθετα που εκφράζουν βαθμούς πιθανότητας (probability adjectives) -Τροπικό ρήμα <i>μπορεί</i> (σε ενεστώτα -με την επιστημική σημασία- ή σε παρατατικό, συνοδευόμενο με τον δείκτη <i>θα</i>) -Επιστημικά ουσιαστικά	(τύπος ομιλίας: θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος - ομιλίες με θεωρητικό προσανατολισμό) Μετριάζεται η βεβαιότητα των ομιλητών, όταν διατυπώνουν συλλογισμούς-θεωρητικές εκτιμήσεις που προέκυψαν από τις θεωρητικές αναζητήσεις τους αναφορικά με θέματα της Λογοτεχνίας.	-ανάπτυξη του θέματος
		(Τύπος ομιλίας: παρουσίαση αποτελεσμάτων από τη διεξαγωγή μιας έρευνας) Εκφράζουν	-σχολιασμός/ ερμηνεία των αποτελεσμάτων

		επιφυλάξεις των ομιλητών, όταν η ερμηνεία των αποτελεσμάτων τους απορρέει από προσωπικές κρίσεις-εκτιμήσεις και όχι από αντικειμενικά στοιχεία.	
	(μόνο με επιρρήματα που εκφράζουν μειωμένη βεβαιότητα)	(τύπος ομιλίας: περιγραφή προβλήματος - πρόταση συναφών λύσεων) Οι ομιλητές διατυπώνουν το περιεχόμενο των εκφωνημάτων τους με προσοχή και σύνεση, όταν περιγράφουν μία δυσάρεστη κατάσταση αναφορικά με τη θέση της Λογοτεχνίας στην εκπαίδευση/στη συνείδηση του σύγχρονου ανθρώπου.	ανάπτυξη του θέματος

Πίνακας 5. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented hedges) στο δείγμα ομιλιών τού ιατρικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Μετριαστικοί μηχανισμοί με τους οποίους εκφράζεται η αποστασιοποίηση του ομιλητή από το περιεχόμενο του εκφωνήματος - μετριάζεται η δέσμευσή του (writer-oriented hedges)	Μεσοπαθητικοί ρηματικοί τύποι νοητικών ρημάτων (π.χ. <i>θεωρείται, θεωρούνται</i>) Ρήματα που εκφράζουν επιστημικές κρίσεις αναφορικά με τις πληροφορίες σε ενεργητικές ρηματικές δομές με μη έμψυχο υποκείμενο (π.χ. <i>μελέτες / στοιχεία</i>)	Οι ομιλητές αποστασιοποιούνται γλωσσικά από ισχυρισμούς που θεωρούνται επισφαλείς/ισχυρισμούς “υψηλού ρίσκου”, προκειμένου να αυτο-προστατευθούν σε περίπτωση που αυτοί αποδειχθούν εσφαλμένοι. Τέτοιοι είναι: Α. Ισχυρισμοί αναφορικά με επιστημονικά ζητήματα που έχουν προκαλέσει αμηχανία στην επιστημονική	αποτελέσματα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας αξιολόγηση της εργασίας/της μεθόδου της

		κοινότητα (π.χ. αντικρουόμενες επιστημονικές απόψεις, περιορισμένη ερευνητική δραστηριότητα)	
		B. Ισχυρισμοί που αναφέρονται στη συμβολή των ομιλητών στον επιστημονικό χώρο που υπηρετούν (π.χ. θετική αξιολόγηση για τη μέθοδο που ακολούθησαν)	

Πίνακας 6. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented hedges) στο δείγμα ομιλιών τού φιλολογικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Μετριαστικοί μηχανισμοί με τους οποίους εκφράζεται η αποστασιοποίηση του ομιλητή από το περιεχόμενο του εκφωνήματος - μετριάζεται η δέσμευσή του (writer-oriented hedges)	A/ Μεσοπαθητικοί ρηματικοί τύποι 1. Τύπος ομιλίας: θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος Μεσοπαθητικοί ρηματικοί τύποι νοητικών ρημάτων (π.χ. <i>θεωρείται, θεωρούνται</i>) 2. Τύπος ομιλίας: παρουσίαση αποτελεσμάτων από τη διεξαγωγή μιας έρευνας Μεσοπαθητικές ρηματικές δομές αντί των αντίστοιχων ρηματικών δομών α' πληθυντικού	Οι ομιλητές αποστασιοποιούνται από μία άποψη με την οποία δεν συμφωνούν ή από μία άποψη γύρω από ένα λογοτεχνικό ζήτημα το οποίο έχει εγείρει αντικρουόμενες επιστημονικές τοποθετήσεις. Οι ομιλητές δεν εκφράζουν άμεση εμπλοκή στους ισχυρισμούς τους, προκειμένου να αυτο-προστατευθούν, σε περίπτωση που αποδειχθούν εσφαλμένοι.	ανάπτυξη του θέματος μεθοδολογία/ κριτήρια

	<p>γραμματικού προσώπου (π.χ. θεωρήθηκε αντί: θεωρήσαμε)</p> <p>3. Τύπος ομιλίας: πρόβλημα-λύση</p> <p>Μεσοπαθητικές ρηματικές δομές αντί των αντίστοιχων ρηματικών δομών α' πληθυντικού γραμματικού προσώπου (π.χ. <i>προτείνεται</i> αντί: <i>προτείνουμε</i>)</p>	<p>Οι ομιλητές δεν εκφράζουν άμεση εμπλοκή στους ισχυρισμούς τους, προκειμένου να αυτο-προστατευθούν σε περίπτωση που οι ισχυρισμοί τους δεν βρουν την επιθυμητή αποδοχή από τους ακροατές.</p>	<p>ανάπτυξη του θέματος</p>
	<p>B/ Ενεργητικές ρηματικές δομές</p> <p>1. Τύπος ομιλίας: θεωρητική πραγμάτευση ενός θέματος</p> <p>Ρήματα που δείχνουν γνωστικές καταστάσεις- διαδικασίες (verbs of thinking) σε ενεργητικές ρηματικές δομές με υποκείμενο “κάποια άλλη πηγή” (από τον χώρο της Λογοτεχνίας)</p> <p>2. Τύπος ομιλίας: πρόβλημα - λύση</p> <p>Ρήματα που δείχνουν γνωστικές καταστάσεις- διαδικασίες (verbs of thinking) σε ενεργητικές ρηματικές δομές με υποκείμενο “κάποια άλλη πηγή” (από τον σχολικό - τον ευρύτερο εκπαιδευτικό χώρο)</p>	<p>Οι ομιλητές αποστασιοποιούνται από μία άποψη γύρω από ένα λογοτεχνικό ζήτημα, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί υπερβολική από τους αποδέκτες.</p> <p>Οι ομιλητές αποστασιοποιούνται από μία άποψη για μια δυσάρεστη αλήθεια αναφορικά με τη θέση της Λογοτεχνίας στη σύγχρονη πραγματικότητα και εκφράζουν έμμεσα τους δικούς τους προβληματισμούς.</p>	<p>ανάπτυξη του θέματος</p> <p>ανάπτυξη του θέματος</p>

Πίνακας 7. Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges) στο δείγμα ομιλιών τού ιατρικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Μετρίαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges)	Γλωσσικές δομές που αποτελούνται από προσωπικές αντωνυμίες α' προσώπου (ενικού/πληθυντικού), οι οποίες συχνά συνοδεύουν ρήματα που δείχνουν κρίση του ομιλητή.	Οι ομιλητές επισημαίνουν ότι τα αποτελέσματα που έλαβαν δεν έχουν απαραίτητως καθολική ισχύ, όταν αυτά <i>διαφοροποιούνται</i> από αποτελέσματα ήδη εδραιωμένα ή όταν αναφέρονται σε επιστημονικό ζήτημα που έχει προκαλέσει αμηχανία στην επιστημονική κοινότητα. Έτσι, προλαμβάνουν μία πιθανή διαφωνία που θα μπορούσε να προκύψει από τους αποδέκτες.	αποτελέσματα

Πίνακας 8. Μετρίαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges) στο δείγμα ομιλιών τού φιλολογικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Μετρίαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented hedges)	Επιστημικά ρήματα που δείχνουν κρίση του γράφοντος σε α' ενικό πρόσωπο	Συνοδεύουν ισχυρισμούς που θα μπορούσαν να προκαλέσουν διαφωνία στους αποδέκτες είτε γιατί διαφοροποιούνται από μία εδραιωμένη άποψη (π.χ. παγιωμένη ερμηνεία ενός λογοτεχνικού έργου)/ είτε γιατί εκφράζουν μία αλήθεια που θα μπορούσε να θεωρηθεί δυσάρεστη από τους αποδέκτες .	ανάπτυξη του θέματος
	Ευθείες ερωτηματικές προτάσεις	Οι ομιλητές υποβάλλουν στους αποδέκτες τους την ιδέα να εξετάσουν την αλλαγή μιας εδραιωμένης κατάστασης.	προτάσεις-συστάσεις

Πίνακας 9. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (**attribute-oriented boosters**) στο δείγμα ομιλιών τού ιατρικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (ενν. των φαινομένων που περιγράφονται) (attribute-oriented boosters)	Επιρρήματα <i>απίστευτα, ιδιαίτερα</i>	Προβάλλονται τα πλεονεκτήματα/η αξία της μεθόδου που εφαρμόστηκε.	μεθοδολογία

Πίνακας 10. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (**attribute-oriented boosters**) στο δείγμα ομιλιών τού φιλολογικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά (ενν. των φαινομένων που περιγράφονται) (attribute-oriented boosters)	Επίρρημα <i>ιδιαίτερα</i>	Αναδεικνύεται η σημασία των κριτηρίων βάσει των οποίων έγινε η επιλογή των συγκεκριμένης διδακτικής μεθοδολογίας / του συγκεκριμένου διδακτικού υλικού.	κριτήρια
	Επίρρημα <i>πραγματικά</i>	Υπογραμμίζεται η θετική αξιολόγηση (ενός λογοτέχνη/λογοτεχνικού έργου/της Λογοτεχνίας)	ανάπτυξη του θέματος

Πίνακας 11. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (**reliability-oriented boosters**) στο δείγμα ομιλιών τού ιατρικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (reliability-oriented boosters)	-βλέπουμε (ότι)/ είδαμε ότι -βρήκαμε ότι/ έχουμε βρει ότι -δείξαμε ότι -διαπιστώσαμε (ότι) -πιστεύω ότι Επιρρήματα που	Οι ομιλητές εκφράζουν βεβαιότητα που προέκυψε από μη αμφιλεγόμενα αποτελέσματα (π.χ. μετρήσιμα αποτελέσματα / απεικονιστικά αποτελέσματα/δεδομένα τής επιστημονικής βιβλιογραφίας).	αποτελέσματα (παρουσίαση/σχολιασμός)

	εκφράζουν βεβαιότητα (π.χ. <i>σίγουρα, σαφώς, οπωσδήποτε</i>)	Μέσα από την έκφραση βεβαιότητας, οι ομιλητές αναδεικνύουν την αξία των αποτελεσμάτων τους και/ή της μεθόδου που εφάρμοσαν.	-συμπεράσματα -αξιολόγηση της μεθόδου
	πράγματι, όντως	Οι ομιλητές επιβεβαιώνουν τον συσχετισμό των επιστημονικών υποθέσεών τους με δεδομένα από την επιστημονική βιβλιογραφία.	σχολιασμός αποτελεσμάτων
	Επίθετα (<i>σίγουρος, -η, -ο</i>), ουσιαστικά [π.χ. (το) γεγονός (ότι)] (περιορισμένη χρήση)	Οι ομιλητές εκφράζουν βεβαιότητα που προκύπτει από την παρατήρηση της αντικειμενικής πραγματικότητας ή από αποτελέσματα που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση.	-γενίκευση του θέματος -αποτελέσματα
	θα + οριστική μέλλοντα	Οι ομιλητές εκφράζονται με βεβαιότητα αναφορικά με τα θετικά αποτελέσματα που προσδοκούν ότι θα έχει μελλοντικά η εφαρμογή της μεθόδου τους στον χώρο της Ιατρικής.	καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (συμπεράσματα αξιολόγηση της μεθόδου, αισιόδοξες προοπτικές)
	μπορεί/ μπορούν να (έννοια: ικανότητα και πραγματική πιθανότητα)	Οι ομιλητές εκφράζουν τη βεβαιότητά τους αναφορικά με τις προοπτικές/ τις δυνατότητες που δίνει η μεθόδός τους.	καταληκτικές οργανωτικές ενότητες (συμπεράσματα αξιολόγηση της μεθόδου)

Πίνακας 12. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (reliability-oriented boosters) στο δείγμα ομιλιών τού φιλολογικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία (reliability-oriented boosters)	Επιρρήματα/επιρρηματικές φράσεις (π.χ. <i>με σαφήνεια, οπωσδήποτε, σαφώς</i>) Επίθετα <i>σαφής, -ής, -ές</i> και <i>αναμφισβήτητος, -η, -ο</i> (περιορισμένη χρήση)	Οι ομιλητές εκφράζουν βεβαιότητα που προκύπτει από τη σαφή γνώση των λογοτεχνικών ζητημάτων (π.χ. από την ενδελεχή ανάλυση ενός λογοτεχνικού έργου).	ανάπτυξη του θέματος

	πράγματι, όντως, τω όντι	Οι ομιλητές επισημαίνουν ότι οι υποθέσεις / οι θεωρητικοί συλλογισμοί τους επιβεβαιώθηκαν μέσα από την πραγματικότητα ή/ και ότι οι θεωρητικοί στόχοι τους επετεύχθησαν.	ανάπτυξη του θέματος
	μόνο (δίπλα σε αξιολογικούς δείκτες που εκφράζουν την έννοια «σύντομο»)	Οι ομιλητές διαμορφώνουν συγκεκριμένες προσδοκίες στους ακροατές αναφορικά με την (περιορισμένη) έκταση στην οποία θα αναπτύξουν το θέμα ή “απολογούνται” για ενδεχόμενες παραλείψεις.	γενίκευση του θέματος ανακεφαλαίωση
	ρήματα (π.χ. παρατηρούμε ότι)	Οι ομιλητές καταλήγουν στη βέβαιη διατύπωση ενός συμπεράσματος ύστερα από συγκεκριμένη συλλογιστική διαδικασία.	συμπεράσματα
	ουσιαστικά [π.χ. το γεγονός (ότι) (περιορισμένη χρήση)]	Οι ομιλητές εκφράζουν βεβαιότητα που προκύπτει από τη διεισδυτική παρατήρηση της αντικειμενικής πραγματικότητας.	ανάπτυξη του θέματος
	θα + οριστική μέλλοντα	Οι ομιλητές εκφράζονται με βεβαιότητα αναφορικά με τα θετικά αποτελέσματα που προσδοκούν ότι θα έχει στην εκπαιδευτική διαδικασία η υιοθέτηση των προτάσεων που καταθέτουν.	ανάπτυξη του θέματος
	μπορεί / μπορούν να	Οι ομιλητές υπογραμμίζουν την αξία της εκπαιδευτικής μεθόδου / του διδακτικού εργαλείου που προτείνουν, προβάλλουν τη βεβαιότητά τους αναφορικά με τα ευρήματα και τα πλεονεκτήματά τους και, συνακόλουθα, προβάλλουν/ υποβάλλουν την επιστημονική αξιοπιστία τους.	ανάπτυξη του θέματος

Πίνακας 13. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented boosters) στις ομιλίες τού ιατρικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented boosters)	Ενεργητικές ρηματικές δομές (κυρ. με το ρ. <i>δείχνω</i>) με μη έμψυχο υποκείμενο (π.χ. τα <i>κύτταρα</i>)	Οι ομιλητές εκφράζουν βεβαιότητα που προκύπτει από την πειστική φύση των ίδιων των δεδομένων.	παρουσίαση των αποτελεσμάτων
	Ενεργητικές ρηματικές δομές (με το ρ. <i>δείχνω</i>) με μη έμψυχο υποκείμενο (ουσ. <i>μελέτες/ έρευνες</i>)	Οι ομιλητές αναδεικνύουν τα αποτελέσματά τους μέσω της επικύρωσής τους με πληροφορίες εδραιωμένες στην επιστημονική κοινότητα.	σχολιασμός των αποτελεσμάτων
	Μεσοπαθητικές ρηματικές δομές (κυρ. με το ρ. <i>βρίσκω</i>)	Οι ομιλητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματά τους με βεβαιότητα και παράλληλη απόκρυψη της (επιστημονικής) ταυτότητάς τους, που συνάδει με τον απρόσωπο χαρακτήρα του επιστημονικού λόγου.	παρουσίαση αποτελεσμάτων

Πίνακας 14. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented boosters) στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα (writer-oriented boosters)	Ενεργητικές γλωσσικές δομές με υποκείμενο ουσιαστικό που δηλώνει οντότητα από τον εκπαιδευτικό/τον σχολικό χώρο.	Οι ομιλητές εκφράζουν με τη δέουσα και την επιθυμητή από τους ίδιους αποστασιοποίηση τη βεβαιότητά τους αναφορικά με δυσάρεστες καταστάσεις/αλήθειες που έχουν διαπιστώσει στον εκπαιδευτικό χώρο.	ανάπτυξη του θέματος

Πίνακας 15. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters) στις ομιλίες τού ιατρικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters)	Επιρρήματα <i>βέβαια, βεβαίως, φυσικά</i>	Μέσα από την ανάκληση της κοινής επιστημονικής θεώρησης ομιλητών και ακροατών, γίνονται πιο εύκολα αποδεκτές από τους ακροατές οι αδυναμίες της μεθόδου που εφαρμόστηκε.	αξιολόγηση της εργασίας
	Δείκτες κοινών γνώσεων (π.χ. <i>ξέρουμε ότι/γνωρίζουμε ότι, γνωστός, -ή, -ό</i>)	Η ενδεδειγμένη διαδικασία που ακολουθήθηκε γίνεται αντιληπτή από τους ακροατές ως φυσική και αναμενόμενη και υποβάλλεται η αξιοπιστία του ομιλητή/ της επιστημονικής ομάδας του.	μεθοδολογία
		Μέσα από τον συσχετισμό των νέων πληροφοριών με τις ήδη γνωστές πληροφορίες, οι ακροατές κατανοούν πιο εύκολα τις νέες πληροφορίες.	γενίκευση του θέματος
		Μέσα από τον συσχετισμό των νέων δεδομένων - αποτελεσμάτων με γνώσεις εδραιωμένες στην επιστημονική κοινότητα, το ακροατήριο αναγνωρίζει την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων και οδηγείται στην απρόσκοπτη και ορθότερη κατανόησή τους.	σχολιασμός αποτελεσμάτων
		Μέσα από τον συσχετισμό των κριτηρίων με γνώσεις εδραιωμένες στην επιστημονική κοινότητα, το ακροατήριο αναγνωρίζει την εγκυρότητα των κριτηρίων και, συνακόλουθα, την αξιοπιστία των ομιλητών/ της επιστημονικής ομάδας.	κριτήρια

Πίνακας 16. Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters) στις ομιλίες τού φιλολογικού συνεδρίου

Πραγματολογική κατηγορία	Γλωσσικοί μηχανισμοί	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη (reader-oriented boosters)	Επιρρήματα <i>βέβαια/βεβαίως, προφανώς, φυσικά</i>	Μέσα από την ανάκληση της κοινής επιστημονικής θεώρησης ομιλητών και ακροατών, γίνονται πιο εύκολα αποδεκτές οι οποιεσδήποτε παραλείψεις κατά την ανάπτυξη του θέματος,	αρχικές και καταληκτικές οργανωτικές ενότητες
	Δείκτες κοινών γνώσεων (π.χ. <i>ξέρουμε ότι / γνωρίζουμε ότι, γνωστός, -ή, -ό</i>)	Οι ομιλητές, υπενθυμίζοντας στους ακροατές τους πληροφορίες ήδη γνωστές, τους κατευθύνουν στον συσχετισμό των νέων πληροφοριών με αυτές τις ήδη γνωστές πληροφορίες, προκειμένου να τους εισαγάγουν στο θέμα.	γενίκευση του θέματος

Πίνακας 17. Δείκτες διάθεσης που εκφράζουν θετικές έννοιες και «διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα» στις ομιλίες τού ιατρικού συνεδρίου

Πού αποδίδονται οι θετικές έννοιες	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
-στη μέθοδο που ακολουθήθηκε (π.χ. <u>ασφαλής</u> εξέταση, <u>αποτελεσματική</u> εξέταση, <u>ανεκτή</u> εξέταση, <u>εύκολη</u> εξέταση, η μέθοδος είναι <u>ασφαλής, αποτελεσματική</u>) -στο εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε -στα κριτήρια και στο υλικό (π.χ. <u>άριστα</u> μορφολογικώς έμβρυα, <u>καλή</u> γενική κατάσταση) -στην επιστημονική ομάδα (π.χ. με <u>γρήγορες</u> κινήσεις)	Οι ομιλητές αναδεικνύουν την αξία της εργασίας τους και προβάλλουν/υποβάλλουν την αξιοπιστία της επιστημονικής ομάδας τους.	-μεθοδολογία/τεχνική -κριτήρια -υλικό -αξιολόγηση της εργασίας
-στα αποτελέσματα (π.χ. <u>χαρακτηριστικό</u> εύρημα, <u>εξομάλυνση</u> των αποτελεσμάτων, <u>επιτυχή</u> εμφύτευση, <u>αξιόπιστα</u> αποτελέσματα, <u>καλό</u> αποτέλεσμα, <u>σωστό</u> αποτέλεσμα)	Οι ομιλητές προβάλλουν την αξία των αποτελεσμάτων τους και, έμμεσα, την αξία της εργασίας τους.	παρουσίαση (αριθμητικών/απεικονιστικών) αποτελεσμάτων

-σε εργασίες/μελέτες άλλων επιστημόνων (π.χ. εξαιρετικά <u>καλή</u> μελέτη)	Οι ομιλητές θεμελιώνουν/αναδεικνύουν τα αποτελέσματά τους.	σχολιασμός αποτελεσμάτων
	Οι ομιλητές εκφράζουν την αποδοχή τους για τις επιστημονικές απόψεις των συναδέλφων τους.	παρουσίαση αποτελεσμάτων από τη μελέτη της συναφούς με το θέμα βιβλιογραφίας

Πίνακας 18. Δείκτες διάθεσης που εκφράζουν αρνητικές έννοιες και «διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα» στις ομιλίες τού ιατρικού συνεδρίου

Πού αποδίδονται οι αρνητικές έννοιες	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
σε αρνητικά στοιχεία της μεθόδου που ακολουθήθηκε (π.χ. <u>επικίνδυνη</u> απώλεια αίματος)	Οι ομιλητές: -παρουσιάζουν την κατάσταση με ειλικρίνεια και εντιμότητα -υποβάλλουν την αξία της εργασίας τους υπονοώντας την επιτυχή αντιμετώπιση των δυσκολιών.	μεθοδολογία/τεχνική

Πίνακας 19. Δείκτες διάθεσης που εκφράζουν αρνητικές έννοιες και «διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα» (topic-oriented attitude) στις ομιλίες τού ιατρικού συνεδρίου

Πού αποδίδονται οι αρνητικές έννοιες	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτική ενότητα
-σε θέματα/στοιχεία του ιατρικού κόσμου (π.χ. η ωχρινική φάση έχει καταντήσει <u>πολύπλοκη</u>)	Οι ομιλητές υποδεικνύουν ένα επιστημονικό πρόβλημα προς επίλυση.	κενά στον επιστημονικό χώρο/προβλήματα στον πραγματικό κόσμο

Πίνακας 20. Δείκτες διαθεσης που εκφράζουν θετικές έννοιες και «διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα» στις ομιλίες τού φιλολογικού συνεδρίου

Πού αποδίδονται οι θετικές έννοιες	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτικές ενότητες
-σε λογοτεχνικές δημιουργίες/σε μορφές που παρήγαγαν έργο στον χώρο της Λογοτεχνίας (π.χ. <u>περίφημο</u> επίγραμμα)	Οι ομιλητές εκφράζουν τη θετική στάση τους για τον λογοτεχνικό χώρο καλλιεργώντας, αντίστοιχα, θετική στάση στους ακροατές τους.	γενίκευση του θέματος
-σε θετικά χαρακτηριστικά άλλων φιλόλογων (π.χ. <u>αξιέπαινη</u> αποτελεσματικότητα)	Οι ομιλητές εκδηλώνουν συναδελφικό και επιστημονικό ήθος.	γενίκευση του θέματος
-στη Λογοτεχνία/στα αποτελέσματα της ενασχόλησης με τη Λογοτεχνία/στους εκπροσώπους της Λογοτεχνίας /σε οντότητες	Αναδεικνύεται η τοποθέτηση των ομιλητών απέναντι στη Λογοτεχνία και, γενικότερα, τη ζωή και τον κόσμο που μας περιβάλλει.	ανάπτυξη του θέματος

του κόσμου μας (π.χ. <u>ένθεη</u> <u>μανία</u> , <u>πλούσια</u> <u>ανθοφορία</u>)		
-στα <u>προσδοκώμενα</u> (θετικά) <u>αποτελέσματα</u> (π.χ. <u>καλύτερη</u> <u>ισορροπία</u> , <u>τρόπο</u> <u>πιο ομαλό</u> και <u>αβίαστο</u>)	Αναδεικνύεται η αξία των προτάσεων που κατατίθενται.	ανάπτυξη του θέματος

Πίνακας 21. Δείκτες διάθεσης που εκφράζουν θετικές έννοιες και «διάθεση προσανατολισμένη στην έρευνα» στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου

Πού αποδίδονται οι θετικές έννοιες	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτικές ενότητες
-στη λογοτεχνική μορφή/ το λογοτεχνικό έργο που αποτελεί το αντικείμενο εξέτασης της ομιλίας/την κεντρική έννοιά της (π.χ. <u>κορυφαίες</u> <u>συνθέσεις</u> , <u>υψηλή</u> <u>ποίηση</u>)	Οι ομιλητές προδιαθέτουν θετικά τους ακροατές για το θέμα τους.	γενίκευση του θέματος
	Οι ομιλητές αναδεικνύουν την αξία του θέματος που αναπτύσσουν.	ανάπτυξη του θέματος

Πίνακας 22. Δείκτες διάθεσης που εκφράζουν αρνητικές έννοιες και «διάθεση προσανατολισμένη στο θέμα» στις ομιλίες του φιλολογικού συνεδρίου

Πού αποδίδονται οι αρνητικές έννοιες	Λειτουργίες που επιτελούνται	Οργανωτικές ενότητες
-σε ποικίλα στοιχεία του κόσμου που σχετίζονται με το πρόβλημα που τίγεται στην ομιλία, όπως σε πρακτικές που υιοθετούνται στο μάθημα της Λογοτεχνίας (π.χ. <u>επιφανειακή</u> <u>προσέγγιση</u> , <u>επικίνδυνη</u> <u>αντίληψη</u> , <u>απονευρωμένα</u> <u>αποσπάσματα</u>)	Οι ομιλητές δημιουργούν το κατάλληλο πλαίσιο για τη διατύπωση προτάσεων, οι οποίες παρουσιάζονται ως λύση.	γενίκευση του θέματος
	Οι ομιλητές καθιστούν σαφή την <u>αναγκαιότητα</u> <u>αντιμετώπισης</u> <u>των</u> <u>προβλημάτων</u> .	ανάπτυξη του θέματος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΜΕΤΑΛΟΓΟΥ ΣΤΙΣ ΟΜΙΛΙΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Πίνακας 1. Οι τρεις μηχανισμοί μεταλόγου στις ομιλίες των δύο συνεδρίων

	ΙΑΤΡΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ			ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ		
Δείκτες διάθεσης	664	51,43%	2,56%	1073	58,85%	2,38%
Μετριαστικοί μηχανισμοί	319	24,70%	1,23%	450	24,68%	1,002%
Εμφατικοί μηχανισμοί	308	23,85%	1,187%	300	16,45%	0,66%

Πίνακας 2. Οι μετριαστικοί μηχανισμοί ανά πραγματολογική κατηγορία στις ομιλίες των δύο συνεδρίων

	ΙΑΤΡΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ		ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ	
Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά	144	45,14%	164	36,44%
Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία	153	47,96%	241	53,55%
Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα	18	5,64%	33	7,33%
Μετριαστικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη	4	1,25%	12	2,66%

Πίνακας 3. Οι εμφατικοί μηχανισμοί ανά πραγματολογική κατηγορία στις ομιλίες των δύο συνεδρίων

	ΙΑΤΡΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ		ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ	
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στα χαρακτηριστικά	9	2,92%	9	3%
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στην αξιοπιστία	142	46,10%	173	57,66%
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον γράφοντα	73	23,70%	27	9%
Εμφατικοί μηχανισμοί προσανατολισμένοι στον αποδέκτη	84	27,27%	91	30,33%